Feodor Mihailovici Dostoievski

Feodor Mihailovici Dostoievski

Dublul

Poem petersburghez

Capitolul I.

Nu bătuse încă ora opt dimineaţa, când Iakov Petrovici Goliadkin, subşef de birou cu gradul de consilier titular *, se trezi dintr-un somn adine, căscă prelung, se întinse şi abia după aceea deschise ochii mari. Rămase câteva clipe nemişcat în aşternut, ca omul care nu e sigur dacă este treaz sau mai doarme încă, dacă e înconjurat de o lume reală, sau rătăceşte în sfera plăsmuirilor încâlcite ale unor vise. Treptat, simţurile domnului Goliadkin se dezmorţiră şi începură să recepteze mai precis şi mai limpede impresiile obişnuite ale existenţei sale cotidiene. Ca nişte vechi cunoştinţe, îl priveau pereţii odăiţei sale modeste, de un verde-murdar, îmbâcsiţi de praf şi de fum, scrinul din lemn de mahon, scaunele vopsite în roşu, imitând acelaşi lemn, biroul dat şi el cu vopsea roşie, divanul turcesc îmbrăcat în muşama de culoare roşietică cu floricele verzui şi, în sfârşit, hainele pe care le dez-brăcase aseară în grabă, aruncându-le vraişte pe divan. O zi cenuşie de toamnă, mohorâtă şi tristă, îl privi prin fereastra năclăită cu o schimă atât de acră şi ursuză, încât domnul Goliadkin nu mai avu îndoieli că nu se află într-o împărăţie din basme, de peste nouă mări şi nouă ţări, ci se regăsi cu toată certitudinea în oraşul Petersburg, capitala ţării, şi anume – în strada Şestilavoşnaia, la etajul trei al unei case mari, solide, în propria sa locuinţă. Făcând această constatare importantă, domnul Goliadkin închise iar ochii, strângând convulsiv pleoapele, regretând oarecum ultimul vis şi dorind vag reîntoarcerea lui, măcar pentru o singură clipă. Dar în clipa

următoare sări brusc din pat, prinzând probabil firul ideii în jurul căreia se învârtiseră până atunci gândurile lui incoherente şi în care nu reuşise deocamdată să facă ordinea cuvenită. După ce sări din pat, alergă la oglinjoara rotundă de pe scrin. Deşi chipul cam somnoros, cu ochii miopi şl cu ţeasta aproape pleşuvă, care i se înfăţişă în oglindă, nu-i oferi cine ştie ce privelişte deosebită, mai ales că la prima vedere nici nu putea atrage în mod special atenţia nimănui, posesorul lui rămase totuşi foarte mulţumit de imaginea din oglindă. „Urâtă treabă ar fi, îşi zise domnul Goliadkin cu jumătate glas, urâtă treabă ar fi, dacă tocmai astăzi aş arăta altfel decât se cuvine, dacă intervenea ceva neprevăzut – bunăoară să-mi fi răsărit pe faţă un coş, o bubuliţă caraghioasă, ori să mă fi pocnit cine ştie ce altă pacoste; deocamdată însă, toate par să fie în perfectă ordine; totul merge strună.” Fericit că totul merge strună, domnul Goliadkin puse oglinda la loc şi, aşa cum era, desculţ şi în ţinuta sumară de peste noapte, alergă la fereastră şi se apucă să cerceteze, cu un aer preocupat, curtea spre care dădeau ferestrele locuinţei sale. Şi ceea ce zări el în curte îl mulţumi, probabil, pe deplin, căci pe faţă i se aşternu un zâmbet satisfăcut. Apoi, după ce mai întâi îşi vârî discret capul după despărţitura de scânduri în cămăruţa lacheului său Petruşka2 şi se convinse că acesta nu era acolo, se apropie tiptil de birou, descuie un sertar, cotrobăi în colţul din fund şi scoase, în sfârşit, de sub un maldăr de hârtii îngălbenite şi tot felul de mărunţişuri inutile, un portofel verde, uzat, îl deschise încetişor, şi, căscând cu grijă despărţitura cea mai ascunsă, privi încântat conţinutul. Se pare că şi teancul de bancnote verzi, cenuşii, albastre, roşii şi de felurite alte culori îl privi, la rândul său, cu o încuviinţare complice, căci domnul Goliadkin aşează tacticos portofelul deschis pe masă şi, cu faţa radiind, de bucurie, îşi frecă mâinile în semn de negrăită mulţumire. In sfârşit, scoase mângâietorul teanc de bancnote şi, pentru a suta oară în ultimele două zile

numai, se apucă să numere banii, pipăind de câte două-trei ori fiecare foiţă între degetul mare şi cel arătător. „Şapte sute cincizeci de ruble în asignate 1 şopti el abia perceptibil terminând în sfârşit numărătoarea. Şapte sute cincizeci de ruble… E o sumă! O sumă frumuşică şi, orice s-ar spune, destul de agreabilă! Continuă el cu glas tremurător şi uşor moleşit de plăcere, strângând pachetul în mâini şi zâmbind cu înţeles. Ba a? Zice că este o sumă cât se poate de plăcută 1 Plăcută pentru orişicine! Aş vrea să văd omul pentru care această sumă să nu însemne ceva? O sumă ca asta îl poate sălta pe om departe de tot.” „Dar ce-o fi cu Petruşka? Se alarmă domnul Goliadkin, iar a dispărut!” Rămânând în aceeaşi ţinută matinală, îşi vârî pentru a doua oară capul după paravan. Nici de data aceasta nu-l descoperi în cămăruţă pe servitor, ci zări doar samovarul care clocotea furios pe duşumea, ameninţând în orice clipă să-şi iasă din sărite, s-o ia razna, şi bolborosind în limbajul lui ciudat, sâsâit şi gâlgâit, nu se ştie ce anume, dar care ar fi vrut, probabil, să-i spună domnului Goliadkin: Ia-mă odată de aici, omule! Nu vezi că fierb şi sunt gata de mult?

„Lua-l-ar naiba! Se necăji domnul Goliadkin, dobitocul ăsta puturos e în stare să-l scoată pe om din ţâţâni; pe unde o fi umblând?” Indignat la culme, şi pe bună dreptate, ieşi în antreiaşul îngust care ducea spre culoar, întredeschise uşa şi-l zări pe servitorul său înconjurat de o adunătură de slugi şi gură-cască. Petruşka vorbea, ceilalţi ascultau. Cum se vede, nici subiectul conversaţiei, şi nici faptul că se adunase acolo atâta lume la taclale nu-i plăcură de loc domnului Goliadkin. Îşi strigă îndată omul şi se reîntoarse în odaie extrem de nemulţumit, ba chiar indispus. „Dobitocul ăsta e în stare să-l vândă pe om pentru o nimica toată, dar mai ales pe stăpânul său, îşi zise el în gând; şi m-a vândut, sunt sigur că m-a vândut, pun rămăşag ca m-a vândut pentru o para chioară. Ei…?”

— Mi-au adus livreaua, domnule.

— Îmbrac-o şi înfăţişează-te imediat!

Petruşka îşi puse livreaua şi, zâmbind prosteşte, se înfăţişă în camera stăpânului. Arăta foarte ciudat. Îmbrăcat într-o livrea verde, uzată, cu fireturi roase de vreme, croită, probabil, pentru o statură cu cel puţin un arşin mai înaltă decât Petruşka, ţinea în mâini o pălărie tot cu fireturi şi cu pene verzi, iar pe şold îi atârna caraghios un paloş în teacă de piele. Şi, în sfârşit, pentru întregirea imaginii, Petruşka, credincios obiceiului său de a umbla neglijent, ca la el acasă, era şi de data aceasta desculţ. Domnul Goliadkin îl măsură din cap până în picioare, îl examina apoi de jur împrejur şi rămase, probabil, mulţumit de echipamentul lui Petruşka. Livreaua fusese închiriată, desigur, pentru o împrejurare foarte solemnă. Se mai putuse observa cu acest prilej că, în tot timpul examenului, atât de minuţios, Petruşka îşi privea stăpânul cu negrăita curiozitate, urmărindu-i cu interes toate mişcările, ceea ce părea a-l stânjeni grozav pe domnul Goliadkin.

— Şi cupeul?

— A sosit şi cupeul.

— L-ai închiriat pentru toată ziua?

— Pentru toată ziua. Costă douăzeci şi cinci de ruble, în asignate.

— Dar cizmele?

— Sunt gata şi cizmele.

— Nătărăule! Nu ştii să spui „gata, să trăiţi”? Adu-le încoace 1 Exprimându-şi satisfacţia pentru faptul că cizmele îi vin bine, domnul Goliadkin ceru să i se pregătească cele necesare pentru spălat şi bărbierit şi să i se servească ceaiul. După ce se bărbieri cu multă grijă şi se spălă la fel de meticulos, înghiţi dintr-o sorbitură ceaiul şi se apucă apoi de partea cea mai importantă – îmbrăcatul cu tot dichisul cuvenit: îşi puse o pereche de pantaloni aproape noi; apoi un plastron cu năsturaşi de bronz, o vestă cu floricele în culori vii, foarte plăcute; îşi legă la gât o cravată pestriţă de mătase şi, la urmă, îmbrăcă redingota de uniformă, de asemenea nou-nouţă şi periată cu grijă. În

timp ce se îmbrăca, îşi privi de câteva ori, cu admiraţie, cizmele, săltând mereu ba un picior, ba celălalt, încântat de model; murmura mereu ceva sub nas, clipind şiret la un gând al său tăinuit. De altfel, în dimineaţa aceea, domnul Goliadkin părea foarte distrat, de vreme ce aproape că nici nu observă privirea şi mimica ironică a lui Petruşka, şi nici strâmbăturile pe care le făcea acesta pe seama sa, în timp ce-l ajuta să se îmbrace. In sfârşit, complet îmbrăcat şi pus la punct, domnul Goliadkin îşi vârî portofelul în buzunar, aruncă o ultimă privire exigentă asupra ţinutei lui Petruşka – între timp acesta îşi încălţase cizmele, fiind şi el complet echipat – şi constatând, astfel, că totul este în perfectă ordine şi că, deci, nu mai era nici un motiv de zăbovit, se alarmă brusc, şi, cu inima ticăind năprasnic, alergă afară şi coborî în goană scările. Un cupeu albastru de piaţă, cu nişte blazoane vechi pe uşă, trase huruind în faţa intrării principale. Făcând cu ochiul birjarului şi câtorva gură-cască, Petruşka îşi instala stăpânul în cupeu; sări apoi pe scăriţa de la spate şi, cu o voce nefirească, abia stăpânindu-şi râsul prostesc, strigă: „Dă-i drumu!” Cupeul se puse în mişcare majestuos, şi, cu un zgomot infernal, zdrăngănind şi trosnind din toate încheieturile şi balamalele pe caldarâmul străzii, o luă spre bulevardul Nevski. In momentul când vehiculul albastru ieşi pe poartă afară în stradă, domnul Goliadkin se puse pe un chicotit molcom, aproape fără glas, frecându-şi mâinile scurt şi apăsat, ca omul mucalit, care, izbutind să joace o festă grozavă, se amuză copios în sinea lui. Curând, însă, accesul de veselie cedă locul unei expresii ciudate de îngrijorare, care întunecă faţa domnului Goliadkin. Cu toate că vremea era închisă şi umedă, el coborî amândouă geamurile cupeului; începea să scruteze cu grijă, în dreapta şi în stânga, chipurile trecătorilor, şi, de îndată ce surprindea vreo privire îndreptată spre dânsul, arbora un aer grav şi ceremonios. La o intersecţie, înainte de a coti de pe Liteinaia spre Nevski, îl izbi o senzaţie neplăcută şi, cu

strâmbătura ghinionistului care se pomeneşte călcat brusc pe bătătură, se trase speriat în colţul cel mai întunecos al trăsurii. Zărise doi funcţionari de la departamentul său, doi tineri colegi de birou. Cei doi funcţionari, la rândul lor, se arătară —• după cum i se păru domnului Goliadkin —• foarte surprinşi, văzându-l pe colegul lor de serviciu în acest echipaj; ba unul din ei avu chiar neobrăzarea să-l arate cu degetul, iar celălalt pare-se că îl şi strigă pe domnul Goliadkin pe nume, ceea ce, în plină stradă, era, desigur, cu totul deplasat. De aceea, eroul nostru se trase în fundul cupeului şi nu răspunse. „Ce derbedei! Îi judecă el în gând. Şi ce mare lucru, mă rog? Un ins oarecare în trăsură; a avut nevoie omul de trăsură, şi şi-a luat omul o trăsură. Ia, nişte mizerabili! Îi cunosc eu – nişte puşlamale care ar merita să li se tragă câteva la spate! Nu sunt în stare de nimic altceva decât să joace rişca, când iau leafa, şi să umble teleleu. Le-aş fi spus eu câteva vorbuliţe, numai că…” Domnul Goliadkin nu-şi mai isprăvi gândul, rămânând trăsnit. O pereche de cai iuţi, tătăreşti, pe care o cunoştea prea bine, înhămaţi la o trăsurică elegantă, întrecea din dreapta careta lui. Domnul din trăsurică, zărind întâmplător chipul domnului Goliadkin, oare avusese imprudenţa să-şi scoată capul pe fereastra cupeului, rămase şi el, se vede, uimit de întâkiirea aceasta surprinzătoare, căci, aplecându-se cât putea, privi intrigat şi extrem de curios în colţul ferit în care eroul nostru se grăbise să se ascundă. Domnul din trăsurică era Andrei Filippovici, şeful serviciului la care lucra şi domnul Goliadkin, în calitate de subşef de birou. Domnul Goliadkin, văzând că Andrei Filippovici l-a recunoscut fără doar şi poate, că îl priveşte cu ochi mari drept în faţă şi că, prin urmare, nu mai era chip să se ascundă, roşi până în vârful urechilor. „Să-l salut, ori ba? Să-i dau un semn de viaţă, sau nu? Să mă dau pe faţă, sau nu? Se frământa eroul nostru. Ori să mă prefac că eu nu sunt eu, ci altcineva – unul care, să zicem, seamănă cu mine, şi să rămân, deci, indiferent?

Adică, nu sunt eu, şi pace! Îşi spunea domnul Goliadkin, în timp ce cu mima ridica automat pălăria, descoperindu-se în faţa lui Andrei Filippovici şi salutându-l fără a-şi lua ochii de la el. Eu… Eu… Numai aşa, şoptea el, abia mişcându-şi buzele învineţite. Eu… Nimic, nici gând; de fapt, eu nu sunt eu, Andrei Filippovici; nici pe departe nu sunt eu, să ştiţi!” Curând, însă, trăsurica depăşi cupeul şi puterea magnetică a privirii şefului încetă. Cu toate acestea, domnul Goliadkin continua să roşească, zâmbind şi bâiguind ceva sub nas… „Am fost un nătărău că nu i-am spus nimic, chibzui el, în sfârşit, mai limpede; trebuia să-i spun cu toată demnitatea, hotărât şi răspicat: că adică, aşa şi pe dincolo, Andrei Filippovici, sunt şi eu invitat la masă, şi asta-i tot!” Dar aducându-şi aminte imediat de fâstâceala sa, eroul nostru se făcu şi mai roşu la faţă, încruntă sprâncenele şi aruncă o privire plină de sfidare spre colţul din stânga al cupeului – o privire aprigă, menită să-i prefacă în pulbere şi scrum pe toţi duşmanii săi. În sfârşit, străfulgerat de o inspiraţie subită, trase şnurul legat de cotul birjarului, opri cupeul şi porunci să întoarcă înapoi pe Liteinaia. Îi veni în cap că trebuie negreşit, şi chiar acum, îndată, probabil pentru liniştea lui personală, să comunice ceva absolut important şi de un interes presant medicului său, Krestian Ivanovici. Şi cu toate ca îl cunoscuse pe Krestian Ivanovici de abia de curând, vizitându-l doar o singură dată săptămâna trecută pentru o consultaţie neînsemnată – un doctor, se spune, e ca şi un confesor, şi ar fi deci o prostie să se ascundă lui, în timp ce, pentru doctor, este o datorie să-şi cunoască pacientul. „Aşa vor decurge lucrurile, oare? Se întrebă în gând eroul nostru, coborând din cupeu la intrarea unei case cu patru etaje de pe Liteinaia, în dreptul căreia îşi oprise trăsura. Oare e bine ce fac? N-o să par nepoliticos? E potrivit momentul? Şi, adică, de ce nu? Continua el să-şi frământe creierul, urcând scara cu răsuflarea tăiată şi căutând să-şi stăpânească bătăile inimii, care luase obiceiul de a se agita la toate scările străine. Şi, adică, de ce nu? Îi

spun ce am, şi nu-i nimic condamnabil în asta… Ar fi o prostie să mă ascund. Uite aşa, îmi iau aerul că eu, mă rog… Nimic, că eu… Adică, numai aşa, numai în treacăt… Şi o să priceapă omul că aşa este.”

Chibzuind astfel, domnul Goliadkin urcă până la etajul doi şi se opri în dreptul apartamentului cinci, pe uşa căruia era bătută o frumoasă placă de alamă cu următoarea inscripţie:

Krestian Ivanovici Rut enspitz Doctor în Medicină şi Chirurgie.

Oprindu-se, eroul nostru se grăbi să-şi impună o fizionomie de rigoare, degajată, fără a fi însă lipsită de oarecare amabilitate, şi se pregăti să tragă de şnurul clopoţelului. În timp ce se pregătea să tragă de şnurul clopoţelului, îi veni subit şi foarte oportun gândul dacă n-ar fi cumva mai bine să treacă mâine, deoarece nu-l zorea nimic şi nimeni să facă această vizită neapărat astăzi. Auzind însă chiar atunci paşi pe scară, domnul Goliadkin schimbă pe loc noua lui hotărâre şi, cu aerul cel mai decis, sună la uşa lui Krestian Ivanovici.

Capitolul II.

Krestian Ivanovici Rutenspitz, doctor în medicină şi chirurgie, un bărbat corpolent, deşi destul de înaintat în vârstă, înzestrat cu nişte sprâncene stufoase şi favoriţi groşi, cu un început de că-runţeală în păr şi cu nişte ochi sclipitori, ageri şi expresivi, a căror privire pătrunzătoare era suficientă, probabil, ea singură, ca să alunge toate bolile, împodobit şi cu o decoraţie impunătoare, şedea în dimineaţa aceea în cabinetul său, într-un fotoliu comod, sorbea din cafeaua preparată şi servită personal de soţia sa, fuma o ţigară de foi şi scria reţete pacienţilor pe care îi consulta. După ce prescrise cuvenitul flaconaş de mixtură unui bătrânel suferind de hemoroizi şi îl conduse pe acest bătrânel suferind prin uşa laterală, Krestian Ivanovici se aşează în fotoliul său, în aşteptarea pacientului următor. Intră domnul Goliadkin.

Krestian Ivanovici nu se aştepta, desigur, şi nici nu dorea, probabil, să-l vadă apărând pe domnul Goliadkin, deoarece păru cam surprins, şi faţa lui, fără să vrea, luă o expresie ciudată, s-ar putea spune chiar nemulţumită. Şi deoarece, la rândul său, domnul Goliadkin aproape totdeauna îşi pierdea cumpătul în momentul cel mai nepotrivit, când trebuia să abordeze în faţa cuiva o chestiune personală, şi de data aceasta, neavând pregătită dinainte cea dintâi frază, oare în asemenea ocazii constituia un adevărat obstacol, se fâstâci groaznic, bâigui ceva nedesluşit – un fel de scuză probabil, şi, neştiind ce să mai facă, luă un scaun şi se aşeză. Aducându-şi aminte însă că se aşezase fără să fie poftit, îşi dădu seama de greşeala gravă pe oare o comisese împotriva regulilor de politeţe şi de bonton şi, ca s-o repare, sări ca ars de pe scaunul pe care se aşezase fără a fi invitat. Revenindu-şi puţin, avu pe loc sentimentul vag că făcuse două gafe dintr-o dată şi, drept urmare, se decise fără întârziere şi pentru a treia, încercând să se justifice: mormăi ceva zâmbind, roşi, se zăpăci iar, tăcu promiţător, dar în cele din urmă se aşeză definitiv şi nu se mai urni din loc, asigurându-se, pentru orice eventualitate, prin acea privire sfidătoare, oare, în gândul lui, avea o teribilă forţă de a desfiinţa, de a nimici, făcându-i praf şi pulbere pe toţi duşmanii ştiuţi şi neştiuţi ai domnului Goliadkin. Unde mai pui că privirea aceasta mai exprima şi deplina independenţă a domnului Goliadkin, arătând limpede că domnul Goliadkin nu e cu nimic mai prejos de ceilalţi, că el îşi vede de-ale sale, că e de capul lui ca şi toţi ceilalţi, că el e cu totul de bască şi că, în orice caz, nu se bagă, nu se amestecă… Krestian Ivanovici tuşi, scoase un hm! Evident, în semn de aprobare şi acord deplin pentru toate astea, şi, fixându-l pe domnul Goliadkin cu o privire scrutătoare, interogativă, rămase în aşteptare.

— Eu, Krestian Ivanovici, începu domnul Goliadkin zâmbind, am venit să vă deranjez pentru a doua oară şi acum, pentru a doua oară, îndrăznesc să vă rog a binevoi…

Domnul Goliadkin, evident, nu găsea cuvintele trebuincioase.

— Hm… Da! Făcu Krestian Ivanovici, slobozind din piept o dâră de fum şi punând trabucul pe scrumieră. Trebuie totuşi să-mi urmezi recomandările şi să respecţi întocmai ceea ce ţi-am prescris; ţi^am explicat, doar, că tratamentul dumitale constă în a-ţi schimba felul de viaţă, deprinderile… Sunt indicate: distracţii cât mai variate, întâlniri cu prietenii şi cunoscuţii, chiar şi la un pahar de vin; nu trebuie să fii un adversar atât de aprig al băuturii; adică să cauţi compania unor oameni de viaţă.

Domnul Goliadkin, cu acelaşi zâmbet pe faţă, se grăbi să arate că, după cum i se pare, el duce o viaţă normală, la fel cu ceilalţi, distracţiile lui sunt ca şi ale celorlalţi… Că el, desigur, poate să meargă şi la teatru, pentru că dispune, ca şi ceilalţi, de mijloace, că ziua şi-o petrece la serviciu, iar serile acasă; că, de fapt, el… Mă rog; ba adăugă, în treacăt, şi faptul că, după cum i se pare, nu este ou nimic mai prejos decât ceilalţi; că acasă la el ocupă un apartament întreg şi că, în sfârşit, îl are şi pe Petruşka. Aci domnul Goliadkin se poticni.

— Hm, regimul acesta de viaţă nu este tocmai potrivit, şi aş vrea să te întreb altceva. Mă interesează, în general, dacă îţi place o societate agreabilă, dacă obişnuieşti să iei parte la câte o petrecere… Dacă duci, adică, şi acum o viaţă retrasă, tristă, sau ai început să te distrezi, să petreci?

— Eu, Krestian Ivanovici…

— Hm… Ziceam, îl întrerupse doctorul, că ai nevoie de o schimbare radicală a felului de viaţă de până acum; ar trebui întrucâtva să-ţi forţezi caracterul. (Krestian Ivanovici accentua cuvântul „forţezi”, zăbovind asupră-i cu înţeles.) Să nu te fereşti de petreceri; să te duci la câte un spectacol, la club şi, în orice caz, să te împrieteneşti şi cu băuturica. Nu e de loc bine să stai singur cuc, închis în casă… Pentru dumneata nu e de loc bine.

— Eu, Krestian Ivanovici… Mie îmi place liniştea, bâigui domnul Goliadkin, privindu-l, la rândul său, cu înţeles pe Krestian Ivanovici şi căutând, evident, cuvântul cel mai potrivit pentru a-şi exprima gândul. În locuinţa mea suntem numai eu şi Petruşka… Vreau să spun, servitorul meu, Krestian Ivanovici. Vreau să spun, Krestian Ivanovici, că îmi urmez drumul meu, drumul meu propriu, Krestian Ivanovici. Îmi văd de-ale mele, sunt de capul meu şi, pe cât mi se pare, nu depind de nimeni. Eu, Krestian Ivanovici, mai ies şi la plimbare…

— Poftim?… Da! Să zicem că astăzi n-ar fi nici o plăcere să te plimbi; e cam urât afară.

— Întocmai, Krestian Ivanovici. Eu, Krestian Ivanovici, deşi sunt un om modest, după cum am avut mi se pare onoarea să vă explic, dar am un drum al meu, aparte, Krestian Ivanovici. Drumul vieţii e larg… Vreau… Vreau să spun, Krestian Ivanovici… Iertaţi-mă, Krestian Ivanovici, nu prea sunt iscusit la vorbă.

— Hm… Spuneai…

— Spuneam să mă iertaţi, Krestian Ivanovici, pentru faptul că, precum mi se pare, nu sunt iscusit la vorbă, preciza domnul Goliadkin pe un ton oarecum ofensat, zăpăcindu-se şi încurcân-du-se tot mai mult. În această privinţă, eu, Krestian Ivanovici, nu sunt ca alţii, adăugă el surâzând cam ciudat, şi nu mă pricep sa vorbesc mult; n-am învăţat să ticluiesc cuvântări meşteşugite.

În schimb, eu, Krestian îvanovici, acţionez; în schimb, acţioriei, Krestian îvanovici!

— Hm… Şi cum acţionezi… Mă rog? Întrebă Krestian îvanovici. Urmă o scurtă pauză. Doctorul îl privi pe domnul Goliadkin oarecum surprins şi nedumerit. La rândul său, şi domnul Goliadkin îl privi pe doctor cu oarecare suspiciune, uitându-se la el pieziş.

— Eu, Krestian îvanovici, reluă domnul Goliadkin pe acelaşi ton jignit, dar şi întrucâtva iritat de faptul că doctorul se încăpă-ţânează atâta să nu-l înţeleagă; eu,

Krestian îvanovici, prefer liniştea şi nu sunt ahtiat după taclalele lumii din saloane. La ei, acolo, vreau să zic, în lumea mare, Krestian îvanovici, trebuie să ştii să lustruieşti parchetul cu pingeluţa… (aci, domnul Goliadkin îşi frecă de câteva ori pingeaua de podea); acolo se cere aşa ceva; să ştii să faci calambururi… Şi să ticluieşti complimente galante… Asta se cere acolo, la ei. Eu nnam învăţat aşa ceva, Krestian îvanovici, nu ştiu să umblu cu astfel de tertipuri; n-am avut timp pentru aşa ceva. Sunt un om simplu, fără pretenţii şi mofturi, şi nici lustru de faţadă nu am. În această privinţă, Krestian îvanovici, eu depun armele; le depun, zic, în această privinţă. Domnul Goliadkin rosti toate acestea, fireşte, cu un aer care dădea a înţelege limpede că eroul nostru nu regretă câtuşi de puţin că depune armele în această privinţă şi că n-a învăţat nici un fel de tertipuri, ba din contra. Krestian îvanovici îl asculta ou ochii în pământ şi cu o schimă foarte neplăcută pe faţă, ca şi cum ar fi avut o presimţire proastă. După tirada domnului Goliadkin, se aşternu o tăcere destul de lungă şi semnificativă.

— Mi se pare că ai cam deviat de la subiectul nostru, rosti, în sfârşit, Krestian îvanovici cu glas scăzut, mărturisesc că nu prea te-am înţeles bine.

— Nu sunt meşter la vorbă, Krestian Ivanovicî; am mai avut adineauri onoarea să vă raportez, Krestian îvanovici, că nu sunt meşter la vorbă, repetă domnul Goliadkin, de data aceasta cu accente hotărâte şi aspre.

— Hm…

— Krestian îvanovici! Reîncepu domnul Goliadkin tărăgănat, pe un ton solemn şi grav, subliniind prin mici pauze fiecare punct al expunerii sale. Krestian îvanovici! Intrând aici, am început prin a-mi cere scuze; acum repet acelaşi lucru şi vă cer încă o dată o clipă de îngăduinţă. Eu, Krestian îvanovici, n-am ce să vă ascund; după cum ştiţi, sunt un om modest, mic; spre feri- cirea mea, însă, nu-mi pare de loc rău că sunt un om mic; dimpotrivă, Krestian

îvanovici; şi, ca să ştiţi totul, mă şi mândresc de faptul că nu sunt un om mare, ci mic. Nu sunt un intrigant, mă mândresc şi cu asta. Nu umblu cu ascunzişuri, ci acţionez deschis, fără ocolişuri; şi cu toate că aş putea, la rându-mi, să fac rău altora – şi încă cum aş mai putea – foarte mult rău, ştiu şi cui şi cum să fac acest rău, Krestian îvanovici, dar nu vreau să mă murdăresc şi, în acest sens, mă spăl pe mâini. În acest sens, zic, mă spăl pe mâini, Krestian îvanovici! Domnul Goliadkin făcu o pauză plină de înţeles. Vorbise cu elan şi cu o blândă înflăcărare.

— Eu, Krestian îvanovici, merg drept, continuă eroul nostru, acţionez pe faţă, fără ocolişuri, pentru că le dispreţuiesc şi le las pe seama altora. Nu caut să umilesc pe cei care poate că sunt mai însemnaţi decât noi… Vreau să spun – decât mine şi alţii, Krestian îvanovici, n-am vrut să spun: şi dumneavoastră. Nu-mi plac jumătăţile de vorbă; ticăloşia făţarnicilor mă dezgustă; urăsc calomnia şi bârfa. Port mască numai la mascaradă, nu-mi pun mască în fiece zi, faţă de oameni. Dar vreau să vă întreb un lucru, Krestian îvanovici, cum v-aţi răzbuna pe duşmanul dumneavoastră, pe cel mai aprig duşman – pe unul pe care l-aţi considera astfel? Încheie pe neaşteptate domnul Goliadkin, arun-când lui Krestian îvanovici o privire provocatoare.

Domnul Goliadkin rostise toate acestea cu convingere, limpede şi răspicat, cumpănind fiecare ouvânt şi scontând un efect sigur; şi totuşi, se uita cu nelinişte, cu mare nelinişte, cu foarte mare nelinişte la Krestian îvanovici. Cu ochii ţintă în ochii lui, aştepta încordat, cu o nerăbdare chinuitoare, abia stăpânită, răspunsul lui Krestian îvanovici. Spre dezamăgirea şi disperarea totală a domnului Goliadkin, însă, Krestian îvanovici bolborosi ceva sub nas, îşi trase apoi fotoliul mai aproape de birou şi, pe un ton sec, politicos de altfel, mormăi ceva ce ar fi vrut să însemne că timpul Iui este preţios, că unele lucruri, e drept, nu prea a reuşit să le înţeleagă, că este gata să facă tot ce-i stă în putere, dar că nu se poate ocupa de unele chestiuni care nu

sunt direct legate de medicină. Punând apoi mâna pe condei, trase o foaie de hârtie, tăie din ea o fâşâe în formă de reţetă şi declară că va prescrie îndată ceea ce trebuie.

— Ba nu! Nu trebuie, Krestian îvanovici! Nu trebuie de loc! Strigă domnul Goliadkin, ridicându-se tulburat de pe scaun şi apucându-l pe Krestian Ivanovici de mâna dreaptă, nu este de loc nevoie de aşa ceva, Krestian Ivanovici…

Dar în timp ce articula aceste cuvinte, se petrecu o schimbare ciudată cu domnul Goliadkin. În ochii sad cenuşii scapără o fulgerare stranie, buzele îi tremurară, toţi muşchii, toate trăsăturile feţei se schimonosiră în contracţii spasmodice. Tremura din tot corpul. Supunându-se primului impuls, domnul Goliadkin reţinuse mâna lui Krestian Ivanovici, şi acum stătea încremenit, nevenin-du-i să creadă că o făptuise chiar el şi aşteptând acum o nouă inspiraţie pentru ceea ce ar urma să mai facă.

Atunci se petrecu o scenă curioasă.

Oarecum surprins, Krestian Ivanovici rămase şi el pentru moment pironit locului în fotoliul său, uitându-se buimac la domnul Goliadkin, care, la rându-i, îl privea tot atât de buimac. Dar iată că, în sfârşit, Krestian Ivanovici izbuti să se ridice în picioare, ţinându-se uşor de cuta hainei domnului Goliadkin, şi acum stăteau faţă în faţă, amândoi nemişcaţi, holbându-se unul la altul. In clipa următoare, de altfel, într-un mod cu totul straniu, interveni şi cealaltă mişcare a domnului Goliadkin. Buzele-i tremurară, bărbia i se săltă şi eroul nostru izbucni neaşteptat în hohote de plâns. Plângând în sughiţuri, care făceau să-i tresară capul ca la un copil, şi lovindu-se în piept cu mâna dreaptă, iar cu cea stângă ţinându-se de reverul hainei lui Krestian Ivanovici, domnul Goliadkin încerca să vorbească vrând cu tot dinadinsul să explice ceva, dar nu izbuti să scoată nici un cuvânt. Şi abia atunci Krestian Ivanovici izbuti să-şi revină din uimirea care îl imobilizase.

— Dar, te rog, iinişteşte-te… Ia loc! Zise el în sfârşit, încercând să-l aşeze pe domnul Goliadkin în fotoliu.

— Am duşmani, Krestian Ivanovioi, am duşmani; nişte duşmani primejdioşi, care au jurat să mă distrugă… Împărtăşi domnul Goliadkin în şoaptă înfricoşată.

— Cum se poate, nu te gândi la aşa ceva, lasă asta! Ce fel de duşmani? Să nu vorbim despre duşmani! Să-ţi iasă asta din cap. Şezi, şezi, stărui Krestian Ivanovici, izbutind să-l aşeze pe domnul Goliadkin în fotoliu.

Domnul Goliadkin se lăsă aşezat, fără a-şi lua privirile de la Krestian Ivanovici. Krestian Ivanovici, cu aer preocupat şi vădit nemulţumit, începu să se plimbe prin cabinet de la un capăt la altul. Se aşternu o tăcere lungă.

— Va sunt recunoscător, Krestian Ivanovici, nespus de recunoscător, şi-mi dau prea bine seama de tot ce-aţi făcut acum pentru mine. N-am să uit câte zile voi avea bunăvoinţa dumneavoastră, Krestian Ivanovici, zise în cele din urmă domnul Goliadkin, ridicându-se de pe scaun cu un aer ofensat.

— Ei, asta-i acum, încetează! Ajunge, îţi spun! Puse capăt cu asprime Krestian Ivanovici acestei efuziuni tot atât de neaşteptate a domnului Goliadkin, reaşezându-l în fotoliu. Hai, spune, ce te frământă? Povesteşte-mi necazurile dumitale, îl luă Krestian Ivanovici mai cu binişorul, despre ce duşmani vorbeşti, şi ce se întâmplă la dumneata acolo?

— Nu, Krestian Ivanovici, să lăsăm asta acum, răspunse domnul Goliadkin coborând privirea în pământ, mai bine să lăsăm asta până una, alta… Să amânăm deocamdată… Să aşteptăm un alt moment… Un moment mai prielnic, Krestian Ivanovici, când totul va fi dat în vileag şi masca va cădea de pe feţele unora şi se vor dezvălui anumite lucruri. Acum însă, deocamdată bineînţeles, după cele întâmplate între noi… Cred că veţi fi de acord şi dumneavoastră, Krestian Ivanovici… Daţi-mi voie să vă salut, Krestian Ivanovici, încheie domnul Goliadkin, ridicându-se de data aceasta grav şi cu toată hotărârea de pe fotoliu şi punând mâna pe pălărie.

— De… Cum doreşti… Hm… (şi după o scurtă pauză): în ce mă priveşte, te rog să mă crezi că tot ce-mi stă în puteri… Şi îţi doresc sincer binele…

— Vă înţeleg, Krestian Ivanovici, vă înţeleg acum, vă înţeleg prea bine… În orice caz, vă rog să mă scuzaţi că v-am deranjat, Krestian Ivanovici.

— Hm… Nu asta am vrut să spun. De altfel, cum vrei. Urmează mai departe tratamentul prescris…

— Am să urmez tratamentul aşa cum mi-aţi spus, Krestian Ivanovici. Am să-l urinez, şi medicamentele am să le procur de la aceeaşi farmacie… În zilele noastre, Krestian Ivanovici, e mare lucru să fii farmacist…

— Poftim? Adică în ce sens?

— În sensul cel mai obişnuit, Krestian Ivanovici. Vreau să spun, că lumea de astăzi…

— Hm…

— Când orice băieţandru – şi nu numai cei de la farmacie – îşi dă aere în faţa unui om onorabil…

— Hm… Ce vrei să spui cu asta?

— Vreau să spun, Krestian Ivanovici, despre o anumită perSoană… O cunoştinţă de-a noastră comună, Krestian Ivanovici, de pildă, despre Vladimir Semionovici…

— AL.

— Da, Krestian Ivanovici! Şi eu unul cunosc persoane, Krestian Ivanovici, care nu prea vor să se ţină de obiceiul cam înrădăcinat la noi şi spun uneori adevărul verde în ochi.

— A!… Cum adică?

— Uite aşa; de altfel e o chestiune, ca să zicem aşa, subsidiară; se pricep uneori, la o adică, să servească un hap cu dulceaţă de coacăze.

— Poftim? Ce să servească?

— Un hap cu dulceaţă de coacăze, Krestian Ivanovici, vorba ceea. Se pricep uneori, la momentul potrivit, să felicite, de pildă, pe cineva; există şi oameni din aceştia, Krestian Ivanovici.

— Să felicite?

— R-Da, să felicite, Krestian Ivanovici, cum a făcut zilele trecute un bun cunoscut al meu…

— Un bun cunoscut al dumitale?… Hm! Şi adică cum? Se interesă Krestian Ivanovici, privindu-l atent pe domnul Goliadkin.

— Precum am zis, un bun cunoscut de-al meu a felicitat cu ocazia avansării la gradul de asesor pe un alt bun cunoscut şi prieten totodată, cum se spune – un prieten la cataramă. A venit vorba şi i^a servito. „Sunt, adică, foarte fericit, zice, că am prilejul a vă adresa, Vladimir Semionovici, felicitări, sincerele mele felicitări cu ocazia avansării. Şi sunt ou atât mai fericit, cu cât astăzi, după cum ştie toată lumea, nu mai există bătrâne vrăjitoare.” Aci domnul Goliadkin dădu din cap ştrengăreşte şi, cu ochii mijiţi, îl privi şiret pe Krestian Ivanovici…

— Hm… A spus deci…

— A spus-o, Krestian Ivanovici, a spus-o şi în aceeaşi clipă s-a uitat la Andrei Filippovici, la unchiul omului nostru, al lui Vladimir Semionovici. Dar la urma urmei ce mă interesează pe mine, Krestian Ivanovici, că el a fost avansat asesor? Prea puţin îmi pasă! Gândiţi-vă însă că şi-a pus în cap să se însoare, când nu i-a căzut încă nici caşul de la gură, să-mi fie iertat c-o spun, un papă-lapte acolo. Exact aşa i-am spus: daţi-mi voie, zic, Vladimir Semionovici!… Acum ştiţi totul; daţi-mi voie să plec.

— Hm…

— Da, Krestian Ivanovici, şi^acum, zic, daţi-mi voie să plec.

§i, pe îoc, ca să prind Joi iepuri deodată, îi servesc cavalerului chestia cu bătrânele şi mă adresez apoi Klarei Olsufievna (lucrurile s-au petrecut alaltăieri la Olsufi Ivanovici), care tocmai cân-tase o romanţă sentimentală; zic, adică, „aţi binevoit să cântaţi cu mult sentiment, numai că nu toată lumea vă ascultă sincer, din toată inima”. Am dat a înţelege clar, pricepeţi, Krestian Ivanovici, am dat a

înţelege clar că interesul lor nu este atât pentru dânsa, cât mai ales pentru alte cele…

— Aha! Şi el…?

— A înghiţit hapul, Krestian Ivanovici, vorba ceea…

— Hm…

— Da, Krestian Ivanovici. I-am spus şi bătrânujui; aşa şi pe dincolo, zic, Olsufi Ivanovici, îmi dau seama cât sunt de îndatorat faţă de dumneavoastră, apreciez din plin binefacerile şi bunăvoinţa dumneavoastră, pe care mi legaţi arătat aproape de când eram copil. Dar deschideţi ochii, Olsufi Ivanovici. Uitaţi-vă, zic, mai bine! Eu lucrez cinstit şi deschis, Olsufi Ivanovici.

— Aşa, va să zică!

— întocmai, Krestian Ivanovici. Aşa stau lucrurile…

— Şi el?

— Ce era să facă el, Krestian Ivanovici? A bâiguit ceva acolo – şi că pe tine te cunosc, adică, şi că excelenţa-sa e un om mărinimos şi bun – şi dă-i, şi dă-i tot aşa înainte… La ce te poţi aştepta de la un om bătrân şi ramolit?

— Aşa, va să zică!

— Da, Krestian Ivanovici. Cam toţi suntem aşa, ce mai! E bătrân rău! Cu un picior în groapă! Vorba ceea, mâine-poimâine dă ortul popii; ei, dar cum aude o bârfeală muierească oarecare, e numai ochi şi urechi; fără el nu se poate…

— Bârfeală ai zis?

— Da, Krestian Ivanovici, au scornit nişte bârfeli. Şi-au vârât coada şi ursul nostru, şi nepotul său, papă-lapte al nostru; s-au luat după nişte palavragioaice bătrâne, bineînţeles, şi au ticluit totul. Ei bine, ce credeţi că au născocit ei ca să ucidă un om…?

— Să ucidă un om?

— Da, Krestian Ivanovici, să ucidă un om; să-l ucidă moraliceşte. Au răspândit despre el… Vorbesc tot despre persoana pe care o cunosc bine…

Krestian Ivanovici dădu din cap.

— Au răspândit despre el zvonul… Mărturisesc că mi-e şi ruşine să spun, Krestian Ivanovici…

— Hm…

— Au răspândit zvonul, cum că el ar fi dat în scris că o să se însoare, că este logodit în toată legea… Şi ce credeţi, Krestian Ivanovici, cu cine?

— Deh!

— Cu bucătăreasa, cu o nemţoaică de condiţie proastă, de la care ia prânzuri acasă: oa să nu-şi plătească datoriile, adică, îi oferă mâna.

— Aşa spun ei?

— Vă închipuiţi, Krestian Ivanovici! O nemţoaică mizerabilă şi păcătoasă, o nemţoaică neruşinată, Karolina Ivanovna, dacă cunoaşteţi…

— Mărturisesc că în ce mă priveşte…

I – Vă înţeleg, Krestian Ivanovici, vă înţeleg prea bine şi îmi dau perfect de bine seama…

— Spune-mi, te rog, unde stai acum?

— Unde stau acum, Krestian Ivanovici?

— Da… Aş vrea… Ai trăit* mi se pare…

— Am trăit, Krestian Ivanovici, am trăit; am trăit şi înainte. Cum să nu fi trăit? Răspunse domnul Goliadkin, cu un râs chicotit, punându-l pe Krestian Ivanovici în încurcătură cu acest răspuns.

— Dar nu nuai înţeles bine; am vrut, la rându-mi…

— Şi eu am vrut, Krestian Ivanovici, la rându-mi, şi eu am vrut, continuă râzând domnul Goliadkin; dar cum văd, Krestian Ivanovici, am zăbovit prea mult la dumneavoastră. Sper că-mi permiteţi acum… Să vă salut…

— Hm…

— Da, Krestian Ivanovici, vă înţeleg; vă înţeleg acum perfect, zise eroul nostru oarecum pozând în faţa lui Krestian Ivanovici. Aşadar, îngăduiţi-mi să vă spun bună ziua.

Cu aceste cuvinte, eroul nostru îşi trase scurt şi hârşâit picior la picior, îşi lipi călcâiele şi se înclină ceremonios,

după care părăsi încăperea, lăsându-l pe Krestian Ivanovici în mare nedumerire. Coborî scara zâmbind şi frecându-şi mâinile fericit. Jos, la scară, trase adânc în piept aerul curat, simţindu-se complet liber;

* In vorbirea uzuală rusă cuvântul a trăi Înseamnă şl a sta cu domiciliul, a locui. In cazul de faţă, expresia improprie a trăi trebuie păstrată pentru justificarea răspunsului şi a comportării lui Goliadkin, caracteristice evoluţiei psihice a personajului.

Era gata să se considere omul cel mai fericit din lume şi să pornească direct la departament, când, deodată, trase la soară, huruind, un cupeu albastru; la vederea echipajului, îşi reaminti totul… Petruşka deschise portiera. O senzaţie ciudată şi foarte neplăcută puse brusc stăpânire pe domnul Goliadkin şi sângele-i năvăli pentru un moment în obraz. In clipa când dădu să pună piciorul pe scăriţa cupeului, simţi ca un fel de împunsătură de ac în ceafă. În aceeaşi clipă, întoarse capul şi privi spre ferestrele lui Krestian Ivanovici. Nu se înşelase! Krestian Ivanovici se uita prin geam, mângâindu-şi favoriţii cu mâna dreapta şi-l cerceta cu mult interes pe eroul nostru. ' „Doctorul acesta e un prost, gândi domnul' Goliadkin intrând în cupeu, tare prost. S-o fi pricepând el să-şi trateze bine bolnavii, dar… E prost de dă în gropi.” Domnul Goliadkin se aşează, Petruşka zbieră; „Dă-i drumu!” şi cupeul porni iar spre bulevardul Nevski.

Capitolul III.

În dimineaţa aceea, domnul Goliadkin desfăşură o activitate febrilă. Ajuns pe Nevski, porunci vizitiului să oprească în faţa galeriilor Gostinnâi Dvor. Sărind din cupeu, eroul nostru, însoţit de Petruşka, alergă sub arcade şi intră de-a dreptul într-un magazin de bijuterii. Se vedea după înfăţişarea domnului Goliadkin că este copleşit de griji şi de nenumărate treburi. Târgui un serviciu complet de masă şi unul de ceai în valoare de peste o mie cinci sute de ruble în asignate; îşi alese apoi un portţigaret filigranat şi cu totul original ca formă şi o trusă completă de bărbierit cam de

aceeaşi valoare; se tocmi apoi pentru alte câteva obiecte plăcute şi utile totodată; isprăvind cu alegerea, domnul Goliadkin făgădui să treacă negreşit chiar a doua zi, ori să trimeată eventual chiar astăzi după cumpărăturile făcute, îşi notă numărul magazinului şi, ascultând cât se poate de atent rugămintea negustorului să-i avanseze un aconto, promise să trimeată în timp util şi acontul necesar. Foarte grăbit şi preocupat, îşi luă rămas bun de la negustorul nedumerit şi porni de-a lungul şirului de prăvălii, urmărit de o mulţime de prăvăliaşi, întorcând mereu capul spre Petruşka şi căutând atent un alt magazin. Se abătu în treacăt pe la un zaraf şi schimbă o bancnotă mare în altele mai mici, şi, cu toate că pierdu ceva la acest schimb, ieşi de acolo extrem de mulţumit, deoarece îşi simţea portofelul doldora de bani, ceea ce îl încânta nespus. In sfârşit, se opri la o prăvălie de stofe pentru costume de damă. Reţinu şi aici mărfuri pentru o sumă considerabilă, promiţând negustorului să treacă mai târziu; îşi notă numărul magazinului şi, la aluzia pentru acont, repetă acelaşi răspuns – că va veni şi acontul în timp util. Vizită apoi alte câteva prăvălii în care târgui numeroase obiecte, în unele cazuri insistând mult asupra preţului, căutând să obţină o reducere, plecând din magazin şi reîntor-cându-se o dată, şi încă o dată, şi aşa de vreo câteva ori – într-un cuvânt, dovedi un zel prodigios. De la Gostinnâi Dvor eroul nostru se deplasă la un magazin vestit de mobilă, unde îşi alese mobilier pentru şase camere, admiră o măsuţă de toaletă de damă, modernă, foarte elegantă – ultimul cuvânt al modei, şi, asigurându-l pe negustor că va trimite negreşit după cumpărătură, părăsi magazinul fără a uita, bineînţeles, să promită şi avansul la timp, după care mai trecu şi pe la alte magazine, târ-guind câte ceva. Într-un cuvânt, era limpede că avea griji până peste cap. în cele din urmă, toate acestea începură, pare-se, să-l cam plictisească pe domnul Goliadkin. Ba încă nu se ştie de ce şi prin ce împrejurare, simţi pe neaşteptate şi un fel de mustrări de

cuget. N-ar fi vrut în ruptul capului să-l întâlnească acum pe Andrei Filippovici, bunăoară, şi nici chiar pe Krestian Ivanovici. Dar iată că orologiul din turn bătu ora trei. Când se instala definitiv în cupeu, domnul Goliadkin constată că din toate târguielile pe care le făcuse în dimineaţa aceea se afla în posesia unei perechi de mănuşi şi a unui flaconaş de parfum în valoare totală de o rublă şi jumătate, în bancnote. Întrucât domnul Goliadkin mai avea timp destul până la programul următor al zilei, porunci vizitiului să oprească lângă un restaurant vestit de pe bulevardul Nevski, despre care până atunci ştia numai din auzite. Coborî din cupeu şi intră să ia o gustare, să mai răsufle şi să mai adaste un anumit timp.

După ce luă o gustare frugală, ca omul care se aşteaptă la o masă copioasă, cu alte cuvinte după ce îmbucă ceva uşor sorbind şi un păhărel de rachiu, numai ca să-şi astâmpere puţin foamea, domnul Goliadkin se aşează comod în fotoliu şi, aruncând o scurtă privire în jurul său, puse mâna preocupat pe un ziar subţirel de nuanţă naţionalistă *. Parcurse câteva rânduri, apoi se ridica, sS privi în oglindă, controlându-şi ţinuta; se duse la fereastră ca să vadă dacă îl aşteaptă cupeul. Apoi se aşează iar şi luă ziarul în mână. Evident, eroul nostru era tare emoţionat. Se uită la ceas şi văzând că e abia trei şi un sfert şi că, deci, mai are de aşteptat destul, şi chibzuind totodată că nu era frumos să stea aşa, fără să consume oeva, domnul Goliadkin ceru sa i se aducă 0 ciocolată, pentru care, de altfel, nu simţea nibi un fel de poftă în momentul aoela. După ce-şi bău ciocolata, încredinţându-se că timpul a mai înaintat, se duse să achite consumaţia. Deodată cineva îl bătu pe umăr.

Se întoarse şi-i văzu pe cei doi colegi de serviciu pe care îi mai întâlnise în dimineaţa aceea pe Liteinaia – doi tinerei şi ca vârstă, şi ca grad. Eroul nostru nu întreţinea cu ei cine ştie ce relaţii de prietenie, dar nici nu se duşmăneau. De ambele părţi raporturile acestea se menţineau în limitele bunei-cuviinţe obişnuite, fără a da loc la relaţii mai strânse.

În momentul de faţă însă, întâlnirea era cu totul inoportună şi-l indispuse pe domnul Goliadkin. Încruntă uşor sprâncenele şi rămase o clipă încurcat.

— Iakov Petrovici, lakov Petrovici! Îl asaltară cei doi impiegaţi. Prin ce împrejurare…?

— A! Dumneavoastră sunteţi, domnilor! Îi întrerupse domnul Goliadkin, jenat şi chiar puţin scandalizat de mirarea celor doi funcţionari şi totodată de tonul prea familiar cu care i se adresară; căută, de altfel, contrar firii sale, să se arate cât mai volubil şi mai degajat. Aţi dezertat, domnilor? He, he, he!… Iar pentru a nu-şi ştirbi cu nimic din prestigiu prin conversaţia aceasta cu nişte funcţionari imberbi, şi ţinând să rămână în limita raporturilor cuvenite, încercă să-l bată pe unul din ei pe umăr, dar aerul de superioritate condescendentă pe care voi să-l afişeze cu acest prilej nu-i reuşi de loc şi gestul său, care trebuia să fie schiţat cu respectarea anumitor limite, a apărut cu totul nefiresc şi caraghios.

— Ei, dar ursul nostru ce mai face? Îşi păzeşte scaunul…?

— Despre care urs e vorba, Iakov Petrovici?

— Ia nu vă mai prefaceţi că nu ştiţi cui i se zice la noi ursul… Domnul Goliadkin râse şi se întoarse să-şi ia restul de la chelner. Vorbesc de Andrei Filippovici, domnilor, continuă el, terminând cu chelnerul, şi adresându-se de data aceasta cu o înfăţişare gravă celor doi funcţionari. Impiegaţii îşi făcură cu ochiul.

— E la birou, şi a întrebat de dumneata, îakov Petrovici, răspunse unul dintre ei.

— E la birou, bai? Foarte bine, n-are decât să stea acolo, domnilor. Şi ziceţi c-a întrebat de mine, hai?

— A întrebat, Iakov Petrovici. Dar ee-i cu dumneata? Parfumat, ferchezuit, de o eleganţă…

— De, domnilor, cum să vă spun! Dar să lăsăm asta, răspunse domnul Goliadkin, privind într-o parte cu un surâs înţepenit pe faţă. Acest surâs ciudat al domnului Goliadkin îi

făcu pe cei doi impiegaţi să izbucnească în râs. Domnul Goliadkin se bosumflă.

— Trebuie să vă spun, domnilor, prieteneşte, rosti după o scurtă tăcere eroul nostru, ca şi cum (fie ce o fi) s-ar fi hotărât să destăinuie impiegaţilor ceva foarte important, mă cunoaşteţi cu toţii, domnilor, nu-i aşa? Dar m-aţi cunoscut până acum numai sub un singur aspect. Nu e oazul să căutăm vinovaţii, deşi, în parte, mărturisesc, vina este şi a mea.

Domnul Goliadkin strânse buzele şi se uită cu înţeles la cei doi impiegaţi. Tinerii schimbară iar priviri.

— Până în prezent, domnilor, de fapt, nu m-aţi cunoscut. N.u e timpul şi locul potrivit pentru explicaţii. Voi eauta să vă spun câte ceva pe scurt şi în treacăt. Unii oameni, domnilor – există şi astfel de oameni – detestă ocolişurile şi poartă măşti numai la mascarade. Există oameni oare nu sunt de părere că principala îndeletnicire şi menire a omului este să ştie a lustrui parchetul şi pingelele. Există şi astfel de oameni, domnilor, care nu vor susţine că sunt cât se poate de fericiţi şi că duc o viaţă plină numai pentru că, bunăoară, poartă pantaloni bine croiţi. Există, în sfârşit, oameni cărora nu le place să ţopăie şi să se fâţâie de colo până colo ou aerul că se află în treabă, să se gudure şi să se linguşească, dar, mai ales, domnilor, să-şi bage nasul unde nu le fierbe oala… Domnilor, v-am spus aproape totul; permiteţi-mi, dar, să mă retrag…

Domnul Goliadkin tăcu. Pe deplin satisfăcuţi în aşteptările lor, cei doi impiegaţi izbucniră în hohote de râs insolent. Domnul Goliadkin se aprinse.

— Râdeţi, domnilor, râdeţi, dar vom trăi şi vom vedea! Îi puse el la punct ou aerul omului atins în sentimentul demnităţii sale personale, luându-şi pălăria şi dând să plece.

— Mai mult, domnilor, adăugă el adresându-li-se pentru ultima oară, vă spun mai mulţi amândoi sunteţi cu mine între patru ochi. Iată, domnilor, principiile mele, linia mea de conduită: n-am reuşit – mă ţin tare şi rabd; am reuşit –

mă ţin dârz, nu mă las; şi în orice caz nu sap pe nimeni. Nu sunt intrigant - şi mă mândresc cu asta. N-aş fi bun pentru funcţia de diplomat. Se mai spune, domnilor, că vânatul aleargă singur spre vânător. Este adevărat şi sunt gata s-o recunosc. Dar cine-i vânătorul, domnilor? Şi cine-i vânatul? Rămâne de văzut, domnilor!

Domnul Goliadkin se întrerupse cu subînţeles şi cu un aer extrem de grav, important şi enigmatic, cu alte cuvinte, arcuin-du-şi sprâncenele şi strângând buzele la maximum, salută pe cei doi impiegaţi şi părăsi localul, lăsându-i pe aceştia în culmea uimirii.

— Încotro mergem? Întrebă cam aspru Petruşka, plictisit, probabil, de atâta aşteptare în frig. Încotro mergem P întrebă el pe domnul Goliadkin întâlnindu-i privirea cumplită, nimicitoare, cu care eroul nostru se înarmase de două ori în dimineaţa aceea şi la care recurgea acum pentru a treia oară coborând scara.

— Spre podul Izmailovski.

— Podul Izmailovski! Dă-i drumu!

„Nu se aşază la masă decât pe la ora patru şi ceva, sau chiar pe la cinci, chibzuia domnul Goliadkin, n-o fi prea devreme? De altfel, aş putea sa ajung şi mai devreme; e vorba doar de un prânz intim, într-un cerc de familie. Aş putea să vin sans-faţons *, ca între nişte oameni onorabili, cum se spune. Şi de ce, adică, n-aş putea să vin şi eu sans-fagons? Şi ursul nostru spunea că totul va fi sans-faţons; prin urmare, şi eu…” Astfel chibzuia domnul Goliadkin, şi cu toate acestea devenea din ce în ce mai neliniştit. Era limpede că se pregătise pentru ceva foarte important, ca să nu zicem mai mult; perora în sinea lui, gesticula cu mâna dreaptă, se uita mereu prin fereastra cupeului, încât, văzându-l astfel pe domnul Goliadkin, nimeni n-ar fi spus că merge să ia masa într-un cerc intim de familie, sans-fagons, cum se spune între oameni onorabili. În sfârşit, ajungând aproape de podul Izmailovski, domnul Goliadkin indică o anumită casă;

* Fără ceremonii (fr.).

Cupeul pătrunse huruind pe poartă şi se opri în faţa intrării corpului principal. Zărind un chip de femeie la fereastra de la etaj, domnul Goliadkin îi trimise o bezea. De altfel, nu prea îşi dădea seama ce face, pentru că în clipa aceea era literalmente mai mult mort decât viu. Coborî din cupeu palid, zăpăcit; urcă treptele de la intrare, îşi scoase pălăria, încercă automat să-şi controleze ţinuta, şi, cu un tremur uşor sub genunchi, porni pe scară în sus.

— Olsufi Ivanovici e acasă? Îl întrebă el pe servitorul care-i deschisese.

— Acasă, să trăiţi, adică nu este acasă, să trăiţi.

— Cum adică? Ce-i cu tine, frăţioare? Eu —• eu vin la masă, frăţioare. Că doar mă cunoşti!

— Cum să nu vă cunosc, să trăiţi! Am ordin să nu vă primesc.

— Ce… Ce spui, omule?… Greşeşti, desigur. Sunt eu, doar. Sunt invitat, măi frate; invitat la masă – aruncă din mers domnul Goliadkin, lepădându-şi mantaua şi manifestând intenţia hotă-râtă de a pătrunde în interior.

— Iertaţi-mă, nu se poate. Am ordin să nu vă primesc; mi s-a poruncit să nu vă dau drumul înăuntru. Aşaf să ştiţi!

Domnul Goliadkin păli. În aceeaşi clipă uşa spre interior se deschise şi apăru Gherasimâci, bătrânul valet al lui Olsufi Ivanovici.

— Auziţi, Emelian Gherasimovici, dumnealui vrea să intre, iar eu…

— Iar dumneata, Alexeici, eşti un prost. Treci înăuntru, şi trimite-mi-l pe ticălosul de Semionâci. Nu e voie, zise el politicos, dar hotărât, adresându-se domnului Goliadkin. Nu puteţi intra. Vă roagă să-i scuzaţi, dar dumnealor nu pot să vă primească.

— Chiar aşa au spus, că nu pot să mă primească? Întrebă nehotăiât domnul Goliadkin. Scuză-mă, Gherasimâci. Dar de ce uu se poate să intru?

— Hotărât, nu se poate. Am anunţat; mi s-a spus: cere scuze că, adică, nu pot să vă primească.
— Dar de ce? Cum vine asta? Cum adică,...
— Permiteţi, permiteţi L„
— Dar ce înseamnă asta? Nu se poate! Anunţă-mă... Cum vine asta? Sunt invitat la masă...
— Permiteţi, permiteţi!... '
— Bine, să zicem că mi se cer scuze, aşa mai merge; şi totuşi, cum vine asta, Gherasimâci, ce înseamnă asta, Gherasimâci?
— Faceţi loc, permiteţi, faceţi loc! Zise Gherasimâci, dându-l hotărât la o parte pe domnul Goliadkin, pentru a face loc să treacă doi domni, care tocmai intrau în vestibul.
Cei doi musafiri erau Andrei Filippovici şi nepotul său Vladimir Semionovici. Amândoi îl priviră nedumeriţi pe domnul Goliadkin, care, schimbând feţe-feţe, stătea aiurit lângă perete. Andrei Filippovici voi să-i spună ceva, dar domnul Goliadkin între timp se hotărâse: părăsea vestibulul lui Olsufi Ivanovici cu ochii în pământ, cu un surâs încremenit pe faţa-i descompusă pe care se întipărise o profundă dezorientare.
— Trec mai târziu, Gherasimâci, să lămuresc lucrurile; sper ca totul să fie lămurit la timp, bâigui el din prag.
— Iakov Petrovici, Iakov Petrovici!... Se auzi din urmă glasul lui Andrei Filippovici.
Domnul Goliadkin tocmai ajunsese la primul palier. Se întoarse brusc spre Andrei Filippovici.
— Ce doriţi, Andrei Filippovici? Zise el pe un ton destul de energic.
— Ce-i cu dumneata, Iakov Petrovici? Prin ce împrejurare?...
— Uite aşa, Andrei Filippovici. Am venit într-o chestiune personală. E o chestiune strict personală, Andrei Filippovici.
— Poftim?
— E un lucru care priveşte viaţa mea personală, Andrei Filippovici, şi cred că nu contravine cu nimic raporturilor

mele oficiale.
— Ce amestec au aici raporturile oficiale?… Ce-i cu dumneata, domnule?
— Nimic, Andrei Filippovici, absolut nimic; o copilă obraznică şi atâta tot…
— Cum… Cum?! Andrei Filippovici părea uluit. Domnul Goliadkin, care vorbea de jos, de pe palier, se uita la Andrei Filippovici cu nişte ochi, de parcă era gata să-l sugrume. Observând privirea uluită a şefului său, făcu aproape involun- tar un pas înainte. Andrei Filippovici se trase înapoi. Domnul Goliadkin urcă încă o treaptă. Andrei Filippovici se uită neliniştit în jurul său. Atunci domnul Goliadkin începu să arce repede, sărind peste două trepte deodată. Dar Andrei Filippovici sări şi mai repede, refugiindu-se înăuntru şi trântind uşa după el. Domnul Goliadkin rămase singur. Ochii i se împăienjeniră. Era complet aiurit şi stătea dus pe gânduri, într-o postură stupidă, încercând parcă săjşi aducă aminte despre un caz tot atât de absurd întâmplat nu demult. „Deh”, şopti el cu un zâmbet silit. De jos se auziră voci şi paşi urcând scara, probabil, ai unor musafiri, invitaţi de Olsufi Ivanovici. Revenindu-şi puţin în fire, domnul Goliadkin se grăbi să-şi ridice cât mai sus gulerul de raton şi, la adăpostul lui, porni cu paşi mărunţi şi nesiguri, grăbindu-se şi po-ticnindu-se, pe scară în jos. Simţea că-l părăsesc puterile şi-i înţepeneşte tot corpul. Era atât de absorbit în gândurile lui, înoât, ajun-gând la ieşire, nu-şi mai aşteptă trăsura, ci traversă curtea murdară până la cupeu. Ajungând la cupeu, şi pregătindu-se să urce, domnul Goliadkin simţi o dorinţă nestăpânită să intre în pământ, ori să se ascundă într-o gaură de şarpe cu trăsură cu tot. Simţea că tot ce este suflare omenească în casa lui Olsufi Ivanovici îl priveşte acum prin toate ferestrele apartamentului. Ştia de asemenea că, dacă va întoarce capul, va muri -fie loc, negreşit.

— Şi tu, de ce râzi, idiotule? Se răsti el la Petruşka, care se pregătea să-l ajute să se urce în cupeu.

— De ce să râd? Nici gând; încotro mergem acum?

— Mergem acasă, dă-i drumul…

— Dă-i drumu acasă! Strigă Petruşka, luându-şi locul pe scăriţa din spate.

„Ce gâtlej de cioroi 1” gândi domnul Goliadkin. Intre timp, cupeul ajunsese dincolo de podul Izmailovski. Deodată, eroul nostru trase cu putere de şnur şi strigă birjarului să întoarcă imediat înapoi. Birjarul întoarse trăsura şi peste câteva minute intră iar în curtea lui Olsufi Ivanovici. „Ce faci, nătărăule, ce faci? Întoarce!” zbieră domnul Goliadkin. Ca şi cum s-ar fi aşteptat la acest ordin, birjarul, fără a scoate o vorbă, făcu ocolul curţii prin faţa intrării principale şi, luând-o iar spre poartă, ieşi în stradă.

Domnul Goliadkin nu se mai duse acasă, ci, trecând de podul Semionovski, porunci birjarului să apuce pe o străduţă laterală şi să oprească lângă un tractir modest după înfăţişare. Coborând din cupeu, eroul nostru îi plăti birjarului şi în felul acesta scăpă, în sfârşit, de echipajul său. Porunci lui Petruşka să plece acasă şi să-l aştepte, iar el intră în local, ceru un separeu şi comandă masa. Se simţea foarte prost; în capul lui totul se învălmăşise. Se plimbă îndelung prin încăpere, după care se aşează pe un scaun şi-şi sprijini fruntea în palmă, silindu-se să-şi adune gândurile şi să se concentreze cât de cât asupra situaţiei imposibile în care se afla, încercând să găsească o soluţie.

Capitolul IV.

Ziua onomastică a Klarei Olsufievna, fiica legitimă a consilierului de stat Berendeiev – binefăcătorul de odinioară al domnului Goliadkin – zi solemnă, a fost sărbătorită printr-o masă magnifică, fastuoasă, cu numeroşi invitaţi; o masă cum nu s-a mai pomenit de mult în interioarele locuinţelor de slujbaşi din preajma podului Izmailovski; o masă îmbelşugată, care putea fi asemuită mai curând cu un ospăţ al lui Balthazar decât cu oricare altă

masă, oricât de bogată şi copioasă; o masă, care, prin strălucirea, luxul, eticheta şi manierele alese ale comesenilor evoca splendorile babiloniene; o masă cu şampanie Clicquot, cu stridii şi fructe exotice de la magazinele Eliseev şi Miliutin, cu participarea a numeroase făpturi durdulii şi cu reprezentarea largă a tabelei rangurilor; această zi solemnă care a fost marcată, deci, printr-un festin nu mai puţin solemn, s-a încheiat printr-un splendid bal familial, redus ca proporţii şi totuşi neînchipuit de strălucitor prin bunul-gust, instrucţiunea şi ţinuta invitaţilor. Admit că au loc şi alte baluri asemănătoare, fireşte, dar ele sunt foarte rare. Aceste baluri, care seamănă mai mult cu nişte reuniuni ocazionale de familie, pot avea loc numai în unele case, cum ar fi, de pildă, casa consilierului de stat Berendeiev. Şi încă mă îndoiesc că toţi consilierii de stat ar putea să ofere asemenea baluri. O, de ce nu sunt născut poet! Bineînţeles, un poet cel puţin de talia unui Homer sau a lui Puşkin; un talent mai mic n-ar ajunge. Aş fi zugrăvit, negreşit, o, cititorule, în culo- i11 rile ceie mai vii şi cu trăsături largi de penei, ziua aceasta arhisolemnă. Dar aş începe poemul meu ou ospăţul, evocând mai ales momentul emoţionant şi măreţ totodată, momentul magnific, când a fost ridicată prima cupă în cinstea reginei serbării. I-aş fi zugrăvit, în primul rând, pe aceşti comeseni cufundaţi într-o cucernică tăcere a aşteptării care semăna mai mult cu o perlă a elocinţei demosteniene decât cu tăcerea. L-aş fi înfăţişat apoi pe Andrei Filippovici, cel mai în vârstă dintre invitaţi, având chiar un anumit drept de întâietate, împodobit cu păr cărunt impunător şi cu ordine potrivite acestei venerabile podoabe, care, ridicându-se de pe scaun, a înălţat deasupra capului o cupă de vin scânteietor şi spumos – vin adus anume dintr-o ţară îndepărtată ca să fie degustat numai în asemenea clipe, un vin ce pare mai degrabă nectar divin deoât licoarea viţei de vie. I-aş fi înfăţişat pe invitaţi şi pe fericiţii părinţi ai reginei serbării, care şi-au ridicat de

asemenea cupele, după exemplul lui Andrei Filippovici, aţintind asupră-i ochii plini de aşteptare. Aş fi arătat cum acest Andrei Filippovici, pomenit atât de des, a lăsat mai întâi să-i cadă o lacrimă în cupă şi apoi a rostit un toast vibrant cu felicitări şi urări şi a băut în sănătatea sărbătoritei… Mărturisesc însă, recunosc sincer, că n-aş fi fost totuşi în stare să descriu întreaga atmosferă festivă şi, mai ales, clipa să oând însăşi regina serbării, Klara Olsufievna, împurpurându-se de fericire şi nevinovăţie ca un trandafir de primăvară, copleşită de emoţie, s-a lăsat galeş în braţele mamei sale drăgăstoase, cum ochii mamei înduioşate s-au umplut de lacrimi şi cum a izbucnit cu acest prilej fericit şi tatăl însuşi, consilierul de stat Olsufi Ivanovici, un bătrân venerabil, anchilozat la picioare în serviciul îndelungat al statului şi recompensat de soartă pentru atare râvnă printr-o avere frumuşică – ceva capital, o căscioară, câteva moşioare şi o fiică frumoasă – cum a izbucnit el în hohote de plâns, „ ca un copil, şi a pomenit printre lacrimi că excelenţa-sa este un om mărinimos. N-aş fi fost capabil, ce mai, n-aş fi fost în stare să zugrăvesc nici elanul general, înălţător, al unor inimi înduioşate, care a cuprins întreaga asistenţă imediat după această clipă impresionantă – elan care s-a manifestat cu prisosinţă, fie chiar şi prin faptul că un tânăr impiegat (care în acele momente semăna mai mult cu un consilier de stat decât cu un impiegat la registratură) a lăcrimat şi el ascultându-l pe Andrei Filippovici. Nici Andrei Filippovici nu mai semăna în ^ceasta clipă solemnă cu un consilier de colegiu şi şef de secţie departamentală, ci părea cu totul altul… N-aş putea să spun cum anume, dar în orice caz nu mai semăna cu un consilier de colegiu. Părea mult superior! In sfârşit. O, Doamne! De ce nu posed secretul stilului înalt, pregnant, al marelui stil, ca să descriu toate aceste momente sublime şi pilduitoare ale existenţei umane, create parcă anume pentru a demonstra cum triumfă uneori virtutea asupra neloialităţii şi liberalismului, asupra viciului şi zavistiei! Nu

voi spune nimic, ci prin tăcerea mea, care va fi mai grăitoare decât orice elocinţă, voi atrage atenţia dumneavoastră asupra acestui tânăr radios ce păşeşte abia în a douăzeci şi şasea primăvară a vieţii sale fericite – asupra lui Vladimir Semionovici, nepotul lui Andrei Filippovici, care se ridică, la rândul său, în picioare şi rosteşte, la rândul său, un toast, în timp ce se aţintesc asupră-i ochii înlăcrimaţi ai părinţilor celei ce poate fi numită regina serbării, privirile pline de mândrie ale lui Andrei Filippovici, ochii pudici ai reginei însăşi, ochii entuziasmaţi ai invitaţilor, ba chiar şi privirile decent invidioase ale câtorva tineri colegi ai acestui june strălucit. Nu voi spune nimic, deşi mi-ar fi greu să nu remarc că totul la acest tânăr, care seamănă mai mult cu un bătrân decât cu un june, bineînţeles în sensul cel mai favorabil pentru el – totul, începând de la bujorii din obraji şi până la gradul de asesor pe care-l poartă, totul în această clipă solemnă părea că ar vrea să spună spre luare-aminte: „Iată până la ce trepte înalte îl poate înălţa virtutea pe om!” Nu voi căuta să descriu cum, în sfârşit, Anton Antonovici Setoşkin, şef de birou la un alt departament, fost coleg cu Andrei Filippovici şi într-o vreme şi cu Olsufi Ivanovici, totodată şi prieten vechi al casei şi naşul Klarei Olsufievna – cum acest, bătrânel cu plete albe, la rândul său, ridicând un toast, a cântat cocoşeşte şi a rostit stihuri vesele; cum această eludare foarte cuviincioasă a convenienţelor, fie-ne îngăduit să ne exprimăm astfel, a înveselit până la lacrimi întreaga societate şi cum însăşi Klara Olsufievna, din îndemnul părinţilor, l-a sărutat pentru această voioşie şi amabilitate. Voi spune doar atât: că în cele din urmă, invitaţii, care după un asemenea prânz în mod firesc trebuiau să se simtă între ei ca nişte fraţi, se ridicară de la masă; că apoi bătrânii şi oamenii cu greutate, după o scurtă pauză folosită în conversaţii prieteneşti, ba şi pentru unele, bineînţeles, foarte decente şi amabile intimităţi, trecură cu un aer grav şi preocupat într-o altă încăpere şi, fără a pierde din timpul

preţios, împărţindu-se pe echipe, pătrunşi de sentimentul propriei lor demnităţi, se aşezară în jurul unor mese cu postav verde; cum doamnele, luând loc în salon, deveniră deodată toate foarte amabile şi vorbăreţe, abordând în discuţii animate cele mai variate subiecte; că, în sfârşit, însuşi venerabilul amfitrion, care şina pierdut uzul picioarelor în serviciul credincios al statului şi s-a ales cu compensaţiile pomenite, veni să se plimbe printre musafiri, rezemat în cârji şi susţinut de o parte şi de alta de Vladimir Semionovici şi de Klara Olsufievna, şi cum stăpânul casei deveni deodată tot atât de amabil şi de hotărât să improvizeze un mic şi modest bal, tre-când peste obligaţia de a suporta noi cheltuieli; că în acest scop a fost delegat un tinerel priceput şi descurcăreţ (acelaşi care la masă semăna mai mult cu un consilier de stat decât cu un june) să aducă o orchestră de muzicanţi; că sosiră şi muzicanţii în număr impresionant, unsprezece inşi, şi că, în sfârşit, la ora opt şi jumătate fix a răsunat melodia îmbietoare ia cadrilului francez, urmat apoi de felurite alte dansuri… Mai este oare nevoie să vă spun că pana mea este neputincioasă, prea slabă şi tocită pentru a descrie precum s-ar cuveni balul improvizat prin amabilitatea extraordinară a venerabilei gazde? De altfel, cum aş putea, vă întreb, cum aş putea eu, un povestitor modest al unor aventuri ale domnului Goliadkin, ce-i drept, foarte curioase în felul lor – cum aş putea să descriu acest amestec neobişnuit şi discret de frumuseţe, strălucire, bună-creştere, voioşie, amabilitate gravă şi gravitate amabilă, exuberanţă, bucurie, toate jocurile şi râse-tele tuturor acestor doamne, neveste de înalţi funcţionari, care semănau mai mult cu nişte zâne deoât cu nişte doamne pur şi simplu – vorbind într^un sens absolut favorabil lor – cu umerii şi feţele lor alb-trandafirii, cu taliile lor diafane, cu picioruşele zglobii-jucăuşe, homeopatice – ca să ne exprimăm într-un stil ales. Cum aş putea, în sfârşit, să vi-i descriu pe aceşti cavaleri slujbaşi, străluciţi, veseli şi gravi, tineri şi vârstnici, voioşi şi decent

melancolici, fumători de pipe în pauzele dintre dansuri într-o încăpere mică, retrasă, cu tapete verzi sau alţii care nu fumează în pauze pipe – cavaleri purtând absolut toţi grade şi nume respectabile – cavaleri pătrunşi de simţul eleganţei, curtoaziei şi al demnităţii personale; cavaleri care vorbesc cu doamnele prin excelenţă în limba franceză, iar dacă spun ceva şi în ruseşte, folosesc numai expresii alese, complimente şi fraze profunde; cavaleri care poate numai în fumoar îşi permit unele abateri moderate de la acest limbaj select, sau unele fraze amicale de intimitate amabilă, ca de pildă: „ai fost grozav, măi Petka, fir-ai să fii, la polcă”, sau: „cum văd, măi Vasea, fir-ai să fii, ţi-ai făcut mendrele cum ai vrut cu dameza aia a ta”. Dar pentru toate acestea, o, cititorule, după cum am avut onoarea să-ţi explic mai sus, pana mea rămâne neputincioasă şi de aceea prefer să tac. Să ne întoarcem mai bine la domnul Goliadkin, singurul erou adevărat al povestirii noastre absolut adevărate. Trebuie spus că în momentul de faţă el se află într-o situaţie foarte ciudată, ca să nu spunem mai mult. Şi el e prezent aici, domnilor, adică nu chiar în plin bal, ci în imediata apropiere, participă oarecum dinafară, ca să zicem aşa, el, domnilor… Mă rog… Nimic; cu toate că ştie el ce ştie şi că e de capul lui, în clipa aceasta, totuşi, se află pe un drum nu tocmai drept; se află în momentul de faţă – aproape că nici nu ştim cum s-o formulăm – oricât de ciudat ar fi, dar se află în vestibulul scării de serviciu a locuinţei lui Olsufi Ivanovici. Şi faptul că se află aici n-ar fi încă nimic – a intrat, şi atâta tot. Ci stă, domnilor, ascuns într-un colţişor nu prea cald, dar mai întunecos, ferit de un dulap imens şi de nişte draperii vechi, între tot felul de vechituri şi mobilă deteriorată, ascuns pentru un timp şi obser-vând cum decurg lucrurile în general, în calitate de spectator impasibil. Deocamdată nu face altceva, domnilor, decât să observe; ar putea să intre şi el, domnilor… de ce să nu intre, adică? N^are decât să facă un pas şi să intre; şi va intra, desigur, nestânjenit. Deocamdată însă, stând aşa

aproape peste două Ore în frig, adăpostit după dulap şi draperie, între tot felul de boarfe, vechituri şi mobilă stricată, invocă drept justificare o frază din discursul regretatului ministru francez Villele5, fie-i ţarina uşoară, că, adică, „totul vine la timp pentru cel ce ştie să aştepte”. Domnul Goliadkin întâlnise cândva fraza aceasta într-o cărţulie oarecare, acum însă îşi aduse aminte de ea la momentul potrivit. În primul rând, fraza se potrivea de minune la situaţia în care se afla el în acel moment, în al doilea rând, ce nu-i poate veni în cap omului care aşteaptă o dezlegare fericită a necazurilor sale, stând aproape de trei ceasuri imobilizat într-un vestibul, în întuneric şi frig? Citind, după cum s-a spus, la un moment foarte potrivit fraza fostului ministru francez Villele, domnul Goliadkin îşi aduse aminte totodată, nu se ştie prin ce curioasă asociaţie, şi de fostul vizir turcesc Marţimiriss, precum şi câe frumoasa contesă Luiza, a căror istorie o citise de asemenea într-o carte. Apoi îi veni în minte că iezuiţii îşi făcuseră chiar o regulă de conduită din a considera toate mijloacele valabile, când e vorba ca omul să-şi atingă scopul propus. Încurajat oarecum de aceste precedente istorice, domnul Goliadkin îşi spuse în gând că toţi aceşti iezuiţi erau, de fapt, nişte gugumani nemaipomeniţi,. Toţi până la unul; că el îi bagă pe toţi în cofă, numai o clipă să rămână oficiul gol (încăperea spre care ducea intrarea de serviciu prin vestibulul în care se afla el acum); şi uite aşa, ca să crape de necaz toţi iezuiţii, porneşte deodată şi intră direct, mai întâi din oficiu în sufrageria mică, pe urmă în camera - unde se joacă cărţi şi, de acolo, drept în salon, unde se dansează acum polca. Va intra, negreşit va intra; orice s-ar întâmpla, el intră; se strecoară, şi gata; nimeni nu va băga de seamă; iar mai departe, ştie el ce are de făcut. În situaţia aceasta, aşadar, îl găsim noi, domnilor, în momentul de faţă pe eroul povestirii noastre absolut adevărate, deşi foarte greu ne-ar fi să explicăm ce se petrece în capul şi în sufletul lui acum. De fapt, până în antreu şi la scară ştiuse el să

ajungă, pentru că, de c; e adică n-ar fi putut să ajungă, de vreme ce toţi ştiu să ajungă; mai departe, însă, nu îndrăznea să meargă, era evident că nu îndrăznea… Şi nu pentru că n-ar fi avut curaj în general, ci pentru că nu voia el, pentru că prefera să procedeze discret.

— Să rămână neobservat; iată-l, deci, aşteptând cu răbdare momentul prielnic, pe care îl aşteaptă, domnilor, îl aşteaptă de două ore şi jumătate. Şi de ce, adică, n-ar aştepta? Şi Villele a aşteptat. „Da ce spun eu Villele! Cugeta domnul Goliadkin. Ce-mi pasă mie de Villele? Ce^ar fi, adică, să… Să pătrund chiar acum?… Vai de capul tău, prăpăditule! Şopti domnul Goliadkin, ciupindu-se cu degetele înţepenite de obrazul amorţit de frig, mare guguman mai eşti! Goliadka7 ce eşti! Că şi numele te aratiijl ce poţi, nenorocitule…” De altfel, această apreciere prea puţin măgulitoare, dar şi foarte înduioşătoare pe seama propriei sale persoane, în clipa de faţă, i-a venit oarecum în treacăt, fără un gând anume. Iată-l însă tresărind şi făcând un pas înainte – sosise momentul; oficiul se golise, nu mai era nimeni acolo; domnul Goliadkin văzu toate acestea prin fereastră. In doi paşi ajunse la uşă şi puse mâna pe clanţă. „Să intru sau să nu intru? Ei, ce fac, intru ori ba? Intru… De ce să nu intru? Îndrăzneala învinge totul!” încurajându-se astfel.

Eroul nostru se retrase deodată, cu totul pe neaşteptate, în draperiei. „Ba nu, gândi el, s-ar putea să vină cineva! Exact, au şi venit! Ce naiba am căscat gura, când nu era nimeni? Era foarte simplu, intram, şi gata!… Dar cum s-o faci, când firea nu te lasă! Păcătoasă fire! Ce înclinare ticăloasă! M-am speriat ca o găină. Atâta ştim, să ne speriem, asta e! Ca să facem o ticăloşie, ne pricepem, fireşte: de asta suntem capabili oricând. Şi acum, stai aci ca o momâie, că altceva nu meriţi! Ce bine era să fiu acum acasă, la o ceşcuţă de ceai… Simt o poftă grozavă de o ceşcuţă de ceai. Dacă mă întorc prea târziu, te pomeneşti că Petruşka iar începe să mormăie. Ce-ar fi să plec acasă?

Las naibii toate astea! Plec, şi gata!” Rezolvându-şi în felul acesta, cu cea mai mare hotărâre, situaţia, domnul Goliadkin se smuci brusc din loc, ca şi cum l-ar fi împins un resort invizibil şi se repezi înainte; în doi paşi se pomeni în oficiu, îşi lepădă mantaua, scoase pălăria, vârî toate astea într-un colţ, îşi controla în grabă ţinuta şi privi în jurul său; apoi… Apoi trecu în mica sufragerie, de acolo pătrunse şi în încăperea următoare, se strecură aproape neobservat printre mesuţele cu jucători absorbiţi de combinaţiile lor pasionante; pe urmă… pe urmă… Aci domnul Goliadkin nu mai ştiu ce se petrece în jurul său şi se pomeni din senin în salonul de dans.

Ca un făcut, în momentul acela nu se dansa. Doamnele se plimbau prin sală în mici grupuri pitoreşti. Bărbaţii se adunau în cercuri, ori se foiau prin sală, angajând partenere pentru dansurile următoare. Domnul Goliadkin nu observă nimic din toate astea. Nu o vedea decât pe Klara Olsufievna; lângă ea stăteau Andrei Filippovici, Vladimir Semionovici, vreo doi, trei ofiţeri şi alţi câţiva tineri de asemeni foarte interesanţi, care promiteau să ajungă departe sau se şi afirmaseră, judecind după prima impresie… Mai zări încă pe cineva… Sau, mai bine zis, nu mai văzu pe nimeni. Nu se mai uită la nimeni… Purtat de acelaşi imbold care îl mânase să apară nepoftit la un bal străin, merse înainte, fără să se mai oprească; se izbi în drum de un consilier, călcându-l pe picior; agăţă cu vârful cizmei rochia unei venerabile bătrâne, sfâşiindu-i dantela, împinse un servitor cu tava în mână, mai îmbrânci din mers pe careva şi, fără să observe toate acestea, sau, mai bine zis, observându-le oarecum în ansamblu, tangenţial, fără să se uite la nimeni, tot înaintând mereu, se pomeni deodată în faţa Klarei Olsufievna. In aceeaşi clipă, domnul Goliadkin simţi o dorinţă aprigă să dispară fulgerător, să se facă nevăzut, să intre în pământ, dar ce-şi face omul singur nici dracul nu poate să desfacă. Nimic nu se mai putea îndrepta. Aşadar, ce-i mai rămânea să facă decât să-şi urmeze deviza:

Nu reuşeşti? Ţin-te şi rabdă! Reuşeşti? Ţin-te iarăşi, ţin-te bine, nu te lăsa! Căci domnul Goliadkin, se ştie, nu era un intrigant sau meşter de a lustrui parchetul cu pingeaua… Aşa a fost să fie. De altfel, şi iezuiţii şi-au cam vârât coada aici… Dar domnul Goliadkin n-avea acum vreme de ei! Tot ce se aflase până atunci în plină mişcare în sală – vorbind, discutând, râzând – deodată, ca prin farmec, amuţi şi lumea începu să se adune în jurul domnului Goliadkin. De altfel, domnul Goliadkin părea că nu vede şi nu aude nimic, nici nu era în stare să privească… Pentru nimic în lume n-ar fi cutezat să privească; 1 | lăsă ochii în jos şi rămase astfel cu privirea aţintită în podea, dându-şi în gând euvântul de onoare să-şi tragă neapărat un glonte în cap chiar în noaptea aceea. O dată cu acest legământ, domnul Goliadkin se pomeni zioându-şi: „Fie ce-o fi!” şi, deodată, spre surprinderea sa, prinse grai.

Domnul Goliadkin începu prin a aduce cuvenitele felicitări şi urări. Cu felicitările, eroul nostru se achită destul de onorabil; dar când ajunse la urări, se poticni. Ştia el că, dacă se poticneşte, toate se duc dracului. Ceea ce se şi întknplă – se -poticni şi se fâstâci… Se fâstâci şi se făcu roşu la faţă; se făcu roşu la faţă şi-şi pierdu cumpătul; îşi pierdu cumpătul şi-şi ridică ochii; îşi ridică ochii şi-şi roti privirea în jur; îşi roti privirea în jur şi… Încremeni… Toată lumea aştepta în tăcere; unii, care stăteau mai de o parte, începură să şuşotească; alţii, mai din apropiere, izbucniră în râsete. Domnul Goliadkin se uită cu ochi umili, pierduţi, la Andrei Filippovici. Acesta îl străfulgera pe domnul Goliadkin cu o privire, care, dacă eroul nostru nu ar fi fost cu totul distrus, l-ar fi nimicit, desigur, pentru a doua oară – dacă acest lucru ar fi fost cu putinţă. Tăcerea se prelungea.

— E o chestiune particulară, care priveşte viaţa mea personală, Andrei Filippovici, bâigui abia perceptibil domnul Goliadkin, mai mult mort decât viu; o chestiune care nu are nici o legătură cu relaţiile mele de serviciu, Andrei Filippovici…

— Să-ţi fie ruşine, domnule, să-ţi fie ruşine! Strecură printre dinţi Andrei Filippovici, cu o mină ce exprima culmea indignării; o luă de braţ pe Klara Olsufievna şi întoarse spatele domnului Goliadkin.

— Niare de ce să-mi fie ruşine, Andrei Filippovici, răspunse aproape în şoaptă domnul Goliadkin, plimbându-şi privirea chinuită pe feţele celor din jur, pierdut cu desăvârşire şi căutând în toată această mulţime consternată un mijloc de a-şi salva situaţia socială.

— Nu-i nimic, nu-i nimic, domnilor! Se întâmplă! Se poate întâmpla oricui, murmura domnul Goliadkin, urnindu-se încetişor din loc şi dând să iasă din cercul mulţimii. I se făcu loc să treacă. Eroul nostru izbuti, în sfârşit, să răzbată prin două-trei rânduri de oaspeţi mai curioşi care îl priveau nedumeriţi. Fatalitatea, da, fatalitatea îl împingea. Domnul Goliadkin simţea şi el cum îi dă mereu ghes fatalitatea. Ce n-ar fi dat el să se afle acum, fără să fi contravenit regulilor bunei-cuviinţe, pe vechiul său locşor din antreiaşul de lângă scara de serviciu 1 Întrucât însă aşa ceva părea cu neputinţă, căută să se strecoare undeva într-un colţ mai retras, unde să stea discret, modest şi cuviincios, fără să se amestece în vorbă, fără să atragă atenţia cuiva, dar totodată câştigân-du-şi simpatia şi bunăvoinţa musafirilor şi a gazdei. De altfel, domnul Goliadkin simţi un tremur îşi o moliciune ou totul neobişnuite sub genunchi; avu senzaţia că pământul îi fuge de sub picioare, că se clatină şi se prăbuşeşte. În sfârşit, ajunse până la un colţ mai ferit şi rămase acolo ca un observator străin, oarecum impasibil; îşi sprijini mâinile pe spetezele a două scaune, luân-du-le astfel în deplină stăpânire şi se strădui pe oât se putea să-i privească senin şi limpede pe oaspeţii lui Olsufi Ivanovici din preajma sa. Cel mai aproape stătea un ofiţer înalt şi chipeş, în faţa căruia domnul Goliadkin se simţi ca o gânganie neînsemnată.

— Aceste două scaune, domnule locotenent, sunt rezervate: unul pentru Klara Olsufievna, iar celălalt –

pentru prinţesa Cevcehanova, care tocmai dansează; le păzesc pentru dumnealor, domnule locotenent, bâigui domnul Goliadkin cu răsuflarea tăiată, privindu-l implorator pe locotenent. Acesta schiţă un zâm-bet nimicitor şi-i întoarse spatele în tăcere. În urma acestui eşec, eroul nostru se gândi să-şi încerce norocul în altă parte, adresându-se direct unui consilier de vază, care purta o decoraţie impunătoare. Dar consilierul îl măsură cu o privire atât de glacială, înoât domnul Goliadkin avu senzaţia că un şuvoi de apă rece se abătu asupră-i, scăldându-l din oap până în picioare. Potolit, domnul Goliadkin hotărî de aci încolo să tacă mai bine, să nu angajeze discuţii cu nimeni, ca să-i convingă pe cei din jur că e şi el om la fel cu toţi ceilalţi şi că situaţia lui, pe cât se pare, X87 este cel puţin tot atât de onorabilă. În acest scop, îşi pironi ochii în faldurile redingotei de uniformă; curând, însă, înălţă capul şi se apucă să examineze pe un domn cu o înfăţişare foarte respectabilă. „Domnul acesta poartă perucă, reflecta acum domnul Goliadkin, dar dacă-i scoţi peruca, rămâne cu capul chel, chel ca palma mâinii mele.” Făcând această importantă descoperire, domnul Goliadkin se gândi că dacă emirii arabi şi-ar lepăda turbanul verde pe care îl poartă pe cap, în semn de înrudire cu profetul lor Mohamet, ar rămâne şi ei cu capetele ca nişte bile. Apoi, printr-o asociaţie deosebită de idei, probabil, în legătură cu reprezentările lui despre turci, gândul îi alunecă şi la papucii turceşti, amintindu-i totodată că Andrei Filippovici poartă încălţări care seamănă mai mult cu nişte papuci. Domnul Goliadkin începuse, evident, să se obişnuiască cu situaţia în care se afla. „Dacă ar cădea acum candelabrul acesta, miji în capul domnului Goliadkin un gând teribil, dacă s-ar desprinde din tavan şi s-ar prăbuşi în mijlocul adunării, eu m-aş repezi îndată s-o salvez pe Klara Olsufievna, iar după ce aş salva-o, i-aş spune: «Nu vă neliniştiţi, stimată duduie; nu-i nimic, eu v-am salvat». Pe urmă…” aci domnul Goliadkin îşi întoarse privirea, căutând-

o pe Klara Olsufievna, şi-l zări pe Gherasimâci, bătrânul camerier al iui Olsufi Ivanovici. Gherasimâci, cu aerul cel mai serios, protocolar, ba chiar solemn se îndrepta spre locul unde stătea domnul Goliadkin. Domnul Goliadkin tresări şi se încruntă, din pricina unui presentiment vag şi cât se poate de neplăcut. Rotindu-şi automat privirea prin sală, simţi un imbold puternic s-o ia din loc şi să se strecoare binişor pe lângă pereţi, cât mai departe de primejdie; uite-aşa, să se facă nevăzut, ca un om pe care nu-l privesc toate astea, ca şi cum n-ar fi fost tocmai el cel în cauză. Dar înainte ca eroul nostru >să se fi hotărât să întreprindă ceva, Gherasimâci se şi postă în faţa lui.

— Ascultă, Gherasimâci, zise eroul nostru zâmbind, ar fi bine să dai drdin… Vezi acolo, luminarea aceea din candelabru… Poate să cadă pe capul cuiva, Gherasimâci; ar trebui, deci, să dai ordin să fie fixată mai bine; căci o să cadă negreşit, crede-mă, Gherasimâci…

— Luminarea? Nici o grijă, luminarea e înfiptă bine şi stă drept; dar pe dumneavoastră vă cheamă cineva dincolo.

— Cine poate să mă cheme, Gherasimâci?

— Asta n-o mai ştiu, cine anume. Un trimis din partea cuiva. A întrebat: „Aici se află Iakov Petrovici Goliadkin?

Chemaţi-I, zice, pentru o chestiune importantă şi urgenta.' Asta-i.

— Cred că greşeşti, Gherasimâci; sunt convins că greşeşti, Gherasimâci.

— Mă îndoiesc…

— Ba nu, Gherasimâci, să nu te îndoieşti; nu e cazul de loc să te îndoieşti, Gherasimâci. Nimeni nu întreabă de mine, Gherasimâci, n-are cine să întrebe de mine, iar eu sunt aici la mine, adică la locul meu, Gherasimâci…

Domnul Goliadkin trase adânc aerul în piept şi privi în jurul său. Poftim! Toată lumea din salon se întorsese spre el, numai ochi şi urechi, într-o aşteptare solemnă. Bărbaţii se îmbulzeau să ajungă cât mai aproape şi să vadă mai bine. Ceva mai departe, doamnele şuşoteau îngrijorate. Stăpânul

casei apăru şi el în preajma domnului Goliadkin şi, cu toate că după înfăţişarea sa nu se putea spune că, la rându-i, participă direct şi nemijlocit la peripeţiile domnului Goliadkin – deoarece totul se petrecea într-o manieră foarte delicată – eroul povestirii noastre îşi dădu prea bine seama că sosise clipa hotărî-toare. Domnul Goliadkin văzu limpede că sosise momentul loviturii îndrăzneţe, momentul demascării tuturor duşmanilor săi. Domnul Goliadkin era tulburat la culme. Domnul Goliadkin simţi elanul unei inspiraţii subite clocotindu-i în piept şi, cu vocea tremurătoare şi solemnă, îşi reluă discursul adresat lui Gherasimâci care rămăsese lângă el în aşteptare.

— Nu, prietene, nu mă cheamă nimeni. Te înşeli. Voi spune mai mult: te-ai înşelat şi azi-dimineaţă încercând să mă convingi… Îndrăznind să mă convingi, zic (domnul Goliadkin ridică glasul), că Olsufi Ivanovici, binefăcătorul meu din timpuri imemoriale, şi care, aş putea spune, mi-a fost ca un părinte, ar putea să-mi închidă uşa casei sale în clipele de cea mai mare şi mai solemnă bucurie familială pentru inima lui de tată. (Mulţumit de sine, domnul Goliadkin plimbă prin sală o privire pătrunsă de emoţie. Lacrimi îi sclipiră pe gene.) Repet, dragă prietene, încheie eroul nostru, te-ai înşelat, te-ai înşelat amarnic, crunt, de neiertat…

O clipă magnifică. Domnul Goliadkin simţi că vorbirea lui produsese o impresie formidabilă, fără greş. Şi domnul Goliadkin rămase cu privirea plecată modest, aşteptând îmbrăţişările lui Olsufi Ivanovici. Musafirii păreau mişcaţi şi nedumeriţi; până şi neînduplecatul şi cumplitul Gherasimâci se poticni, încercând să spună „mă îndoiesc”… Deodată, însă, orchestra cea fără de inimă inundă salonul cu larma stridentă a unei polci săltăreţe. Totul se nărui, se duse ca pe apă. Domnul Goliadkin tresări, Gherasimâci se trase înapoi şi mulţimea din sală tălăzui ca marea învolburată. Vladimir Semionovici îşi luă zborul, con-ducând-o pe Klara Olsufievna în fruntea perechilor; îi urmă frumosul

locotenent, ţinând-o de mână pe principesa Cevcehanova. Spectatorii entuziasmaţi se strânseră roată ca să-i admire pe dansatorii de polcă, acest dans nou, la modă pe atunci, şi care îi pasiona pe toţi până la nebunie. Domnul Goliadkin fusese uitat un timp. Deodată, se produse o tulburare, o zăpăceală şi o agitaţie generală; muzica amuţi… Intervenise o întâm-plare extraordinară. Ameţită de dans, abia respirând, cu obrajii arzând şi pieptul săltând de emoţie, Klara Olsufievna căzu în fotoliu, sleită de puteri. Toate inimile se avântară spre această fiinţă încântătoare, cu toţii se grăbeau să-i exprime admiraţie şi recunoştinţă pentru deliciul oferit, şi, deodată… În faţa ei apăru domnul Goliadkin. Domnul Goliadkin era palid şi tulburat la culme; părea şi el la capătul puterilor —• abia se mişca. Pe faţă i se aşternuse un zâmbet vag; ţinea mâna dreaptă întinsă rugător. Klara Olsufievna, surprinsă de această apariţie neaşteptată, nu apucă să-şi tragă mâna şi, în mod automat, se ridică la invitaţia domnului Goliadkin. Domnul Goliadkin se clătină o dată, a doua oară, îşi săltă apoi picioruşul şi făcu un fel de compliment, apoi izbi cu tocul în parchet, apoi se poticni… Vroise şi el să danseze cu Klara Olsufievna. Klara Olsufievna scoase un ţipăt; toată lumea se repezi să-i elibereze degetele din mâna domnului Goliadkin şi, într-o clipă, eroul nostru fu împins de mulţime cel puţin la zece paşi depărtare de ea. În jurul lui, de asemenea, se formase un cerc. Se auzi ţipătul isteric a două bătrâne, pe care domnul Goliadkin era cât pe-aci să le răstoarne în retragerea sa. Se iscă o zăpăceală nemaipomenită: toată lumea întreba, striga, comenta. Orchestra tăcu. Eroul nostru se învârtea în cercul său şi, cu un zâmbet înţepenit pe buze, mormăia în neştire ceva sub nas, ceva care ar fi vrut să însemne probabil „de ce nu, adică, doar este o polcă, cel puţin aşa i se pare, un dans nou şi foarte interesant, creat pentru plăcerea doamnelor… Dar dacă aşa stau lucrurile, el este gata, poftim, să consimtă”. Dar se pare că nimeni nu mai cerea consimţământul domnului

Goliadkin. Eroul nostru simţi cum o mână îi prinse braţul, alta i se propti uşor în spate şi că este purtat astfel cu o deosebită grijă într~o anumită direcţie. În sfârşit, băgă de seamă că merge de-a dreptul spre uşă. Domnul Goliadkin ar fi vrut să spună ceva, să întreprindă ceva… Ba nu, nu mai dorea nimic. Singura lui reacţie a fost un râs chicotit, cu totul maşinal. Simţi apoi că cineva îi pune mantaua, că-i îndeasă pe cap pălăria până peste ochi; că se află, în sfârşit, în antreu, în întuneric şi în frig, apoi pe scară. Poticnindu-se la un moment dat, i se păru că se prăbuşeşte în abis; ar fi vrut să ţipe, dar se pomeni afară. Simţi un val de aer rece şi se opri locului; în aceeaşi clipă, izbucniră iarăşi sunetele orchestrei. Atunci domnul Goliadkin îşi aminti subit tot ce se întâmplase; avu senzaţia că puterile-i amorţite îi revin brusc, cu maximă intensitate. Se smulse din locul în care stătuse înfipt până atunci şi porni în goană undeva spre aer, spre libertate, încotro vedea cu ochii.

Capitolul V.

Toate orologiile din Petersburg care arată şi vestesc curgerea vremii bătuseră de miezul nopţii, când domnul Goliadkin o luă în neştire pe cheiul canalului Fontanka, în apropiere de podul Tzmailovski, căutând să scape de duşmani, de persecuţii, de grindina bobârnacelor ce-i ţinteau ţeasta, de ţipetele bătrânelor speriate, de ofurile şi ahurile femeilor şi de privirile nimicitoare ale lui Andrei Filippovici. Domnul Goliadkin era distrus – distrus cu desăvârşire, în adevăratul sens al cuvântului, şi dacă mai păstrase în clipa aceea capacitatea de a fugi, aceasta se datora, desigur, unui miracol de care, la urma urmelor, avea el însuşi motive să se îndoiască şi în care refuza să mai creadă. Era o noapte îngrozitoare, o noapte de noiembrie, umedă, pâcloasă, cu ploaie măruntă şi fulgi de zăpadă; o noapte aducătoare de dureri de măsele, guturaiuri, friguri, anghine, febre de tot felul, într-un cuvânt, bogată în darurile unui noiembrie petersburghez. Vântul şuiera pe străzile pustii, stârnind valuri turbate pe apa întunecată a

Fontankăi până pe deasupra belciugelor cheiului şi încercând cu furie rezistenţa felinarelor scheletice, înşirate de-a lungul trotuarului, care, la rândul lor, ţineau isonul acestui urlet cu scârţâitul lor subţire, pătrunzător; era un interminabil şi pătrunzător concert de scrâşnete şi tânguiri, atât de cunoscut oricărui locuitor al capitalei. Ploua şi ningea. Trâmbele de ploaie, repezite de rafalele vântului, izbeau aproape orizontal, ca dintr-un furtun de incendiu, împungând şi plesnind obrazul bietului domn Goliadkin cu mii de ţepi şi de şfichiuri usturătoare. În tăcerea nopţii, întreruptă din când în când de huruitul îndepărtat al unei trăsuri, de urletul vântului şi de scârţâitul felinarelor, răsuna trist clipocitul şi murmurul apei ce se scurgea de pe acoperişuri, marchize, cornişe şi din burlane pe granitul trotuarului. De jur împrejur nu se vedea ţipenie de om; de altfel, era şi firesc pe o vreme ca asta. Aşadar, singur domnul Goliadkin, singur cu deznădejdea sa, rătăcea în paşi mărunţi şi zoriţi pe o astfel de vreme pe cheiul Fontankăi, cu mersu-i ţopăit şi trepădat, grăbindu-se să ajungă cât mai repede în apartamentul lui din strada Şestilavoşnaia, de la etajul trei al casei în care locuia.

Cu toate că ploaia şi ninsoarea – toată această izbucnire a stihiilor de nedescris, căreia nu i se poate găsi un nume când se dezlănţuie viforniţa sub cerul de noiembrie al Petersbur-gului – se năpustiră năprasnic asupra domnului Goliadkin, complet distrus de atâtea nenorociri, izbindu-l fără cruţare, fără pic de răgaz, pătrunzându-l până la oase, orbindu-l şi răsucin-du-l în toate părţile, abătându-l din drum şi zăpăcindu-l – şi, ca un făcut, toate acestea veniră laolaltă şi, desigur, în înţelegere cu toţi vrăjmaşii săi, lovindu-l dintr-o dată ca să încununeze acea zi, seară şi noapte pline de groază; cu toate acestespdomnul Goliadkin rămânea aproape insensibil şi la această ultimă dovadă de ur-gisire din partea destinului, într-atât fusese de zguduit şi de copleşit de tot ce i se întâmplase cu câteva minute în urmă la domnul consilier de stat Berendeiev! Dacă un

observator anonim, cu totul străin de cauză, l-ar fi privit cum aleargă disperaţi şi abătut, s-ar fi pătruns şi el de nemaipomenita grozăvie a nenorocirilor domnului Goliadkin şi ar fi spus, negreşit, că domnul Goliadkin făcea acum impresia unui om care vrea să scape, să se ascundă undeva, să fugă de el însuşi. Şi, într-adevăr, aşa era. Mai mult: în acest moment, domnul Goliadkin nu numai că voia să fugă de el însuşi, dar ar fi vrut să dispară cu totul, să treacă în nefiinţă, să se prefacă în pulbere. Nu lua seama la nimic; nu auzea, nu pricepea nimic din ceea ce se petrecea în preajma lui şi privea în jur, ca şi cum pentru el n-ar fi existat aievea nici amintirea cumplită a încercărilor din acea seară, nici acest drum lung în noapte, nici ploaia, nici zăpada, nici vântul, nici furia stihiilor dezlănţuite. Un galoş, desprinzându-se din cizma dreaptă, a rămas înfundat în noroiul şi în zăpada, trotuarului, dar domnul Goliadkin nici nu s-a gândit să se întoarcă pentru a-l căuta şi nici n-a băgat de seamă că l-a pierdut. Era atât de zdruncinat, încât, de câteva ori, neluând în seamă cele ce se petrec în jur, copleşit doar de gândul recentei, groaznicei sale prăbuşiri, se oprise brusc, încremenit, în mijlocul trotuarului, cu senzaţia limpede că moare, că dispare cu totul în acele clipe; apoi se smucea din loc, ca un nebun, şi pornea iar, în fugă; fugea fără să se uite înapoi, ca şi cum ar fi vrut să scape de urmărirea unei nenorociri şi mai groaznice… Într-adevăr, era într-o situaţie înspăimântătoare!… În cele din urmă, sleit de puteri, domnul Goliadkin se opri, sprijinindu-se de parapetul cheiului, ca un om căruia i-a venit deodată sângele pe nas, şi rămase aşa, cu privirea pironită în valurile tulburi ale Fontankăi. Nimeni n-ar putea să spună cât timp anume a stat el astfel aplecat deasupra undelor negre. Se ştie doar că în acel moment domnul Goliadkin ajunsese în culmea deznădejdii şi a descumpănirii, cu inima sfâşiată şi atât de chinuită, cu sufletul atât de istovit şi golit de ultimele rămăşiţe de rezistenţă, încât uitase totul: şi podul

Izmailovski, şi strada Şestilavoşnaia, şi prezentul nemilos… Într-adevăr, nu-i mai păsa de nimic: faptul se consumase, afacerea fusese încheiată, decizia iaprobată şi semnată; ce mai putea face? Deodată… Tot trupul i se înfiora; fără voie, sări doi paşi în lături. Privi neliniştit în jur; nu era nimeni, nu se vedea nimic extraordinar – şi totuşi… Şi totuşi, avu senzaţia că cineva stătuse cu o clipă înainte aici, alături de el, tot aşa, rezemat de grilajul parapetului şi – lucru ciudat!

— Îi şi spusese ceva, îi vorbise cu glas repezit, sacadat, ceva nu prea desluşit, dar despre lucruri foarte cunoscute, foarte apropiate şi care îl priveau direct. „Ce-i asta? Mi s-a năzărit? Zise domnul Goliadkin uitându-se încă o dată în jur. Dar unde mă aflu? Eh! Eh 1” făcu el, clătinând din cap, şi scrută îngrozit pâcla deasă a nopţii; căuta încordat să pătrundă cu privirea-i mioapă întunecimea vrăjmaşă. Dar nu văzu nimic deosebit, privirea lui nu surprinse nimic neobişnuit. Totul părea în

Ordine, aşa cum era firesc să fie; acum ningea cu fulgi mari şi deşi; la o distanţă de douăzeci de paşi nu se mai vedea nimic; scrâşnetul felinarelor răsuna şi mai jalnic, iar vaietele vuitului semănau cu tânguirile unui cerşetor îndărătnic, care se ţine scai de tine, implorând un gologan, ca să-şi cumpere un codru de pâine. „Eh-e-e! Dar ce-i cu mine?” clătină iar din cap domnul Goliadkin pornind din nou la drum şi uitându-se mereu în jurul său. Şi totuşi o senzaţie nouă i se furişă treptat în suflet, punând stăpânire pe întreaga făptură a domnului Goliadkin: nu era nici tristeţe, nici frică… Un tremur febril îl scutură din cap până în picioare. O senzaţie insuportabilă! „Ei, dar nu-i nimic, murmură el, ca să-şi mai dea curaj, nu-i nimic; poate că, într-adevăr, nu s-a întâmplat nimic ireparabil şi n-a fost pătată onoarea nimănui. Poate că aşa a fost să fie, continua el fără să-şi dea seama ce spune, poate că totul se va aranja cu timpul cât se poate de bine, nimeni nu va avea de ce să se plângă şi se va dovedi la urmă că toţi în felul lor au avut dreptate.” Vorbind astfel şi încurajându-se prin aceste

cuvinte, domnul Goliadkin se mai îndreptă din spate, scutură fulgii de zăpadă care formaseră o crustă albă pe guler, pe pălărie, pe manta, pe cravată, pe cizme şi peste tot; dar nu putuse înlătura sentimentul ciudat de nelinişte, tulbure şi persistent, simţindu-i tot mai mult apăsarea. Undeva în depărtare se auzi o bubuitură de tun. „Ce timp păcătos, gândi eroul nostru, pe o vreme ca asta e pericol de inundaţie! S-o fi ridicat prea mult nivelul apei!” Nu apucă domnul Goliadkin să spună ori numai să gândească aceasta, când zări silueta unui om venind din direcţia opusă, întârziat probabiT ca şi el din cine ştie ce motive. Ce poate fi mai simplu şi mai firesc decât apariţia unui trecător în stradă, fie chiar şi pe vreme urâtă. Dar nu se ştie de ce, pe domnul Goliadkin faptul acesta firesc şi simplu avu darul să-l zăpăcească, să-l tulbure groaznic, ba să-l înfricoşeze chiar. Nu că s-ar fi temut-de apariţia unui răufăcător, deşi s-ar putea întâmpla şi asta… „De altfel… Cine poate şti ce-i cu acest trecător întârziat, îi trecu prin cap domnului Goliadkin, poate că şi el… Poate că tocmai el este tartorul… Că, doar, n-o fi umblând aşa, fără rost, o fi urmărind el ceva, înadins mi-a ieşit în cale ca să se lege de mine.” Se prea poate că domnul Goliadkin n-a gândit întocmai aşa,. ci a avut numai senzaţia fugară şi foarte neplăcută a acestor lucruri. Dar nu era timp de gândit sau de simţit; trecătorul se afla la doi paşi. Ca întotdeauna, domnul Goliadkin se grăbi să arboreze aerul său obişnuit în asemenea cazuri, care voia să spună limpede că el, Goliadkin, nici gând, că el, mă rog, este de capul lui şi-şi vede de drum, că trotuarul este destul de larg şi e loc de trecere pentru toţi, şi că doar el, Goliadkin, nu se leagă de nimeni. Şi deodată se opri brusc, lovit parcă de trăsnet, încremenit ca o stană de piatră, pentru ca: în clipa următoare să se întoarcă privind ţintă în urma trecătorului care tocmai îl depăşise – să se întoarcă, de parcă ar fi fost răsucit pe loc de o mână nevăzută, cum ar întoarce o rafală de vânt girueta. Trecătorul se pierdea în viitoarea viforniţei. Se grăbea, ca şi

domnul Goliadkin, era îmbrăcat ca şi el, încotoşmănat din cap până în picioare şi mergea în acelaşi pas trepădat, mărunt, puţin şontâcăit, pe trotuarul Fontankăi. „Ce-i asta?” şopti contrariat domnul Goliadkin, schiţând un zâmbet neîncrezător şi tresărind imediat din tot corpul. Fiori reci îi străbătură spinarea. Între timp, trecătorul se mistui în pânza deasă a ninsorii şi nu i se mai auziră paşii; dar domnul Goliadkin, nemişcat, continua să privească în urma lui. Treptat, îşi reveni în fire. „Dar ce-i asta, gândi el cu ciudă, ce-i cu mine, am înnebunit?” Se întoarse şi-şi urmă drumul cu paşi mărunţi, tot mai grăbiţi, şi căutând să nu mai cugete la nimic; încercă chiar să închidă ochii. Dar iată că, prin larma viscolului iarăşi îi ajunse la ureche zgomotul unor paşi apropiaţy Tresări şi deschise ochii. In faţa lui, la vreo douăzeci de paşi, zări iar silueta unui omuleţ care se apropia. Omuleţul era grăbit, zorea şi el în paşi mărunţi; distanţa se micşora cu repeziciune. Domnul Goliadkin putu chiar să vadă şi faţa acestui nou trecător întârziat – îi văzu faţa şi scoase un strigăt de uimire şi de groază; picioarele i se muiară. Era acelaşi trecător pe care îl întâlnise şi-l urmărise cu privirea cu vreo zece minute în urmă şi care acum, cu totul neaşteptat, îi apărea iarăşi în faţă. Dar aceasta nu era singura ciudăţenie care îl izbise pe domnul Goliadkin, căci uluirea domnului Goliadkin era de aşa natură, încât se opri, scoase un strigăt, dădu să spună ceva, apoi se repezi să-l ajungă din urmă pe necunoscut, ba şi strigă ceva, voind, probabil, să-l oprească neapărat. Necunoscutul, într-adevăr, se opri la vreo zece paşi de domnul Goliadkin şi întâmplarea făcu să se nimerească sub lumina felinarului celui mai apropiat, astfel încât putea fi văzut bine; se opri, se întoarse cu faţa spre domnul Goliadkin şi aşteptă preocupat şi nerăbdător să audă ce-i spline acesta. „Scuzaţi, mi Se pare ca am greşit”, bâigui cu glas tremurător eroul nostru. Înciudat, necunoscutul se întoarse în tăcere şi-şi văzu de drum, grăbindu-se parcă să recâştige cele două secunde pierdute din pricina domnului

Goliadkin. Cât despre domnul Goliadkin, începu să tremure tot, genunchii i se îndoiră şi se aşează gemând pe borna de la marginea trotuarului. Avea şi de ce să fie atât de tulburat. Acum necunoscutul i se păru foarte cunoscut. Asta n-ar fi fost încă nimic. Dar îl şi recunoscuse pe acest om, îl cunoştea parcă bine de tot. II văzuse de multe ori, şi mai demult, şi foarte recent; dar unde? Poate chiar ieri? Şi nici asta n-ar fi fost cine ştie ce important, adică faptul că domnul Goliadkin îl văzuse de multe ori, ba chiar foarte de curând. De altfel, nu găseai nimic deosebit, aproape nimic deosebit în acest om – la prima vedere nu atrăgea în mod special atenţia nimănui. Era un om ca toţi oamenii, un om cumsecade, fireşte, ca toţi oamenii cumsecade, şi poate că avea şi el anumite însuşiri destul de remarcabile – într-un cuvânt, era un om la fel ca şi ceilalţi. Domnul Goliadkin nu simţea nici ură, nici duşmănie, nici măcar cea mai mică animozitate faţă de acest om, ba s-ar putea spune chiar dimpotrivă – şi totuşi (faptul cel mai extraordinar) şi totuşi pentru nimic în lume n-ar fi vrut să-l întâlnească, nici pentru toate comorile din lume, dar mai ales să-l întâlnească în împrejurări ca acestea, de acum. Mai mult: domnul Goliadkin îl cunoştea foarte bine pe omul acesta; ştia şi cum îl cheamă, cunoştea şi numele acestui om; şi totuşi n-ar fi voit, pentru nimic în lume, chiar şi pentru cele mai nepreţuite comori, să-i spună pe nume, să consimtă a recunoaşte, că adică, poftim, îl cheamă uite aşa, că numele tatălui său e cutare şi numele de familie este cutare. N-aş putea spune cât a durat starea aceasta de uluire a domnului Goliadkin şi cât anume a stat el pe borna trotuarului – lucrul acesta îmi scapă; ştiu însă că, revenindu-şi puţin în fire, domnul Goliadkin sări ca ars şi porni în goana mare, fără să se mai uite înapoi; respiraţia i se tăia; picioarele i se împleticeau, se poticni de două ori şi era cât pe ce să cadă, cu care prilej şi cealaltă cizmă a domnului Goliadkin rămase văduvită de galoşul respectiv. În cele din urmă, domnul Goliadkin încetini pjiţin pasul, ca să-

şi mai tragă sufletul, privi scurt în juru-i şi constată că străbătuse, fără să observe, toată Fontanka, trecuse de podul Anicikov, parcursese o parte din Nevski şi se afla acum la intersecţia acestuia cu Liteinaia. Domnul Goliadkin coti după colţ, pe Liteinaia. In clipa aceea era în situaţia omului care s-a pomenit călcând pe marginea unei prăpăstii fără fund şi care simte că malul abrupt începe să i se mişte sub picioare, pornind la vale, şi, după o ultimă clătinare, se năruie, trăgându-l în abis, iar nenorocitul nu are nici forţă, nici prezenţă de spirit să se tragă înapoi, să-şi ia ochii de la hăul căscat; bezna îl atrage şi omul sare, în cele din urmă, în prăpastie, grăbindu-şi singur pieirea. Domnul Goliadkin ştia, simţea, ba era absolut sigur că pe drum trebuia să i se mai întâmple ceva rău, că trebuia să se abată pe capul lui şi o altă nenorocire, că va întâlni iarăşi, de pildă, pe acest necunoscut al său; dar – lucru ciudat – părea că el însuşi caută de fapt, că doreşte această întâlnire, că oi consideră inevitabilă şi se roagă numai ca toate acestea să se termine cât mai repede, pentru ca situaţia lui să se lămurească odată într-un fel, indiferent cum, dar cât mai repede. Şi totuşi, continua să alerge fără oprire, ca împins de o forţă străină, căci înlăuntru, în tot corpul său, simţea o sfârşeală de moarte; nu era în stare să cugete la nimic, deşi gândurile i ^e agăţau de orice, ca nişte scaieţi. Un căţel rătăcit, ud leoarcă şi tremurând de frig, se luă după domnul Goliadkin, alergând alături, zorit şi el, cu coada între picioare şi cu urechile pleoştite, privindu-l din când în când cu sfială şi cu înţelegere. Un gând, cine ştie de oând uitat – amintirea unei întâmplări de demult – răsări acum în capul domnului Goliadkin, izbindu-i creierul ca un ciocănaş şi sâcâindu-l, un gând de care nu reuşea să scape., O jigodie de căţeluş”, repeta şoptit domnul Goliadkin, fără a participa mintal la sensul cuvintelor sale. Iată însă că la cotitura spre strada Italiană îl zăreşte iar pe necunoscutul de adineauri. Acum însă, necunoscutul nu-i mai venea în întâmpinare, ci mergea în aceeaşi direcţie, alergând, ca şi el, numai la

câţiva paşi înaintea lui. Ajunseră în strada Şestilavoşnaia. Domnul Goliadkin simţi că i se taie răsuflarea. Necunoscutul se opri drept în faţa casei în care locuia şi domnul Goliadkin. Se auzi clopoţelul şi, aproape în aceeaşi clipă, scârţâitul zăvorului. Portiţa se deschise, necunoscutul se aplecă şi dispăru înăuntru. Cam în acelaşi moment ajunse şi domnul Goliadkin în faţa porţii şi pătrunse în gang cu iuţeala unei săgeţi. Fără să ia în seamă bombănelile portarului, alergă în curte, gâfâind şi zări îndată pe ciudatul necunoscut, pe care-l pierduse pentru o clipă din ochi. Necunoscutul se strecură repede prin uşa intrării care ducea la locuinţa domnului Goliadkin. Domnul Goliadkin se repezi în urma lui. Scara era întunecoasă, umedă şi murdară. Pe toate palierele şi cotiturile locatarii îngrămădiseră tot felul de vechituri, încât un om străin, nimerind pe această scară pe întuneric, trebuia să piardă cel puţin o jumătate de oră, ferindu-se să nu-şi frângă picioarele şi blestemând, o dată cu scara, şi pe cunoscuţii săi care stăteau într-o casă atât de incomodă. Dar tovarăşul de drum al domnului Goliadkin părea să fie un obişnuit al casei, căci se descurca uşor şi urca fără zăbavă, vădind o perfectă cunoaştere a terenului. Domnul Goliadkin îl ajungea din urmă; ba, de câteva ori, pulpana mantalei necunoscutului îl lovi chiar peste nas. Inima domnului Goliadkin aproape încetă să mai bată. Misteriosul omuleţ se opri drept în faţa uşii apartamentului domnului Goliadkin, bătu şi (ceea ce, în alte împrejurări, l-ar fi mirat nespus pe domnul Goliadkin) Petruşkâ părea să-l aştepte, căci nu se culcase; deschise uşa imediat şi-l urmă cu luminarea aprinsă în mână pe omul care intrase. Leşin-du-şi cu totul din fire, eroul povestirii noastre se năpusti şi el în apartamentul său; fără să-şi scoată mantaua şi pălăria, străbătu culoarul şi se opri ca trăsnit în pragul camerei sale. Toate presimţirile domnului Goliadkin se adeveriră pe deplin. Tot ceea ce bănuise el, tremurând de groază, se petrecea aievea. Răsuflarea i se opri şi-i v*hi ameţeală.

Necunoscutul şedea pe patul lui, îmbrăcat ca şi el cu mantaua, cu pălăria pe cap, şi, zâmbind vag, cu ochii uşor mijiţi îl salută prieteneşte cu o uşoară înclinare a capului. Domnul Goliadkân vru să strige, dar nu izbuti; să protesteze într-un fel oarecare, dar nu avu putere. Părul i se făcu mă-ciucă în cap; aproape leşinat de groază, domnul Goliadkin se prăbuşi pe un scaun. Avea şi de ce: îl recunoscuse foarte bine pe acest prieten nocturn. Prietenul său nocturn nu era altul decât el însuşi – domnul Goliadkin, un alt domn Goliadkin, dar absolut identic cu el – într-un cuvânt, ceea ce s-ar chema dublul său sub toate aspectele…

Capitolul VI.

A doua zi, la ora opt fix, domnul Goliadkin se deşteptă în patul său şi întâmplările extraordinare din ajun, ca şi aventurile aproape neverosimile din noaptea aceea nemaipomenit de monstruoasă, îi răsăriră brusc în închipuire şi în memorie în toată grozăvia lor. Această diabolică răutate a duşmanilor săi şi, mai ales, ultima dovadă a acestei răutăţi îngheţară inima domnului Goliadkin. Şi totuşi cele întâmplate păreau atât de ciudate, atât de nefireşti, de neînchipuit, absurde şi imposibile, încât era greu, într-adevăr, să dai crezare că s-ar fi petrecut aievea. Domnul Goliadkin ar fi fost gata el însuşi să le considere o nălucire absurdă, o tulburare de moment a închipuirii, o eclipsă de luciditate a minţii, dacă, din fericire, n-ar fi cunoscut din amara experienţă a vieţii până unde îl poate duce uneori răutatea pe om, unde poate să ajungă uneori înverşunarea unui duşman care se răzbună în numele onoarei şi al ambiţiei. De altfel, şi mădularele frânte de oboseală ale domnului Goliadkin, capul buimac, durerile în şale şi guturaiul violent erau tot atâtea dovezi palpabile care veneau să confirme veracitatea plimbării nocturne din ajun, deci în bună parte şi a tot ce se întâmplase în timpul acestei plimbări. De altfel, domnul Goliadkin mai ştia de multă vreme că cei de acolo uneltesc mereu şi pun ceva la cale împotrivă-i, că au pe altcineva în loc. Şi totuşi, stând şi

chibzuind mai bine, domnul Goliadkin hotărî să tacă, să se supună şi să nu protesteze deocamdată. „Poate că au vrut doar să mă sperie; când vor vedea însă că eu… Nimic… Că nu protestez de loc, că mă plec şi suport resemnat totul, poate că atunci vor da înapoi, vor da înapoi singuri, chiar ei cei dintâi vor da înapoi.”

Aşa cugeta domnul Goliadkin, în timp ce zăcea lungit în pat, întinzându-şi mădularele frânte şi aşteptând, răbdător de astă dată, apariţia obişnuită a lui Petruşka. Aşteptă astfel, fără să-l strige, mai bine de un sfert de oră; îl auzea pe indolentul Petruşca trebăluind în jurul samovarului şi totuşi nu se hotăra să-l cheme. Mai mult: domnul Goliadkin părea că se şi teme acum să dea ochi cu servitorul său. „Dumnezeu ştie, îşi zicea el, Dumnezeu ştie ce-o fi crezând acest ticălos despre toate astea. Tace el, ce-i drept, dar cine ştie ce o fi în capul lui.” Dar iată că se auzi uşa scârţâind şi se ivi, în sfârşit, Petruşka, cu o tavă în mână. Domnul Goliadkin îl privi pieziş, cu sfială, aşteptând încordat ce va urma, ce va spune servitorul său în legătură cu o anumită împrejurare cunoscută. Petruşka însă nu catadicsi să rostească nici un cuvânt. Părea şi mai ursuz, şi mai posomorit, şi mai acru ca <le obicei, uitându-se pe sub sprâncene; toată înfăţişarea lui trăda cea mai mare nemulţumire; nu binevoi să se uite măcar o dată la stăpânul sau, să spună, acolo, o vorbă, măcar în treacăt, aşa, ca sănl înţepe, cel puţin, pe domnul Goliadkin; aşează pe masă tot ce adusese, făcu roată împrejur şi plecă tăcut în cămăruţa sa. „Ştie, ştie, ştie totul, canalia 1” şopti domnul Goliadkin aşezân-du-se la ceai. Dar nu mai făcu nici o încercare să-l descoasă pe servitorul său, deşi Petruşka îşi mai găsi de oâteva ori de lucru prin cameră. Domnul Goliadkin era profund deprimat. Gândul că va trebui să plece îndată la birou i se păru acum insuportabil. Presimţea că acolo îl aşteaptă o mare neplăcere. „Uite aşa, te duci, gândea el, te duci, şi nici prin cap nu-ţi trece că dai acolo peste cine ştie ce năpastă! N-ar fi mai bine să mai zăbovesc, să mai aştept

până una, alta? Facă ei ce-or vrea acolo. Rămân mai bine acasă, îmi vin în fire, chibzuiesc totul cât se poate de bine, îmi adun puterile, prind o clipă prielnică şi pic pe» neaşteptate în mijlocul lor, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic.” Cugetând la toate astea, domnul Goliadkin fuma pipă după pipă. Timpul zbura; orele erau aproape nouă şi jumătate. „E nouă şi jumătate, gândi domnul Goliadkin, ar fi prea târziu să pornesc acum. De altfel, nici nu mă simt bine, ce mai – sunt bolnav, bolnav de-a binelea, e absolut sigur că sunt bolnav; cine ar putea să spună că nu sunt bolnav? Niei' n-ar trebui să-mi pese! Iar dacă s-or gândi să trimită pe careva să mă vadă, n-are decât să poftească! Ce-o să-mi facă? Sunt răcit, mă doare spatele, tuşesc, am guturai; în sfârşit, n-am voie să ies pe o vreme ca asta, şi pace; s-ar putea să cad la pat lovit de o boală foarte gravă, să mor chiar; mai ales astăzi, când mortalitatea este atât de ridicată…” Cu aceste justificări categorice, domnul Goliadkin izbuti, în sfârşit, să-şi împace conştiinţa, potolindu-şi mustrările de cuget ce nu-i dădeau pace şi înlăturând anticipat posibilitatea unei săpuneli din partea lui Andrei Filippovici pentru neglijenţă în serviciu. În general, eroului nostru îi plăcea în asemenea împrejurări să se justifice în propriii săi ochi prin tot felul de argumente peremptorii, care îi împăcau pe deplin conştiinţa tulburată. Aşadar, liniştindu-şi conştiinţa, îşi luă iarăşi luleaua, şi-o umplu tacticos, o aprinse cu grijă şi trase fumul cu nesaţ… In aceeaşi clipă, însă, se ridică dintr-o săritură din pat, aruncă pipa pe masă, se bărbieri, se aranja grăbit, îşi puse uniforma, luă nişte hârtii şi alergă la slujbă. Domnul Goliadkin intră în birou sfios, cu sentimentul vag şi tulbure că trebuie să i se întâmple ceva foarte neplăcut – era o presimţire cu totul inconştientă, nedesluşită, dar penibilă şi a-păsătoare. Se aşează timid pe locu-i obişnuit, lângă şeful de birou, Anton Antonovici Setoşkin. Fără sa se uite la nimeni şi la nimic care l-ar fi putut distrage, îşi vârî nasul în teancul de hârtii afiate înainte-i, căutând să pătrundă

conţinutul corespondenţei ce urma s-o lucreze. Hotărâse, făcuse legământ, să se ţină cât mai departe de tot ce ar putea constitui o provocare, de tot ce l-ar putea compromite, să evite orice tatonări indiscrete, orice fel de glume, orice întrebare în doi peri sau aluzie necuviincioasă la seara din ajun; hotărâse chiar să evite până şi frazele obişnuite de politeţe pe care le adresa colegilor săi de birou, întrebându-i de sănătate etc. Tactica aceasta se dovedi însă curând cu totul insuportabilă pentru el. In chestiunile care îl priveau direct, neliniştea necunoaşterii îl chinuia întotdeauna mai mult decât cunoaşterea însăşi a faptului oricât de grav. De aceea, cu tot cuvântul dat şi în ciuda hotărârii ferme de a nu acorda atenţie nimănui şi de a rămâne deoparte, orice s-ar întâmpla, domnul Goliadkin ridica din când în când, pe furiş, capul şi trăgea cu coada ochiului în dreapta şi în stânga, cercetând chipurile colegilor şi încercând să ghicească dacă nu trădează cumva ceva nou, ceva deosebit, în legătură cu persoana lui şi ţinut ascuns din cine ştie ce motive perfide. Bă-_uia că trebuie să existe vreo legătură între cele întâmplate în ajun şi tot ce se petrece acum în jurul său. In sfârşit, nemaiputând suporta această chinuitoare incertitudine, începu să dorească o • ieşire din necunoaştere, o soluţie oarecare, fie chiar şi cea inai nefavorabilă pentru el – nu-i mai păsa…!

— Dar cât mai rapidă, ca să scape odată. Perfidia soartei: nici n-apucă domnul Goliadkin să manifeste această dorinţă ascunsă, şi iată că îndoielile lui fură împrăştiate brusc, dar într-un chip foarte ciudat şi, în orice caz, cu totul neaşteptat.

Uşa ce dădea spre camera vecină scârţâi încet, prelung şi sfios; era ca şi cum ar fi anunţat că face loc unei persoane cu totul neînsemnate şi o figură, de altfel, prea bine cunoscută domnului Goliadkin, apăru modestă în faţa mesei la care lucra eroul nostru. Să nu vă închipuiţi cumva că, pentru a vedea toate acestea, domnul Goliadkin a trebuit să-şi ridice capul – nicidecum! I-a fost de ajuns o singură

ochire piezişă şi scurtă, ca o clipire, ca să afle totul, ca să înţeleagă absolut totul, până la cel mai mic detaliu. Copleşit de ruşine, îşi vârî nasul în hârtii exact în scopul pentru care îşi vâră capul în nisipul fierbinte un struţ urmărit de vânător.

Noul venit se înclină adânc în faţa lui Andrei Filippovici, după care se auzi un glas oficial şi totodată binevoitor al supe- norului; aşa obişnuiesc să vorbească toţi şefii, din toate serviciile publice, cu subalternii nou-numiţi. „Ia loc, uite aici, zise Andrei Filippovici, arătând slujbaşului nou venit spre masa lui Anton Antonovici – aici, în faţa domnului Goliadkin, îţi dăm imediat şi de lucru." încheind procedura de instalare a noului funcţionar prin-tr-un gest de îndemn amabil, dar şi autoritar totodată, Andrei Filippovici se cufundă îndată în studierea vrafului de hârtii de pe biroul său.

Domnul Goliadkin se hotărî, în sfârşit, să ridice ochii şi dacă nu leşină pe loc e numai pentru că presimţise dinainte totul, pentru că o intuiţie profund intimă anticipase asupra cunoaşterii lucrurilor care se întâmplau acum. Cea dintâi mişcare a domnului Goliadkin a fost să privească repede în jur, ca să vadă dacă ceilalţi funcţionari nu şuşotesc între ei, dacă nu se pune cumva la cale vreo glumă de birou ocazională, dacă nu surprinde vreun semn de uimire pe faţa cuiva, sau, în sfârşit, dacă n-a căzut nimeni sub masă de spaimă. Spre mirarea domnului Goliadkin, însă, nu văzu nimic din toate astea. Comportarea domnilor colegi ai domnului Goliadkin îl înmărmurea. Părea de necrezut. Tăcerea aceasta surprinzătoare avu darul să^l înfricoşeze pe domnul Goliadkin. Faptele vorbeau de la sine, nu_Jăsau loc îndoielii; cazul era ciudat, nemaipomenit, monstruos. Orice semn de surprindere sau de tulburare ar fi fost absolut justificat. Toate acestea, bineînţeles, trecură doar ca o sclipire de fulger prin capul domnului Goliadkin, în timp ce tot trupu-i înfiorat se perpelea în para unui foc nevăzut. Avea şi de ce, sărmanul. Omul care se aşezase în faţa

domnului Goliadkin era spaima domnului Goliadkin, era ruşinea domnului Goliadkin – era coşmarul de aseară al domnului Goliadkin, într-un cuvânt, era însuşi domnul Goliadkin, dar nu acel domn Goliadkin care şedea acum pe scaun cu gura căscată şi cu condeiul înţepenit în mână; nu acela care îndeplinea funcţia de ajutor al şefului său de birou; nu acela care avea obiceiul să se strecoare discret şi să se piardă în mulţime; în sfârşit, nu cel ce avea un mers ce părea a spune: „nu vă atingeţi de. Mine, că nici eu nu vă voi atinge”, sau: „nu mă atingeţi, nici eu nu vă ating” – nu, omul acesta era un alt domn Goliadkin, absolut altul, dar şi întru totul asemănător celui dintâi: avea aceeaşi statură, aceeaşi conformaţie, aceeaşi îmbrăcăminte, aceeaşi chelie – într-un cuvânt, nu-i lipsea nimic, dar absolut nimic, pentru o asemănare perfectă, încât, dacă-i puneai alături, nimeni, dar absolut nimeni n-ar fi avut curajul să hotărască care anume dintre

\par ei este adevăratul Goliadkin şi care este Goliadkin cel fals, care este cel vechi şi care este cel nou, care este originalul şi care copia.

Eroul nostru se afla acum, dacă e posibilă o asemenea comparaţie, în situaţia omului pe socoteala căruia s-ar amuza un ghiduş obraznic îndreptând pe furiş asupra lui reflexul unei oglinjoare. „Ce-i asta, visez cumva, se frământa el, e realitate, sau continuarea celor de aseară? Cum se poate una ca asta? Prin ce împrejurare? Cine a permis angajarea unui asemenea funcţionar? Cu ce drept? Oare dorm, sau sunt treaz?” Domnul Goliadkin încercă să se ciupească, ba avu chiar intenţia să ciupească şi pe vecinul său dei alături… Nu, nu era vis. Ce mai!… Simţi că-l trec toate năduşelile, că se petrece cu el ceva nemaipomenit, extraordinar şi, culmea nenorocirii, ceva cu totul scandalos, căci domnul Goliadkin începuse să-şi dea seama cât de ridicolă era situaţia de a constitui un caz nemaipomenit de soiul acesta. Apoi începu să aibă îndoieli chiar şi asupra propriei sale existenţe şi, cu toate că se

aştepta la orice, dorind el însuşi ca totul să se rezolve într-un fel oarecare, eliberându-l de chinul îndoielilor şi al frământărilor, felul cum venea această rezolvare acum depăşea, desigur, orice închipuire. Rămase copleşit, pradă unor chinuri insuportabile. Erau clipe când simţea că pierde orice capacitate de înţelegere, orice putere de a gândi. Revenindu-şi din asemenea clipe, băga de seamă că în mod automat şi inconştient îşi poartă condeiul pe hârtia din faţa lui. Nemaiavând încredere în ceea ce face, verifica, recitind, ceea ce scrisese, dar nu mai înţelegea nimic. Deodată, celălalt domn Goliadkin, care rămăsese în tot timpul acesta calm şi rezervat, se ridică şi di6păru prin uşa biroului de alături cu o hârtie în mână. Domnul Goliadkin privi cu bănuială în jurul său, dar nu observă nimic deosebit; domnea liniştea obişnuită de totdeauna; nu se auzea decât scârţâitul peniţelor, foşnetul filelor întoarse şi o conversaţie potolită undeva dincolo de biroul lui Andrei Filippovici. Domnul Goliadkin ridică ochii spre Anton Antonovici şi, întrucât fizionomia eroului nostru oglindea probabil tot zbuciumul său lăuntric, în deplină corespondenţă cu tâlcul împrejurărilor şi, deci, într-o anumită privinţă atrăgea atenţia, bunul Anton Antonovici lăsă condeiul din mână şi-l întrebă îngrijorat de starea sănătăţii.

— Eu, Anton Antonovici, slavă Domnului, bâigui domnul Goliadkin. Eu, Anton Antonovici, mă simt cât se poate de bine; eu, Anton Antonovici, acum… Mă rog… N-am nimic, adăugă el, nehotărât, ezitând încă să-şi deschidă inima superiorului său imediat, al cărui nume îl repeta atât de des.

— Da? Mi s-a părut că eşti cam suferind; de altfel, nici n-ar fi de mirare, se poate întâmpla oricui! Bântuie tot felul de epidemii. Ştii…

— Da, Anton Antonovici, ştiu că bântuie tot felul de epidemii… Eu, însă, Anton Antonovici, nu despre asta… Continuă domnul Goliadkin cu ochii ţintă în ochii lui Anton

Antonovici, căci, să vedeţi, Anton Atonovici, nici nu ştiu cum să vă… Adică vreau să spun că nu ştiu cum să vă prezint această chestiune, cum să încep, Anton Antonovici…

— Poftim? Nu te… Ştii… Trebuie să-ţi mărturisesc că nu te înţeleg prea bine; explică-te mai clar, în ce privinţă te simţi încurcat, zise Anton Antonovici, simţindu-se, la rându-i, pus oarecum în încurcătură, întrucât băgase de seamă că ochii lui Goliadkin se umpleau de lacrimi.

— Cum să vă spun… Să vedeţi, Anton Antonovici… Aici… Aici avem un funcţionar, Anton Antonovici…

— Ei, şi mai departe! Tot nu te înţeleg.

— Vreau să spun, Anton Antonovici, că a venit aici un funcţionar nou.

— Exact, avem un funcţionar nou, cu numele la fel cu al dumitale, Goliadkin.

— Cum? Strigă domunl Goliadkin.

— Am spus: îl cheamă tot Goliadkin, omonimul dumitale. Nu cumva ţi-e frate?

— Nu, Anton Antonovici, eu…

— Ca să vezi! Şi eu credeam că ţi-e rudă apropiată. Ştii, există unele asemănări, aerul de familie, ca să zic aşa.

Domnul Goliadkin, înlemnit de uimire, rămase o clipă fără grai. Cum e posibil să vorbească cineva cu atâta uşurinţă despre un lucru atât de monstruos, atât de extraordinar, un lucru cu totul nemaipomenit, un lucru care l-ar ului până şi pe observatorul cel mai impasibil: să vorbească despre o asemănare oarecare, despre un aer de familie, când realitatea e atât de izbitoare, ca şi cum te-ai vedea în oglindă!

— Ţi-aş da un sfat, Iakov Petrovici, continuă Anton Antonovici, mai bine du-te şi consultă un medic. Am impresia că nu prea arăţi bine. Mai ales ochii… Ştii, au o expresie cam neobişnuită.

— Nu. Anton Antonovici, eu mă simt, desigur… Adică vreau să vă într-eb: cum e cu acest funcţionar?

— Ce anume?

— N-<aţi observat, Anton Antonovici, ceva neobişnuit la el… Ceva izbitor din cale-afară?

— Cum adică? Nu ţnţeleg!

— Vreau să spun, adică, Anton Antonovici, o asemănare extraordinară cu cineva, de pildă, cu mine. Aţi spus chiar adineauri, Anton Antonovici, ceva despre aerul de familie, aţi făcut în treacăt o remarcă… Ştiţi, se întâmplă uneori ca doi fraţi geme/ii să semene ca două picături de apă, încât nici nu-i poţi deosebi! La asta mă refeream.

— Hm! Făcu Anton Antonovici, reflectând puţin şi arătându-se oarecum uimit de această împrejurare neaşteptată. Cam aşa este 1 Bine zici, asemănarea este izbitoare, într-adevăr, şi ai perfectă dreptate; • yitr-adevăr, îi poţi confunda, continuă el căseând tot mai mult ochii. Ştii, Iakov Petrovici, asemănarea este uluitoare, fantastică, cum sjar zice, adică ce mai – leit dumneata… Ai băgat de seamă, Iakov Petrovici? Am vrut chiar să te întreb, dar, mă crezi, nu prea am dat atenţie la început. E un miracol, un adevărat miracol! Ia spune, Iakov Petrovici, dumneata mi se pare că nai eşti de pe aici?

— Nu.

— Nici el nu este de prin părţile astea. O fi din aceleaşi meleaguri cu dumneata. Mama dumitale, dacă-mi îngădui să întreb, unde a locuit mai mult?

— Aţi spus… Aţi spus, Anton Antonovici, că nu e de pe aici?

— Exact. Nu-i de prin partea locului. Ca să vezi, ce întâmplare ciudată! Continuă din ce în ce mai animat guralivul Anton Antonovici, pentru care orice prilej de a se mai întinde la vorbă cu cineva era o adevărată sărbătoare; întrjadevăr, poate stârni curiozitatea oricui; ca să vezi, treci uneori pe lângă om, dai peste el, îl înghionteşti, şi nu bagi de seamă. De altfel, nu-ţi face griji. Se întâmpla. Să-ţi povestesc cum s-ia întâmplat, de pildă, cu mătuşa mea dinspre partea mamei; înainte de a muri se văzuse şi ea în dublu…

— Eu însă, iertaţi-mă că vă întrerup, Anton Antonovici, eu, Anton Antonovici, aş fi vrut să aflu ce-i cu acest funcţionar, prin ce împrejurare, adică, a apărut aici?

— Păi, a venit în locul defunctului Semion Ivanovici, pe locul rămas vacant: s-a declarat un loc vacant şi omul a fost numit. Ca să vezi, bietul Semion Ivanovici, se zice că a lăsat trei copii nevârstnici. Văduva lui, cică, a fost pe la excelenţa-sa, i-a căzut la picioare implorând ajutor. Se aude însă, deşi ea nu vrea să spună, că i-ar fi rămas totuşi şi ceva bănişori de la răposatul, dar îi ascunde…

— Eu însă, Anton Antonovici, aş vrea să ştiu cu ce drept…

— Adică? Ei, da! Nu-ţi mai bate capul cu asta. Iţi spun: să n-ai nici o grijă. E o soluţie oarecum provizorie. Ce-ţi pasă? N-ai de ce să te necăjeşti! Harul înţelepciunii Celui de sus. Zi: voia Domnului, şi pace. Dacă aşa a vrut Dumnezeu, ar fi păcat să crâcneşti. Căci dumneata, Iakov Petrovici, pe cât îmi este dat să înţeleg, n-ai nici o vină aci. Câte minuni nu se întâmplă pe lume! Dărnicia naturii-mame nu poate fi cuprinsă cu mintea; nimeni nu poate să te tragă la răspundere pentru asta şi nici nu te va trage. Şi pentru că veni vorba, să-ţi dau un exemplu: cred că ai auzit despre, cum le zice, fraţii siamezi, gemenii lipiţi unul de altul spate în spate – trăiesc, mănâncă şi dorm împreună; câştigă, cică, la bani, nu glumă!

— Daţi-mi voie, Anton Antonovici…

— Te înţeleg, te înţeleg! Ei, dar ce să-i faci? Fii pe pace! Ţi-o spun, pentru că aşa cum văd eu lucrurile, n-ai de ce să te frământi. Sigur. E şi el un funcţionar ca şi toţi ceilalţi, şi, pe cât se pare, un om de treabă; îl cheamă, cică, Goliadkin; nu-i de prin părţile noastre; are, cică, gradul de consilier titular. Excelenţa-sa personal a stat de vorbă cu dânsul; cică a ştiut să se prezinte foarte bine!

— Foarte bine?

— Da-a-a! A ştiut să dea toate explicaţiile necesare, să aducă argumentele trebuincioase; cică ar fi spus, să vedeţi, excelenţavoastră, n-am avere şi nici alte mijloace de trai, aş

vrea să am o slujbă mai ales sub înalta dumneavoastră autoritate şi sub înţeleaptă dumneavoastră conducere… Mă rog, şi toate cele cuvenite, a adus-o bine din vorbă. Pare să fie un om deştept. S-a prezentat, ^bineînţeles, cu o recomandaţie; nu se poate să fi venit fără'recomandaţie.

— Şi cine, mă rog… Adică, vreau să spun, cine anume şi-a vârât coada în această treabă scandaloasă?

— Păi, se zioe că cineva cu mare trecere; se zice că excelenţa-sa şi cu Andrei Filippovici au zâmbit chiar.

— Au zâmbit excelenţa-sa şi cu Andrei Filippovici?

— Da-a; au zâmbit şi au spus că foarte bine şi că din partea lor n-au nimic împotrivă, numai să fie un slujbaş conştiincios…

— Şi – şi, mai departe? Mă faceţi să prind curaj, Anton Antonovici, dar vă implor – cum a fost mai departe?

— Dă-mi voie, mi se pare că iar nu prea te… Adică, da; mă rog, nu-i nimic; un caz obişnuit. Atâta îţi spun: nu te nelinişti, căci la mijloc nu e nimic îngrijorător pentru dumneata…

— Ba nu. Eu, adică, vreau să vă întreb, Anton Antonovici, dacă excelenţa-sa n-au mai adăugat nimic… În legătură cu mine, de pildă? /

— Ei, bineînţeles! Adică vreau să spun că nu, desigur, n-au spus nimic; poţi fi absolut liniştit. Ştii, faptul în sine, fireşte, e bătător la ochi şi de la început… Da, uite, eu, de pildă^ la început aproape că n-am observat nimic. Nici nu ştiu, zău, cum se face că n-am băgat de seamă, până când nu mi-aK atras atenţia dumneata. De altfel, poţi fi absolut liniştit. Nimic special, dar absolut nimic n-au spus… Adăugă bunul Anton Antonovici, ridi-cându-se de pe scaun.

— Dar £u, Anton Antonovici…

— Acum te rog să mă scuzi. Am pălăvrăgit atâta, uitând că mă aşteaptă o lucrare urgentă şi importantă. Trebuie s-o termin.

— Anton Antonovici! Se auzi glasul amabil şi totodată autoritar al lui Andrei Filippovici, excelenţa-sa a întrebat de

dumneata.

— Da, da, Andrei Filippovici, mă duc îndată. Şi Anton Antonovici, apucând un dosar gros de corespondenţă, se duse grăbit mai întâi la Andrei Filippovici, iar apoi trecu în cabinetul excelenţei-sale.

„Dar cum vine asta? Gândi domnul Goliadkin. Aşa va să zică stau lucrurile! Iată cum devine cazul va să zică! Eh-he, vânt nou adie, aşadar… Nu e rău, nu e rău de loc; înseamnă că lucrurile au căpătat o întorsătură bună de tot – îşi zicea eroul nostru, frecându-şi mâinile şi neputând sta locului de bucurie. E ceva cu totul firesc, deci; nimic anormal. Ei bine, cam aşa se termină^ de obicei toate: grozăviile cele mai cutremurătoare, în cele din urmă, se dovedesc a fi fost o nimica toată. Într-adevăr, toată lumea tace mâlc – nici un cuvinţel, stau hoţomanii la mesele lor şi îşi văd de treburi. Perfect! Îmi plac oamenii de treabă, i-<am stimat întotdeauna şi sunt gata oricând să-i privesc cu cea mai mare dragoste şi consideraţie… Şi totuşi, când mă gândesc că şi dumnealui, acest Anton Antonovici… Parcă ce încredere aş putea să am în el: un om bătrân şi cam şubred. Cel mai important şi grozav lucru este însă că excelenţa-sa n-a spus nimic, n-a dat nici o atenţie. Şi foarte bine! Aprob! Numai că, de ce se mai bagă şi Andrei Filippovici ăsta cu zâmbetele lui? Ce-l priveşte? Sforar bătrân! Mereu mi se pune în cale, mereu caută să-mi taie drumul, ca o pisică neagră; totdeauna se pune de-a curmezişul şi contra omului; de-a curmezişul şi contra…”

Domnul Goliadkin mai privi o dată în jur, recăpătându-şi speranţele, încercă totuşi neliniştea tulbure pe care i-o provoca un gând depărtat, un gând rău. Ba la un moment dat îi veni chiar să se dea cumva bine pe lângă ceilalţi funcţionari, s-o ia înainte, să încerce o aluzie (la ieşirea de la serviciu sau chiar şi acum, pretextând vreo chestiune de birou) şi, între ialtele, să arunce o vorbă în treacăt, că, adică, aşa şi pe dincolo, ca să vedeţi, domnilor, ce asemănare izbitoare, ce coincidenţă stranie, ce farsă

stupidă – adică să-şi bată joc el singur de toată întâmplarea aceasta şi să sondeze astfel cât de mare este primejdia. Căci nu degeaba se spune că prin zăvoaie cu apă lină stau la pândă dracii, conchise în gând eroul nostru. Dar pornirea aceasta n-a fost de-cât o ispitire de cuget, căci domnul Goliadkin îşi luă seama la timp, răzgândindu-se pe loc. Ar fi însemnat să meargă prea departe şi să-şi pună singur juvăţul la gât. „Ce fire păcătoasă! Îşi zise el, lovindu-şi uşor fruntea cu palma. Te-ai şi aprins bucuros şi nu mai poţi de fericire! Suflet naiv ce eşti! Ia să aşteptăm mai bine, Iakov Petrovici, să mai răbdăm şi să mai aşteptăm!” Şi totuşi, cum am mai spus, sufletul domnului Goliadkin se umplu de speranţă, el având sentimentul că învie din morţi. „Ce să spun – chibzuia el – parcă mi s-a luat o povară grea de o tonă din piept! Ca să vezi numai ce încurcătură! Când colo, sipetul cu încuietoarea cea secretă se deschidea simplu de tot. Are dreptate Krîlov. Are perfectă dreptate… E deştept foc acest Krîlov, şi mare fabulist! Cât despre ăsta, n-are decât să-şi facă serviciul în voie, să şi-l facă sănătos, numai să nu-şi bage nasul unde nu-i fierbe oala şi să nu se lege de alţii; lasă-l să-şi facă serviciul – sunt de acord şi aprob!” între timp, ceasurile se scurgeau şi, pe nesimţite, sosi ora patru. Programul zilei în instituţie se terminase; Andrei Filippovici puse mâna pe pălărie pregătindu-se de plecare şi, oa de obicei, toţi îi urmară exemplul. Domnul Goliadkin mai zăbovi puţin, atât cât îi trebuia ca să iasă în urma tuturor. Ieşind în stradă ultimul, după ce toţi ceilalţi se împrăştiaseră în toate direcţiile, el se simţi ca în paradis, astfel încât putu chiar să se abată din drumu-i obişnuit şi să facă o plimbare pe Nevski. „Ca să vezi ce înseamnă soarta, îşi spunea eroul nostru, ce întorsătură neaşteptată! Şi timpul a cam luat-o razna, a dat şi un geruleţ, vor apărea şi săniuţele. Cât despre ger – gerul îi prieşte rusului! Se împacă bine omul nostru cu gerul! Mi-e drag rusul! Uite că a şi nins, prima fulguire, cum spune vânătorul; grozav ar fi

să întâlneşti acum un iepure pe această nea! Tiii, ce grozav ar fi! Dar nu-i nimic!”

Aşa se manifesta entuziasmul domnului Goliadkin în timp ce undeva, în adâncul creierului, mai stăruia un vag presentiment, oare nu-l indispunea prea tare; simţea doar o strângere de inimă pe care nu reuşea s-o împrăştie. „Mai nimerit ar fi, cred, să aşteptăm să sune ceasul şi abia atunci ne vom bucura din plin. De fapt, ce sja întâmplat? Căci, dacă stai să te gândeşti bine, nici nu s-a întâmplat cine ştie ce! Mă rog, să vedem, să cântărim bine. Da, să chibzuim, tinere prieten, să chibzuim. Un om, să zicem, la fel cu tine, adică, un om care-ţi seamănă leit. Şi ce-i cu asta? Aşa a fost să fie! Să ţip, să urlu? Şi ce-mi pasă mie, în definitiv! Nu mă priveşte. Stau frumuşel deoparte, privesc şi fluier, asta-i tot! Aşa am hotărât, şi atâta tot! N-are decât să-şi facă serviciul! Mă rog, o fi ciudat, o fi nemaipomenit; ca nişte fraţi siamezi, zic ei… Şi ce-i cu asta? Mai întâi, ce amestec au aici siamezii? Şi apoi, chiar dacă ar fi, să zicem, gemeni; câţi oameni mari n-au avut atâtea şi atâtea ciudăţenii! O ştim chiar din istorie că vestitul Suvorov cânta cocoşeşte… Bineînţeles, o făcea din motive politice. Şi marile căpetenii de oşti… Dar ce-mi pasă mie de marile căpetenii? Eu sunt eu şi asta-i tot; nu vreau să cunosc pe nimeni şi de la înălţimea onestităţii mele îl privesc cu dispreţ pe duşman. Nu sunt intrigant şi mă mândresc cu asta. Onest, nepătat, sincer, îngrijit, plăcut, blând…”

Deodată domnul Goliadkin îşi curmă şirul gândurilor şi începu să tremure ca varga; închise chiar ochii pentru o clipă. Sperând totuşi că obiectul spaimei sale e doar o nălucire, redeschise ochii şi privi pieziş în dreapta sa. Nu, nu era o nălucire!… Alături de el ţopăia cu paşi mărunţi noua sa cunoştinţă din dimineaţa aceea, surâzând şi căutându-i ochii, de parcă ar fi aşteptat ocazia să intre în vorbă. Dar conversaţia întârzia. Făcură aşa, alături, vreo cincizeci de paşi. Domnul Goliadkin se străduia să-şi înfunde cât mai mult capul în guler şi să-şi ascundă faţa, îndesându-

şi pălăria până peste ochi. Şi parcă anume, ca jignirea să fie cât mâi adâncă, până şi mantaua, ba şi pălăria însoţitorului său erau la fel, de parcă ar fi fost ale domnului Goliadkin.

— Stimate domn, rosti în sfârşit eroul nostru, căutând să vorbească aproape în şoaptă şi fără a-”4 privi însoţitorul, dacă nu mă înşel, avem drumuri diferite… Ba chiar sunt convins de asta, adăugă el după o scurtă pauză. În sfârşit, sunt convins că m-ai înţeles pe deplin, spuse el cu destulă severitate, drept încheiere.

— Aş dori, se hotărî în sfârşit să deschidă gura însoţitorul domnului Goliadkin, aş dori… Vă rog să fiţi mărinimos şi să mă scuzaţi… Nu prea ştiu oui să mă adresez… Împrejurările. Spei că-mi veţi ierta îndrăzneala – am avut chiar impresia că dintr-o pornire umană mi-aţi acordat astăzi o mare atenţie, mi-aţi arătat mult interes. In ce mă priveşte, am simţit chiar din primul moment o atracţie deosebită faţă de dumneavoastră… Aci domnul Goliadkin îi ură în gând noului său coleg să se ducă naibii. Dacă aş putea îndrăzni să sper, Iakov Petrovici, că mă veţi asculta cu îngăduinţă…

— Ne… ne aflăm aici… Să mergem mai bine la mine, propuse domnul Goliadkin, o să traversăm îndată Nevski, o să ne fie mai uşor de mers pe partea cealaltă, pe urmă o s-o luăm prin ulicioară… E mai bine s-o luăm prin ulicioară.

— Foarte bine. Cum binevoiţi dumneavoastră. S-o luăm şi prin ulicioară, răspunse cu sfială docilul însoţitor al domnului Goliadkin, voind parcă să arate prin tonul răspunsului său că nici n-sar avea altă alegere şi că în situaţia lui este mulţumit să meargă şi prin ulicioară. Cât despre domnul Goliadkin, acesta pur şi simplu nu mai înţelegea ce se petrece cu el. Nu-i venea să-şi creadă ochilor. Nu-şi revenise încă din uimire.

Capitolul VII

Îşi veni puţin în fire pe scară, în faţa uşii apartamentului său. „Vai, ce dobitoc sunt! Se ocărî el în gând. De ce l-am adus aici? Îmi pun singur ştreangul de gât. Ce-o să zică

Petruşka când o să ne vadă împreună? Să-l vezi acum ce-o să îndrăznească, ticălosul, să-şi închipuie, bănuitor cum este…” Nu mai era însă timp pentru lamentări. Domnul Goliadkin bătu la uşă, Petruşka îi deschise şi se apuca îndată să scoată mantaua musafirului şi a stă-pânului. Domnul Goliadkin îl cerceta cu coada ochiului, încercând, dintr-o privire scurtă, piezişă, sări ghicească gândurile. Spre surprinderea lui însă, văzu că servitorul său nu numai că nu manifestă nici un fel de mirare, ci, dimpotrivă, părea că se aşteptase la aşa ceva. Tot oam lupeşte se uita Petruşka şi acum, nu-i vorbă, dar aşa avea el obiceiul să privească – cu ochii într-o parte, de parcă s-ar fi pregătit să sfâşie pe cineva… „I-o fi vrăjit cineva pe toţi astăzi? Se întrebă în gând eroul nostru. Le-o fi dat târ-coale vreun diavol! S-a întâmplat ceva cu totul neobişnuit astăzi cu oamenii ăştia, fără doar şi poate! Dracu să mă ia, dacă mai pricep ceva! Ce chin, Dumnezeule!” Tot gândindu-se şi chibzuind-astfel, domnul Goliadkin îşi conduse musafirul în camera sa şi-l pofti amabil să ia loc. Musafirul părea extrem de încurcat, se fâstâcea mereu şi urmărea umil toate mişcările gazdei sale, cău-tându-i mereu privirea, ca să-i ghicească astfel intenţiile. Toate gesturile sale trădau o stare extremă de umilinţă, deprimare şi supunere, încât, dacă este permisă comparaţia, el amintea în clipa aceea un om care, neavând haine proprii, s-ar fi îmbrăcat ou hainele altuia: mânecile îi erau prea scurte, talia îi ajungea până aproape de subsuori şi bietul om ba trăgea de vestuţa scurtă, ba se ferea din drumul celorlalţi, ba încerca să se ascundă undeva, ba căuta ochii celor din jur şi trăgea cu urechea dacă nu se face cumva vreo aluzie la starea lui jalnică, dacă nu-şi bate cineva joc de el, dacă nu se simt jenaţi ceilalţi din cauza lui – şi mereu roşea sărmanul, îşi pierdea cumpătul şi suferea din cauza orgoliului rănit… Domnul Goliadkin îşi puse pălăria pe pervazul ferestrei; din cauza unei mişcări neîndemânatice, pălăria căzu jos. Musafirul se repezi îndată s-o ridice, scutură praful de pe ea şi o aşează grijuliu la loc,

iar pe a sa o puse jos, lângă scaunul pe marginea căruia se aşează umil. Acest fapt de mică importanţă avu întrucâtva darul să-i deschidă ochii domnului Goliadkin: înţelese că omul are nevoie de dânsul şi de aceea nu-şi mai bătu capul cum să înfiripeze o convorbire, lăsându-l pe oaspe s-o facă singur, după cum era şi cazul, de altfel. Dar musafirul nu se hotăra nici el să facă primul pas, fie din sfiiciune ori jenă, fie că aştepta, din politeţe, să înceapă mai întâi gazda – era greu de spus. In clipa aceea apăru Petruşka şi se opri în prag cu privirea aţintită în partea opusă aceleia în care se aflau musafirul şi stă-pânul său.

— Porunciţi să iau două porţii de mâncare? Întrebă el degajat, cu vocea cam răguşită.

— Eu… Eu nu ştiu… Dumneata… Da, bineînţeles, două, ia două porţii, drăguţule.

Petruşka ieşi. Domnul Goliadkin îşi privi musafirul. Acesta roşi până în vârful urechilor. Domnul Goliadkin avea o inimă bună, şi, sub imboldul bunătăţii sale sufleteşti, formulă îndată în gând următoarea teorie: „Bietul om, e doar prima lui zi de serviciu; cine ştie câte o fi avut el de îndurat la viaţa lui! Poate că tot avutul lui se reduce la straiele astea destul de curăţele, de altfel, şi nu are nici o leţcaie în buzunar pentru masă. Tare-i năpăstuit, sărmanul 1 Ei, dar nu-i nimic; poate că-i mai bine aşa…”

— Scuză-mă că… Înoepu domnul Goliadkin, îngăduie-mi să te întreb: cum te cheamă…?

— Eu… Eu. Mă cheamă Iakov Petrovici, răspunse aproape şoptit musafirul, ca şi cum s-ar fi jenat sau i-ar fi fost ruşine şi ar fi vrut să ceară iertare că-l cheamă şi pe el Iakov Petrovici.

— Iakov Petrovici! Repetă eroul nostru cam încurcat, nefiind în stare să-şi ascundă tulburarea.

— Da, întocmai… Tizul dumneavoastră, confirmă umil musafirul domnului Goliadkin, îndrăznind să schiţeze un surâs şi să spună o vorbă mai glumeaţă. Dar se trase imediat înapoi pe scaun, luând o înfăţişare serioasă şi

oarecum jenat, fiindcă observase că gazdei nu-i prea ardea de glumă.

— Hm… Dă-mi voie să te întreb, cărei împrejurări datorez onoarea…

— Cunoscând mărinimia şi virtuţile dumneavoastră, îl întrerupse repede musafirul, tot cu glas timid însă şi săltându-se puţin pe scaun, am îndrăznit să mă adresez dumneavoastră şi să cer… Solicitudine şi ocrotire… Încheie musafirul, silindu-se, probabil, să găsească o formulare mai potrivită şi să aleagă cuvinte care să nu pară prea linguşitoare şi umile, pentru a nu-şi răni orgoliul, dar nici prea îndrăzneţe, încât să pară că-şi tratează gazda pe picior de neîngăduită egalitate. In general, am putea spune că musafirul domnului Goliadkin se comporta ca un cerşetor plin de demnitate, în frac peticit şi cu hrisovul de nobleţe în buzunar, dar nedeprins încă să întindă mâna cum trebuie.

— Mă pui în încurcătură, răspunse domnul Goliadkin exami-nându-şi hainele, rotindu-şi apoi ochii prin cameră, cuprinzându-l în această privire şi pe musafir, cum aş putea eu… Adică, vreau să spun, în ce fel anume aş putea să-ţi fiu de folos?

— Eu, Iakov Petrovici, am simţit din primul moment o mare simpatie pentru dumneavoastră şi, să mă iertaţi mărinimos, mi-am pus nădejdea în dumneavoastră – am îndrăznit să nădăjduiesc, Iakov Petrovici. Eu… Eu mă simt stingher pe aici, Iakov Petrovici, sunt sărac, am avut foarte mult de suferit, Iakov Petrovici, şi sunt de puţin timp aici. Aflând că, pe lângă minunatele dumneavoastră calităţi sufleteşti înnăscute, sunteţi tizul meu…

Domnul Goliadkin îşi încruntă sprâncenele.

— Sunteţi omonimul meu, şi sunteţi originar de pe aceleaşi meleaguri ca şi mine, aşa că m-am hotărât să mă adresez dumneavoastră şi să vă arăt situaţia dificilă în care mă aflu.

— Bine, bine; nici nu ştiu, zău, ce să-ţi spun, răspunse jenat domnul Goliadkin, lasă, mai vorbim noi după masă…

Musafirul se înclină. Petruşka aduse prânzul, puse tacâmurile pe masă – şi oaspele împreună cu gazda începură să mănânce. Prânzul dură puţin; se grăbeau amândoi: gazda – pentru că nu prea se simţea în apele lui şi, în plus, din pricină că mâncarea era proastă, iar el ar fi vrut să-şi ospăteze oaspele oum se cuvine, arătându-i că nu trăieşte în mizerie; la rândul său, musafirul se simţea tare jenat şi se încurca mereu. După ce luă o felie de pâine şi o mâncă, nu mai îndrăzni să întindă mâna şi pentru a doua felie; se jena să ia bucăţile mai bune, şi susţinea într-una că nu-i e de loc foame, că masa a fost excelentă şi că, în ceea ce-l priveşte, este pe deplin mulţumit şi recunoscător până la sfârşitul zilelor sale. După ce isprăviră de mâncat, domnul Goliadkin îşi aprinse pipa şi oferi musafirului o altă pipă, rezervată anume pentru vizita vreunui prieten; apoi se aşezară faţă în faţă şi oaspele începu să-şi povestească viaţa.

Povestirea domnului Goliadkin-junior ţinu cam trei-patru ore. Istoria peregrinărilor sale era alcătuită, de altfel, dintr-o serie de întâmplări cu totul neinteresante, dintre cele mai meschine – fie-ne îngăduit să ne exprimăm astfel. Era vorba despre un serviciu undeva la o Curte de Apel gubernială, despre procurori şi preşedinţi, despre nişte intrigi de birou, despre imoralitatea şi ticăloşia unui funcţionar, despre o inspecţie, despre schimbarea neaşteptată a şefului şi despre faptul că domnul Goliadkin-se-cundul a avut de suferit absolut fără nici o vină; apoi despre o mătuşă bătrână, Pelagheia Semionovna; cum, din cauza unor intrigi ţesute de duşmanii lui, a rămas fără slujbă şi a trebuit să vină pe jos până la Petersburg; cum a rătăcit fără căpătâi şi a cunoscut cea mai neagră mizerie la Petersburg; cum a căutat multă vreme, dar fără succes, un serviciu oarecare şi, nemaiavând nici un ban, a rămas aproape în stradă, mâncând pâine uscată stropită cu lacrimi, dormind pe scânduri; şi cum, în sfârşit, cineva dintre cunoscuţii săi, un om mai inimos, a intervenit pentru el, recomandându-l să

fie numit într-un post vacant. Povestind toate acestea, musafirul domnului Goliadkin plângea şi-şi ştergea lacrimile cu o batistă albastră, cadrilată, ce semăna mult cu o muşama, încheindu-şi povestirea, musafirul îi mărturisi deschis domnului Goliadkin că nu numai că nu are deocamdată din ce trăi şi nu are unde să se instaleze omeneşte, dar că nu are nici cu ce să-şi facă o uniformă; căci, adăugă el, n-a avut nici bani ca să-şi cumpere încălţăminte, iar redingota de uniformă a împrumutat-o de la cineva pentru un timp scurt.

Domnul Goliadkin era mişcat, era profund înduioşat. Şi cu toate că povestea musafirului său era o poveste dintre cele mai banale şi nu părea prin nimic remaroabilă, fiecare cuvânt al istorisirii îi mersese drept la inimă ca un balsam tămăduitor. Căci asoultând-o, domnul Goliadkin începu să uite de propria sa fră-mântare, de îndoielile sale din ultimul timp, simţind o bucurie liberatoare; îşi spuse în gând că fusese un neghiob. Totul era atât de firesc! Ce rost mai avea să se frământe şi să facă atâta zarvă! Mă rog, există, într-adevăr, o împrejurare delicată la mijloc, dar nu-i nici o nenorocire: ea nu poate să arunce o umbră asupra renumelui cuiva, să-i rănească amorul propriu, sau să-i compromită cariera, când omul n^are nici o vină, când se vede limpede că nu-i decât un capriciu al naturii. Pe de altă parte, musafirul îi solicita ocrotirea, musafirul plângea, musafirul învinuia soarta şi părea atât de sincer, vorbind fără răutate, fără viclenie; părea atât de umil şi nenorocit, ba şi ruşinat chiar, da – da, părea că se ruşinează, se jenează, deşi, poate, din alte motive, din pricina acestei asemănări cu totul stranii a chipului său cu cel al gazdei. Se purta atât de cuviincios, străduindu-se vizibil să-i fie pe plac gazdei, şi avea privirea omului ros de remuşcări, de conştiinţa vinovăţiei sale în faţa unui semen al său. Când venea, bunăoară, vorba despre o chestiune oarecare, discutabilă, musafirul se declara îndată de acord cu părerea domnului Goliadkin. Iar dacă adopta cumva din greşeală o

părere contrarie părerii domnului Goliadkin şi băga de seamă mai apoi că se abătuse de la dramul cel drept, căuta îndată să-şi repare greşeala, explicân, du-se şi lămurind că, de fapt, el înţelege lucrurile exact ca şl gazda lui, gândeşte la fel oa şi dânsul şi vede totul exact prin prisma vederilor gazdei. Într-un cuvânt, musafirul făcea toate eforturile să anticipeze şi „să intuiască" gândul domnului Goliadkin, înoât, în cele din urmă, domnul Goliadkin hotărî că musafirul său trebuie să fie un om foarte agreabil în toate privinţele. Intre timp, se servi ceaiul; trecuse de ora opt. Domnul Goliadkin era în cea mai bună dispoziţie, se înveselise de-a binelea şi, înviorat, îşi dădu frâu liber, angajându-se, în sfârşit, într-o conversaţie dintre cele mai amuzante şi însufleţite cu musafirul său. In clipele de bună dispoziţie, domnului Goliadkin îi plăcea uneori să povestească lucruri interesante. La fel şi acum: îi povesti musafirului o mulţime de întâmplări din viaţa capitalei; îi vorbi despre distracţiile, plăcerile şi frumuseţile ei; despre teatre şi cluburi; despre tabloul lui Briullov8 şi despre isprava a doi engleji care veniseră din Anglia la Petersburg anume ca să vadă grilajul Grădinii de Vară şi îndată după ce-l văzură, plecară înapoi; despre serviciul său, despre Olsufi Ivanovioi şi despre Andrei Filippovici; despre propăşirea neîncetată a Rusiei, unde „A literelor floare azi tot mai viu străluce",

Despre o anecdotă citită recent în Severnaia pcela; că în India e un şarpe boa, înzestrat cu o putere extraordinară; în sfârşit, despre baronul Brambeus9 etc, etc. Într-un cuvânt, domnul Goliadkin era pe deplin mulţumit, în primul rând, pentru că se simţea cât se poate de liniştit; iar în al doilea rând, nu numai că nu se mai temea de duşmanii săi, ci era gata să-i provoace pe toţi, chiar acum, la lupta decisivă; în al treilea rând, pentru că el însuşi apăirea în rolul unei persoane oare acorda ocrotire şi deci făcea un bine. E drept că undeva, în adâncul sufletului, îi mai stăruie parcă simţământul vag că nu este totuşi pe deplin fericit în

această clipă, că îi mai roade inimia un viermişor mic de tot. Îl chinuia nespus amintirea seratei din ajun de la Olsufi Ivanovici. Ce n-ar fi dat el acum ca să nu fi existat unele momente din cele întâmplate aseară 1 „Dar nu-i nimic 1” conchise în sfârşit eroul nostru şi hotărî ferm în sinea lui să se comporte de aci încolo foarte bine şi să nu mai cadă în asemenea greşeli. Întrucât domnul Goliadkin îşi dăduse acum drumul şi devenise deodată aproape pe deplin fericit, se gândi că ar fi momentul să se bucure puţin de viaţă şi să facă un chefuleţ. Petruşka fu trimis să cumpere rom şi se improviza un punch. Gazda şi musafirul goliră câte un pahar, apoi încă unul. Musafirul devenea tot mai simpatic şi, la rândul său, dădu repetate dovezi de sinceritate şi exuberanţă, participând viu la mulţumirea sufletească a domnului Goliadkin şi bucurându-se de bucuria lui, văzând în el pe adevăratul şi singurul său binefăcător. Luând un condei şi o foaie de hârtie, îl rugă pe domnul Goliadkin să nu se uite la ceea ce scrie şi, după ce isprăvi, îi întinse gazdei sale hârtia. Era un catren sentimental, scris, de altfel, într-un stil emfatic, caligrafiat admirabil, compus, probabil, chiar de simpaticul musafir. Stihurile sunau astfel:

Chiar dacă tu mă vei uita, Eu nu te voi uita pe tine;
Nicicând, orice s-ar întâmpla, Nu mă uita nici pe mine!

Ou ochii plini de lacrimi, domnul Goliadkin îşi îmbrăţişa oaspele şi, emoţionat la culme, îi împărtăşi şi unele secrete şi intimităţi, care se refereau mai ales la Andrei Filippovici şi Klara Olsufievna. „Ce mai, noi doi o să ne înţelegem de minune, Iakov Petrovici, îi spunea eroul nostru musafirului său, o să fim uniţi, Iakov Petrovici, ca peştele cu apa, ca doi fraţi buni; noi amândoi, dragă prietene, vom face cauză comună; vom fi şmecheri, dragul meu, vom fi şmecheri şi la rândul nostru vom urzi în contra lor intrigi… În contra lor… Tot în contra lor vom ţese intrigi. Să nu te încrezi în ei. Căci te cunosc doar, Iakov Petrovici, îţi cunosc şi firea; îndată te apuci să spui totul, suflet candid ce eşti! Tu, frăţioare, să te fereşti de ei.” Musafirul se declara absolut de acord şi cu

lacrimi în ochi îi mulţumea domnului Goliadkin. „Ştii ceva, laşa, continuă domnul Goliadkin cu voce tremurată şi moleşită, rămâi la mine, dragă prietene, pentru un timp, sau chiar pentru totdeauna. Vom trăi în bună înţelegere. Ce zici, ai? Nu te necăji şi nu te revolta împotriva faptului că între noi a intervenit o asemenea împrejurare ciudată: e păcat să crâcneşti, frate; dacă aşa a vrut natura! Natura-mumă este darnică, aşa să ştii, frate laşa! Ţi-o spun, fiindcă te iubesc; te iubesc ca pe un frate. Iar noi doi, dragă laşa, vom proceda cum ştim noi; vom urzi, la rându-ne, cu toată şiretenia, şi vom arăta de ce suntem în stare.” Ajunseră, în sfârşit, la al treilea şi la al patrulea pahar de punch şi atunci domnul Goliadkin avu sentimentul a două stări deodată: pe de o parte – aceea a unui om care e foarte fericit, iar pe de altă parte – a unui om care nu se mai poate ţine pe picioare. Musafirul, bineînţeles, fu invitat să doarmă la el. Improvizară un culcuş din două rânduri de scaune. Domnul Goliadkin al doilea, să-i zicem – junior, declară că sub acoperişul unei case prieteneşti dormi bine şi pe duşumea, că, în ceea ce-l priveşte, este gata să doarmă supus şi recunoscător unde s-o nimeri; că acum se simte ca în rai şi că, în sfârşit, multe nenorociri şi amărăciuni i-a fost dat să încerce în viaţa lui, multe a văzut şi multe a îndurat şi cine ştie câte îl mai aşteaptă şi în viitor? Poate că mai avea destule de îndurat. Domnul Goliadkin-senior protestă energic, căutând să-i demonstreze că omul trebuie să-şi pună speranţa în Dumnezeu. Musafirul se declară de acord, spunând şi el că singura nădejde este Dumnezeu. Aci domnul Goliadkknsenior dădu întrucâtva dreptate turcilor, care şi în timpul somnului apelează la Dumnezeu. Apoi, în dezacord, de altfel, cu unii învăţaţi în ceea ce priveşte unele calomnii născocite împotriva profetului turc Mohamet şi recunoseându-i acestuia, într-un anumit sens, meritul de mare politician, domnul Goliadkin ajunse la o descriere foarte interesantă a unei bărbierii algeriene despre care citise la rubrica „Diverse” dintr-o publicaţie oarecare.

Musafirul şi gazda râseră cu poftă de naivitatea turcilor; de altfel, fură nevoiţi să-şi aducă prinosul admiraţiei forţei fanatismului lor, exaltat de opium… În sfârşit, musafirul începu să se dezbrace, iar domnul Goliadkin trecu în cămăruţa de alături, pe de o parte dintr-o delicateţe firească – că, adică, te pomeneşti că sărmanul n-are nici măcar o cămaşă ca lumea pe el şi n-ar fi bine, deci, să-l pună într-o situaţie umilitoare pe acest om mult încercat de nenorociri, iar pe de altă parte, ca să iniţieze o apropiere în raporturile sale cu Petruşka, câştigându-l sufleteşte, înveselindu-l şi, de va fi posibil, spunându-i câteva cuvinte amabile, şi astfel toată lumea să fie fericită şi să nu rămână pe masă nici strop de sare vărsată. Trebuie spus că domnul Goliadkin tot mai simţea o oarecare jenă faţă de Petruşka.

— Eu zic, Piotr, să te culci acum, zise cu blândeţe domnul Goliadkin intrând în cămăruţa servitorului său; culcă-te şi dormi, iar mâine la opt mă trezeşti. Ai înţeles, Petruşa?

Domnul Goliadkin i se adresase cu o extraordinară blândeţe Şi cu multă prietenie. Dar Petruşka tăcea. Cotrobăia lângă patul său şi nici nu se întoarse cu faţa spre stăpân, ceea ce ar fi trebuit să facă în virtutea celui mai elementar respect.

S- Mă auzi, Piotr? Continuă domnul Goliadkin. Acum cul-ca^te şi dormi, iar dimineaţa să mă trezeşti, Petruşa, la ora opt; mă înţelegi?

— Ştiu doar, ce mai! Mormăi sub nas Petruşka.

— Aşa, Petruşka; o spun numai aşa, ca să te ştiu şi pe tine liniştit şi fericit. Acum cu toţii suntem fericiţi şi vreau ca şi tu să fii liniştit şi fericit. Ei, îţi doresc noapte bună. Dormi, Petruşa, dormi; cu toţii trebuie să muncim… Tu, frăţioare, vezi, să nu-ţi închipui cumva…

Domnul Goliadkin se opri. „Oare nu e prea mult, gândi el, oare nu am mers prea departe? Aşa mi se întâmplă întotdeauna – mă cam întrec cu măsura.” Eroul nostru se întoarse de la Petruşka foarte nemulţumit de el însuşi. De altfel, îl jigniseră grosolănia şi lipsa de înţelegere a lui

Petruşka. „îi vorbeşti frumos, îi faci onoarea, tu, stăpân, îi spui o vorbă bună, iar el – n-iare nici un pic de simţire, e ca o buturugă, îşi zicea domnul Goliadkin; dar aşa sunt ei toţi, firi ticăloase I” Clătinându-se uşor, reintră în camera sa şi văzând că musafirul se şi culcase, se aşează lingă acesta. „Recunoaşte, totuşi, laşa, începu el în şoaptă şi aproape moţăind, recunoaşte, pezevenchiule, că eşti cam vinovat faţă de mine! Căci, trebuie să-ţi spun, tizule, ştii, tu…” continuă el pe un ton familiar, încercând să glumească cu oaspele său. În sfârşit, urându-i prieteneşte noapte bună, domnul Goliadkin se duse la culoare. Între timp, musafirul începu să sforăie. Domnul Goliadkin se întinse şi el în patul său şi, chicotind şugubăţ, şopti: „Eşti cam afumat azi, amice, Iakov Petrovici, păcătosule, Goliadka ce eşti – până şi numele aşa te arată! Şi ce te bucuri atâta, mă rog? Parcă te văd cum iar ai să te pleoşteşti mâine, smior-caitule; nici nu mai ştiu ce să mă fac cu tine!” O senzaţie destul de ciudată puse stăpânire pe întreaga făptură a domnului Goliadkin, un fel de îndoială sau căinţă. „Ai cam exagerat, prietene, gândea el, eşti ameţit, şi te doare capul; te-ai cherchelit, ce mai… Şi iar n-ai putut să te stăpâneşti, gugumanule! Ai pălăvrăgit oa o muiere şi mai vrei s-o faci pe şiretul, zevzecule. Fireşte, iertarea şi uitarea jignirilor sunt dovezi de mare virtute, şi totuşi, nu-i de loc bine 1 Asta e!” Domnul Goliadkin se ridică din pat, luă luminarea şi se duse tiptil să-l mai vadă o dată pe musafirul adormit. Rămase multă vreme lingă dânsul, profund în-gândurat. „Nesuferită privelişte! Adevărată bătaie de joc 1”

Într-un târziu, domnul Goliadkin se culcă. Capul îi vâjâia, trosnea, tiuia. Încetul cu încetul, îl fură aţipeala… Încercă să mai cugete, să-şi aducă aminte un lucru foarte interesant, să rezolve în gând ceva foarte important, o chestiune extrem de delicată şi dificilă, dar nu izbuti. La urmă, somnul biruitor puse stăpânire pe trupu-i moleşit şi eroul nostru adormi, aşa cum adorm de obicei oamenii

nedeprinşi cu băutura şi care, ocazional, au golit cinci pahare cu punch la o petrecere colegială.

Capitolul VIII.

A doua zi, domnul Goliadkin se deşteptă, ca de obicei, la ora opt; trezindu-se, îşi aduse aminte de întâmplările din ajun, îşi aduse aminte şi se strâmbă scârbit. „Am cam luat-o razna aseară şi am sărit peste cal, mi se pare, neghiob ce sunt!” gândi el, ridi-cându-se în capul oaselor şi privind spre culcuşul musafirului său. Mare-i fu însă mirarea când nu-l mai văzu în cameră nu numai pe musafir, dar nici aşternutul în care îl culcase! „Ce-i asta? Sări aproape ţipând domnul Goliadkin. Ei, drăcie! Ce-o mai ii însemnând şi această nouă aiureală?” în timp ce domnul Goliadkin, nedumerit şi cu gura căscată, stătea cu privirea aţintită spre locul gol, uşa scârţâi şi intră Petruşka cu serviciul de ceai pe tavă. „Dar unde-i, unde-i?” bâigui eroul nostru cu vocea stinsă şi arătând cu degetul spre locul unde ştia că dormise peste noapte musafirul. Petruşka mai întâi nu catadicsi să răspundă nimic, nici nu se uită măcar la stăpânul său, ci întoarse privirea în lături, spre colţul din dreapta, încât şi domnul Goliadkin se simţi îndemnat să privească în colţul acela din dreapta. Apoi, după o scurtă tăcere, Petruşka anunţă cu glas răguşit şi aspru că „domnul nu este acasă”.

— Ce vorbeşti, nenorocitule! Păi nu sunt eu stăpânul tău? Uită te la mine, Petruşka! Bâigui domnul Goliadkin, sufocându-se, cu ochii holbaţi la servitorul său.

Petruşka nu-i răspunse, dar îi aruncă o privire care îl făcu pe domnul Goliadkin să roşească până în vârful urechilor – o privire plină de cea mai jignitoare dezaprobare, o adevărată ocară. Domnul Goliadkin simţi că se pierde, cum se spune. In sfârşit, Petruşka raportă că celălalt s-a sculat acum o oră jumătate şi, îjeyrârid să aştepte, a plecat. Răspunsul părea verosimil, conţinea, desigur, adevărul; era limpede că Petruşka nu minţea, că privirea lui jignitoare ca şi cuvântul celălalt pe care-l folosise erau doar urmarea

acelei împrejurări ticăloase prea bine ştiute, şi totuşi simţea vag că e ceva necurat la mijloc şi că soarta îi mai pregăteşte o surpriză nu tocmai plăcută. „Bine, o să vedem, reflectă el. O să vedem ce-o să se mai întâmple. Voi căuta să dezleg la timp şi această enigmă… Doamne, Dumnezeule! Se lamenta el la urmă, de ce l-oi fi invitat la mine acasă, ce rost avea şi cum de am putut să fac una ca asta? Ca să vezi, singur îmi vâr capul în laţul lor tâlhăresc! Singur, cu mâna mea, îmi pun ştreangul de gât. Aşa-ţi trebuie, cap sec ce eşti! Nu te poţi stă-pâni să nu îndrugi vrute şi nevrute; te-ai aşternut la palavre ca un băieţandru oarecare, ca un conţopist, ca un derbedeu, ca un neisprăvit, ca un gură-spartă oarecare, ca o cârpă, o zdreanţă putredă oarecare, intrigantule, palavragiule!… Dumnezeule! Mi-a scris şi versuri, canalia, mi-a făcut şi declaraţii cu efuziuni de dragoste şi de prietenie! Cum naiba să fac… Cum să procedez mai civilizat ca să-i arăt nemernicului cumva aşa, mai delicat, uşa, dacă se întoarce? Există, bineînţeles, tot felul de maniere şi procedee. Uite aşa şi aşa, adică, ou leafa mea modestă… Sau să-l sperii cumva, că, adică, ţinând seama de faptul că aşa şi pe dincolo, mă văd nevoit să-ţi atrag atenţia că trebuie să suportăm juma-juma şi chiria, şi masa, iar banii să-i dăm înainte. Hm! Nu merge, dracu să-l ia, nu e bine aşa! Mă pune într-o lumină proastă şi nici nu-i delicat! Sau, mai bine, să procedez aşa: să-l învăţ pe Petruşka să-i facă puţină mizerie, să-l neglijeze cumva, să-i spună vreo grosolănie, şi în felul acesta să fie silit să plece? Să-i fac să se ia la harţă… Nu, lua-l-ar naiba! Nici aşa nu merge! E şi primejdios pe de o parte, iar pe de altă parte, din-tr-un anumit punct de vedere, nu e bine de fel! Hotărât lucru • – nu e bine! Şi dacă nu mai vine? Iarăşi nu e bine, ba e chiar rău de tot. Am pălăvrăgit cam mult aseară!… I-am spus prea multe! E cum nu se poate mai rău! Cine m-a pus să mă bag într-o încurcătură ca asta! Sunt un om de nimic! Să nu fiu în stare să-mi vâr în cap o dată pentru totdeauna ce şi cum! Să nu fiu în stare să-mi înfig un şurub în creier! Dar

dacă vine şi renunţă el singur? Unde-i norocul acela! Tare aş dori să vină; mult aş da să vină…” Astfel chibzuia domnul Goliadkin, sorbin-du-şi ceaiul şi uitându-se mereu la pendula din perete. „E nouă fără un sfert; trebuie să plec. Ce-o să se întâmple, Doamne, ce-o să se întâmple? Aş vrea să ştiu ce anume se ascund© în dosul acestei intrigi – să zicem scopul, intenţiile şi toate dedesubturile. Bine ar fi să aflu ce anume urmăresc oamenii aceştia şi cu ce au de gând să înceapă.” Nemaiputând suporta această incertitudine, domnul Goliadkin aruncă pipa neterminată, se îmbrăcă şi se grăbi la serviciu cu intenţia fermă să-i surprindă pe uneltitori, să se convingă personal de primejdia care-l paşte. Căci exista asemenea primejdie: ştia el prea bine că exista această primejdie. „Vedem noi îndată. Cum stau lucrurile, îşi spuse domnul Goliadkin, lepădându-şi mantaua şi galoşii în vestibul, las-că dibuim noi acuşi firul urzelilor şi vedem la faţa locului. Ce şi cum.” Hotărât să acţioneze astfel, eroul nostru îşi controla ţinuta, arboră un aer grav şi oficial, dar în clipa când dădu să intre în camera de alături, se ciocni chiar în uşă cu bunul său cunoscut şi prieten de ieri. Domnul Goliadkin-junior păru să nu-l observe pe domnul Goliadkin-senior, deşi se întâlniseră faţă în faţă. Domnul Goliadkin-junior era, probabil, extrem de ocupat şi de grăbit; avea un aer atât de oficial şi de preocupat, încât văzându-l, oricine ar fi spus: „O fi având vreo însărcinare specială.”

— A, îmi pare bine că te văd, Iakov Petrovici! Zise eroul nostru, apucându-l pe musafirul de aseară de braţ.

— Mai pe urmă, mai pe urmă, scuză-mă, vorbim mai târziu, strigă domnul Goliadkin-junior, dând să treacă înainte.

— Bine, dar dă-mi voie să te întreb: dacă nu mă înşel, dumneata, Iakov Petrovici, ai vrut…

— Poftim? Explică-te mai repede. Şi musafirul de aseară al domnului Goliadkin, neavând încotro şi parcă în silă, se opri şi-şi apropie urechea chiar la nasul domnului Goliadkin.

— Vreau să-ţi spun, Iakov Petrovici, că mă surprinde felul cum mă întâmpini… Nu m-aş fi aşteptat de fel.

— Orice lucru cere respectarea unor anumite forme. Prezintă-te la secretarul excelenţei-sale, adresează-te apoi domnului director al cancelariei. Soliciţi ceva…?

— Nici nu ştiu ce să spun, Iakov Petrovici! Sunt pur şi simplu uluit, Iakov Petrovici! Îmi face impresia că nu mă recunoşti sau că-ţi place să glumeşti în virtutea înclinaţiei dumitale înnăscute spre ghiduşii.

— A, dumneata erai! Zise domnul Goliadkin-junior, ca şi cum abia atunci l-ar fi recunoscut pe domnul Goliadkin-senior; dumneata erai? Ei, cum te-ai odihnit? Şi domnul Goliadkin-junior schiţă un surâs – un surâs oficial, protocolar, deci nu tocmai aşa ir cum se cuvenea (în orice caz, îi datora oarecare recunoştinţa domnului Goliadkin-senior), zâmbind, aşadar, oficial şi protocolar, adăugă că, în ceea ce-l priveşte, este încântat că domnul Goliadkin s-a odihnit bine; schiţând apoi din cap un fel de salut, bătu pe loc câţiva paşi mărunţi, privi în dreapta şi în stânga, îşi lăsă apoi privirea în jos, trase cu coada ochiului spre uşa laterală şi, şoptind grăbit că este chemat pentru nişte însărcinări speciale, dispăru în camera de alături.

— Asta-i bună!… Îşi spuse eroul nostru, stupefiat… Asta-i bună! Aşa stau lucrurile, va să zică!… Domnul Goliadkin simţi deodată un fior în spate. De altfel, îşi spuse el în gând, continuându-şi drumul spre birou, de altfel am spus eu mai demult că aşa o să se întâmple; am presimţit eu mai demult că omul ăsta are anumite însărcinări speciale şi chiar ieri spuneam că negreşit omul acesta a fost trimis aici cu un ordin special…

— Ai terminat, Iakov Petrovici, lucrarea de ieri? Îl întreba Anton Antonovici Setoşkin pe domnul Goliadkin, când acesta se aşează pe locul său la birou. O ai aici?

— E aici, şopti domnul Goliadkin privindu-l năuc pe şeful său.

— Foarte bine. Te-am întrebat, fiindcă Andrei Filippovici s-a interesat de două ori de această lucrare. O fi cerut-o, poate, excelenţa-sa…

— Am terminat-o încă…

— Bine, bine.

— Eu, Anton Antonovici, dacă nu mă înşel, mi-am făcut întotdeauna datoria; am cea mai mare grijă de lucrările pe care mi le încredinţează superiorii, le execut cu conştiinciozitate şi la timp.

— Da. Şi ce vrei să spui cu asta?

— Eu… Nimic, Anton Antonovici. Am vrut doar să explic, Anton Antonovici, că eu… Am vrut, adică, să spun, că uneori răutatea şi invidia nu cruţă pe nimeni, urmărindu-şi oribila hrană zilnică…

— Iartă-mă, dar nu prea înţeleg ce vrei să spui. Adică, la cine faci aluzie?

— Adică, am vrut numai să spun, Anton Antonovici, că mie-mi place să merg de-a dreptul, că dispreţuiesc ocolişurile; că nu sunt intrigant şi că, dacă mi-este îngăduit să mă exprim aşa, pot sa mă mândresc pe drept cuvânt…

— Da. Aşa este, desigur, şi, pe cât îmi ©ste dat să judec, consider absolut just ceea ce spui dumneata; dar dă-mi voie să-ţi atrag atenţia, Iakov Petrovici, că într-o societate de oameni binecrescuţi, nu sunt îngăduite aluziile insolente; sunt gata să tolerez, bunăoară, orice bârfeli pe la spate – căci cine nu este bârfit pe la spate!

— Dar nu permit să mi se spună obrăznicii drept în faţă, aşa să ştii, domnul meu. Eu, domnul meu, am îmbătrânit în slujba statului şi nu voi îngădui la bătrâneţe să mi se spună obrăznicii. >

— Dar eu nu… Anton Antonovici, să vedeţi, Anton Antonovici, mi se pare că dumneavoastră, Anton Antonovici, nu m-aţi înţeles bine. Să am iertare, Anton Antonovici, dar în ceea ce mă priveşte, socot drept o cinste…

— Atunci, îngăduiţi, să avem şi noi iertare. Am învăţat aşa cum era pe vremea noastră. Şi e prea târziu să începem

după moda voastră cea nouă. Am dovedit, mi se pare, destulă pricepere până acum în slujba patriei. După cum ştii şi dumneata, domnul meu, am căpătat şi medalia de merit după un sfert de veac de serviciu credincios…

— Ştiu, Anton Antonovici, şi-mi dau prea bine seama de asta. Dar vorbeam despre cu totul altceva, Anton Antonovici, vorbeam despre mască…

— Care mască?

— Adică… Mi-e teamă să nu înţelegeţi iarăşi într-altfel sensul, adică tâlcul spuselor mele, aşa cum aţi binevoit să vă exprimaţi chiar dumneavoastră, Anton Antonovici. Eu dezvolt doar tema, adică las la o parte ideea, Anton Antonovici, că în ziua de astăzi sunt destui oameni care poartă mască şi că este greu să-l recunoşti pe omul care poartă mască…

— Ba eu cred că nu e chiar atât de greu; uneori, e chiar foarte uşor; nici n-ai nevoie să cauţi prea departe pentru a-l găsi.

— Ba nu, Anton Antonovici, ştiţi, eu vorbesc despre mine, despre mine însumi vorbesc, că eu, de pildă, nu port mască, decât atunci când e nevoie de aşa ceva, adică la carnaval sau la câte o serată, în sens direct vorbind, dar că nu port mască zilnic, faţă de oameni, adică, vorbind într-alt sens, într-un sens mai ascuns. Asta am vrut să spun, Anton Antonovici.

— Bine, bine, să lăsăm deocamdată asta; de altfel nici n-am timp, zise Anton Antonovici, ridicându-se de pe scaun şi strân-gând nişte hârtii pentru a le prezenta excelenţei-sale; iar chestiunea dumitale, cred eu, nu va întârzia să fie lămurită în timp

Util. Vei vedea atunci şi dumneata cine este de vină şi pe cine trebuie să acuzi şi, în sfârşit, te rog să mă scuteşti pe viitor de explicaţiile şi presupunerile dumitale personale dăunătoare serviciului…

— Dar, Anton Antonovici, începu domnul Goliadkin pălind şi uitându-se uluit în urma şefului de birou care se depărta; mie, Anton Antonovici, nici prin gând… „Bine, dar ce-i asta? Îşi muncea creierul eroul nostru rămas acum singur. Ce vânt bate aici şi ce înseamnă bazaconia asta nouă?” Chiar în clipa când domnul Goliadkin, cu totul descumpănit, aproape distrus, se pregătea să rezolve această nouă enigmă, se auzi în camera de alături o zarvă neobişnuită; deodată, uşa se deschise şi Andrei Filippovici, care intrase cu câteva minute înainte la excelenţa-sa, apăru gâfâind în prag şi-l strigă pe domnul Goliadkin. Bănuind despre ce era vorba şi nevrând să-l facă pe Andrei Filippovici să aştepte, domnul Goliadkin sări ca ars de la locul său şi, ca de obicei, începu să se agite groaznic, pentru a pune în ordine dosarul necesar, aranjându-şi totodată şi ţinuta pentru a intra imediat în urma dosarului şi a lui Andrei Filippovici în cabinetul excelenţei-sale. Deodată, aproape pe sub cotul lui Andrei Filippovici care rămăsese în uşă, ţâşni în cameră cu sufletul la gură de râvnă şi alergătură domnul Goliadkin-junior, şi ţopăi cu paşi hotărâţi şi cu un aer preocupat de-a dreptul spre domnul Goliadkin-senior, care numai la aşa ceva nu se aşteptase…

— Hârtiile, Iakov Petrovici, lucrarea… O cere excelenţa-sa, este gata? Întrebă zorit, cu jumătate de glas prietenul domnului Goliadkin-senior. Andrei Filippovici te aşteaptă…

— Ştiu şi fără să mi-o spui dumneata că mă aşteaptă, zise tot atât de grăbit şi în şoaptă domnul Goliadkin-senior.

— Nu asta vreau să spun, Iakov Petrovici, ci altceva; eu, Iakov Petrovici, vreau să-ţi spun cu totul altceva; eu, Iakov Petrovici, aş vrea cu toată simpatia, din toată inima să-ţi dau o mână de ajutor.

— Fă bine, te rog, şi scuteştenmă de asta. Dă-mi voie, dă-mi voie…

— Pui hârtiile într-o mapă, nu-i aşa, Iakov Petrovici, iar pagina a treia o marchezi cu un cartonaş, Iakov Petrovici…

— Dar dă-mi voie, te rog…

— Uite aici e o pată de cerneală, Iakov Petrovici. ai vâzat pata de cerneală…?

Andrei Filippovici îl strigă pentru a doua oară pe domnul Goliadkin.

— Vin îndată, Andrei Filippovici; numai să… Uite aici… domnule, dumneata înţelegi când ţi se spune ruseşte?

— Mai bine cu un briceguţ, Iakov Petrovici, lasă-mă s-o 'fac eu: nu pune mâna, Iakov Petrovici, lasă-mă pe mine – o rad îndată cu briceagul…

Andrei Filippovici îl strigă pentru a treia oară pe domnul Goliadkin.

— Dar dă-mi voie, unde vezi dumneata pată de cerneală? Nu există nici un fel de pată 1

— O pată destul de măricică, uite-o! Adică, dă-mi voie, parcă aici am văzut-o; lasă-mă… Lasă-mă pe mine, Iakov Petrovici, o rad repejor cu briceguţul; vreau să te ajut, Iakov Petrovici, s-o rad cu briceagul… Din toată inima… Uite aşa, şi acum sântern gata…

Cu totul pe neaşteptate, după o luptă scurtă, aproape fulgerătoare, domnul Goliadkin-junior învinse rezistenţa domnului Goliadkin-senior, puse stăpânire pe dosarul cerut de excelenţa-sa şi, în loc să radă pretinsa pată cu briceagul şi să-l ajute cu gândul curat – cum îl asigurase perfid pe domnul Goliadkin-senior – vârî repede dosarul subsuoară şi din două sărituri ajunse lângă Andrei Filippovici, care nu observase nici el, după cum nu observaseră nici toţi ceilalţi, matrapazlâcul său şi dispăru împreună cu acesta în cabinetul directorului. Domnul Goliadkin-senior rămase încremenit cu briceagul în mână, în poziţia omului care se pregăteşte să radă o pată de pe o hârtie oficială…

Eroul nostru nu prea îşi dădea încă seama de noua lui situaţie. Nu apucase încă să-şi vină în fire. Simţise lovitura, dar înclina încă să creadă că a fost o zăpăceală de moment. Deodată însă, simţindu-şi inima sfâşiată de un chin groaznic, se smulse din locul său şi se repezi spre cabinetul directorului, implorând între timp cerul ca lucrurile să se

aranjeze cumva în bine, să se constate că totul n-a fost decât aşa, că n-a fost, mă rog… Nimic. In anticamera cabinetului excelenţei-sale se întâlni cu Andrei Filippovici şi ou omonimul său. Veneau de la excelenţa-sa: domnul Goliadkin se dădu în lături. Andrei Filippovici, vesel şi bine dispus, povestea ceva. Omonimul domnului Goliadkin-senior zâm-bea şi el, trepădând servil, la o distanţă cuviincioasă, în urma lui Andrei Filippovici şi şoptindu-i ceva la ureche cu un aer admirativ; Andrei Filippovici dădea mereu din cap, extrem de

Binevoitor. Eroul nostru pricepu dintr-o dată totul. Lucrarea sa (după cum află el mai târziu) aproape că întrecuse toate aşteptările excelenţei-sale şi fusese prezentată în termen, la momentul potrivit. Excelenţa-'sa a rămas foarte mulţumit. Se spunea că excelenţa-sa i-a şi mulţumit domnului Goliadkin-junior, i-a mulţumit călduros, adăugind că nu-i va uita zelul şi devotamentul şi că-l va avea în vedere când se va ivi prilejul… Fireşte că primul lucru pe care ar fi putut să-l facă domnul Goliadkin era să protesteze, să protesteze din răsputeri, cu toată vehemenţa. Disperat, ou faţa de o paloare cadaverică, se repezi el spre Andrei Filippovici. Dar Andrei Filippovici, aflând că este vorba de o chestiune personală a domnului Goliadkin, refuză să-l asculte, declarând că n-are o clipă liberă nici pentru nevoile sale personale.

Tonul sec şi refuzul categoric îl uluiră pe domnul Goliadkin. „Poate că-i mai bine s-o iau pe altă cale… Să mă adresez mai întâi lui Anton Antonovici.” Din nefericire pentru domnul Goliadkin, Anton Antonovici lipsea din birou, fiind ocupat cu nişte treburi în altă parte. „Să ştii că nu degeaba mi-a cerut să-l scutesc de orice explicaţii şi discuţii! Gândi eroul nostru. Acum văd încotro ţintea coţcarul bătrân! Dacă e aşa, îmi iau îndrăzneala şi mă duc sări implor pe excelenţa-sa.”

Livid la faţă, cu capul complet aiurit, neştiind ce să întreprindă, domnul Goliadkin se lăsă frânt pe un scaun.

„Era mult mai bine dacă toate astea s^ar fi întâmplat numai aşa… Îşi spunea el chinuit. Într-adevăr, un caz atât de tenebros părea absolut neverosimil. In primul rând era absurd, iar în al doilea rând nici nu era posibil. Mi s^a năzărit, probabil, ori s-a întâmplat cu totul altceva şi nu ceea ce părea a fi aievea; sau poate că am fost chiar eu la excelenţa-sa… Şi m-oi fi luat cumva eu însumi drept un altul… Intmun cuvânt, e ceva cu totul imposibil.”

Dar în clipa în care domnul Goliadkin decise că e ceva cu totul imposibil, năvăli în cameră ca o vijelie domnul Goliadkin-junior, cu hârtii în amândouă mâinile şi cu o mapă subsuoară. Spunându-i câteva cuvinte strict necesare lui Andrei Filippovici, schimbând câteva vorbe cu un alt slujbaş, adresând o amabilitate unui al treilea şi mai zăbovind într-o conversaţie prietenească cu alţi doi colegi, domnul Goliadkin-junior, neavând, probabil, vreme de pierdut, se pregăti să părăsească biroul; spre norocul domnului Goliadkin-senior, se opri în faţa uşii şi schimbă câteva cuvinte ou un grup de funcţionari tineri, care tocmai intraseră. Domnul Goliadkin-senior se repezi la dânsul. Observând manevra domnului Goliadkin-senior, domnul Goiiadkin-junior se uita îngrijorat în jurul său, căutând pe unde ar putea s-o şteargă. Dar eroul nostru îl şi apucase de mânecă pe musafirul său de aseară. Funcţionarii care se aflau în preajma celor doi consilieri titulari se dădură în lături, aşteptând curioşi să vadă ce se va mai în-tâmpla. Domnul Goliadkin-senior înţelegea prea bine că în momentul de faţă opinia generală nu-i este favorabilă; înţelegea prea bine că se unelteşte ceva împotriva lui şi de aceea, cu atât mai mult, era momentul să se dovedească tare. Clipa era hotărâtoare.

— Ei? Făcu domnul Goliadkin-junior privindu-l provocator pe domnul Goliadkin-senior.

Domnul Goliadkin-senior abia mai sufla.

— Nici nu ştiu, domnul meu, începu el, cum vei putea să-ţi explici purtarea ciudată faţă de mine.

— Aşa! Şi mai departe? Aici domnul Goliadkin-junior se uită în juru-i, făcând mucalit cu ochiul funcţionarilor de lângă ei, în semn că acum începe comedia.

— Procedeele dumitale insolente şi neruşinate, domnul meu, faţă de mine, în oazul de faţă, te demască şi mai bine… Decât tot ce aş putea să-ţi spun. Să nu te bazezi pe jocul dumitale: e destul de minor…, i; i

— Şi acum, lakov Petrovici, spune-mi cum te-ai odihnit? Zise Goliadkin-junior, ou privirea aţintită în ochii domnului Goliadkin-senior.

— Cum îţi permiţi, domnule? Îngăimă consilierul titular complet zăpăcit; sper că vei găsi de cuviinţă să-ţi schimbi tonul…

— Bombonelule! Făcu domnul Goliadkin-junior, schiţând o strâmbătură destul de necuviincioasă la adresa domnului Goliadkin-senior; apoi, deodată, cu totul pe neaşteptate, simulând un gest de efuziune amicală, îl ciupi ghiduş de obrazul bucălat. Eroul nostru se supără foc… Prietenul domnului Goliadkin-senior, observând că preopinentul său tremură tot de nervi, că se roşise ca racul şi nu mai poate să scoată o vorbă – că a ajuns, deci, în culmea furiei şi ar putea să treacă şi la un atac direct, se grăbi să i-o ia cu neobrăzare înainte. Ciupindu-l încă de vreo două ori de obraz şi gâdilându-l de vreo două ori sub bărbie – după ce se mai juca în felul acesta câteva secunde cu adversarul său mut şi înnebunit de furie, domnul Goliadkin-junior, spre hazul de nedescris al tinerilor din jurul lor, îl mai bătu o dată cu o revoltătoare neruşinare peste burtică şi-i spuse cu un zâmbet veninos şi perfid: „tjşurel, uşurel, ăinice! Ia seama, Iakov Petro* viei! Ce zici, prietene, Iakov Petrovici, o facem pe şmecherii noi doi? Acţionăm cu vicleşug? Uneltim împreună?” Apoi, înainte ca eroul nostru să-şi fi revenit cât de cit de pe urma ultimului atac, domnul Goliadkin-junior (după ce mai schiţă, în prealabil, un zâmbet graţios adresat spectatorilor) luă aerul unui om extrem de ocupat şi grăbit, arboră o expresie rigidă şi oficială, lăsă privirea în jos şi,

aruneând cu importanţă „o însărcinare specială”, îşi trase capul între umeri, se încovoie, zvârli scurt din picioruşul său drept şi, în pas trepădat, dispăru în camera de alături. Eroului nostru nu-i venea să-şi creadă ochilor şi nici nu era încă în stare să se dezmeticească…

În sfârşit, îşi reveni. Pricepând deodată că este pierdut, oarecum desfiinţat într-un anumit sens, că s-a compromis şi că s-a lăsat dezonorat, că a fost umilit şi terfelit în prezenţa unor persoane străine, că a fost trădat şi batjocorit în mod perfid chiar de acela pe care abia ieri îl socotise cel mai bun şi mai de nădejde prieten al său, că suferise un fiasco lamentabil, domnul Goliadkin se repezi după adversarul său. Nu se mai sinchisi nici de martorii care asistaseră la batjocorirea sa. „Sunt înţeleşi între ei, îşi zise el, sunt cu toţii o apă şi un pământ şi toţi sunt porniţi împotriva mea.” Dar după ce făcu vreo zece paşi, eroul nostru văzu că urmărirea este zadarnică şi de aceea se întoarse. „Las-că nu scapi tu de mine, gândi el, o să cazi tu odată şi odată sub o 'surcoupe, şi o să plăteşti atunci cu vârf şi îndesat.” Stăpânit de un calm înverşunat şi de cea mai energică hotărâre, domnul Go-îiadkin trecu la biroul său şi se trâati pe scaun. „Nu scapi 1” zise el încă o dată. Acum nu mai putea fi vorba de o apărare pasivă oarecare: mirosea a ofensivă energică şi cine l-a văzut pe domnul Goliadkin în acea clipă, roşind şi abia stăpânindu-şi tulburarea, vârându-şi peniţa în călimară şi scriind furios, acela putea să-şi dea seama că lucrurile nu vor rămâne aici şi nici nu se vor încheia printr-o soluţie oarecare de moment. El zămisli o hotărâre în adâncul creierului, făcu legământ în adâncul inimii că o va aduce la îndeplinire. La drept vorbind, nu prea ştia nici el ce anume trebuie să facă, mai bine zis, nu ştia chiar de loc; acest aspect al problemei, însă, n-avea nici o importanţă 1 „In secolul nostru, impostorii şi neruşinaţii, domnule, nu pot avea câştig de cauză. Impostorii şi neruşinaţii, domnul meu, ajung la spânzurătoare. Singurul

Grişka Otrepiev10, impostorul, a izbutit oarecum să înşele poporul întunecat, dar nu pentru multă vreme.”

Cu toată referirea la această din urmă împrejurare, domnul Goliadkin decise totuşi să aştepte până când masca va cădea definitiv de pe obrazul anumitor persoane şi se vor dezvălui anumite lucruri. Pentru aceasta trebuia în primul rând să aştepte terminarea orelor de serviciu; până atunci, eroul nostru hotărî să nu întreprindă nimic. Iar după ce se vor termina orele de serviciu, el va lua o anumită măsură. După ce va lua această măsură, el va şti ce are de făcut mai departe, va şti cum să-şi desfăşoare tot planul de acţiune, ca să sfarme cornul trufiei şi să strivească şarpele care roade ţărână în furia neputinţei sale. Dar domnul Goliadkin nu va îngădui să fie tratat ca o zdreanţă pentru şters cizmele pline de noroi. El nu putea admite aşa ceva, şi mai ales în cazul de faţă. Dacă nu intervenea această ultimă batjocură, poate că s-ar mai fi înduplecat puţin eroul nostru, călcându-şi pe inimă; poate că ar fi acceptat să treacă cu vederea, să se mai îmbuneze şi să nu protesteze prea violent; ar fi încercat o discuţie, aducând pe tapet pretenţiile sale. ar fi demonstrat că este în dreptul său; apoi, ar mai fi cedat puţintel, şi încă puţin poate ar mai fi cedat; după aceea, ar fi acceptat totul şi, în cele din urmă, mai ales dacă partea adversă ar fi recunoscut formal că el este în dreptul său – la urmă de tot poate că s-ar fi împăcat, ba s-ar fi înduioşat chiar puţintel; sau, poate.

— Cine ştie – poate că s-ar fi născut de aici o prietenie nouă, trainică, o prietenie înflăcărată, şi mai deplină decât cea de ieri, înêât această nouă prietenie ar fi pus cu totul în umbră, în sfârşit, neplăcerea asemănării supărătoare a două persoane, în aşa fel, înêât cei doi consilieri titulari să fie deplin mulţumiţi şi să trăiască în pace şi bună înţelegere până la vârsta de o sută de ani etc, etc. Şi, ca să fim sinceri de tot: domnul Goliadkin începu chiar să regrete oarecum faptul de a fi sărit să se apere, să-şi afirme dreptul ou atâta dârzenie, din care pricină i s-a tras toată această neplăcere.

„Dacă şi-ar exprima regretul, gândea domnul Goliadkin, dacă ar recunoaşte că fusese doar o glumă, l-aş ierta; mai mult, l-aş ierta şi dacă ar mărturisi-o în public. Dar să mă calce în picioare ca pe o otreapă – aşa ceva nu pot îngădui. Am avut eu de-a face şi cu oameni mai ceva decât el şi tot nu m-am lăsat călcat în picioare; cu atât mai mult, nu pot să îngădui aşa ceva unui om imoral. Nu sunt o zdreanţă; eu, domnule, nu sunt o zdreanţă!” într-un cuvânt, eroul nostru luase o hotărâre. „Numai dumneata eşti de vină, domnule!” Cât despre hotărârea lui, era categorică şi neclintită: să protesteze şi iar să protesteze, cu toată vehemenţa, până la ultima energie. Iată ce fel de om era el! N-ar fi îngăduit nici în ruptul capului să fie jignit, cu atât mai puţin să fie călcat în picioare ca o zdreanţă, şi încă de cine, adică – de un om absolut imoral. Totuşi, nu putem fi absolut siguri şi nu punem mâna în foc. Poate că dacă cineva ar fi vrut, de pildă, dacă cineva şi-ar fi pus în gând să-l transforme cu tot dinadinsul pe domnul Goliadkin într-o zdreanţă, cine ştie, ar fi reuşit poate, şi ar fi făcut-o fără să întâmpine vreo rezistenţă ori să se expună vreunui pericol (domnul Goliadkin o simţea el însuşi câteodată); am fi avut de-a face atunci cu o zdreanţă şi nu cu domnul Goliadkin – cu o zdreanţă ticăloasă, murdară, şi totuşi nu o zdreanţă oarecare; ar fi fost o zdreanţă cu orgoliu şi ambiţie, ar fi fost o zdreanţă însufleţită de elanuri şi sentimente; şi cu toate că ambiţiile şi sentimentele lui ar fi fost modeste, inofensive şi ascunse undeva între cutele ei murdare, ar fi fost totuşi o zdreanţă cu ambiţie şi sentimente…

Orele se scurgeau chinuitor de încet; în sfârşit, bătu ora patru. În câteva clipe, toţi se ridicară de la birouri şi porniră în urma şefului spre ieşire. Domnul Goliadkin se strecoară prin mulţime; ochii lui veghează ca să nu-i scape din câmpul de vedere o anumită persoană. În sfârşit, o zăreşte strecurându-se abil şi ţopăind după obiceiul său ticălos pe lângă slujitorii de la garderobă ca să fie servit înaintea celorlalţi. Momentul era hotărâtor. Făcându-şi cu greu

drum prin mulţime, de teamă să nu întârzie, domnul Goliadkin, la rându-i, se agită ca să-şi capete mantaua. Dar fu servit mai întâi amicul şi prietenul domnului Goliadkin, pentru că şi aici el izbuti, în virtutea năravului său mârşav, să câştige atenţia şi bunăvoinţa slujitorilor, şoptind, linguşind, bârfind şi gudurându-se pe lângă ei.

Punându-şi mantaua, domnul Goliadkin-junior aruncă o privire ironică, sfidătoare spre domnul Goliadkin-senior, făcându-i făţiş în necaz cu neruşinarea ce-l caracteriza; privi apoi în jurul său şi trepădă în paşi mărunţi – probabil, pentru a face o impresie favorabilă – pe lângă ceilalţi funcţionari, aruncând o vorbă unuia, schimbând o şoaptă cu altul, linguşindu-se pe lângă un al treilea, surâzând unui al patrulea, strângând mâna unui al cincilea şi pomi voios să coboare scara. Domnul Goliadkin-senior se repezi în urma lui şi, spre marea sa mulţumire, izbuti să-l ajungă pe ultima treaptă; îl apucă de gulerul mantalei. Domnul Goliadkin-junior păru cam surprins şi privi în jurul său perplex.

— Ce înseamnă asta? Şopti el, în sfârşit, cu glasul pierit.

— Domnule, dacă te consideri un om onorabil, sper că-ţi aduci aminte de raporturile noastre prieteneşti de aseară, rosti eroul nostru. >

— A, da, desigur. Aşadar, te-ai odihnit bine?

Furia paraliza pentru o clipă limba domnului Goliadkin-senior.

— M-am odihnit eu bine, să n-ai nici o grijă… Dar îngăduie-mi să-ţi spun, domnule, că jocul dumitale e prea încâlcit…

— Cine poate să spună una ca asta? O spun duşmanii mei! Răspunse răstit acela care se dădea drept domnul Goliadkin, reuşind totodată să se elibereze din strânsoarea slabă a mâinilor adevăratului domn Goliadkin. Eliberându-se, el se repezi în stradă, privi în dreapta şi în stânga, şi, zărind o birjă, sări în ea din mers şi într-o clipă dispăru din ochii domnului Goliadkin-senior. Rămas singur în stradă, consilierul titular privi deznădăjduit în juru-i, dar nu mai era nici o birjă prin apropiere. Dădu să alerge în urmărirea

trăsurii dispărute, dar simţi că i se înmoaie picioarele. Cu faţa descompusă şi gura întredeschisă, complet distrus, se zgribuli, sprijinindu-se neputincios de un stâlp de felinar şi rămase astfel timp de câteva minute în mijlocul trotuarului. Totul părea pierdut pentru domnul Goliadkin…

Capitolul IX.

Totul părea să fie împotriva domnului Goliadkin, până şi natura i se arăta vrăjmaşă. Dar el rămânea în picioare dârz şi neînvins. Îşi dădea seama că nu era încă învins. Se simţea în stare să înfrunte primejdia şi era gata de luptă. După ce îşi mai reveni din buimăceală, îşi frecă mâinile cu atâta energie şi fermitate, încât, fie şi numai după înfăţişarea domnului Goliadkin, oricine putea să-şi dea seama că el nu va ceda în ruptul capului. De altfel, primejdia era vădită şi foarte apropiată; domnul Goliadkin n-avea de loc îndoieli în această privinţă. Întrebarea era însă, cum să facă faţă acestei primejdii? O clipă îl ispiti chiar un gând destul de precis: „Că adică, n-ar fi mai bine să lase totul baltă, pur şi simplu să se dea la o parte şi atâta tot? Şi ce, dacă? Se întâmplă ceva? Nimic. Rămân deoparte, ca şi cum n-aş fi eu, chibzuia domnul Goliadkin, nu dau nici o importanţă, las să treacă totul pe lingă mine; nu sunt eu, şi pace! Când s-o vedea singur, cu ale lui, poate că renunţă şi el; mai încearcă, mai dă târcoale, canalia, o dată, de două ori, şi până la urmă se lasă păgubaş. Asta e 1 II dau gata cu blândeţea şi smerenia mea. De altfel, care este acea primejdie? Despre ce primejdie poate fi vorba? Aş vrea să-l văd pe acela care mi-ar dovedi că există în toată afacerea aceasta vreo primejdie! O chestie banală! Un caz dintre cele mai simple şi obişnuite…!” Aci însă^ domnul Goliadkin simţi cum vorbele îi amorţiră în gură; se dojeni aspru pentru acest gând; ba se învinui de laşitate şi josnicie pentru gândul acesta; şi totuşi nu izbuti să înainteze nici cu un pas în lămurirea situaţiei sale. Simţea că trebuie neapărat să ia o hotă-râre imediată, absolut necesară şi că ar fi dat mult ca să-i sugereze cineva această hotărâre. Cum

s-o ghicească? De altfel, nici n-avea timp pentru aşa ceva. Deocamdată, ca să nu-şi piardă vremea, sări într-o birjă; trebuia să ajungă cât mai repede acasă. „Ei, cum te mai simţi acum? Îşi zicea el. Cum binevoieşti să te mai simţi acum, stimate Iakov Petrovici? Ce te faci acum? Ce^ai de gând să faci acum, om de nimic ce eşti, canalie ce eşti! Te-ai lăsat să ajungi într^un hal fără de hal, şi acum te văicăreşti, acum boceşti oa o muiere!” Aşa îşi bătea joc de el însuşi domnul Goliadkin, scuturat de hurducăturile birjei hodorogite. In acele clipe, simţea o plăcere profundă, aproape voluptoasă de a sp chinui, de a-şi zgândări rănile. „Dacă ar fi să apară acum, gândea el, un magician, să zicem, sau mi s^ar propune cumva pe cale oficială: sacrifică-ţi, Goliadkin, un deget de la mâna dreaptă, şi suntem chit, totul s-ar putea aranja; nu va mai exista un alt Goliadkin şi vei fi fericit, doar că îţi va lipsi un deget – m-aş fi lipsit, zău, de un deget; l-aş fi dat să mi-l taie fără crâcnire, fără să clipesc. Ei, drăcie! Strigă domnul Goliadkin în culmea disperării. De unde naiba mi-au venit toate astea pe cap? Ce mina trebuit, şi de ce tocmai asta a trebuit să mi se întâmple, numaidecât asta şi nu alta; de ce, adică, nu se putea să fie altceva! Şi ce bine era înainte, toată lumea se simţea mulţumită, fericită; ba mi-a trebuit neapărat să mă pomenesc şi cu o belea! Dar la ce-mi foloseşte toată vorbăria asta, eând, de fapt, trebuie să acţionez.”

Şi astfel, aproape decis să acţioneze într-un fel, domnul Goliadkin intră în apartamentul său, puse mâna hotărât pe lulea şi, pufăind cu înverşunare, zvârlind în dreapta şi în stânga rotocoale de fum, se porni agitat să măsoare camera de la un capăt la celălalt. Intre timp, Petruşka punea masa pentru prânz. In sfârşit, domnul Goliadkin se decise definitiv; aruncă pipa, îşi puse mantaua şi, declarând că nu mănâncă acasă, părăsi în grabă apartamentul. Pe scară îl ajunse din urmă gâfâind Petruşka, adu-cându-i pălăria pe care o uitase. Domnul Goliadkin luă pălăria, voi să se

justifice cumva în faţa lui Petruşka, pentru ca acesta să nu-şi închipuie cine ştie ce – ca să vezi, adică, cum s-a întâmplat de şi-a uitat boierul pălăria etc. Întrucât însă Petruşka nici nu voi să se uite la el, plecând imediat înapoi, domnul Goliadkin se lăsă păgubaş, nu mai dădu nici un fel de explicaţii, îşi puse pălăria pe cap şi coborî scara în goană, nutrind speranţa şi murmurându-şi că, poate, lucrurile se vor aranja cumva de la sine, deşi simţea cum îl trec fiorii din creştet până în tălpi; ieşi în stradă, luă o birjă şi zbură la Andrei Filippovici. „N-ar fi mai bine, totuşi, să aştept până mâine? Gândi domnul Goliadkin cu mâna pe şnurul clopoţelului de la uşa locuinţei lui Andrei Filippovici. In definitiv, ce anume aş putea să-i spun? Nimic deosebit. Chiar că n^aş avea să-i spun nimic deosebit. E un caz fără importanţă; într-iadevăr, când stai să te gândeşti bine, e un lucru cu totul lipsit de importanţă, dar absolut lipsit de importanţă, un fleac, adică aproape ca şi un fleac… Ca să vezi cum începe să devină oazul…” Şi, deodată, domnul Goliadkin trase de şnur şi clopoţelul zbârnâi strident. Înlăuntru se auzi zgomot de paşi… Aci, domnul Goliadkin îşi blestemă graba şi îndrăzneala. Neplăcerile recente, despre care domnul Goliadkin aproape că uitase din cauza preocupărilor din urmă, precum şi ciocnirea cu Andrei Filippovici îi reînviară acum în memorie, în toată grozăvia lor. Era însă prea târziu să dea înapoi şi s-o ia la fugă: uşa se deschisese. Spre norooul domnului Goliadkin, i se spuse că Andrei Filippovici n-a mai trecut pe acasă de la serviciu şi că ia masa în altă parte. „Ştiu unde ia masa: lângă podul Izmailovski ia masa”, gândi eroul nostru, fericit la culme. La întrebarea feciorului cum să fie anunţat, răspunse că, adică, lasă, drăguţule, că adică eu, drăguţule, trec mai târziu, după care, destul de voios şi sprinten, coborî scara. Ieşind în stradă, luă hotărârea să dea drumul trăsurii, şi plăti birjarul, iar când acesta îi ceru şi un supliment – că adică, am aşteptat, domnule, destul de mult şi n-am cruţat calul

pentru înălţimea-voastră, i-a dat un pitac, ba i l-a dat chiar cu multă plăcere, eontinuându-şi apoi drumul pe jos.

„Chestiunea, într-adevăr, se prezintă astfel, cugeta domnul Goliadkin, încât nu poate fi lăsată aşa în nici un caz; pe de altă parte, dacă stai să te gândeşti bine, dacă te gândeşti bine de tot, ce rost ar avea, de fapt, să fac atâta caz? Chiar aşa, zău, şi insist asupra acestui punct: ce rost mai are să bat pragurile, să intervin; de ce să-mi bat capul, să alerg, să mă zbat, să mă chinuiesc şi să mă omor atâta? Mai întâi că ceea ce avea să se întâmple s-a întâmplat – e un fapt împlinit şi n-ai cum să mai îndrepţi lucrurile… N-ai cum să le îndrepţi, fireşte! Dar să ne gândim şi aşa: apare un om, vine cu protecţie şi cu recomandaţii suficiente, că este, adică, un funcţionar capabil, cu o conduită bună, atâta doar că e sărac şi a avut de suferit tot felul de neplăceri în urma unor intrigării. Dar sărăcia nu este un viciu. Iată, deci, că toate astea nu mă privesc de fel. Chiar aşa, zău, ce-s toate prostiile astea? S-a întâmplat, s-a nimerit, însăşi natura a potrivit în aşa fel, ca omul acesta să semene leit, ca două picături de apă, ou un alt om, mă rog, copie fidelă a celuilalt: e un motiv să nu fie primit din pricina asta în serviciu la acest departament?! Dacă aşa a vrut soarta, dacă soarta este aceea care a rânduit totul, dacă nimeni nu-i de vină decât oarba Fortuna – este oare un motiv ca omul acesta să fie aruncat ca o zdreanţă, împiedicat să ia o slujbă?… Cum rămâne atunci cu dreptatea? Doar este un om sărac, fără nici un sprijin, timorat; te doare inima când te gândeşti la toate acestea; mila şi compătimirea te îndeamnă să-i dai o mână de ajutor! Nimic de zis, grozavi ar fi fost şefii noştri într^adevăr, dacă ar fi judecat aşa cum judec eu, cap sec ce sunt! Mare prost mai sunt! Pentru zece căpăţâni seci ar ajunge, atâta prostie e în capul meu uneori! Nu, nu! Şi au procedat bine, şi bravo lor că au ocrotit pe un biet nenorocit… Dar să presupunem, de pildă, că suntem gemeni cu adevărat, că aşa nenam născut, fraţi gemeni sadea, căci se putea să fie şi aşa – da, da! Şi ce-i cu asta?

Mare nenorocire? Bineînţeles că nu! Funcţionarii se vor obişnui… Iar oamenii dinafară, care ar intra în departament, n-ar socoti, desigur, faptul în sine jignitor sau nepotrivit într-un fel oaTeoare. Dimpotrivă. Aş zice că e de-a dreptul înduioşător; că e o idee sublimă: că Dumnezeu, adică, a creat două făpturi întru totul asemănătoare, iar şefii generoşi, văzând în aceasta semnele proniei cereşti, i-au ocrotit în instituţia lor pe cei doi gemeni. Bineînţeles, continuă domnul Goliadkin, trăgând aerul adânc în piept şi coborând puţin vocea, bineînţeles… ar fi fost, bineînţeles, mult mai bine dacă nu se întâmpla acest lucru înduioşător şi dacă pronia cerească nu se apuca să încurce lucrurile cu tot felul de gemeni… Afurisită treabă! La ce bun sunt toate astea? Ce atâta nevoie extraordinară, neapărată şi urgentă de aşa ceva?! Doamne, Dumnezeule! Poţi jura că dracul şi-a vârât coada în toată afacerea asta! De altfel, s-a şi văzut ce pramatie de omuleţ se ascunde sub înfăţişarea asta a lui înşelătoare: are un caracter mizerabil, e un ticălos, o lichea, un lingău, un netrebnic, un fluieră-vânt, un Goliadkin păcătos! Cine ştie ce-ar mai fi în stare să facă! Te pomeneşti că derbedeul ăsta, prin purtările lui ruşinoase, mă compromite pe mine! Şi acum, stai cu ochii în patru şi ai grijă de el! Mare pacoste pe capul meu! Dar de ce, adică? Nici n-ar trebui să-mi pese! Ce-are a face! Să zicem că e un ticălos, mă rog, n-are decât; în schimb, celălalt e un om cinstit. Şi va fi el un ticălos, iar eu am să rămân un om cinstit. Şi toată lumea va spune: băgaţi de seamă, acest Goliadkin e un ticălos, nu-l luaţi în seamă; şi nu cumva să-l confundaţi cu celălalt Goliadkin – un om cinstit, cuminte şi blând, un om de treabă, silitor şi de nădejde, devotat serviciului şi dierrm să fie avansat în grad; aşa va spune toată lumea! Bine, bine… Dar dacă… Dar dacă el încurcă lucrurile pe-acolo, dacă lumea o să ne confunde! Te poţi aştepta la orice de la el 1 Dumnezeule mare!… Se dă drept celălalt, ticălosul, şi gata – îl dă în lături ca pe o zdreanţă, şi nici nu se uită că omul nu este o zdreanţă. Doamne,

Dumnezeule! De ce-o fi venit nenorocirea asta pe capul meu…?”

Cugetând astfel şi căinându-se, eroul nostru alerga la voia în-tâmplării, fără să ştie pe unde şi încotro merge. Îşi reveni puţin pe Nevski, şi numai după ce se izbi de un trecător cu atâta putere, încât văzu stele verzi. Fără să ridice capul, bâigui o scuză, şi abia după ce trecătorul, care îi adresase câteva cuvinte nu tocmai măgulitoare, se depărtase mult, domnul Goliadkin scoase nasul ca să vadă unde se află. Constatând că se află chiar lângă restaurantul în care zăbovise înainte de a pleca la masa sărbătorească a lui Olsufi Ivanovici, eroul nostru simţi deodată că-i ghiorăie maţele şi îşi aduse aminte că nu prânzise încă, iar o invitaţie la masă nu-l aştepta de nicăieri; aşadar, fără a-şi mai pierde timpul preţios, urcă grăbit scara şi intră în restaurant ca să îmbuce ceva la repezeală, fără să întârzie prea mult. Restaurantul era cam scump şi preţurile destul de pipărate, dar de astă dată amănuntul acesta nu-l opri pe domnul Goliadkin; de altfel, acum nici n-avea timp să dea atenţie unor asemenea nimicuri. În sala cea mare, puternic luminată, în faţa bufetului încărcat cu tot felul de gustări din cele preferate ca aperitiv de oamenii care se respectă, se îmbulzeau o mulţime de consumatori. Bufetierul abia pridiea să umple paharele, să servească, să primească banii. Domnul Goliadkin îşi aşteptă rândul şi întinse apoi modest mâna spre tava cu pateuri. Luând un pateu şi în-toreându-se cu spatele la public, îşi mâncă pateul cu multă poftă, după oare se apropie iarăşi de tejghea, depuse grijuliu farfurioara şi, cunoscând preţul, scoase o monedă de zece copeici de argint şi o puse şi pe aceasta pe tejghea, căutând să prindă privirea vânză-torului ca să înţeleagă, adică, „poftim banii pentru pateul consumat” etc.

— Daţi o rublă şi zece copeici, îi spuse scurt bufetierul. Domnul Goliadkin îl privi mirat.

— Cu mine vorbeşti?… N^am consumat decât un singur pateu.

— Aţi servit unsprezece, preciza cu glas sigur vânzătorul.

— Dumneata… Cred că… Eu cred că greşeşti… N-am luat, mi se pare, decât un singur pateu.

— Am numărat bine: aţi servit unsprezece bucăţi. Trebuie să plătiţi tot ce-iaţi consumat; la noi nu se dă nimic pe gratis.

Domnul Goliadkin rămase perplex. „Ce vrăjitorie o mai fi şi asta, ce se petrece cu mine?” se întrebă el. Dar bufetierul aştepta plata; în jurul domnului Goliadkin se adună lume; dpmnul Goliadkin vârî mâna în buzunar ca să scoată rubla cerută şi să scape cât mai repede de situaţia penibilă în care se pomenise. „Fie şi aşa, fie şi unsprezece, îşi zise el, roşu ca racul. Nu-i mare lucru dacă s-au consumat unsprezece pateuri! I-a fost omului foame şi a mâncat unsprezece bucăţi; să-i fie de bine! Ce atâta mirare şi haz…?” Deodată, domnul Goliadkin simţi împunsătura unei priviri; ridică ochii şi află pe loc dezlegarea misterului şi a vrăjitoriei; lucrurile se lămureau simplu de tot… În pragul uşii ce dădea spre sala de alături, aproape în spatele bufetierului şi drept în faţa domnului Goliadkin, în uşa pe care eroul nostru o luase până atunci drept oglindă, stătea un omuleţ, stătea chiar el, domnul Goliadkin în persoană, dar nu vechiul domn Goliadkin, adică vechea noastră cunoştinţă – eroul povestirii noastre, ci noul domn Goliadkin, celălalt domn Goliadkin. Celălalt domn Goliadkin se afla probabil într-o dispoziţie excelentă, deoarece îi zâmbea domnului Goliadkin-întâiul, îi făcea semne din cap şi clipea mereu, ţopăia pe loc şi se uita la el cu nişte ochi după care se vedea limpede că la o adică el se va face nevăzut în camera de alături, iar de acolo va dispărea prin intrarea de serviciu, încât… Orice urmărire ar fi zadarnică. Ţinea în mână un rest din pateul al zecelea pe care îl vârî în gură chiar în văzul domnului Goliadkin, plescăind din limbă de plăcere. „Uite că mi s^a substituit, ticălosul! Gândi domnul Goliadkin, roşind până la urechi de ruşine, nici nu-i pasă de publicitate! L-o fi văzut cineva? Pare-se că nu-l

observă nimeni…” Domnul Goliadkin lepădă rubla de argint pe tejghea, de parcă i-ar fi fript degetele şi, fără să mai observe zâmbetul destul de impertinent al bufetierului – un zâmbet de triumf şi plin de conştiinţa puterii nezdruncinate – îşi croi drum prin mulţime şi părăsi în cea mai mare grabă restaurantul. „Bine că, cel puţin, nu m-a compromis mai rău! Îşi zise el. Ba ar trebui să-i mai fiu şi recunoscător timarului şi să mulţumesc soartei că lucrurile s-au oprit aici şi că totul s-a terminat cu bine. E drept că bufetierul a fost cam obraznic. Dar ce poţi să-i pretinzi, dacă se simţea omul în dreptul lui! I se cuvenea o rublă şi zece copeici, aşa că era în dreptul lui. Dar de ce mai era nevoie să spună că «la noi nu se dă nimic pe gratis!» S-ar fi cuvenit să fie ceva mai politicos, bădăranul!” Toate acestea şi le spuse în gând domnul Goliadkin în timp ce cobora scara. Ajungând însă la ultima treaptă, se opri brusc, ţintuit locului. Sângele-i năvăli în obraz şi ochii i se umplură de lacrimi: se simţi dureros rănit în amorul său propriu. Rămase aşa, oa o stană de piatră, cam o jumătate de minut, apoi izbi năprasnic cu piciorul în pardoseala peronului, ajunse dintr-un salt în stradă şi pomi în goana mare drept acasă, în Şestilavoş-naia, fără să se uite înapoi, abia suflând, dar parca fără să simtă oboseala. Ajuns acasă, nu-şi scoase nici măcar mantaua – contrar obiceiului său de a se face comod imediat – şi nici nu-şi întinse mai întâi mâna spre pipă, ci se aşează îndată la birou, trase mai aproape călimara, luă un plic şi hârtie de corespondenţă, apucă pana şi cu mâna tremurătoare din cauza emoţiei copleşitoare scrise următoarea misivă: „Stimate domn, Iakov Petrovici.

N-aş fi pus mâna pe condei, dacă împrejurările şi persoana dumitale, domnul meu, nu m-ar. fi silit s-o fac. Crede-mă că numai nevoia mă obligă să am cu dumneata această explicaţie şl de aceea te rog în primul rând să nu vezi în acest demers al meu vreo intenţie ofensatoare, domnule, ci să-l consideri o Urmare necesară a circumstanţelor care în prezent ne leagă.” „Mi se pare că e destul de bine, decent,

politicos, deşi nu fără oarecare fermitate şi hotărâre… N-ar avea de ce să se supere. În sfârşit, sunt în dreptul meu”, reflectă domnul Goliadkin, recitind aceasta introducere.

„Apariţia dumitale neaşteptată şi destul de stranie, domnul meu, în noaptea aceea furtunoasă, după cunoscuta manifestare brutală şi necuviincioasă a inamicilor mei – al căror nume nici nu-l menţionez dintr-un dispreţ total faţă de ei – a fost germenul tuturor neînţelegerilor care există în prezent între noi. Iar dorinţa dumitale stăruitoare, domnul meu, de a te introduce cu tot dinadinsul în sfera existenţei mele şi a tuturor relaţiilor mele de viaţă, întrece până şi limitele impuse de cea mai elementară politeţe şi de normele de comportare în societate. Este inutil, cred, domnul meu, să-ţi reamintesc aici despre insolenţa de a fi pus stăpânire, domnul meu. pe dosarul lucrat de mine, precum şi de a fi uzurpat numele meu onorabil, cu scopul de a-ţi câştiga lauda superiorilor – laudă pe oare nu ai meritat-o. Este inutil, cred, de asemenea săt-ţi reamintesc aici şi despre faptul precuge-tat şi ofensator de a te fi eschivat de la orice explioaţie ce se impunea în mod necesar în acest caz. In sfârşit, deşi n-aş vrea să omit nimic, nu mai amintesc aici nici despre ultima şi, aş putea spune, foarte ciudata comportare pe care ai avut-o în localul restaurantului. Nu regret câtuşi de puţin pierderea nejustificată a unei ruble de argint; dar nu pot să nu-mi exprim profunda indignare la amintirea acestui atentat împotriva onoarei melţ, domnule, cu atât mai mult, cu cât odioasa întâmplare s-a petrecut în prezenţa unor persoane, deşi necunoscute mie, dar de condiţie absolut onorabilă…”

„Oare nu merg prea departe? Se opri domnul Goliadkin. Nu e prea tare? N-o să pară oare prea ofensatoare această aluzie la condiţia onorabilă, de pildă?… Dar nu face nimic! Trebuie să dovedesc aci fermitate de caracter. Deşi, la urmă de tot, pentru a mai îndulci tonul, aş putea să-l mai dreg cu ceva măgulitor. Să încerc.” „Nu mi-aş fi permis, domnul meu, să te obosesc ou această sorisoare, dacă nnaş ij fost

convins că sentimentele dumitale nobile, francheţea şi cinstea dumitale sufletească îţi vor sugera mijloacele necesare pentru a remedia toate erorile şi a restabili situaţia de până acum.

Însufleţit de speranţă, îmi permit să rămân convins că nu-mi vei lua în nume de rău misiva şi că nu vei refuza o explicaţie scrisă îa. Această chestiune, prin aducătorul prezentei.

În aşteptare, rămân, domnul meu, sluga dumitale preaplecată, I. Goliadkin”

— Va să zică aşa! Foarte bine. Am făcut-o şi pe asta; a trebuit să ajungem la explicaţii scrise. Şi cine-i de vină? Numai el: el m-a pus în situaţia de a-i cere explicaţii scrise. În ce mă priveşte, sunt în dreptul meu…

Domnul Goliadkin reciti încă o dată scrisoarea, o împături, o puse în plic şi îl lipi, după care îl strigă pe Pe. Trus. Ka. Petruşka apăru, ca de obicei, cu faţa somnoroasă şi foarte ursuz.

— Uite, drăguţule, scrisoarea asta… Înţelegi? Petruşka tăcea.

— O iei şi o duci la departament; îl cauţi acolo pe funcţionarul de serviciu, secretarul gubernial Viahrameiev. El e astăzi de serviciu. Înţelegi?

— Înţeleg.

—• înţeleg! Nu ştii să spui: înţeleg, să trăiţi! Întrebi de funcţionarul Vahrameiev şi-i spui, că, adică, aşa şi aşa, că adică, stăpânul meu vă salută şi vă roagă să binevoiţi a căuta în registrul departamental de adrese: unde locuieşte consilierul titular Goliadkin?

Petruşka nu scoase nici o vorbă, dar domnului Goliadkin i se păru că-i surprinse un zâmbet.

— Aşadar, Piotr, întrebi de adresă, ca să afli unde, adică, locuieşte funcţionarul cel nou Goliadkin.

— Am înţeles.

— Afli adresa şi duci scrisoarea la această adresă; ai înţeles?

— Înţeles.

— Dacă acolo. Acolo unde duci scrisoarea, domnul acela căruia o să-i predai scrisoarea, adică domnul Goliadkin… De ce râzi, neghiobule?

— Eu? De ce să rid? Parcă ce mă priveşte! Pentru alde noi, nimic nu e de râs…

— Va să zică… Dacă domnul acela te întreabă, adică, ce mai facs stăpânul tău, cum o mai duce; că, adică, va încerca… Să te descoasă cumva, tu să taci şi să răspunzi, cum că, adică, stăpânul meu e bine, mă rog… Şi că aşteaptă, adică, un răspuns scris de mâna dumneavoastră. Ai înţeles?

— Înţeles, să trăiţi.

— Ii spui, va să zică: stăpânul meu, adică… Mă rog… E bine sănătos şi se pregăteşte să plece într-o vizită; iar de la dumneavoastră, adică, aşteaptă un răspuns scris. Ai înţeles?

— Înţeles.

— Hai, du-te.

„Poftim, mai trebuie să-mi bat capul şi cu neghiobul ăsta! Dumnealui râde! Dar ce era de râs, mă rog? Am ajuns la mare ananghie; uite la ce ananghie am ajuns eu. Dar poate că totul se va sfârşi cu bine… Acum păcătosul ăsta, sunt sigur, va pierde două ceasuri încheiate cu drumul, cine ştie pe unde o să umble! Nici nu-ţi mai vine să-l trimiţi undeva. Ce nenorocire!… Mare pacoste pe capul meu 1…”

Dându-şi prea bine seama de nenorocirea ce se abătuse asupra lui, eroul nostru se decise pentru un rol pasiv de două ore, în aşteptarea lui Petruşka. Aproape o oră se plimbă prin cameră, fumând, apoi lăsă pipa şi luă o carte; apoi se întinse pe divan, după care se apucă iarăşi de fumat; pe urmă începu iar să alerge prin cameră. Simţea nevoia să mai chibzuiască, dar nu era în stare s-o facă, gândurile refuzau hotărât să se lege într-un lanţ cât de cât închegat. Intre timp, agonia stării lui pasive atinse ultima Umită şi domnul Goliadkin hotărî să treacă la acţiune. „Petruşka se întoarce cam peste o oră, socoti el, aş putea să

las cheia la portar, iar eu să mă duc şi… Să cercetez personal terenul, ca să văd cum stau lucrurile în ceea ce mă priveşte.” Fără a pierde nici o clipă, grăbindu-se să cerceteze personal terenul în chestiunea ce îl privea direct, domnul Goliadkin îşi luă pălăria şi ieşi din apartament; încuie uşa de la intrare, trecu pe la portar, îi înmână cheia împreună cu o piesă de zece copeici de argint – în ultimul timp domnul Goliadkin devenise neobişnuit de galanton – şi porni încotro ştia el. Domnul Goliadkin merse pe jos, mai întâi spre podul Izmailovski. Făcu acest drum într-o jumătate de ceas. Ajungmd la ţintă, intră drept în curtea unei case cunoscute şi se uită spre ferestrele locuinţei consihe- rului de stat Berendeiev. Afară de cele trei ferestre drapate cu perdele roşii, celelalte erau întunecate. „Precum se vede, astăzi Olsufi Ivanovici nu are oaspeţi, îşi făcu socoteala domnul Goliadkin. Sunt acasă cu toţii, desigur.” Rămânând astfel câtva timp în curte, eroul nostru voi să ia pe loc o hotărâre. Dar hotărârea aceasta nu avea sorţi să se concretizeze, căci domnul Goliadkin, răzgândindu-se probabil, dădu din mână a pagubă şi se întoarse în stradă. „Nu, nu aici trebuia să vin. Ce rost avea, ce pot să fac aici?… Mai bine să… Să cercetez chestiunea personal.” Luând această nouă hotărâre, domnul Goliadkin porni spre departament. Trebuia să parcurgă o distanţă apreciabilă, pe străzi era noroi şi ningea cu fulgi mari şi deşi. Se pare însă că în clipa aceea pentru eroul nostru nu mai existau piedici. E drept că avea să ajungă ud; şi plin de noroi, „dar cel puţin scopul va fi atins”, într-adevăr, domnul Goliadkin se apropia de ţintă. Silueta întunecoasă a unui edificiu public imens se profila în faţa lui. „Ia stai! Gândi el; de fapt, unde mă duc şi ce caut aici? Să zicem că o să aflu unde stă; între timp, Petruşka s-o fi întors, probabil, cu răspunsul. Degeaba îmi pierd timpul preţios, degeaba mi-am pierdut atâta timp preţios. Dar nu4 nimic, mai pot săândrept greşeala. N-ar fi bine să trec, totuşi, pe la Vahrameiev? Ba nu! Mai bine mai pe urmă… Ca să vezi! De fapt, nici n-ar fi

trebuit, nu era de loc nevoie să plec de acasă. Tocmai eu! Cu firea asta a mea păcătoasă! Năravul dracului – caut s-o iau cumva mereu înainte, fie că este, fie că nu este nevoie… Hm… Cât o fi ceasul? O fi nouă. S-ar putea ca Petruşka să se fi întors şi să nu mă fi găsit. Mare prostie am făcut, să plec tam-nisam de acasă… Ce aiureală, Doamne!”

Recunoscând sincer, aşadar, că făcuse o mare prostie, eroul nostru porni în mare grabă spre locuinţa sa, în strada Şestilavoş-naia. Ajunse acasă frânt de oboseală. Află de la portar că Petruşka nu se înapoiase încă. „Eram sigur! Gândi eroul nostru. E trecut de ora nouă, şi tot n-a venit. Ce canalie! O fi intrat iar în vreo crâşmă să se îmbete! Dumnezeule mare! Ce zi păcătoasă mi-a fost dat să trăiesc, Doamne! Ce soartă nefericită I” Cugetând astfel şi căinându-se, domnul Goliadkin îşi deschise uşa apartamentului său, aprinse o luminare, se dezbrăcă, fuma o pipă, apoi, istovit, sleit de puteri, distrus, flămând şi necăjit se întinse pe divan, aşteptând întoarcerea lui Petruşka. Luminarea pâlpâia trist, împrăştiind pe pereţi umbre tremurătoare… I Domnul Goliadkin privi cât privi, se frământă cât se frământă şi, în cele din urmă, adormi buştean.

Se trezi târziu de tot. Luminarea fumega: arsese până la capăt şi era gata să se stingă. Domnul Goliadkin sări din pat, se scutură de buimăceală şi îşi aduse aminte totul. De după paravan se auzea sforăitul gros al lui Petruşka. Domnul Goliadkin alergă la fereastră – nu se vedea nici o luminiţă nicăieri. Deschise un gemuleţ – o linişte mormântală; cufundat în somn, oraşul părea neînsufleţit. Să fi fost ora două sau trei noaptea; exact: ceasul de perete din cămăruţă se opinti şi bătu de două ori. Domnul Goliadkin se repezi în cămăruţă.

După multe sforţări, izbuti să-l trezească pe Petruşka şi să-l facă să se ridice în capul oaselor. În clipa aceea, lumânarea se stinse. Trecură vreo zece minute până când domnul Goliadkin izbuti să găsească altă luminare şi s-o

aprindă – timp suficient ca Petruşka să adoarmă iar. „Canalie ce eşti, brută nesimţită ce eşti, mormăi domnul Goliadkin, zgâlţâindu-l din nou; nu te scoli odată, ticălosule? N-o să te trezeşti odată, nenorocitule?” Cam după o jumătate de oră de sforţări stăruitoare, domnul Goliadkin izbuti să-l trezească şi săJ readucă pe servitorul său în simţire, scoţându-l din cămăruţă. Abia atunci văzu eroul nostru că Petruşka era, cum se zice, beat turtă, abia se mai ţinea pe picioare.

— Nemernicule! Strigă domnul Goliadkin, tâlharule! M-ai nenorocit! Dumnezeule mare, ce-o fi făcut el cu scrisoarea? Dar dacă a nimerit cumva… Cine naiba m-a pus s-o scriu? Ce nevoie aveam să scriu! Păi sigur, om cu amor propriu! Mi-am dat drumul, ca prostul! Eu şi amorul propriu! Na-ţi amor propriu, nenorocitule, ticălosule; poftim amor propriu! Haide, vorbeşte! Ce-ai făcut cu scrisoarea, tâlharule? Cui ai dat-o…?

— N-am dat nimănui nici o sorisoare; nici n-am avut în mână vreo sorisoare… Asta-i!

Disperat, domnul Goliadkin îşi frângea mâinile.

— Ascultă Piotr… Ascultă-mă puţin, ascultă aici ce-ţi spun…

— Ascult…

— Unde ai fost? Răspunde…

— Unde am fost?… La nişte oameni cumsecade! Asta e!

— Dumnezeule mare! Unde ai fost mai întâi? Te-ai dus la departament? Ascultă, Piotr, poate că eşti beat?

— Eu – beat? Să mă trăsnească pe loc… am pus o picătură. Zău.

— Nu-i nimic dacă eşti beat… Am întrebat aşa, într-o doară; foarte bine că eşti beat; eu… Mă rog… Nu zic nimic, Petruşka… Poate că ai uitat deocamdată, nu se poate să nu-ţi aminteşti totul. Încearcă să-ţi aduci aminte, ai fost la Vahrameiev, la funcţionarul acela – ai fost sau n-ai fost?

— Nici n-am fost, şi nici n-am auzit de un funcţionar cu numele ăsta. Să mă trăsnească Dumnezeu!

— Ascultă, Piotr! Să ştii, Petruşca, că eu… Nimic… Vezi doar că nu zic absolut nimic… Ce mare lucru! Afară e frig, umezeală; ei, ai băut şi tu, ca omul, un păhăruţ-două, nu face nimic… Nu mă supăr. Am băut şi eu astăzi… Spune, încearcă să-ţi aduci aminte: ai fost la funcţionarul Vahrameiev?

— S^ mă trăsnească pe loc, uite aşa, zău, spun drept, am fost, cum să nu… Chiar acum…

— Foarte bine, Petruşa, foarte bine că ai fost. Vezi doar că nu mă supăr… Ce mare lucru, continuă eroul nostru, străduin-du-se să-l îmbuneze pe servitor, bătându-l pe umăr şi zâmbindu-i; ei, şi ai tras puţin la măsea, băiete, puţintel… De un pitac sau de zece? Şmecherule! Nu-i nimic, vezi doar că nu mă supăr… Nu mă supăr, măi băiete, nu mă supăr…

— Voia dumneavoastră, numai că eu nu sunt şmecher… Am fost pe la nişte oameni cumsecade… Eu nu sunt şmecher şi n-am fost niciodată şmecher…

— Bine, lasă asta, Petruşca! Ascultă, Piotr: doar nu-ţi spun nimic, nu te-am făout şmecher ca o vorbă de ocară. Ţi-am spus-o în semn de înţelegere, nu m-am gândit la nimic rău. Asta înseamnă, Petruşa, să-i faci o plăcere omului, e ca şi cum i-ai spune că este un juvăţ, că-i dat naibii, că este un flăcău pe care n. u-l duci cu una, cu două, care nu se lasă păcălit. Unora le place aşa ceva… Dar să lăsăm asta! Să-mi spui tu, Petruşa, des-ohis şi sincer, ca unui prieten… Ai fost la funcţionarul Vahrameiev? Ţi-a dat adresa?

— Mi-a dat şi adresa, şi adresa mi-a dat-o. Ce om de treabă! Şi stăpânul tău, zice, e om de treabă, un om foarte de treabă, zice; transmite-i, zice, salutări, stăpânului tău, zice, mulţumeşte-i şi spune-i, că eu, adică, îl iubesc, aşa să ştii, că, adică, îl stimez pe stăpânul tău! Pentru că, zice, dumneata, adică stăpânul tău, zice, Petruşa, este un om de treabă, zice, şi tu eşti, zice, un om de treabă, Petruşa – asta-i…

— Doamne, Dumnezeule î dar adresa, adresa, păcătosule; Iuda ce eşti! Ultimele cuvinte domnul Goliadkin le rosti

aproape în şoaptă.
— Şi adresa… Mi-a dat şi adresa.
— Ţi-a dat-o? Şi unde stă acel Goliadkin, funcţionarul acela Goliadkin, consilier titular?
— Păi, zice, Goliadkin locuieşte în strada Şestilavoşnaia. Cum ajungi, zice, pe Şestilavoşnaia, pe partea dreaptă, urci scara la etajul trei. Acolo, zice, stă Goliadkin…
— Ticălosule 1 strigă, în sfârşit, eroul nostru, ieşindu-şi din fire. Tâlharule! Păi ăsta sunt eu; tu-mi spui despre mine. Acela însă e un alt Goliadkin; e vorba despre celălalt Goliadkin, neisprăvitule!
— Cum credeţi! Mie îmi este totuna 1 Dacă vreţi aşa – să fie şi aşa…!
— Dar scrisoarea, scrisoarea…
— Care scrisoare? N-a fost nici o scrisoare, nici n-am văzut vreo scrisoare.
— Ce-ai făcut cu scrisoarea pe care ţi-am dat-o eu, dobitocule?!
— Am dat-o, am dat scrisoarea. Salută-l, zice, şi mulţumeşte-i; un om de treabă este, zice, stăpânul tău. Salută-l, zice, din partea mea pe stăpânul tău…
— Cine a spus asta? Goliadkin a spus-o?
Petruşka tăcu un pic şi zâmbi larg, uitându-se ţintă în ochii stăpânului său.
— Ascultă, tâlharule! Începu domnul Goliadkin sufocându-se şi nemaiputând să-şi stăpânească furia. Ce mi-ai făcut? Ce mi-ai făcut tu I M-ai omorât, asasinule! M-ai nenorocit, Iuda ce eşti 1
— Voia dumneavoastră, puteţi spune ce vreţi 1 Puţin îmi zise cu hotărâre Petruşka, retrăgându-se în bârlogul lui.
— Vino-ncoa! Vino, vino, tâlharule!…
_ Nu vin, acum nu mai vin la dumneavoastră. Nici că-mi pasă 1 Mă duc la oamenii mei cumsecade… Oamenii cumsecade trăiesc cinstit, oamenii cumsecade trăiesc fără minciuni şi nu umblă cu două feţe, niciunul din ei nu este în doi…

Domnul Goliadkin simţi că-i îngheaţă mâinile şi picioarele şi i se taie respiraţia…

— Aşa să ştiţi, continuă Petruşka, niciunul din ei nu este dublu, nu-l înşală pe Dumnezeu şi pe oamenii cinstiţi…

Pasă 1

— Eşti beat, ticălosule! Du-te şi te culcă acum, tâlharule! Mai vorbim noi mâine, bâigui cu glasul stins domnul Goliadkin. Cât despre Petruşka, acesta mai monnăi ceva, apoi se auzi trân-tindu-se pe pat, încât patul trosni din toate încheieturile, căscă prelung, se întinse şi adormi imediat, ca un prunc, cufundat, cum s-ar zice, în somnul nevinovăţiei. Domnul Goliadkin era mai mult mort decât viu. Purtarea lui Petruşka, aluziile lui foarte ciudate, deşi cam ocolite, pentru care n-iavea cum să se supere, mai ales că erau făcute de un om beat şi, în general, întorsătura aceasta primejdioasă pe care o luară lucrurile – toate acestea îl zguduiră profund pe Goliadkin. „Niaiba m-a pus să-l iau în răspăr în toiul nopţii, zise eroul nostru, tremurând din tot corpul, de parcă ar fi fost greu bolnav. Ce mi-o fi venit să mă întind la vorbă cu un om beat! La ce te poţi aştepta de la un om beat! Orice vorbă pe care o scoate din gură e o minciună sfruntată. Şi totuşi, ce-o fi vrut să spună, canalia, cu toate apropourile astea ale lui? Dumnezeule mare! Ce mi-a trebuit să ticluiesc scrisori, guguman ce sunt, sinucigaş tâmpit ce sunt! Nu era mai bine să mă fi stăpânit? Nu, fireşte că nu, trebuia să-mi dau drumul! Sigur! In halul în care te găseşti, ca o vechitură, la un pas de pierzanie şi, poftim, avem şi noi ambiţie, că adică, daţi-mi voie, am fost atins în sentimentul cinstei mele personale, adică, ai sărit să-ţi salvezi onoarea primejduită, sinucigaş sinistru ce eşti!”

Aşa se căina în gând domnul Goliadkin, stând pe divan şi neîndrăznind să se clintească din loc, de frică. Deodată privirea lui se opri asupra unui obiect care îi atrase irezistibil atenţia. De teamă să nu fie o închipuire, o halucinaţie, întinse mâna spre obiectul oare îi reţinuse atenţia, cu nemărginită speranţă, cu sfială şi curio/itate. Nu, nu era o iluzie! Nu se înşela! Era o scrisoare, o scrisoare adevărată, da, fireşte, era o scrisoare şi-i era adresată chiar lui… Domnul Goliadkin luă scrisoarea de pe masă. Inima îi bătea gata să spargă pieptul. „Nimeni altul decât ticălosul ăsta al meu a adus-o, gândi el, a adus-o, a pus-o pe masă şi a uitat de ea; cu siguranţă că aşa s-a întâmplat; sunt convins că exact aşa s^a întâmplat.” Sorisoarea era din partea funcţionarului Vahrameiev, tânărul coleg şi într-o vreme prieten al domnului Galiadkin. „De altfel, le-am presimţit toate astea, gândi eroul nostru, am presimţit şi tot ce va cuprinde această scrisoare…” Iată cuprinsul ei:

: l „Stimate domn, Iakov Petrovici!

Omul dumitale e beat şi nu poţi înţelege nimic de la el; de aceea, prefer să-ţi răspund în scris. Mă grăbesc să-ţi aduc la cunoştinţă că însărcinarea pe care mi-ai încredinţat-o, şi anume de a transmite persoanei cunoscute de noi scrisoarea dumitale, o voi îndeplini întocmai. Această persoană, foarte binecunoscută de dumneata – care mi-a înlocuit un prieten şi al cărei nume prefer să-l omit (pentru că n-aş vrea să denigrez inutil reputaţia unui om absolut nevinovat) – locuieşte împreună cu noi, în casa Karolinei Ivanovna, în camera unde locuia, pe vremea când stăteai şi dumneata cu noi, un ofiţer de infanterie din Tambov, aflat în trecere prin capitală. De altfel, persoana aceasta o poţi întâlni oricând printre oamenii cinstiţi şi cu inima curată, ceea ce nu s-ar putea spune şi despre alţii. Relaţiile mele cu dumneata am de gâod să le întrerup începând de astăzi; nu mai putem rămâne în relaţiile de prietenie şi bună înţelegere de până acum; de aceea, te rog, domnul meu, ca, îndată după primirea acestei scrisori sincere din partea

mea, să-mi trimiţi două ruble pentru bricele de fabricaţie străină pe care ţi le-am vândut, dacă îţi aduci aminte, acum şapte luni pe datorie, pe timpul când locuiai încă împreună cu noi la Karolina Ivanovna, pe care o respect şi o stimez. Procedez în felul acesta, pentru că dumneata, după spusa unor oameni serioşi şi inteligenţi, ţi-ai pierdut simţul demnităţii şi reputaţia de om onorabil şi ai devenit primejdios pentru moralitatea unor oameni inocenţi şi necontaminaţi, întrucât unele persoane se complac să trăiască pe-alături de adevăr şi dreptate şi toate spusele lor sunt false, iar înfăţişarea cuviincioasă este suspectă. Iar în ce priveşte onoarea Karolinei Ivanovna, care mai întâi, ca întotdeauna, a avut purtări foarte morale, iar în al doilea rând este o femeie cinstită şi în plus neprihănită, deşi cam înaintată în vârstă, dar în schimb dintr-o familie străină de bune condiţii – se vor găsi destui oameni capabili să-i ia apărarea oriunde şi oricând, fapt asupra căruia unele persoane m-au rugat să-ţi atrag atenţia în această scrisoare, între altele, vorbind totodată şi în numele meu personal. In orice caz. Vei afla despre tot ce trebuie în această privinţă, la timp, dacă n-ai aflat încă, cu toate că te-ai compromis groaznic, după spusa unor oameni serioşi şi inteligenţi, în toate părţile capitalei şi, prin urmare, ai fost în măsură, domnul meu, să culegi în diferite locuri informaţii corespunzătoare despre dumneata.

În încheierea scrisorii mele, ţin să te anunţ, domnul meu, că persoana cunoscută, al cărui nume omit să-l menţionez aici din motive nobile şi cu totul explicabile, persoana aceasta se bucură de respectul şi stima oamenilor cumsecade; unde mai pui, că are un caracter plăcut şi vesel, are succese atât în serviciu cât şi în rândul oamenilor cumsecade, este statornic în cuvântul dat şi în relaţiile de prietenie şi nu jigneşte în lipsă pe acei pentru care în văzul lumii afişează sentimente de prietenie. Rămân, în orice caz, sluga dumitale prea plecată N. Vahrameiev”

P. S. Te sfătuiesc să-l dai afară pe servitorul dumitale: e un beţivan şi-ţi dă, probabil, destule griji şi bătaie de cap. Ia-l pe Evstafi, care pe vremuri a fost în serviciul nostru şi în prezent n-are nici o ocupaţie. Servitorul dumitale de astăzi însă nu numai că este un beţiv, dar e şi hoţ, pentru că săptămâna trecută a vândut Karolinei Ivanovna un funt de zahăr bucăţi cu preţ redus, ceea ce nu putea să facă, socot eu, decât furându-te în ascuns, câte puţin, în diferite ocazii. Îţi scriu asta, dorindu-ţi numai binele, cu toate că unele persoane nu ştiu decât să jignească şi să înşele pe ceilalţi, dar mai ales pe oamenii cinstiţi şi buni; unde mai pui că-i vorbesc de rău pe la spate prezentându-i exact pe dos; şi o fac numai din invidie şi pentru că nu pot să se considere la rândul lor ca atare.

V.”

După ce isprăvi de citit scrisoarea lui Vahrameiev, domnul Goliadkin rămase câtva timp nemişcat pe divanul său. O lumină nouă începu să mijească prin pâcla deasă şi misterioasă care îl învăluia de două zile încoace. Părea că eroul nostru începe în sfârşit să se dumirească… Încercă să se ridice de pe divan ca să-şi mai revină, şi să facă câţiva paşi prin cameră, pentru a-şi limpezi şi aduna ideile destrămate, pentru a se concentra asupra subiectului binecunoscut şi a reflecta apoi cu sânge rece la situaţia sa. Dar recăzu sleit de puteri pe divan, în poziţia în care se aflase. „Ce-i drept, toate acestea le cam presimţisem eu dinainte; şi totuşi, cum se poate ca el să-mi scrie astfel şi care este adevăratul tâlc al vorbelor sale? Să zicem că tâlcul l-am prins; dar ce scop o fi urmărind? Să fi spus clar şi precis, uite aşa şi aşa, va să zică, trebuie făcut cutare şi cutare lucru, şi m-aş fi conformat. După cum văd, însă, lucrurile iau acum o altă întorsătură, o întorsătură foarte neplăcută! De s-ar face mai curând ziua, ca să pot trece mai repede la acţiune! Ei, acum ştiu ce am de făcut. Că adică, aşa şi aşa, spun eu, admit rezoanele şi accept considerentele dumitale, dar onoarea nu mi-o vând; în ceea

ce priveşte… Mă rog; dar ia să vedem, ce amestec are totuşi, ce caută aici persoana aceea prea bine ştiută, individul acela dezagreabil? Şi de ce anume şi-o fi vârât nasul şi aici? Ah, de-ar veni odată ziua de mâine! Ar fi în stare până atunci să mă terfelească, să mă împroaşte cu noroi, căci ei, acolo, fac tot timpul intrigi şi complotează împotriva mea I Principalul este să nu-mi pierd timpul, şi chiar acuma, de pildă, ar fi cazul, până una-alta să le scriu o scrisoare în care să strecor deocamdată că, adică, uite aşa şi aşa, şi că sunt de acord, adică, cu cutare şi cutare lucru. Iar mâine dis-de-dimineaţă s-o expediez eu personal, cât mai devreme să… Asta… pe de altă parte, să acţionez împotriva lor, ca să le-o iau puişorilor înainte… Vor să mă tăvălească în noroi… Asta vor ei… Asta 1”

Domnul Goliadkin trase în faţa lui o coală de hârtie, luă pana şi ticlui următoarea misivă – răspuns la scrisoarea secretarului gubernial Vahrameiev: „Stimate domn, Nestor Ignatievici.

Cu profundă uimire şi cu mâhnire în suflet am citit scrisoarea dumitale atât de jignitoare pentru mine, deoarece mi-am dat seama că, referindu-te la unele persoane de rea-credinţă şi lipsite de bun-simţ, m-ai vizat pe mine. Constat cu amărăciune ce repede, cu cât succes şi ce rădăcini adânci a prins calomnia îndreptată împotriva situaţiei, onoarei şi a bunului meu renume. Cu atât mai trist şi mai jignitor apare acest fapt, cu cât până şi oamenii cei mai cinstiţi, cu vederi realmente nobile, şi, îndeosebi, înzestraţi cu firi deschise şi oneste, nesocotesc interesele unor oameni de onoare, se leapădă de ei şi se ataşează, în virtutea celor mai bune însuşiri sufleteşti, unor paraziţi, unor elemente de rea-credinţă şi primejdioase, care, din nefericire, s-au răspândit în număr atât de mare în vremurile noastre grele şi lipsite de orice temeiuri morale, în încheiere, te anunţ că în ceea ce priveşte datoria amintită de două ruble argint, voi considera drept obligaţia mea sacrosanctă de a o ţine la dispoziţia dumitale integral.

Cât despre aluziile dumitale, domnul meu, la o anumită persoană de sex feminin, la intenţiile, calculele şi proiectele acestei persoane, ţin să-ţi fac cunoscut, domnule, că nu le-am înţeles decât foarte vag şi că toate aceste aluzii mi-au rămas absolut neclare. Permite-mi, onorate domn, să-mi păstrez nepătat renumele meu onest şi intactă nobleţea sentimentelor mele. In orice caz, sunt gata să mă cobor până la o explicaţie personală, preferind siguranţa discuţiei directe celei prin corespondenţă, declarând în plus că sunt gata să ajung la diferite înţelegeri amiabile, reciproce bineînţeles. În acest scop, te rog, stimate domn, să transmiţi persoanei sus-menţionate că sunt gata pentru pertractări personale şi, în plus, să-i ceri să binevoiască a fixa data şi locul întrevederii. Cu durere în inimă am citit, domnul meu, aluziile cum că te-aş fi jignit, trădând prietenia noastră de altădată şi făcând aprecieri nefavorabile despre dumneata. Atribui toate acestea unei neînţelegeri, unei calomnii ticăloase, invidiei şi răutăţii acelora pe care, cu drept cuvânt, aş putea să-i numesc fără exagerare duşmanii mei cei mai înverşunaţi. Dar ei nu ştiu, probabil, că inocenţa este puternică prin ea însăşi, prin însuşi faptul că este inocenţă, că neruşinarea arogantă şi familiaritatea neobrăzată a unor persoane, mai devreme sau mai târziu, îşi vor atrage stigmatul înfierării generale şi că aceste persoane vor cădea pradă propriei lor putreziciuni şi perversităţi. În încheiere, te rog, stimate domn, să transmiţi acestor persoane că pretenţiile lor ciudate şi dorinţa năstruşnică, meschină şi josnică de a scoate pe alţii din spaţiul ocupat de ei prin prezenţa lor pe lumea aceasta, luându-le locul, sunt demne de dezaprobare, dispreţ şi compătimire, ba şi de ospiciu de nebuni; mai mult, că asemenea raporturi sunt strict interzise de legile în vigoare, ceea ce, după părerea mea, este absolut just, căci fiecare trebuie să se mulţumească cu locul pe care îl ocupă. Există o limită în toate, şi, dacă este vorba de o glumă, gluma aceasta este neruşinată, mai mult – este absolut imorală,

pentru că, îmi permit să vă asigur, stimate domn, că ideile mele expuse mai sus în ce priveşte locul fiecăruia sunt de o înaltă ţinută morală.

În orice caz, am onoarea a rămâne sluga dumitale preaplecată

— I. Goliadkin”

Capitolul X.

Era limpede că toate evenimentele din ajun îl zguduiseră profund pe domnul Goliadkin. Avu un somn tulbure, agitat şi nu dormi de fapt nici cinci minute; se răsucea pe o parte şi pe alta, ca şi cum cine ştie ce şugubăţ i-ar fi presărat în aşternut fire de păr aspru, tăiate mărunt. Petrecu noaptea într-o chinuitoare toropeală, nici adormit, nici treaz, zvârcolindu-se, gemând şi suspinând, aţipind pentru câteva clipe şi trezindu-se apoi imediat. O nelinişte stranie, o apăsare nedesluşită şi stăruitoare, crâmpeie de amintiri vagi, de vedenii hidoase – într-un cuvânt tot ce putea fi mai neplăcut îl chinuiră toată noaptea… Ba îi apărea în faţă, într-o penumbră ciudată şi misterioasă, chipul lui Andrei Filippovici, cu privirea aspră, mânioasă, dojenindu-l cu o politeţe glacială… Iar în clipa când domnul Goliadkin încerca să se apropie de Andrei Filippovici, pentru a se justifica într-un fel oarecare şi a-i demonstra că, de fapt, el nu este aşa, că duşmanii lui îl prezintă astfel, că el, de fapt, este uite aşa şi aşa, ba posedă, peste calităţile sale obişnuite şi înnăscute, cutare şi cutare însuşire – cum apărea îndată persoana cunoscută prin apucăturile ei netrebnice şi printr-un mijloc oarecare, dintre cele mai revoltătoare, zădărnicea toate iniţiativele domnului Goliadkin, chiar aci, pe loc, sub nasul domnului Goliadkin, denigrând totalmente reputaţia sa, căl-cându-i în picioare demnitatea, pentru ca, imediat după aceea, să-i ocupe locul la serviciu şi în societate. Ba simţea şi o usturime pe pielea capului exact în locul unde căpătase mai deunăzi bobârnace, fie la pensiune – şi pe care le acceptase umil – fie în timpul serviciului la care era greu să protestezi… Şi în timp ce domnul Goliadkin îşi

frământa creierul că de ce, adică, era atât de greu să protesteze măcar împotriva unui anumit bobârnac, acelaşi gând despre bobârnac lua, pe nesimţite, o altă formă oarecare – forma unei ticăloşii cunoscute, mai mici sau mai mari, văzute, auzite sau provocate recent de el însuşi, şi, de multe ori, făcute nu dintr-un motiv josnic şi nici măcar dintr-o pornire meschină oarecare, ci aşa – uneori, de pildă, întâmplător, din delicateţe; alteori, din cauză că era cu totul neajutorat; şi, în sfârşit, pentru că… Pentru că, într-un cuvânt, ştia el, domnul Goliadkin, prea bine pentru ce I Aci domnul Goliadkin simţea că roşeşte în somn şi, stăpânindu-şi roşeaţa, murmura în sinea lui că, adică, aci, de pildă, ar fi putut să-şi demonstreze tăria de caracter, şi încă foarte bine ar fi putut să-şi demonstreze în acest caz tăria de caracter… După care conchidea că, „adică, ce rost are acum să se gândească la tăria de caracter!… Că, adică, n-are nici un rost să-şi mai amintească de ea…!” Cel mai mult însă îl enerva şi îl înfuria pe domnul Goliadkin faptul că în asemenea clipe apărea de îndată şi fără greş, chemată sau nechemată, persoana cunoscută prin apucăturile ei ticăloase şi mârşave, ca să declare şi ea, să mormăie cu un zâmbet neruşinat, deşi totul era cât se poate de limpede, că, „adică, ce rost mai are să pomenim despre tăria de caracter, că, adică, despre ce fel de tărie de caracter poate fi vorba la noi doi, iubite Ia-kov Petrovici…!” Ba se făcea că domnul Goliadkin se află în mijlocul unei adunări selecte, ai cărei componenţi erau cunoscuţi prin inteligenţa şi manierele lor alese; că domnul Goliadkin, la rându-i, a excelat prin amabilitate, vervă şi o conversaţie inteligentă, spirituală… Că l-au îndrăgit toţi, până şi unii dintre inamicii săi, prezenţi acolo, şi că faptul acesta de a fi fost îndrăgit de toţi îl bucura nespus pe domnul Goliadkin; că toată lumea era unanimă în a-i recunoaşte strălucitele calităţi şi că, în sfârşit, domnul Goliadkin însuşi, trăgând cu urechea, s-a simţit foarte măgulit, auzind cum gazda, luând puţin deoparte pe careva dintre oaspeţi, îl elogiase pe domnul

Goliadkin… Şi deodată, ca din senin, răsare iar omul binecunoscut prin reaua sa credinţă şi prin pornirile sale monstruoase, în persoana domnului Goliadkin-junior şi, pe loc, într-o clipită, prin însăşi apariţia sa, acest Goliadkin-junior spulbera tot triumful şi întreaga glorie a domnului Goliadkin-senior eclipsându-l pe Goliadkin-senior, împroşcându-l cu noroi pe Goliadkin-senior şi, în cele din urmaş, demonstra ou toată evidenţa că domnul Goliadkin-senior, adică cel adevărat – nu este câtuşi de puţin adevărat, ci unul fals, şi că, de fapt, el este cel adevărat, că, în sfârşit, Goliadkin-senior nu este de loc ceea ce pare, ci aşa şi pe dincolo, şi, prin urmare, nu trebuie şi nu are dreptul să facă parte dintr-o societate selectă de oameni loiali şi de condiţie bună. Şi toate acestea s-au petrecut atât de vertiginos, încât domnul Goliadkin-senior nu apucă nici să deschidă gura măcar, oând toţi cei de faţă se lăsară fără doar şi poate influenţaţi de insinuările monstruoase ale falsului domn Goliadkin, repudiindu-l cu cel mai profund dispreţ pe adevăratul şi inocentul domn Goliadkin, cu nimic vinovat. Nu mai rămânea nici o persoană a cărei părere să nu fi fost răsturnată într-o clipită în felul dorit de monstruosul domn Goliadkin. Nu rămânea o singură persoană, nici chiar din rândul celor mai puţin marcante în această adunare, pe care să nu o fi linguşit netrebnicul şi falsul domn Goliadkin în felul caracteristic lui, proferând nenumărate dulcegării; pe lângă care să nu se fi gudurat în felul său, eântându-i ditirambi după obiceiul său ticălos, adresându-i cuvinte mieroase şi măgulitoare, încât persoana adulată se îmbăta de mireasma tămâierilor şi sughiţa până la lacrimi de plăcere. Uluitoare era mai ales repeziciunea extraordinară cu care se deplasa acest individ suspect şi netrebnic, acest pretins domn Goliadkin. Iată-l gudurându-se pe lângă unul ca să-i câştige bunăvoinţa şi, cât ai clipi din ochi, îl şi vedeai trecând la un altul. Se linge discret pe bot cu acesta, face o reverenţă trăgându-şi caraghios picioruşul scurt, rotund şi grosuţ şi lipindu-şi

călcâiele milităreşte; iată-l imediat lângă un al treilea, cădelniţându4 şi pe acesta, pu-pându-se şi cu el prieteneşte în bot; nici n-apucai să căşti gura de uimire, că el şi ajunsese lângă un al patrulea cu aceleaşi tertipuri şi marafeturi – groaznic! Curată vrăjitorie, nu altceva! Şi se bucură cu toţii văzându-l, şi-i zâmbeşte toată lumea, şi-l laudă, îl laudă în cor, spunând că amabilitatea, drăgălăşenia şi înclinaţia satirică a inteligenţei lui întrec cu mult amabilitatea, drăgălăşenia şi înclinaţia satirică a domnului Goliadkin cel adevărat, şi-i reproşează acest lucru inocentului domn Goliadkin, şi îl reneagă pe domnul Goliadkin cel iubitor de adevăr, ba acum îl şi hulesc şi-l alungă în brânci pe domnul Goliadkin cel loial; iată-l pe adevăratul domn Goliadkin, cunoscut prin dragostea lui faţă de aproapele său înghiţind şi bobârnace! Îndurerat, îngrozit, furios, nefericitul domn Goliadkin fuge în stradă ca să ia o birjă şi să meargă cât mai rqpede la excelenţa-sa, sau de nu, cel puţin la Andrei Filippovici, dar – oroare! Nici un birjar nu se învoieşte să-l transporte pe domnul Goliadkin: „că, adică, nu putem lua în trăsură, cuconaşule, doi oameni întru totul la fel; că, adică, un om de treabă, boierule, caută să trăiască cinstii, fără vicleşug, şi nu umblă în dublu”. Copleşit de ruşine, domnul Goliadkin cel absolut cinstit se uită în juru-i, convingându-se că, într-adevăr, şi birjarii, şi Petruşka – intrat în cârdăşie cu ei – aveau, în felul lor, dreptate; căci mizerabilul domn Goliadkin se afla într-adevăr aici, lângă el, foarte aproape de el, şi, potrivit apucăturilor lui ticăloase, chiar şi acum, în momentul acesta critic, punea, desigur, la cale ceva foarte necuviincios, care nu ar fi vădit nicidecum nobleţe de caracter – ceea ce se dobândeşte numai prin educaţie —- nobleţe de caracter cu care obişnuia să se fălească infamul şi dezgustătorul domn Goliadkin al doilea cu orâce prilej. Nemaiputând suporta această ruşine, complet distrus şi disperat, domnul Goliadkin cel absolut adevărat se smulse din loc şi pomi în goana mare, luând-o razna şi lăsându-se la voia întâmplării,

oriunde va voi să-l ducă soarta; dar cu fiecare pas, cu fiecare bocănit al cizmelor sale pe granitul trotuarului, răsărea ca din pământ câte un nou domn Goliadkin, absolut asemănător, cu apucături la fel de imorale şi cu inima la fel de perversă. Şi toţi aceşti indivizi care semănau leit porneau îndată să alerge unul după altul în şir neîntrerupt, ca un cârd de gâşte, se ţineau şon-tâc-şontâc după domnul Goliadkin-senior, încât n-avea cum şi unde să se ascundă de aceste figuri absolut asemănătoare, încât domnul Goliadkin cel demn de toată compătimirea simţea că i se taie răsuflarea din pricina spaimei care îl cuprinsese; şi astfel răsăriră o liotă de indivizi absolut identici şi toată capitala fu invadată de ei, toţi semănând leit unul cu celălalt, încât, scandalizat, vardistul de stradă, văzând o atare încălcare a ordinii, fu nevoit să-i prindă pe toţi aceşti oameni leit asemănători de guler şi să-i arunce în primul zdup ce-i veni la îndemână… Înţepenind şi îngheţând de groază se trezea eroul nostru, înţepenind şi îngheţând de groază constata că nici aievea timpul său nu trecea mai plăcut… Simţea o sfâşiere chinuitoare în piept… Era ca şi cum cineva i-ar fi sfâr-tecat inima cu dinţii…

Ei bine, domnul Goliadkin nu mai putu să rabde toate acestea. „Până aici!” strigă el hotărât, ridicându-se în aşternut şi, o dată cu acest strigăt, se smulse şi din toropeala somnului zbuciumat.

Trebuie să fi fost ziua-n amiaza mare, căci odaia lui era scăldată în lumină. Razele soarelui se prefirau în snopi deşi prin geamurile îngheţate, răspândindu-se din belşug în interior, ceea ce îl mira nespus pe domnul Goliadkin: doar arareori şi numai pe la amiazi dacă mai răzbea o rază de soare în locuinţa lui; altădată, cel puţin pe cât îşi aducea aminte domnul Goliadkin, nu prea se întâmplaseră asemenea excepţii în crugul farului ceresc. Nici nu apucă bine eroul nostru să se minuneze de acest lucru, când în cămăruţa de ală-turi se auzi hârâitul ceasornicului din perete, care se decisese, probabil, să bată cu adevărat.

„Aha I” făcu domnul Goliadkin şi se pregăti să asculte, rămânând într-o aşteptare încordată… Dar, spre nemărginita lui stupefacţie, spre consternarea domnului Goliadkin, orologiul, după atâta opinteală, bătu doar o singură dată. „Ce-o mai fi şi asta?” strigă eroul nostru, sărind din pat. Aşa cum era, în ţinuta sumară de noapte, necrezându-şi urechilor, se repezi în cămăruţă. Ceasornicul arăta într-adevăr ora unu. Domnul Goliadkin privi spre culcuşul lui Petruşka, dar ia-l pe Petruşka de unde nu-i: patul lui era, probabil, făcut de mult; nu i se vedeau nici cizmele, nicăieri – dovadă sigură că servitorul plecase de acasă. Domnul Goliadkin se repezi la uşă: o găsi încuiată. „Bine, dar unde o fi Petruşka?” se întrebă el în şoaptă, tulburat la culme şi tremurând din tot corpul… II străfulgera un gând… se repezi la birou, căută peste tot – aşa era: scrisoarea lui de aseară către Vahrameiev lipsea… Lipsea şi Petruşka… Ceasul arăta unu; iar în scrisoarea primită ieri de la Vahrameiev începură să se contureze acum nişte indicii noi pentru el, foarte confuze, de altfel, la prima vedere, dar care acum deveneau tot mai clare. Ce mai, era limpede ca bună ziua: îl mituiseră şi pe Petruşka; era evident că Petruşka se lăsase cumpărat! Să ştii că aşa este, da, da, este aşa!

, Va să zică acolo se află nodul principal al uneltirilor! Strigă domnul Goliadkin, lovindu-se peste frunte şi căscând ochii din ce în ce mai mari – va să zică, în cuibul acestei nemţoaice sordide se ascunde acum principala forţă diavolească! Va să zică, indicaţia pe care mi-a dat-o dânsa, cu podul Izmailovski, n-a fost decât o diversiune strategică, ca să mă îmbrobodească, ca să mă încurce (blestemată vrăjitoare!), urzindu^şi în felul acesta ticăloşiile! Aşa este, ce mai! Căci dacă privim lucrurile din acest punct de vedere, ele se prezintă exact aşa! Şi apariţia acestui ticălos se explică acum foarte simplu, toate sunt strâns legate între ele. Îl aveau de mult în rezervă, îl pregăteau şi-l ţineau pentru momentul potrivit. Asta-i va să zică, acum e limpede

totul! Şi ce deznodământ! Dar nu-i nimic! Încă nu e totul pierdut…!” Aci domnul Goliadkin îşi aduse aminte îngrozit că ceasurile erau aproape două dupăHamiază. „Dar dacă ei au şi izbutit până acum… Un geamăt îi scăpă din piept… Ei bine, n-o să le meargă, o să vedem noi…” Se îmbrăcă la repezeală, puse mâna pe pană şi tră-'gând o foaie de hârtie, ticlui următoarea epistolă: „Stimate domn, Iakov Petrovici!

Ori dumneata, ori eu, dar amândoi laolaltă – asta nu se mai poate! De aceea îţi declar că dorinţa dumitale ciudată, ridicolă şi totodată imposibilă de a apărea drept geamănul meu şi de a te prezenta drept atare nu va duce decât la dezonorarea şi înfrân-gerea dumitale totală. De aceea te rog, în interesul dumitale, să te dai în lături şi să laşi drum liber unor oameni cu adevărat nobili şi care urmăresc scopuri cinstite. In caz contrar, sunt gata să recurg şi la măsurile cele mai drastice. Las pana din mână şi aştept. De altfel, rămân gata la servicii şi – la pistoale.

I… Goliadkin”

Terminând scrisoarea, eroul nostru îşi frecă energic mâinile. Apoi îşi puse mantaua, pălăria, deschise uşa cu cheia de rezervă şi porni la serviciu. Ajunse la departament destul de repede, dar nu se hotărî să intre pentru că, într-adevăr, era prea târziu; ceasul domnului Goliadkin arăta două şi jumătate. Dar o împrejurare probabil cu totul neînsemnată avu darul neaşteptat să risipească unele îndoieli ale domnului Goliadkin: de după colţul clădirii departamentale apăru un omuleţ zorit, cu faţa congestionată, care, pe furiş, în mers de şobolan, se strecură prin uşă în vestibul. Era copistul Ostafiev, pe care domnul Goliadkin îl cunoştea prea bine, un.om care în anumite împrejurări putea fi destul de util şi care pentru o piesă de zece copeici era gata să facă orice. Cunoscând coarda sensibilă a lui Ostafiev şi făcându-şi socoteala că, după această escapadă pentru nişte nevoi gustative stringente, devenise probabil şi mai aplecat de a căpăta un bănuţ, eroul nostru se hotărî să nu se zgârcească, se repezi

şi el pe peron şi se strecură în urma lui Ostafiev în vestibul. Strigându-l pe nume, îl chemă cu aer misterios într-un colţ discret, după o sobă mare de fier. Atră-gându-l acolo, eroul nostru începu să-l descoasă:

— Ia spune, drăguţule, cum e pe acolo, adică… Mă înţelegi…?

— Ascult, domnule; să trăiţi, domnule.

— Bine, bine, drăguţule; te voi răsplăti, dragul meu. Haide spune, dragă prietene!

— Despre ce mă întrebaţi? Aci Ostafiev îşi duse mâna la gura care i se căscase uşor, nepoftită.

— Eu, ca să vezi, dragă prietene, eu… Adică, să nu-ţi închipui cumva… Andrei Filippovici e aici…?

— Aici, să trăiţi.

— Şi funcţionarii toţi sunt aici?

— Şi funcţionarii, ca de obicei, să trăiţi.

— Şi excelenţa-sa e aici?

— Şi excelenţa-sa la fel, să trăiţi. Aici, copistul îşi duse iarăşi mâna la gură ca să acopere un nou căscat, şi se uită cam curios şi ciudat la domnul Goliadkin. Cel puţin aşa i se păru eroului nostru.

— Şi nu se observă nimic deosebit, dragă prietene?

— Nu; nimic, să trăiţi.

— Ceva în legătură cu mine, dragă prietene, n-a răsuflat cumva ceva pe-acolo, ceva care, mă rog… Hai? Ce zici? Dar numai aşa… Dragă prietene, mă-nţelegi?

— Nu, nu se aude nimic deocamdată. Copistul îşi acoperi iarăşi gura cu palma şi iarăşi îl privi cam ciudat pe domnul Goliadkin. Fapt este, că eroul nostru căuta acum să pătrundă gândurile lui Ostafiev, să descifreze pe faţa lui dacă nu ascunde ceva ce nu vrea să-i spună. Şi, într-adevăr, părea că faţa lui Ostafiev ascunde ceva; cert era că Ostafiev devenea tot mai rezervat, mai dur, şi nu mai arăta acelaşi interes viu pentru grijile domnului Goliadkin ca la începutul conversaţiei. „In felul lui, cam are dreptate, gândi domnul Goliadkin, ce-i pasă lui de mine? Poate că a şi ciupit ceva de

la cei din tabăra adversă, de vreme ce a putut să se repeadă ca să-şi satisfacă imperioasele cerinţe. Ia să-i strecor ceva…” Domnul Goliadkin a înţeles că sosise momentul bacşişului.

— Ţine, drăguţă…

— Foarte mulţumesc, să trăiţi.

— Şi mai capeţi.

— Porunciţi, domnule.

— Chiar acum, îndată, mai capeţi, iar după ce afacerea se încheie, îţi mai dau încă pe atâta. Pricepi?

Copistul tăcea şi, cum stătea în poziţie de drepţi, se uita ţintă în ochii domnului Goliadkin.

— Ia spune acum: despre mine n-ai auzit nimic…?

— Mi se pare că, până în prezent… Cum să spun… Nimic deocamdată. Ostafiev vorbea acum tărăgănat, ca şi domnul Goliadkin, luând un aer întrucâtva misterios, mişeând din sprincene, cu ochii în pământ, căutând să fie în tonul acestuia şi, într-un cuvânt, silindu-se să justifice suma făgăduită, căci banii primiţi îi considera câştigaţi definitiv şi acoperiţi prin efortul de până acum.

— Şi nu se ştie nimic?

— Deocamdată nu, să trăiţi.

— Dar, ia ascultă… Nu cumva… se ştie totuşi?

— Pe urmă, firește, poate c-o să se ştie, să trăiţi. „Semn rău!” gândi eroul nostru.

— Ţine şi asta, drăguţă.

— Foarte mulţumesc, să trăiţi.

— Vahrameiev a fost ieri pe aici…?

—.:

— A fost, să trăiţi.

— Dar altcineva n-a mai fost?… Caută să-ţi aduci aminte, dragul meu.

Copistul îşi scotoci un timp prin memorie, dar nu-şi aminti nimic potrivit.

— Nu, altcineva n-a fost, să trăiţi.

— Hm! Urmă o pauză.

— Ascultă, frăţioare, mai ţine şi asta, dar spune-mi tot, toate dedesubturile.

— Ascult, să trăiţi. Ostafiev era acum blând ca un mieluşel: tot ce voise domnul Goliadkin.

— Ce zici, dragul meu, cam ce hram poartă el acolo?

— Păi, cum să vă spun, se pare că se poartă bine, răspunse copistul căscând ochii la domnul Goliadkin.

— Adică cum bine?

— Adică, aşa, bine, să trăiţi. Aci Ostafiev ridică sprincenele cu înţeles. De fapt el nu înţelegea absolut nimic şi nu ştia ce-ar mai putea să spună. „Semn rău!” gândi domnul Goliadkin. - N-ai remarcat ceva special între ei şi Vahrameiev?

— Totul e la fel ca şi înainte, să trăiţi.

— Ia gândeşte-te mai bine.

— Se zice că ar fi ceva, să trăiţi.

— Şi ce, anume?

Ostafiev îşi duse palma la gură.

— N-a venit de acolo vreo scrisoare pentru mine?

— Păi, portarul Miheev s-a dus astăzi pe la Vahrameiev, la locuinţa lui, acolo, la nemţoaica dumnealor. Să mă duc să întreb dacă e nevoie.

— Fă-mi binele ăsta, dragul meu, pentru Dumnezeu!… Eu numai aşa… Să nu-ţi închipui cumva cine ştie ce, dragul meu; eu doar aşa. Vezi de întreabă pe acolo, dragul meu, află dacă nu cumva se plănuieşte ceva în legătură cu mine. Ce întreprinde el? Asta aş vrea să ştiu; să-mi afli toate astea, dragul meu, şi te voi răsplăti pe urmă, dragul meu…

— Am înţeles, să trăiţi; iar pe scaunul dumneavoastră s-a aşezat astăzi Ivan Semionovici.

— Ivan Semionovici? Aha! Da? Zău?

— Andrei Filippovici i-a spus să se aşeze acolo, să trăiţi…

— Nu mai spune! Oare de ce? Vezi de află toate astea, dragul meu, pentru Dumnezeu, află toate astea – iar eu te voi răs-

— Postoievskx, Opere, vpî. J plăti, dragul meu; asta aş vrea să ştiu… Dar să nu-ţi închipui cine ştie, dragul meu…

— Am înţeles, am înţeles, să trăiţi, mă întorc îndată. Dar dumneavoastră nu mai urcaţi la serviciu astăzi?

— Nu, dragul meu; am venit doar aşa, am venit numai aşa, să văd ce şi cum, dragul meu; pe urmă te voi răsplăti, dragul meu.

— Am înţeles, să trăiţi. Copistul urcă repede şi sârguincios scara, iar domnul Goliadkin rămase singur.

„Semn rău, gândi el. Nu-mi place, nu-mi place de loc! Cum văd, afacerea asta a noastră… Nu prea merge bine! Ce-or fi în-semnând toate astea? Ce-or fi însemnând aceste aluzii ale beţivanului bunăoară, şi cine şi-o fi vârât coada aici? Aha! Acum ştiu cine-mi umblă cu şoalda. Negreşit, aşa trebuie să fie. Au aflat probabil, şi l-au instalat… Adică ce zic eu: l-au instalat! L-a instalat Andrei Filippovici; ei, dar de ce l-o fi instalat, şi în ce scop anume? Au aflat, probabil… Trebuie să fie mâna lui Vahrameiev. Adică, ce vorbesc eu: Vahrameiev; e prost ca noaptea Vahrameiev ăsta; se vede că toţi lucrează pentru dânsul, pentru mizerabilul acela pe care l-au şi montat în acest scop; ca să vezi, nemţoaica dracului, s-a plâns, păcătoasa! Am bănuit întotdeauna că toată intriga asta nu s-a iscat aşa, din senin, şi că toate bârfe-lile lor muiereşti şi băbeşti trebuie să ascundă ceva, negreşit; acelaşi lucru l-am spus şi lui Krestian Ivanovici, că, adică, s-au jurat să mă asasineze, moralmente adică, şi s-au agăţat de Karolina Ivanovna. Ehei, precum văd eu, sunt mari meşteri! Aici, domnule, e o mână de maestru la mijloc, şi nu Vahrameiev. Am spus-o de mult că Vahrameiev ăsta e un prost; dar acum… Acum ştiu cine s-a pus în acţiune pentru ei toţi: intrusul acţionează, impostorul acţionează! Cu asta se ţine el şi cea mai bună dovadă este chiar succesul de care se bucură în societatea aleasă. Într-adevăr, grozav aş vrea să ştiu care este acum poziţia lui acolo… Cum o fi văzut la ei, acolo? De ce au recurs totuşi la Ivan Semionovici? Ce nevoie aveau, naiba să-i ia, de Ivan

Semionovici? Ca şi cum nu s-ar fi putut găsi un altul. De altfel, pe oricare l-ar fi instalat, ar fi fost acelaşi lucru; ştiu însă că el, Ivan Semionovici, adică, mi s-a părut de mult cam suspect. II observam de mult: un bătrânel păcătos, un nesuferit; se zice că dă bani cu împrumut şi stoarce nişte dobânzi cămătăreşti. Dar cel ce trage toate sforile este ursul. El şi-a vârât coada în toată afacerea asta. Şi iată cum a început. La podul Izmailovski a început; de acolo se trage totul…" Aci domnul Goliadkin schiţă o strâmbătură, de parcă ar fi muşcat dintr-o Iamâie, aducân-du-şi aminte, probabil, de ceva foarte neplăcut. „Ei, dar nu-i nimic! Gândi el. Ce naiba îmi tot bat capul cu asta? De ce o fi întârziind atâta Ostafiev? S-o fi întins la vorbă, sau l-o fi reţinut careva pe-acolo? De altfel, nu e rău că am pus pe roate intriga asta şi că, la rândul meu, acţionez. Cât despre Ostafiev, e de ajuns să-i pun în palmă câţiva gologani, şi ar fi în stare. L-am şi câştigat de partea mea; dar poate că şi ei îl au la mână. Şi-l folosesc şi pe el în intriga asta. Are o privire cam suspectă. de lichea! Nu vrea să spună nimic, tâlharul! «Nu, nu-i nimic, zice, şi foarte mulţumesc, adică: să trăiţi, foarte mulţumesc», zice. Secătura!"

Se auzi zgomot de paşi… Domnul Goliadkin se zgribuli şi se trase repede după sobă. Cineva coborî scara şi ieşi în stradă. „Cine o fi pleoând la ora asta?" se întrebă eroul nostru. După un minut, se auziră alţi paşi… Aci domnul Goliadkin nu mai putu să reziste şi-şi scoase vârful nasului de după meterez – îl scoase şi se dădu îndată înapoi, de parcă cineva i-ar fi înţepat nasul cu un ac. De astă dată află cine a trecut: era chiar intrigantul, mizerabilul, mârşavul Goliadkin-impostorul. Mergea, ca de obicei, cu pasul lui mărunt, trepădat şi ticălos, aruncând uşor în lături căl-câiul piciorului drept, de parcă ar fi ţintit să lovească pe cineva, ca un cal nărăvaş. „Canalia!" strecură printre dinţi eroul nostru. De altfel, domnul Goliadkin n-ar fi putut să nu bage de seamă că această canalie ţinea sub braţ o imensă servietă verde – servieta excelenţei-sale. „A primit iarăşi o

însărcinare specială”, gândi domnul Goliadkin, roşind şi zgribulindu-se şi mai tare de necaz. Nici nu apucă domnul Goliadkin-junior să treacă bine pe lângă domnul Goliadkin-senior, fără să-l observe, şi răsunară pentru a treia oară nişte paşi; de data aceasta, domnul Goliadkin înţelese că sunt paşi de copist. Într-adevăr, o siluetă de con-ţopist cu părul lins îşi vârî capul după sobă; dar nu era Ostafiev, ci un alt copist cu numele de Pisarenko. Domnul Goliadkin rămase uluit. „De ce-o fi amestecând şi pe alţii în taina noastră? Gândi eroul nostru. Ce barbarie! N-au nimic sfânt!”

— Ei, ce-ai să-mi spui, drăguţule? Îl întrebă el pe Pisarenko. Cine te-a trimis, dragul meu…?

— Păi, în chestiunea dumneavoastră. Să ştiţi că nu s-a primit încă nici o ştire, de la nimeni. Când vine ceva, vă informăm, să trăiţi.

— Dar Ostafiev…?

— L- Păi, să vedeţi, dânsul n-a putut să vină, să trăiţi. Lenţa-sa a trecut până acum de două ori prin secţie, nici eu nu prea pot să întârzii.

— Mulţumesc, dragul meu, mulţumesc… Să-mi spui numai…

— Nu pot, zău… Ne cheamă mereu… Dumneavoastră binevoiţi să mai rămâneţi aici şi cum vine ceva privitor la chestiunea dumneavoastră, vă dăm de ştire…

— Dar spune-mi, te rog…

— Scuzaţi-mă, n-am timp, bâigui Pisarenko, căutând să scape de domnul Goliadkin care îl apucase de haină; zău, nu pot. Binevoiţi să mai staţi puţin şi o să vă dăm noi de ştire.

— O clipă, o clipă, dragul meu! Numai o clipă! Uite ce este: ai aici o scrisoare, dragul meu; te voi răsplăti, scumpule.

— Ascult, să trăiţi.

— Ai grijă s-o predai, dragul meu, domnului Goliadkin.

— Goliadkin?

— Da, scumpule, domnului Goliadkin.

— Bine; cum termin, o duc. Iar dumneavoastră rămâneţi deocamdată aici. Nu vă vede nimeni…

— Aşa, dragul meu; şi să nu crezi cumva…,. Nu, nu stau aici ca să nu mă vadă cineva. Acum n-o să mai stau aici… Voi fi în ulicioara aceea. E o cafenea, te aştept acolo, şi dacă se întâmplă ceva, să-mi dai de ştire, să-mi spui tot, înţelegi?

— Am înţeles, să trăiţi. Daţi-mi drumul numai; înţeleg…

— Am să te răsplătesc, dragul meu! Strigă domnul Goliadkin în urma lui Pisarenko, care, izbutind să scape, în sfârşit, zorea în sus pe scară… „Ca să vezi, ce ticălos e şi ăsta; a devenit şi el mai grosolan, gândi eroul nostru, strecurându-se tiptil de după sobă. E ceva la mijloc. E limpede… Mai întâi a fost aşa şi pe dincolo… De altfel se şi grăbea; o fi având multă treabă. Şi excelenţa-sa, care a trecut de două ori prin secţie… Care să fie cauza?… Ei, dar nu-i nimic! Chiar aşa, poate că într-adevăr, n-o fi nimic, o să vedem noi îndată…”

Domnul Goliadkin pusese mâna pe clanţa uşii ca să iasă în stradă, când deodată se auzi în faţa peronului huruitul cupeului excelenţei-sale. Mai înainte ca domnul Goliadkin să-şi fi revenit din uimire, portiera cupeului se deschise şi domnul care se afla înăuntru sări pe peron. Nu era nimeni altul decât acelaşi domn Goliadkin-junior, care plecase în urmă cu zece minute. Domnul Goliadkin-senior îşi aduse aminte că locuinţa directorului se afla la doi paşi. „A fost trimis cu vreo însărcinare specială”, gândi eroul nostru. Intre timp, domnul Goliadkin-junior, punând mâna pe impunătoarea servietă verde şi pe nişte mape cu hârtii, porunci ceva vizitiului, deschise uşa aproape împingându-l pe dommd Goliadkin-senior – prefăcându-se că nici nu-l observă şi procedând deci înadins astfel, ca să-i facă în necaz – şi urcă în fugă scara vestibulului. „Nu-i a bine I” gândi domnul Goliadkin. Ca să vezi ce întorsătură a putut să ia afacerea noastră! Ce complicaţii, Dumnezeule 1” Rămase câteva secunde nemişcat. In sfârşit, se hotărî. Fără a mai sta mult pe gânduri, cu zvâcniri de inimă şi tremurând din

toate mădularele, se repezi în urma prietenului său. „Fie ce-o fi; nici că-mi pasă! Doar shit parte în afacerea asta!” îşi zicea el, în timp ce-şi scotea pălăria, mantaua şi galoşii în vestibul. Când domnul Goliadkin apăru în secţie, aproape se înserase. In birou nu mai erau nici Andrei Filippovici, nici Anton Antonovici. Se duseseră amândoi în cabinetul directorului pentru a-şi prezenta rapoartele; se mai ştia că directorul, la rândul lui, se grăbea să meargă la excelenţa-sa. Profitând de împrejurare, Ia care se adăuga şi faptul înserării şi că, prin urmare, programul de serviciu se apropia de sfârşit, unii dintre funcţionari, mai ales cei tineri, în clipa când eroul nostru intră în birou, se îndeletniceau cu un fel de inactivitate: adunaţi în grupuri, îşi petreceau timpul rămas pălăvrăgind, discutând, râzând, iar câţiva dintre cei mai tineri, adică cei mai nefuncţionări dintre toţi funcţionarii, organizaseră discret o partidă de riscă într-un colţ, lângă fereastră. În virtutea regulilor de bună-cuviinţă şi simţind în acel moment o nevoie stringentă de a-şi atrage simpatii, domnul Goliadkin trecu pe la unul şi altul, cu care se afla în relaţii mai bune, ca să-i salute etc. Dar colegii răspunseră cam ciudat la salutul domnului Goliadkin. II surprinse neplăcut mai ales atmosfera neobişnuită cu care a fost primit, un fel de rezervă, ba s-ar putea spune şi rigiditate din partea tuturor. Nimeni nu-i întinse mâna. Unii îi răspunseră pur şi simplu „bună ziua” depărtându-se apoi îndată; alţii se mulţumiră doar să dea din cap, cineva se întoarse, prefăcându-se că nu l-a observat; în sfârşit, alţii – şi faptul acesta îi păru cel mai jignitor domnului Goliadkin – dintre tinerii cei mai nefuncţionări, de fapt, nişte băieţandri, care, după cum se exprimase pe bună dreptate domnul Goliadkin, nu ştiu decât să tragă chiulul şi să ardă gazul degeaba jucând rişca şi hoinărind fără nici un rost pe străzi şi prin localuri – făcură treptat roată în jurul domnului Goliadkin, barându-i aproape complet drumul. II priveau cu toţii cu o curiozitate ofensatoare.;: ălii;

Era, desigur, un semn rău. Domnul Goliadkin simţi acest lucru şi se pregăti cu înţelepciune să nu observe nimic. Deodată, o împrejurare cu totul neaşteptată îl scoase, cum se spune, din făgaşul său pe domnul Goliadkin dându-i, cum se spune, lovitura de graţie. In cercul tinerilor colegi care îl înconjuraseră, ca un făcut, şi în clipa cea mai penibilă pentru domnul Goliadkin-senior răsări ca din pământ domnul Goliadkin-junior, vesel ca totdeauna, zâm-băreţ şi neastâmpărat ca totdeauna, într-un cuvânt: ghiduş, jovial, linguşitor şi plin de haz, sprinten la vorbă şi sprinten la picior ca întotdeauna, ca şi mai înainte, ca şi ieri, bunăoară. Rânjindu-se, izmenindu-se, arborând mereu acelaşi zâmbet care părea a spune tuturor „seara bună", se vârî, trepădând, în grupul de funcţionari; unuia îi strânse mâna, pe altul îl bătu pe umăr, pe un al treilea îl îmbrăţişa uşor, unui al patrulea îi explică pentru ce fusese chemat şi trimis de excelenţa-sa, unde a fost, ce-a făcut şi ce-a dres, ce a adus cu el; pe un al cincilea, probabil prietenul său cel mai bun, îl sărută pe buze – într-un cuvânt, totul se petrecu exact ca în visul domnului Goliadkin-senior. Câştigându-i pe toţi, într-o clipă, de partea lui, împărţind linguşiri, temenele, complimente şi glume hazlii, fiecăruia după gustul lui, după ce se pupă cât îi pofti inima cu toţi, fie că era, fie că nu era nevoie, deodată, probabil din greşeală şi fără să-l fi observat până atunci pe vechiul său prieten, domnul Goliadkin-junior îi întinse mâna şi domnului Goliadkin-senior. Probabil tot din greşeală, dar apucând totuşi să-{ observe prea bine pe nesuferitul domn Goliadkin-junior, eroul nostru prinse bucuros mâna ce-i fusese întinsă atât de neaşteptat şi o strânse cu cea mai mare prietenie şi cu un elan oarecum straniu, încercând un sentiment de gratitudine, înduioşat aproape până la lacrimi. Fie că a fost surprins şi derutat de gestul oarecum spontan al duşmanului său neruşinat, fie că i-a lipsit prezenţa de spirit necesară, fie că a simţit şi a înţeles în adâncul sufletului său halul de neajutorare în care ajunsese – e greu de spus. Cert

este că domnul Goliadkin-senior, în carne şi oase, nesilit de nimeni şi în prezenţa atâtor martori, a strâns solemn mâna aceluia pe care îl considera duşmanul său de moarte. Care nu i-a fost însă mirarea, revolta şi furia; care nu i-a fost groaza şi ruşinea, când adversarul şi duşmanul său de moarte, nemernicul domn Goliadkin-junior. Observând greşeala celui persecutat de el, greşeala omului nevinovat şi înşelat de el cu atâta viclenie, fără pic de ruşine, fără milă, îndurare sau mustrări de cuget, îşi smulse deodată, cu o nemaipomenită brutalitate şi obrăznicie, mâna din mâna (Jomriului it Goliadkin-senior; ba o mai şi Scutură, de parcă şi-ar fi murdărit-o cu ceva dezgustător; mai mult —• scuipă într-o parte, însoţind mişcarea cu un gest din cele mai jignitoare; mai mult, îşi scoase batista şi pe loc, în faţa tuturor, în modul cel mai neruşinat, îşi şterse degetele pe care i le ţinuse, cu o clipă înainte, în mâna sa domnul Goliadkin-senior. Procedând astfel, domnul Goliadkin-junior, după obiceiul său ticălos, se uită înadins în jurul lui, ca să-i vadă toată lumea comportarea; privi, pe rând, în ochii fiecăruia, căutând, probabil, să le sugereze lucrurile cele mai defavorabile în legătură cu domnul Goliadkin. Părea că atitudinea dezgustătorului domn Goliadkin-junior stârnise indignarea tuturor funcţionarilor din jur; până şi tineretul superficial îşi manifestă nemulţumirea. Se iscă un murmur şi larmă multă. Freamătul general nu putu să scape auzului domnului Goliadkin-senior; dar o glumă venită la repezeală şi plasată abil de domnul Goliadkin-junior destramă, spulberă până şi ultimele speranţe ale eroului nostru, aplecând balanţa iarăşi în favoarea duşmanului său de moarte, în favoarea acestui netrebnic.

— Aveţi în faţa voastră pe un Faublas rus u, domnilor; îngăduiţi-mi să vi-l recomand pe tânărul Faublas! Strigă piţigăiat domnul Goliadkin-junior cu obrăznicia-i caracteristică, trepădând şi în-vârtindu-se printre funcţionari şi arătând cu degetul spre domnul Goliadkin-senior, rămas complet nemişcat, înmărmurit, dar şi înfuriat

la culme, totodată. „Hai să ne pupăm, bombonelule 1” continuă neruşinatul cu o familiaritate revoltătoare, apropiindu-se de omul pe care-l jignise cu atâta perfidie. Gluma inutilului domn Goliadkin-junior părea că prinsese unde trebuie, cu atât mai mult, cu cât ascundea o aluzie ticăloasă la o anumită împrejurare, ajunsă, probabil, de notorietate publică. Eroul nostru simţi apăsarea grea a mâinii duşmanului pe umerii săi. De altfel se şi hotărâse. Cu privirea scânteietoare, cu faţa palidă, cu zâmbetul împietrit, se strecură prin mulţime şi cu paşi mărunţi, împleticiţi se îndreptă spre cabinetul excelenţei-sale. În anticameră se întâlni faţă în faţă cu Andrei Filippovici, care tocmai ieşea de la excelenţa-sa şi, cu toate că aici mai erau şi numeroase alte persoane, cu totul străine în acea clipă pentru domnul Goliadkin, eroul nostru nici nu voi să bage în seamă acest lucru. Hotărât, cu tot curajul, aproape mi-nunându-se el însuşi şi lăudându-se în sinea lui pentru ceea ce face, îl acostă direct, fără a pierde o clipă, pe Andrei Filippovici rămas uluit de acest atac neaşteptat.

— Poftim!… Ce-i cu dumneata… Ce doreşti? Întrebă şeful secţiei, fără să-l asculte pe domnul Goliadkin, care apucase între timp să se poticnească în vorbă.

— Andrei Filippovici, eu… Aş putea, Andrei Filippovici, să am imediat o convorbire între patru ochi cu excelenţa-sa? Rosti răspicat şi patetic eroul nostru, aţintind o privire din cele mai hotărâte asupra lui Andrei Filippovici.

— Poftim? Fireşte că nu! Andrei Filippovici îl măsură din cap până în picioare pe domnul Goliadkin.

— O spun asta, Andrei Filippovici, pentru că văd că aici nimeni nici nu are de gând să demaşte pe un impostor şi un ticălos. I – Cu-u-um?

— Pe un ticălos, Andrei Filippovici.

— Şi la cine, mă rog, binevoieşti a te referi dumneata?

— La o anumită persoană, Andrei Filippovici. Eu, Andrei Filippovici, mă refer la o anumită persoană; sunt în dreptul meu… Eu cred, Andrei Filippovici, că direcţia trebuie să

încurajeze asemenea imbolduri, adăugă domnul Goliadkin, evident ieşit din fire. Dumneavoastră, Andrei Filippovici… Vă daţi seama, probabil, şi singur, Andrei Filippovici, că este un imbold nobil şi o dovadă de cea mai bună credinţă şi intenţie din partea mea – să consider pe superiorul meu ca pe un părinte al meu, Andrei Filippovici, consider, adică, pe superiorul binevoitor ca pe un părinte şi-i încredinţez întreaga mea soartă. Aşa şi pe dincolo, adică… Să vedeţi cum stau lucrurile… Aci glasul domnului Goliadkin începu să tremure, faţa i se roşi şi două lacrimi se prelinseră pe genele lui.

Andrei Filippovici îl ascultă uimit pe domnul Goliadkin şi, fără să vrea, se dădu câţiva paşi înapoi. Apoi privi nelinişti în juru-i… E greu de spus cum s-ar fi încheiat acest demers al domnului Goliadkin… Deodată, uşa cabinetului excelenţei-sale se deschise şi apăru excelenţa-sa în persoană, însoţit de câţiva funcţionari superiori. Şeful departamentului fu urmat de toţi cei prezenţi în anticameră. Excelenţa-sa îl chemă pe Andrei Filippovici şi discută cu el în mers câteva chestiuni de serviciu. Când îşi reveni, în sfâr-şit, şi domnul Goliadkin, aproape toată lumea ieşise din anticameră. Intimidat, se aciua sub aripa lui Anton Antonovici Setoşkin, care venea şontâcăit, în urma tuturor, cu o expresie severă şi îngrijorată pe faţă, după cum i s-a părut domnului Goliadkin. „Am făcut-o boacănă şi aici, îşi zise acesta, dar nu-i nimic.”

— Sper, cel puţin, că dumneavoastră, Anton Antonovici, veţi binevoi să mă ascultaţi şi să examinaţi situaţia mea, zise el înce- tisof şi cii acelaşi glas sugrumat de emoţie.

— Respins de toată Uimea, mă adresez dumneavoastră. Nu m-am putut dumiri nici până acum, ce voiau să însemne cuvintele lui Andrei Filippovici, Anton Antonovici. Explicaţi-mi, dacă se poate…

— Totul se va explica la timpul potrivit, răspunse sever şi răspicat Anton Antonovici, şi, după cum i se păru domnului Goliadkin, cu aerul de a lăsa să se înţeleagă că Anton

Antonovici nu doreşte prelungirea conversaţiei. Vei afla la timp tot ce trebuie. Chiar astăzi vei fi încunoştinţat oficial despre toate.

— Despre ce anume voi fi încunoştinţat oficial, Anton Antonovici, şi de ce numaidecât oficial? Întrebă sfios eroul nostru.

— Noi, Iakov Petrovici, n-avem căderea să facem aprecieri asupra hotărârilor luate de şefi.

— Dar de ce şefii, Anton Antonovici, bâigui domnul Goliadkin speriat rău de tot, de ce e nevoie să intervină şefii? Nu văd nici un motiv ca să fie deranjaţi şefii, Anton Antonovici… Poate că vă referiţi la cele întâmplate ieri, Anton Antonovici?

— Nu, nu-i vorba de cele întâmplate ieri; altceva şchiopătează la dumneata.

— Ce anume şchiopătează, Anton Antonovici? Mie mi se pare, Anton Antonovici, că la mine nu şchiopătează nimic.

— Dar cu cine voiai să unelteşti? Îl întrerupse aspru Anton Antonovici pe bietul domn Goliadkin. Domnul Goliadkin tresări şi se făcu alb ca varul.

— Păi, Anton Antonovici, bâigui el abia auzit, dacă ne-am lua după calomniile duşmanilor noştri, fără să ascultăm şi justificările celeilalte părţi, atunci… Bineînţeles, Anton Antonovici, atunci poate omul s-o şi păţească, Anton Antonovici, cu totul nevinovat, să sufere fără nici o vină.

— Să zicem! Dar cum rămâne cu fapta dumitale necuviincioasă faţă de reputaţia unei tinere pline de virtuţi, a cărei familie binecunoscută, respectată şi onorată de toată lumea îţi acordase ocrotire, copleşindu-te generos cu binefacerile ei?

— Dar ce anume faptă, Anton Antonovici?

— Poftim! Ai să mă întrebi, poate, şi ce vină ai în purtarea dumitale faţă de cealaltă fiinţă, deşi săracă şi străină, dar de condiţie onorabilă? Te pomeneşti că tot n-ai nimic de spus! Te-ai purtat cum trebuie?

— Daţi-mi voie, Anton Antonovici… Binevoiţi să mă ascultaţi, Anton Antonovici…

H

; t; – Dar atitudinea dumitale periidă şi calomnia pe care ai născocit-o pe seama unei alte persoane – învinuirea unei alte persoane de nişte fapte pe care le-ai săvârşit chiar dumneata? Ce zici? Cum se numeşte asta?

— Eu, Anton Antonovici, nu l-am dat afară, bâigui tremurând eroul nostru, şi nici pe Petruşka, adică pe servitorul meu, nu l-am îndemnat la aşa ceva… El a mâncat pâinea mea, Anton Antonovici; s-a bucurat de ospitalitatea mea, adăugă eroul nostru cu aerul grav şi cu atâta tulburare în glas, încât începu să-i tremure bărbia şi-i veniră lacrimi în ochi.

— Asta o spui dumneata, Iakov Petrovici, că l-ai găzduit şi că ţi-a mâncat pâinea, răspunse rânjind Anton Antonovici pe un ton batjocoritor, ea o lovitură de cuţit în inima domnului Goliadkin.

— Dar permiteţi-mi să vă întreb respectuos, Anton Antonovici, dacă excelenţa-sa cunoaşte toată chestiunea aceasta?

— Bineînţeles! Acum însă, te rog să mă laşi, nu prea am timp.! Vei afla chiar astăzi totul.

— Vă rog, numai o clipă, Anton Antonovici.

— Vorbim mai târziu…

— Vă rog, Anton Antonovici; eu… Să vedeţi… Ascultaţi-mă puţin şi pe mine, Anton Antonovici… Nici nu mi-au trecut prin cap… cugetări din alea libere, Anton Antonovici; mă feresc de aşa ceva, Anton Antonovici; eu sunt absolut dispus, în ce mă priveşte, şi chiar purtam în cuget ideea…

— Bine, bine, am mai auzit asta…

— Nu, asta n-aţi auzit-o, Anton Antonovici. E cu totul altceva, Anton Antonovici. E ceva frumos, credeţi-mă, foarte frumos şi o să vă facă plăcere să auziţi… Purtam în cuget, după cum spuneam, următoarea idee, Anton Antonovici: că, uite, destinul a creat doi oameni absolut asemănători, iar

şeful nostru generos şi binevoitor, văzând în asta voia Domnului, i-a ocrotit pe cei doi gemeni. E ceva foarte frumos, Anton Antonovici, vedeţi cât de frumos este, Anton Antonovici, şi că, în ceea ce mă priveşte, sunt departe de orice liberalism. Pentru mine, şeful meu generos şi binevoitor e un adevărat părinte. Iată cum stă chestia, va să zică, excelenţă generoasă şi binefăcătoare, care cu toată bunăvoinţa… Adică… Şi un tânăr trebuie să capete serviciu… Daţi-mi un sprijin, Anton Antonovici, luaţi-mi apărarea, Anton Antonovici… Căci eu nici gând… Anton Antonovici, pentru Dumnezeu, încă un cuvânt… Anton Antonovici…

Dar Anton Antonovici ajunsese departe'de domnul Goliadkin… Eroul nostru nu mai ştiu nimic – nici unde se află, nici ce i se spune, nici ce face, nici ce i s-a întâmplat sau ce i se va mai în-tâmpla – atât de zguduit şi copleşit era de tot ce auzise şi ce văzuse.

Cu ochi imploratori, îl căuta pe Anton Antonovici prin mulţimea de funcţionari, ca să se dezvinovăţească mai bine în faţa lui şi să-i spună ceva foarte loial, cu totul înălţător şi plăcut în ceea ce-l privea pe el… Treptat însă o lumină nouă începu să mijească în mintea tulbure a domnului Goliadkin; o lumină nouă, cumplită, care îl făcu să întrezărească dintr-o dată o perspectivă întreagă de circumstanţe absolut necunoscute lui până atunci şi pe care nici nu le putea bănui… In acelaşi moment, eroul nostru, rămas cu totul aiurit, simţi că cineva îi dă un ghiont. Întorcând capul, îl văzu alături pe copistul Pisarenko.

— O scrisoare, domnule.

— Aşa!… Ai şi fost acolo, dragul meu?

— Da de unde? Încă de dimineaţă la ora zece a fost adusă de Serghei Miheev, curierul; a adus-o de la locuinţa secretarului gubernial Vahrameiev.

— Foarte bine, drăguţule, foarte bine, te voi răsplăti, dragul meu…

Domnul Goliadkin vârî scrisoarea în buzunarul interior al hainei de uniformă pe care o încheie cu grijă la toţi nasturii; privind apoi în jurul său, constată cu surprindere că se găsea în vestibulul departamentului, în mijlocul funcţionarilor, care, terminând serviciul, se îmbulzeau spre ieşire. Domnul Goliadkin nu numai că nu observase până atunci această împrejurare, dar nu observase şi nu ţinea minte nici cum s-a pomenit deodată cu mantaua îmbrăcată, în galoşi şi cu pălăria în mână. Toţi funcţionarii stăteau acum nemişcaţi într-o atitudine reverenţioasă. Excelenţa-sa se oprise jos, la capătul scării, în aşteptarea trăsurii care nu se ştie din ce pricină zăbovea, şi discuta cu însufleţire cu doi dintre consilierii săi şi cu Andrei Filippovici. La o distanţă cuviincioasă înapoia celor doi consilieri şi a lui Andrei Filippovici stătea Anton Antonovici Setoşkin şi alţi câţiva funcţionari care zâmbeau, văzând că excelenţa-sa a binevoit să glumească şi să râdă. Funcţionarii îngrămădiţi sus pe scară zâmbeau şi ei, aşteptând ca excelenţa-sa să râdă iar. Nu zâmbea numai Fedoseici, portarul cel pântecos, care stătea în poziţie de drepţi cu mâna pe clanţa uşii şi îşi aştepta cu nerăbdare porţia de plăcere cotidiană – aceea de a deschide cu

\par un gest larg uşa şi apoi, curbându-se într-o plecăciune adâncă, de a lăsa pe excelenţa-sa să treacă. Dar mai mult decât toţi ceilalţi părea că se bucură, simţindu-se în al şaptelea cer, nevrednicul şi impertinentul adversar al domnului Goliadkin. Uitase în clipa aceea de prezenţa tuturor celorlalţi funcţionari, renunţase chiar la obiceiul său ticălos de a umbla în paşi mărunţi, trepădaţi, printre ei, ba uitase chiar să se linguşească pe lângă careva profitând de acest prilej favorabil. Era numai ochi şi urechi, cu capul tras puţin între umeri, şi cu bărbia împinsă înainte, rămăsese într-o imobilitate ciudată, ca să audă, probabil, cât mai bine, nelăsând să-i scape nimic, cu privirea aţintită la excelenţa-sa şi numai din când în când mâinile, picioarele sau capul

tresăreau ciudat, convulsiv, abia perceptibil, trădând vibraţiile strunelor tăinuite ale sufletului său.

„Uită-te la el ce se mai sclifoseşte! Gândi eroul nostru. Ce atitudine de trepăduş! Escrocul! Tare aş fi vrut să ştiu cum reuşeşte el, prin ce anume reuşeşte să parvină în societatea celor suspuşi! Nici tu inteligenţă, nici tu caracter, nici tu studii, nici măcar bun-simţ; are pur şi simplu noroc, canalia! Când mă gândesc, Dumnezeule! Cum poate izbuti atât de repede un om să aibă trecere pe lângă toţi! Şi să vezi că tot aşa o să meargă înainte, individul; aş putea să jur pe orice că ajunge departe, ticălosul; ajunge – cum să nu ajungă! Să vezi numai cum o să-i meargă de aci încolo! Aş mai vrea să aflu ce anume le şopteşte el tuturor? Ce secrete poate să aibă cu toată omenirea asta, şi despre ce anume vorbesc? Doamne! Ce n-aş da ca să pot şi eu, oarecum… Să mă dau bine pe' lângă ei oarecum… Că, adică, aşa şi pe dincolo, să-l rog, adică, pe dânsul… Că adică, uite aşa şi pe dincolo, mă leg să nu mai fac; că, adică, îmi recunosc vina, sunt vinovat; iar un tânăr, excelenţavoastră, trebuie să aibă un serviciu în vremea noastră; cât despre pocinogul meu, asemănarea aceea nenorocită nu mă încurcă de fel – aşa să se ştie! Şi nici n-am de gând să protestez într-un fel oarecare şi voi suporta totul umil şi resemnat – uite aşa! Ce-ar fi să procedez astfel?… Dar cum naiba aş face să priceapă, canalia, că de vorbă nu înţelege, degeaba i-aş spune; cum să-l conving, când este aşa de îngust la minte şi îndărătnic… Să încercăm totuşi. Poate că îl prind într-un moment prielnic. Aşadar, să încerc…”

Zăpăcit, deprimat şi ros de nelinişte, simţind că lucrurile nu pot rămâne aşa, că se apropie clipa hotărâtoare, că trebuie, în orice caz, să se explice cu cineva, eroul nostru începu să se strecoare încetişor spre locul unde stătea nevrednicul şi misteriosul sau amic: dar în clipa aceea a tras la scară, huruind, trăsura mult aşteptată a excelenţei-sale. Fedoseici smuci de canatul uşii şi, în-covoindu-se până la pământ, lăsă să treacă excelenţa-sa. Cei adunaţi la scară

se îmbulziră toţi dintr-o dată spre ieşire şi-l împinseră pe domnul Goliadkin-senior, distanţându-l de domnul Goliadkin-junior. „N-ai să-mi scapi!” murmura eroul nostru încercând să răzbească prin mulţime şi străduindu-se să nu scape din ochi pe cel urmărit. Treptat, mulţimea se risipi. Simţindu-se, în sfârşit, liber, eroul nostru se repezi ca fulgerul în urmărirea inamicului său.

Capitolul XI.

Cu răsuflarea tăiată, domnul Goliadkin zbura de parcă ar fi avut aripi pe urma adversarului care se depărta cu repeziciune. Simţea într-însul un flux de energie formidabilă. Dar cu toată această năvală de energie clocotitoare, domnul Goliadkin putea fi sigur că în clipa aceea chiar şi un biet ţânţar – dacă în acel anotimp ar fi putut vieţui la Petersburg o asemenea gânganie – ar fi fost în stare să-l frângă în două printr-o simplă atingere de aripă. Simţea că puterile îl lasă de tot şi că e purtat de o forţă cu desăvârşire străină, că mersul său nu-i aparţine, că nu derivă din efortul picioarelor sale, care, dimpotrivă, i se taie becisnice, refuzând să-l mai servească. De altminteri, s-ar putea ca toate astea să se întoarcă spre bine. „Spre bine, sau cine mai ştie cum, cugeta domnul Goliadkin, aproape sufocându-se de atâta alergătură; dar nu mai încape îndoială că totul e pierdut; că sunt definitiv pierdut, este un lucru hotărât, aprobat şi semnat.” Şi totuşi, eroul nostru părea că învie din morţi, ca unul ce a rezistat la o mare bătălie, cucerind o victorie, când izbuti să se agate de poala mantalei adversarului său, care tocmai îşi săltase piciorul ca să urce într-o birjă oprită din mers. „Stimate domn I stimate domn! Strigă el în sfârşit nesimţitului domn Goliadkin-junior, surprins în atare poziţie. Stimate domn, nădăjduiesc că…”

— Ba te rog să nu nădăjduieşti nimic, răspunse evaziv insensibilul adversar al domnului Goliadkin, stând cu un picior pe scara trăsurii, încercând să salte piciorul suspendat în aer în interiorul trăsurii, păstrându-şi

echilibrul şi căutând totodată din răsputeri să-şi desprindă mantaua din mâna domnului Goliadkin-senior, care o prinsese de poală şi trăgea cu toate puterile ce-i fuseseră hărăzite de natură.

— Iakov Petrovici! Numai zece minute,…

— Scuză-mă, n-am când…

— Dar fii bun, te rog, Iakov Petrovici… Pentru numele lui Dumnezeu, Iakov Petrovici… Că, adică, uite aşa şi aşa… Să ne explicăm… Bărbăteşte… Doar o clipă, Iakov Petrovici!

— Dragul meu, înţelege că n-am vreme, răspunse cu o familiaritate impertinentă, afişând în acelaşi timp un aer de bunătate sufletească pseudonobilul adversar al domnului Goliadkin; cu altă ocazie, mă rog, din toată inima şi cu sufletul deschis îţi stau la dispoziţie; dar acum, crede-mă, nu pot.

„Canalia!” gândi eroul nostru.

— Iakov Petrovici! Strigă el disperat, eu nu ţi-am fost duşman niciodată. Nişte răuvoitori m-au ponegrit pe nedrept… În ce mă priveşte, sunt gata… Iakov Petrovici, dacă vrei, Iakov Petrovici, să intrăm chiar acum!… Şi acolo, cu inima curată, aşa cum ai spus foarte bine chiar acum, şi în cuvinte sincere şi generoase… Uite în cafeneaua asta: atunci totul se va lămuri de la sine – aşa să ştii, Iakov Petrovici! Atunci negreşit totul se va lămuri de la sine…

— La cafenea? Bine. N-am nimic împotrivă, să mergem la cafenea, dar cu o singură condiţie, bombonelule, cu o singură condiţie: ca acolo totul să se lămurească de la. Sine. Şi aşa, va să zică, drăguţule, zise domnul Goliadkin-junior, coborând din trăsură şi bătându-l cu neruşinare pe umăr pe eroul nostru, prieten bun ce-mi eşti; pentru tine, Iakov Petrovici, sunt gata şi prin ulicioară (cum drept ai binevoit să te exprimi adineauri, Iakov Petrovici). Ca să vezi ce şmecher, zău; ce şi-a pus în gând, aia face cu omul! Continuă falsul prieten al domnului Goliadkin, zâm-bind mieros şi învârtindu-se în jurul acestuia.

Ferită de larma străzilor zgomotoase, cafeneaua în care intrară cei doi domni Goliadkin era în acel moment complet goală. O nemţoaică durdulie apăru la tejghea de îndată ce răsună clopoţelul de la uşa de intrare. Domnul Goliadkin şi nevrednicul său adversar trecură într-o cameră mai dosnică, unde un băieţandru cu faţa buhăită şi tuns chilug îşi făcea de lucru cu un braţ de surcele, încercând să aţâţe focul amorţit în sobă. La comanda domnului Goliadkin-junior, li se servi ciocolată.

— Apetisantă muieruşcă, zise domnul Goliadkin-junior făcând şiret cu ochiul către domnul Goliadkin-senior.

Eroul nostru roşi şi nu zise nimic.

— A, da; am uitat, scuză-mă. Cunosc gusturile dumitale. Nouă, domnule, ne plac nemţoaicele subţirele şi finuţe; noi, adică, suflete candid ce eşti, dragă Iakov Petrovici, noi amândoi ne prăpădim după nemţoaicele finuţe şi zvelte, care, de altfel, nu sunt lipsite şi de unele atribute plăcute; stăm la ele cu chirie, le punem moralitatea la încercare; pentru Bj'er-supă şi Milch-swpă le dăruim inimile noastre şi iscălim tot felul de angajamente – iată cum suntem noi, Faublas ce eşti, trădătorule!

Domnul Goliadkin-junior debită toate acestea cu o repeziciune uimitoare, făcând astfel o aluzie absolut nelalocul ei, şi foarte perfidă, de altfel, la o anumită persoană de sex feminin, învârtindu-se ca un titirez în jurul domnului Goliadkin, zâmbindu-i amabil, manifestând în felul acesta falsa lui prietenie şi bucurie pentru această întâlnire. Observând însă că domnul Goliadkin-senior nu este chiar atât de prost şi nici atât de lipsit de cultură şi de maniere alese, încât să creadă tot ce spune, omul acesta mârşav hotărî să-şi schimbe tactica şi să discute pe şleau. După ce îşi rosti aluzia murdară, falsul domn Goliadkin încheie prin a-l bate pe respectabilul domn Goliadkin-senior pe umăr cu o neruşinare şi familiaritate revoltătoare, ba, nemulţumindu-se cu atât, se lansă în nişte glume cu totul inadmisibile într-o societate de oameni binecrescuţi,

intenţionând să-şi repete gestul insolent de adineauri, adică încercând, cu toată rezistenţa şi strigătele de protest ale domnului Goliadkin-senior, revoltat la culme, să-l ciupească de obraz. Faţă de această insolenţă, eroul nostru se aprinse, se înfurie şi înghiţi… de altfel, numai deocamdată.

— Este limbajul duşmanilor mei, răspunse el, în sfârşit, cu voce tremurătoare, dar stăpânindu-se totuşi cu înţelepciune. In acelaşi timp, eroul nostru aruncă pe furiş o privire îngrijorată spre uşă. Era limpede că domnul Goliadkin-junior se afla într-o dispoziţie excelentă şi era, probabil, gata de orice şotii şi glume neper-mise într-un local public şi, de fapt, reprobate de toate regulile bunei-cuviinţe, dar mai ales într-o societate selectă.

— Mă rog, în cazul acesta, cum doriţi, răspunse cu răceală domnul Goliadkin-junior la afirmaţia domnului Goliadkin-senior şi puse pe masă ceaşca goală pe care o golise cu o lăcomie indecentă. In cazul acesta, n-am de ce să-mi pierd vremea cu dumneata, deşi,… Ei, cum o mai duci, Jakpy Peţrovici?

M

— Un singur lucru aş vrea să ştii, Iakov Petrovici, răspunse calm şi cu demnitate eroul nostru, că nu te-am duşmănit niciodată.

— Hm… Dar Petruşka? Se pare că Petruşka îl cheamă, nu-i aşa? El ce mai face? Ca de obicei?

— Şi el e ca de obicei, Iakov Petrovici, răspunse cam surprins domnul Goliadkin-senior. Nici nu ştiu ce să spun, Iakov Petrovici… In ce mă priveşte… Eu din toată inima şi cu sinceritate, Iakov Petrovici, mă înţelegi, Iakov Petrovici…

— Da, mă rog. Dar şi dumneata ştii prea bine, Iakov Petrovici, începu cu voce calmă, cu inflexiuni domnul Goliadkin-junior, afişând un aer demn, plin de tristeţe, căinţă şi regret. Ştii şi dumneata că vremurile sunt grele… Să luăm, bunăoară, cazul dumitale, Iakov Petrovici; eşti un om cu scaun la cap şi ai să judeci drept, strecură domnul Goliadkin-junior, linguşindu-l dezgustător pe domnul

Goliadkin-senior. Viaţa nu-i o glumă, o ştii şi dumneata, Iakov Petrovici, încheie cu tâlc domnul Goliadkin-junior, străduindu-se să-şi dea o aparenţă de om inteligent şi cult, capabil să discute probleme dintre cele mai complexe.

— In ce mă priveşte, Iakov Petrovici, răspunse cu însufleţire eroul nostru, în ce mă priveşte, vorbind fără ocolişuri – pentru care am un total dispreţ – vorbind cinstit şi cu toată îndrăzneala, într-un limbaj sincer şi ales, punând lucrurile pe tapet în chipul cel mai onorabil, trebuie să-ţi spun deschis şi să afirm cu toată tăria, Iakov Petrovici, că sunt în faţa durnitale cu inima absolut curată – ceea ce o ştii şi dumneata, Iakov Petrovici; o eroare de ambele părţi – orice se poate întâmpla – judecata opiniei publice, părerea mulţimii linguşitoare… Iţi vorbesc sincer, Iakov Petrovici, orice se poate întâmpla. Şi-ţi mai spun, Iakov Petrovici, dacă stăm să judecăm bine, dacă privim lucrurile dintr-un punct de vedere superior şi nobil, ţi-o spun cu tot curajul, ţi-o spun fără falsă pudoare, Iakov Petrovici, aş fi fericit chiar să-ţi mărturisesc că am greşit, aş fi fericit să recunosc acest lucru. O ştii şi dumneata, doar eşti un om inteligent şi nobil pe deasupra… Fără nici o jenă, fără falsă pudoare, sunt gata s-o recunosc… Conchise cu demnitate şi mărinimie eroul nostru.

— Soarta, destinul! Iakov Petrovici… Dar să lăsăm asta, murmură cu un oftat domnul Goliadkin-junior. Să folosim mai bine puţinele clipe ale întâlnirii noastre pentru o discuţie mai utilă şi mai plăcută, aşa cum se cuvine între doi colegi… Nu ştiu cum se face, zău, dar n-am avut prilejul să schimb nici două vorbe eu dumneata în tot timpul acesta… Dar nu sunt eu de vină, Iakov Petrovici…

— Şi nici eu, îl întrerupse cu însufleţire eroul nostru, nici eu! Inima îmi spune, Iakov Petrovici, că nu sunt eu de vină dacă s-a întâmplat aşa. Nu ne rămâne decât să învinuim soarta, Iakov Petrovici, adăugă domnul Goliadkin-senior pe un ton pe deplin împăciuitor. Vocea-i începuse treptat să se moaie şi să vibreze.

— Ei, dar cum îţi mai merge cu sănătatea? Rosti cu glas mieros cel în rătăcire.

— Tuşesc puţin, răspunse şi mai mieros eroul nostru.

— Păzeşte-te. Astăzi bântuie tot felul de molimi, nu este greu să faci o anghina; mărturisesc că şi eu am început să port şi flanelă.

— Într-adevăr, Iakov Petrovici, e aşa de uşor să faci anghina pe o vreme ca asta… Iakov Petrovici! Zise după o scurtă tăcere eroul nostru. Iakov Petrovici! Îmi dau seama că am greşit… Păstrez amintirea duioasă a clipelor fericite pe care le-am petrecut împreună sub acoperişul meu sărăcăcios, dar îndrăznesc să afirm, ospitalier…

— Deşi în scrisoarea dumitale mi-ai adresat cu totul alte cuvinte, rosti oarecum cu reproş şi pe bună dreptate (de altfel, numai în această singură privinţă pe bună dreptate) domnul Goliadkin-junior.

— Iakov Petrovici! Recunosc, am greşit… Îmi dau seama acum că am greşit în cele ce am sptfs în această nefericită scrisoare, Iakov Petrovici. Mi-e ruşine să mă uit în ochii dumitale, Iakov Petrovici, poate că n-ai să mă crezi… Dă-mi această scrisoare s-o distrug în faţa dumitale, Iakov Petrovici, sau, dacă nu se mai poate, te implor, dă-i un sens contrariu, înţelege-o cu totul invers, adică într-un sens prietenesc, dând un sens opus tuturor cuvintelor mele din această scrisoare. Am greşit. Iartă-mă, Iakov Petrovici. Am fost cu totul… Am greşit amarnic, Iakov Petrovici.

— Cum ai spus? Întrebă cu aer cam absent şi nepăsător vicleanul amic al domnului Goliadkin-senior.

— Spuneam că am greşit total, Iakov Petrovici, şi că, în ceea ce mă priveşte, absolut fără nici un fel de pudoare falsă…

— Bine, bine! Foarte bine că ai greşit, răspunse sec domnul Goliadkin-junior.

— M-am gândit chiar, la un moment dat, Iakov Petrovici, adăugă cu însufleţire eroul nostru, cuprins de o nobilă pornire, fără să observe perfidia cumplită a falsului său

prieten, mi-a venit în cap ideea, că, uite cum se întâmplă, adică, să fie creaţi doi oameni absolut asemănători.

— Aha! E ideea dumitale…!

În aceeaşi clipă, domnul Goliadkin-junior, cunoscut prin netrebnicia lui, se ridică de pe scaun şi puse mâna pe pălărie. Fără să observe nici acum înşelăciunea, se ridică şi domnul Goliadldn-senior, zâmbind sincer şi încrezător pseudo-prietenului său, însufleţit de aceeaşi pornire cinstită de a-i spune vorbe bune, de a şi-l apropia şi de a lega astfel o nouă prietenie…

— Adio, excelenţă! Strigă deodată domnul Goliadkin-junior.

Eroul nostru tresări, observând pe faţa inamicului său o expresie bachică şi numai ca să scape de el vârî în mâna întinsă a neruşinatului două degete ale mâinii drepte: aici, însă… Aici neobrăzarea domnului Goliadkin-junior întrecu orice măsură. Prinzând degetele domnului Goliadkin-senior şi strângându-le mai întâi, neruşinatul îşi permise să repete chiar aci, în văzul domnului Goliadkin, gluma necuviincioasă de dimineaţă. Orice măsură a răbdării omeneşti ajunsese la capăt…

Celălalt îşi vârî în buzunar batista cu care îşi ştersese mâna, când domnul Goliadkin-senior izbuti să-şi vină în fire şi se r (epezi în urmă-i în sala vecină, unde după ticălosul său obicei se grăbise să dispară duşmanul lui neîmpăcat. Acesta se postase cu aerul cel mai nevinovat în faţa tejghelei şi înfuleca la pateuri; în acelaşi timp, cu un calm absolut, ca un om cumsecade, făcea curte cofetăriţei nemţoaice. „Nu se poate în faţa unei doamne”, îşi zise eroul nostru şi se apropie de tejghea, abia stăpânindu-şi tulburarea care îl cuprinsese.

— Să ştii că muieruşca asta nu-i de loc de lepădat! Ce zici? Îşi reluă glumele deplasate domnul Goliadkin-junior, contând, probabil, pe răbdarea fără margini a domnului Goliadkin. Nemţoaica cea dolofană se uita, la rândul ei, la cei doi clienţi cu nişte ochi inexpresivi, neînţelegând,

probabil, o boabă ruseşte şi zâmbind cu amabilitate. La auzul cuvintelor neruşinatului domn Goliadkin-junior, eroul nostru roşi până în vârful urechilor, şi, nemaiputân-du-se stăpâni, se repezi asupră-i cu intenţia vădită de a-l sfâşia şi a scăpa de el o dată pentru totdeauna. Dar domnul Goliadkin-junior, după obiceiul său ticălos, o şi luase din loc şi ajunsese într-o clipă pe peronul de la intrare. După un moment de firească buimăceală, domnul Goliadkin-senior îşi recapătă cumpătul şi se repezi în urma ofensatorului său, care tocmai era gata să urce în trăsura ce-l aştepta, fiind angajată, probabil, încă dinainte, în acelaşi timp, nemţoaica cea dolofană, văzând că cei doi clienţi o şterg fără să plătească, scoase un ţipăt strident şi agită din răsputeri clopoţelul de pe tejghea. Eroul nostru se întoarse aproape din zbor, aruncă pe tejghea banii pentru el şi pentru neruşinatul acela, fără a mai cere restul şi, cu toată această zăbavă, izbuti tot aşa, din zbor, să-l ajungă pe adversar. Agăţându-se de aripa trăsurii din toate puterile sale, eroul nostru alerga un timp pe-alături de trăsură, încercând să se caţăre în ea, cu toată opoziţia domnului Goliadkin-junior, care căuta să-l respingă. Intre timp, birjarul se străduia cu tot zelul să-şi îndemne mârţoaga, dându-i ghes şi cu biciul, şi cu hăţurile, şi cu piciorul, încât aceasta o luă pe neaşteptate la galop, muşcându-şi zăbala şi zvârlind la fiecare trei paşi din picioarele dinapoi, după năravul ei păcătos. In cele din urmă, eroul nostru izbuti totuşi să se caţăre în trăsură; se postă în faţa adver* sarului său, proptit cu spatele de birjar şi cu genunchii în genunchii neruşinatului, iar cu mâna dreaptă îl prinse cu putere de gulerul jerpelit de blană pe imoralul şi înverşunatul său duşman. Un timp, cei doi duşmani au mers aşa, în tăcere. Eroul nostru respira adânc şi gâfâit, abia trăgându-şi sufletul; drumul era desfundat şi trăsura îl sălta la fiecare hurducătură, punându-l în primejdia de a-şi frânge gâtul. Iar pe deasupra, adversarul său cel crunt tot nu se dădea încă bătut şi căuta din răsputeri să-l arunce în noroi. Pe

lângă toate acestea, se nimerise şi o vreme tare păcătoasă. Ningea şi fulgii mari de zăpadă se încăpăţânau, la rându-le, să pătrundă neapărat sub mantaua descheiată a adevăratului domn Goliadkin. Prin pânza deasă din jur nu se vedea nimic. Cu greu îşi putea da seama încotro şi pe ce străzi gonea trăsura… Domnul Goliadkin avu senzaţia că se petrece cu el ceva foarte cunoscut, că mai trăise ceva asemănător. O clipă încercă să-şi reamintească dacă nu presimţise aceasta chiar ieri… Văzând aşa ceva în vis, bunăoară… Aici exasperarea lui atinse ultimul grad. Proptindu-se cu toată greutatea în duşmanul său neîmpăcat, începu să strige. Dar strigătul i se stingea pe buze… O clipă, domnul Goliadkin uită de toate, zicându-şi că ceea ce se petrece nu înseamnă de fapt nimic, că totul se petrece într-un chip oarecum inexplicabil, că ar fi de prisos şi n-ar avea nici un rost să protesteze, că orice protest ar fi cu totul inutil… Deodată însă şi chiar în momentul când eroul nostru ajunsese la această concluzie, o mişcare imprudentă, pricinuită de o hurducătură puternică, răsturnă cu totul cursul afacerii. Domnul Goliadkin se rostogoli din trăsură ca un sac de făină recunoscând pe bună dreptate în momentul căderii că se pripise,
Într-adevăr, şi că nu era încă momentul potrivit ca sa se înfurie într-atât. Ridicându-se, în sfârşit, înţelese că ajunseseră undeva la destinaţie; trăsura se oprise în mijlocul unei curţi şi eroul nostru putu să-şi dea seama, de la prima privire, că era curtea casei în care locuia Olsufi Ivanovici. În aceeaşi clipă, îl zări pe amicul său urcând treptele peronului de la intrare. In culmea disperării, se repezi să-l ajungă din urmă pe inamic, dar, tot spre norocul său, îşi luă seama la timp. Fără a uita să-i plătească birjarului, domnul Goliadkin fugi în stradă şi o luă la goană de-a lungul trotuarului. Ningea la fel ca înainte, cu fulgi mari şi deşi; în juru-i era aceeaşi pâclă umedă şi întunecoasă. Eroul nostru nu mergea în pas zorit sau în fugă, ci pur şi simplu zbura, răsturnând totul în cale –

ţărani, femei, copii şi, la rândul său, sărea la o parte, ferindu-se cât putea de aceşti ţărani, femei şi copii. In jurul şi în urma lui se auzeau strigăte speriate, ţipete, exclamaţii… Dar părea că domnul Goliadkin nu-şi dă seama de nimic şi că nici nu-i mai pasă de nimic… Se dezmetici, de altfel, abia lângă podul Semionovski şi numai datorită faptului că aici izbutise să răstoarne deodată două precupeţe cu tarabele lor şi, o dată cu ele, se rostogolise şi el pe jos. „Nu-i nimic, gândi domnul Goliadkin, totul se poate încă aranja spre bine” şi vârî mâna în buzunar, voind să le despăgubească cu o rublă de argint pe cele două precupeţe pentru turta dulce, merele, mazărea şi diferite alte mărfuri împrăştiate. Deodată o nouă rază de lumină îşi croi drum prin mintea tulbure a domnului Goliadkin; dăduse în buzunar peste scrisoarea ce-i fusese înmî-nată în dimineaţa aceea de către conţopist. Amintindurşi de un tractir cunoscut undeva prin apropiere, alergă într-acolo; se aşează grăbit la o măsuţă luminată de o luminare de seu şi, fără a da nici o atenţie ospătarului care venise să ia comanda, rupse sigiliul şi începu să citească uluit următoarea scrisoare: „Suflete nobil şi om pururea drag inimii mele, care ai suferit atâtea pentru mine!

Sufăr cumplit şi sunt pierdută – salvează-mă! Un clevetitor, un intrigant, un om cunoscut prin comportarea lui mizerabilă, m-a prins în mreje şi m-a nenorocit! Am cedat! Dar el îmi este odios, pe când tu!… Au făcut totul ca să ne despartă, scrisorile mele către tine au fost interceptate – şi toate acestea le-a făcut omul acela imoral, profitând de însuşirea lui cea mai bună – asemănarea cu tine. În orice caz, poate să nu fie cineva frumos, dar să te cucerească prin inteligenţa sa, prin profunzimea sentimentelor, prin eleganţa manierelor… Sunt pierdută! Vor să mă mărite fără voia mea şi cel mai mult stăruie pentru aceasta părintele meu, binefăcătorul meu, consilierul de stat Olsufi Ivanovici, favorizând intenţiile omului care vrea, probabil, să profite de poziţia şi relaţiile

mele în societatea selectă… Dar hotărârea mea este neclintită şi protestez prin toate puterile ce mi-au fost hărăzite de natură. Aşteaptă-mă în cupeul tău astăzi, la orele nouă precis, în faţa ferestrelor locuinţei lui Olsufi Ivanovici. O să avem iarăşi o petrecere la care va fi prezent şi frumosul locotenent. Voi ieşi şi ne vom lua zborul. Mai există şi alte servicii de stat unde un om poate să aducă foloase patriei sale. În orice caz, te conjur, dragul meu, să-ţi aminteşti că inocenţa este tare prin însuşi faptul că este inocenţă. Şi acum, la revedere, şi aşteaptă-mă în cupeu în dreptul uşii de la intrare. Mă voi arunca în braţele tale ocrotitoare în noaptea aceasta fix la ora două.

A ta până la ultima suflare Klara Olsufievna”

După citirea scrisorii, eroul nostru rămase câteva clipe înmărmurit. Cu sufletul răscolit, extrem de tulburat, alb ca varul, măsură de câteva ori încăperea în lung şi în lat, ţinând scrisoarea deschisă în mână. Ca o culme a nenorocirii, în tulburarea lui nemărginită, eroul nostru nici nu observă că devenise în clipa aceea obiectul atenţiei exclusive a tuturor muşteriilor localului. Ţinuta lui dezordonată, emoţia nestăpânită, mersul, sau, mai bine zis, alergătura prin local, gesticulaţia dezordonată, poate că şi cele câteva cuvinte stranii aruncate în vânt fără să-şi dea seama – toate acestea produseră probabil asupra celor de faţă o impresie extrem de nefavorabilă domnului Goliadkin. Până şi ospătarul începu să-l privească bănuitor. Revenindu-şi, eroul nostru băgă de seamă că stă în picioare în mijlocul încăperii, cu privirea aţintită în modul cel mai nepoliticos asupra unui bătrânel cu înfăţişarea foarte respectabilă, care, după ce mâncase şi se închinase în faţa icoanei, se aşezase iar la locul său şi acum, la rându-i, nu-şi mai lua ochii de pe chipul domnului Goliadkin. Eroul nostru îşi roti privirea prin sală şi băgă de seamă că toată lumea nu-l slăbea din ochi, privindu-l cu o funestă suspiciune. Deodată un militar în retragere, cu guler roşu la haină, ceru cu glas tunător să i se aducă Buletinul poliţiei12. Domnul Goliadkin

tresări şi simţi cum îi năvăleşte sângele în obraz: întâmplător, lăsând privirea în jos, constată cu surprindere că toată îmbrăcămintea sa era într-un hal nepermis nici măcar acasă, necum într-un local public. Încălţămintea, pantalonii şi toată partea stângă erau pline de noroi, bentiţa pantalonului drept era ruptă, iar redingota sfâşiată în mai multe locuri. Deprimat la culme, eroul nostru se apropie de masa la care se aşezase şi citise scrisoarea şi atunci văzu apropiindu-se ospătarul cu o expresie cam ciudată pe faţă, insolentă şi ameninţătoare totodată. Pierzându-şi cumpătul şi complet deznădăjduit, eroul nostru se apucă să examineze masa la care stătea. Pe masă se aflau o mulţime de farfurii rămase de la altcineva, un şervet murdar şi un tacâm de curând folosit. „Cine o fi mâncat aici? Se întrebă eroul nostru. Nu cumva eu? Totul este cu putinţă! Am mâncat fără să bag de seamă; ce să fac acum?” Ridicând ochii, domnul Goliadkin văzu iar lângă el pe ospătar care se pregătea să-i spună ceva.

— Cât am de plată, amice? Întrebă eroul nostru cu glas tremurător.

Un râs zgomotos izbucni în jurul domnului Goliadkin; zâmbi şi ospătarul. Domnul Goliadkin înţelese că şi d'e astă dată dăduse în gropi, spunând cine ştie ce prostie. În faţa acestei situaţii, se simţi atât de jenat, încât trebui să-şi vâre mâna în buzunar ca să-şi scoată batista pentru a întreprinde măcar ceva şi a nu rămâne nemişcat; dar spre surprinderea sa şi a tuturor celor de faţă, în loc de batistă, scoase un flaconaş cu medicamentul prescris acum patru zile de Krestian Ivanovici. „Medicamentele de la aceeaşi farmacie”, trecu prin capul domnului Goliadkin… Dar tresări brusc şi abia se stăpâni să nu scoată un ţipăt de groază. O lumină nouă licări în capul lui… Lichidul tulbure, respingător, de culoare roşietică sclipi în reflexe sinistre sub ochii domnului Goliadkiiî… Sticluţa îi scăpă din mână şi se sparse. Eroul nostru scoase un ţipăt şi sări doi paşi înapoi, ferindu-se de lichidul vărsat… Tremura din tot

corpul şi o sudoare rece îi acoperi fruntea şi tâmplele. „Va să zică, mi-e viaţa în primejdie!” întregul local se ridică în picioare; se produse o agitaţie şi o hărmălaie nemaipomenite; toată lumea se înghesui în jurul domnului Goliadkin; toţi îi vorbeau domnului Goliadkin, toţi îl întrebau ceva, unii apucându-l chiar de mâini. Dar eroul nostru stătea încremenit şi mut: nu vedea, nu auzea, nu simţea nimic… Apoi, deodată, se smulse din locu-i, se repezi spre ieşire, dând la o parte pe oricine încerca să-l oprească şi se prăbuşi aproape în nesimţire în prima birjă ce-'.

; ieşise înainte, şi pe tare o oprise, cerând să fie dus acasă în goana mare.

„' în vestibulul apartamentului său dădu peste Miheev, curierul „departamental, care ţinea un plic oficial în mână. „Ştiu, dragul meu, ştiu totul, zise cu vocea stinsă şi tristă eroul nostru sleit „de puteri, e un plic oficial…” în plic, într-adevăr, găsi ordinul ' Semnat de Andrei Filippovici prin care era somat să predea cole- „ igului său Ivan Semionovici toate lucrările pe care le avea în seama sa. Luând plicul şi vârând în mâna curierului o monedă de zece «opeici, domnul Goliadkin intră în apartament unde îl găsi pe „' Petruşka adunându-şi lucrurile şi hainele într-o boccea, cu gândul, probabil, de a-l părăsi pe domnul Goliadkin şi de a se muta la ÎKarolina Ivanovna, care îl chemase în locul lui Evstafi.

Capitolul XII.

Petruşka intră în mers legănat, nepăsător, cu mişcări voit degajate şi cu mina solemnă a slugii eliberate de orice obligaţii. Era; limpede că-şi pusese ceva în gând, că se simţea pe deplin în dreptul său şi în situaţia de om absolut dinafară, adică aflat acum în serviciul altcuiva, în orice caz, şi nicidecum în situaţia de până acum de servitor al domnului Goliadkin.

— Ei, bine, dragul meu, începu eroul nostru gâfâind. Cât e ' ceasul, dragul meu?

Petruşka trecu în tăcere în cămăruţa de alături, apoi se întoarse şi pe un ton destul de degajat anunţă că orele sunt aproape şapte şi jumătate.

— Foarte bine, dragul meu, foarte bine. Uite ce, dragul meu… Dă-mi voie să-ţi spun, dragul meu, că acum, între noi, se pare că totul s-a sfârşit.

Petruşka tăcea.

— Şi acum, după ce că totul s-a sfârşit între noi, spune-mi, te rog, deschis, ca unui prieten, pe unde mi-ai umblat, măi frăţioare?

— Pe unde să umblu? Pe la oameni cumsecade.

— Ştiu, ştiu asta, dragul meu. Întotdeauna am fost mulţumit de tine, dragul meu, şi am să-ţi dau şi o recomandare corespunzătoare… Ei, şi cum, te-ai aranjat la ei acum?

— Ce era să fac, domnule? Ştiţi şi dumneavoastră. Bineînţeles, Ufl Oin Cumsecade ii-o să te îndemne la rău.

— Ştiu, dragul meu, ştiu. Numai că, în ziua de astăzi, mai rar se găsesc oameni cumsecade, dragul meu; preţuieşte-i, dragul meu. Ei, şi cum e pe la ei?

— Păi, cum să fie… Numai că eu, domnule, nu mai pot să stau în serviciul dumneavoastră; ştiţi doar şi dumneavoastră.

— Ştiu, dragul meu, ştiu; îţi cunosc osârdia şi vrednicia; mi-am dat seama de toate astea, dragul meu. Eu, dragul meu, te respect. Eu ştiu să respect un om de treabă şi cinstit, chiar dacă este servitor.

— De, aşa este! De-alde noi, fireşte, ştiţi şi dumneavoastră, caută unde-i mai bine. Aşa e de când lumea. Ce să-i faci! Ştiut este, domnule, că fără sprijinul unui om cumsecade e greu să răzbeşti.

— Bine, bine, dragul meu; îmi dau seama… Poftim banii care ţi se cuvin şi recomandarea. Acum să ne îmbrăţişăm frăţeşte şi să ne luăm rămas bun… Am să te rog totuşi să-mi mai faci un serviciu, un ultim serviciu, zise domnul Goliadkin pe un ton solemn. Mă înţelegi, dragul meu, unui

om i se poate întâmpla orice. Nenorocirea, dragul meu, pătrunde şi în palatele aurite, şi n-ai cum să te ascunzi de ea. Doar ştii, dragul meu, că eu, dacă nu mă înşel, am fost totdeauna bun cu tine…

Petruşkii tăcea.

— Mi se pare că am fost totdeauna bun cu tine, dragul meu… Ei, ia să vedem, ce lenjerie avem noi acum, dragul meu?

— Păi, toată lenjeria e aici. Şase cămăşi de pânză; trei perechi ciorapi, patru plastroane; o flanelă groasă; două perechi de izmene. Ştiţi şi dumneavoastră, asta-i tot. Eu, domnule, din lucrurile dumneavoastră, nu m-am atins de nimic… Eu, domnule, păzesc avutul stăpânului meu ca ochii din cap. Eu faţă de dumneavoastră, domnule, cum să spun… se ştie doar… Şi nu am păcătuit cu nimic… Asta niciodată, domnule; o ştiţi şi dumneavoastră, domnule…

— Te cred, dragul meu, aşa este. Dar nu despre asta e vorba, dragul meu; mă înţelegi, ce vreau să spun, dragul meu…

— Cum să nu, domnule? Înţeleg prea bine. Uite, când am fost în serviciul generalului Stolbneakov, când mi-a dat drumul, că pleca la Saratov… Că avea acolo o moşie…

— Stai, dragul meu, nu-i vorba de asta; nici gând… Să nu-ţi închipui cumva că eu, dragul meu…

— Păi, se ştie. De-alde noi, ştiut este, e uşor să-i ponegreşti. De mine au fost mulţumiţi toţi, oriunde am stat. Şi miniştri, şi generali, şi senatori, şi conţi. La cine n-am stat: la prinţul Svincia-tkin, la colonelul Pereborkin, la generalul Nedobarov. Veneau des la moşia stăpânilor mei. Se ştie…

— Aşa este, prietene, aşa este; foarte bine, dragul meu, foarte bine. Uite că plec şi eu acum, dragul meu… Fiecare cu drumul lui, dragul meu, şi niciodată nu se ştie pe ce drum nimereşte. Şi acum, dragul meu, ajută-mă să mă îmbrac; să nu uiţi să pui şi uniforma… Cealaltă pereche de pantaloni, cearşafurile, păturile, pernele…

— Le fac balot?

— Da, dragul meu, da; mai bine un balot… Cine ştie ce i se poate întâmpla omului. Ei, şi acuma, dragul meu, du-te şi adă-mi un cupeu…

— Un cupeu…?

— Da, dragul meu, un cupeu mai încăpător şi tocmeşte-l pe un timp mai îndelungat. Să nu-ţi închipui cumva, dragul meu, că…

— Plecaţi departe?

— Nu ştiu, dragul meu, nici asta nu ştiu. Cred că ar trebui să pui şi pilota aceea de puf. Tu ce zici, dragul meu? Am toată nădejdea în tine, dragul meu.

— Păi, plecaţi chiar acuma?

— Da, dragul meu, da! Aşa sunt împrejurările… Ca să vezi cum se întâmpla câteodată, dragul meu, ca să vezi cum se întâmpla…

— Păi, ştiut este, domnule; uite, la noi la regiment tot aşa s-a întâmplat cu un locotenent; de la un moşier… A răpit…

— A răpit?… Cum adică, dragul meu? Tu…

— Cum am spus, a răpit-o şi la o altă moşie s-au cununat. Totul fusese pregătit dinainte. A fost trimisă şi o poteră după ei; dar s-a amestecat răposatul prinţ şi a împăcat lucrurile…

— S-au cununat, zici? Păi… Tu cum de ştii, dragul meu? De unde ai aflat, dragul meu?

— Păi cum să nu ştiu, ce mare lucru! Gura lumii, domnule. Am aflat şi noi, domnule, noi ştim tot… De, cu cine nu se întâmpla! Numai că aş vrea să vă spun acum, domnule, să-mi daţi voie să v-o spun aşa, în prostia mea de slugă, domnule, dacă a ajuns treaba până aici, apoi să v-o spun deschis, domnule: aveţi un duşman, un rival, domnule, un rival tare, aşa^să ştiţi…

— Ştiu, dragul meu, ştiu; o ştii şi tu, dragul meu… Aşadar, am toată nădejdea în tine. Cum e mai bine să facem acum, dragul meu? Ce sfat îmi dai?

— Păi cum să fie, domnule, de vreme ce dumneavoastră acum aţi apucat, ca să spunem aşa, pe drumul acesta, domnule, atunci o să fie nevoie să cumpăraţi câte ceva —• să zicem, nişte cearşafuri, perne, o altă pilotă pentru un pat dublu, o plapumă bună —-s-ar putea găsi câteva lucruri de astea la vecina noastră de jos: e târgoveaţă, domnule; are o scurteică bună, de vulpo; aţi putea s-o vedeţi şi s-o cumpăraţi, se poate merge şi acum. Ar fi nevoie acum, domnule, de o scurteică; cu faţa de atlaz, căptuşită cu blană de vulpe…

— Bine, bine, dragul meu; dacă zici tu, sunt şi eu de acord, dragul meu, îmi pun toată nădejdea în tine, toată nădejdea, dragul meu; fie şi o scurteică, dragul meu… Numai grăbeşte-te, te rog, grăbeşte-te! Pentru Dumnezeu, fă-o cât mai repede 1 Cumpăr şi scurteică, numai, te rog, cât mai repede! A rămas puţin până la ora opt, te rog, dragul meu, cât mai repede! Grăbeşte-te, grăbeşte-te, dragul meu…!

Petruşka lăsă nelegat balotul cu rufe, perne, plăpumi, cearşafuri şi tot felul de boarfe pe care le adunase la un loc, şi ieşi în fugă din odaie. Între timp, domnul Goliadkin scoase repede scrisoarea ca s-o mai recitească – dar nu fu în stare. Punându-şi mâinile în cap, se sprijini uimit de perete. Nu era în stare să se gândească la nimic, nici să întreprindă ceva; nu înţelegea ce se petrece cu el. In sfârşit, văzând că vremea trece, iar Petruşka nu mai apare cu scurteică, domnul Goliadkin decise să meargă el singur. Deschizând uşa spre vestibul, auzi jos, la intrare, o larmă neobişnuită, discuţii, exclamaţii… Câteva vecine flecăreau, strigau, discutau ceva cu multă însufleţire – ce anume, ştia prea bine domnul Goliadkin. Se auzi glasul lui Petruşka; apoi nişte paşi.

„Doamne! Toată lumea o să dea buzna aici 1” gemu domnul Goliadkin, frângându-şi mâinile deznădăjduit şi alergă înapoi în camera sa, unde se prăbuşi aproape fără simţire pe divan, îngro-pându-şi faţa în pernă. Zăcu un timp aşa, apoi sări în picioare şi, fără să-l mai aştepte pe

Petruşka, îşi puse galoşii, mantaua, pălăria, vârî în buzunar portofelul şi coborî în fugă scara. „Nu trebuie nimic, nu trebuie nimic, dragul meu! Mă descurc eu şi singur, fac totul singur. Deocamdată nu-i nevoie de tine, şi poate că între timp lucrurile se vor aranja cum e mai bine”, murmură domnul Goliadkin adresându-se lui Petruşka pe care-l întâlni pe scară; apoi fugi în curte şi de acolo în stradă; inima i se strângea dureros în piept; tot nu se hotărâse încă. Ce să facă, cum să procedeze, cum să procedeze în acest moment atât de critic.

— Poftim! Ce mă fac acum, Dumnezeule? Şi ce nevoie era de toate astea! Strigă el, în sfârşit, în culmea deznădejdii, mergând şontâcăit pe stradă încotro vedea cu ochii. Ce nevoie era de toate astea? Căci dacă nu se întâmpla asta, tocmai asta, lucrurile s-ar fi aranjat în bine; dintr-o dată, dintr-o lovitură, dintr-o singură lovitură hotărâtă, energică, bine pregătită s-ar fi aranjat totul. Pot să pun mâna în foc că s-ar fi aranjat! Ştiu şi cum anume s-ar fi aranjat. Iată cum ar fi decurs totul: aş fi spus, prin urmare, că, adică, aşa şi pe dincolo, dar eu, domnul meu, fie-mi îngăduit s-o spun, n-am încotro; că, adică, în afaceri nu se procedează aşa; că, adică, domnul meu, stimate domn, nu se procedează aşa, şi impostorii nu au la noi şanse de izbândă; impostorul, domnul meu, este un om, ca să zic aşa, nevrednic şi care nu aduce nici un folos patriei. Înţelegi dumneata? Adică, înţelegi dumneata asta, stimate domn?! Uite, cam aşa, prin urmare… Deşi, adică, ce spun eu… Căci nu e de loc aşa, dar de loc nu este aşa… O cam încurc eu, guguman ce sunt! Sinucigaş ce sunt! Că, adică, sinucigaşule, nu-i de loc aşa… Poftim, acum, om depravat ce eşti, poftim cum se procedează!… Ei bine, ce mă fac eu acum? Ce trebuie să fac, de pildă, acum, în cazul acesta? La ce mai sunt bun acum? La oe mai eşti bun, omule, te întreb, la ce, Goliadkin ce eşti; ne-pricopsitule, nevrednicule! Şi acum, ce trebuie să fac? Să caut o trăsură, asta trebuie să fac; ia un cupeu, adică, şi prezintă-te la locul stabilit, ca să nu ne udăm

cumva picioruşele… Şi cine şi-ar fi putut închipui aşa ceva? Cum se poate aşa ceva, domnişoară, cum se poate aşa ceva, scumpă domnişoară! Şi când te gândeşti că e o fată cu creştere aleasă! Virtutea întruchipată! Bravo, n-am ce zice! M-ai uimit, domnişoară, pur şi simplu, m-ai uimit!… Şi toate astea din pricina unei educaţii imorale; după ce am văzut şi am înţeles atâtea, văd că toate astea se întâmpla numai din pricina imoralităţii. În loc s-o ia din copilărie cu toată stricteţea… ba şi cu nuieluşa câteodată, ei o îndoapă cu bomboane şi cofeturi, cu tot felul de dulciuri, ba şi bătrânul însuşi, coşcogea om cu situaţie, îi dă nas cu răsfăţul: că, adică, aşa şi pe dincolo, splendoarea mea, bucuria mea, eşti cea mai frumoasă şi câte şi mai câte, că, adică, o să te mărit cu un conte!… Şi uite că le-a arătat ce poate, şi-a dat arama pe faţă; le-a jucat festa: a dat cărţile pe faţă, că, adică, ăsta-i jocul meu! În loc s-o ţină acasă, tânără cum este, au dat-o la pension, la o madame franţuzoaică, la o emigrantă Falbalas oarecare ls; şi uite că a învăţat acolo fel de fel de la emigranta aia Falbalas – şi uite că acum lucrurile s-au întors cum s-au întors. Că, adică, pofteşte de te bucură! Că, adică, să mă aştepţi cu trăsura-cupeu la ora cutare sub fereastiă şi să-mi cânţi spanioleşte o romanţă sentimentală; şi te aştept, adică, pentru că ştiu că mă iubeşti, şi să fugim împreună, şi să ne adăpostim într-o colibă. In definitiv, nici nu e permis aşa ceva; căci, stimată domnişoară, dacă e vorba că lucrurile au ajuns până acolo – nici nu e permis aşa ceva, chiar şi legile interzic ca o fată cinstită şi nevinovată să fie răpită din casa părintească fără voia părinţilor! Dar, la urma urmelor, de ce şi pentru ce? Ce rost ar avea toate astea? Să se fi măritat, acolo, cu cine se cuvine, cu omul pe care i l-a hărăzit soarta, şi pace! Eu nu sunt decât un biet slujbaş; s-ar putea să-mi pierd şi slujba din pricina asta; s-ar putea să fiu dat şi în judecată din pricina asta, domnişoară! Aşa să ştii! Dacă n-ai ştiut-o până acum. Şi numai nemţoaica e de vină; ea trage sforile. De la vrăjitoarea asta pornesc toate; ea este capul răutăţilor. Pentru că au calomniat şi au

ponegrit un om, pentru că au născocit despre el o bârfeală josnică, o minciună ticăloasă, din îndemnul lui Andrei Filippovici, de-aia s-au în-tâmplat toate astea. Altminteri, cum de-ar fi amestecat şi Petruşka aici? Ce-l privesc toate astea pe dânsul? De ce-şi bagă nasul, nemernicul, în toată treaba asta? Ba nu, domnişoară, nu pot, în nici un caz nu pot, în nici un caz… Iartă-mă, dar nu pot. Va trebui cumva să mă scuzi de data aceasta. De la dumneata au pornit toate, domnişoară, nu de la nemţoaică, nu de la vrăjitoare, ci numai de la dumneata; pentru că vrăjitoarea este o femeie de treabă, pentru că vrăjitoarea nu are nici o vină, ci numai dumneata, domnişoară, eşti vinovată – aşa să ştii! Dumneata, domnişoară, dumneata mă târăşti în cloaca clevetirilor… Pe mine… Un om care şi aşa se pierde, un om care dispare prin el însuşi, din cauza lui însuşi, şi nu este în stare să se ţină în frâu pe el însuşi, nu este stăpân nici pe propriile sale fapte – ce vorbă mai poate fi aici despre nuntă! Şi cum se vor termina toate astea? Cum se vor aranja? Mult aş da să aflu acest lucru!”

Aşa cugeta în disperarea lui nemărginită eroul nostru. La un moment dat, venindu-şi în fire, constată că se află undeva pe Liteinaia. Era un timp groaznic: lapoviţă, ninsoare şi ploaie – exact ca în noaptea aceea de neuitat, în ceasul nefast de la miedul nopţii, când începuseră toate nenorocirile domnului Goliadkin.

„Numai în voiaj de nunta nu poţi pleca pe o vreme ca asta! Gârl-dea domnul Goliadkin, scrutând cerul pâclos – prăpăd, nu alta… Doamne, Dumnezeule! Unde găseşti acum o trăsură, de pildă? N-o fi punctuleţul acela negru din colţ, un cupeu? Ia să vedem! Să cercetăm… Doamne, Dumnezeule 1” se frământa eroul nostru, îndreptându-şi paşii slabi şi nesiguri spre locul unde i se păruse că se zăreşte un cupeu. „Ba, uite ce am să fac: mă duc, cad la picioarele lui, dacă se poate, şi îl rog umil. Că, adică, aşa şi pe dincolo, îmi încredinţez soarta în mâinile dumneavoastră, ca un şef bun ce sunteţi; că, adică, excelenţavoastră, ocrotiţi şi oblăduiţi

un om; căci aşa şi aşa, adică, uite cum stă chestia, o faptă potrivnică legilor; nu mă lăsaţi pradă nenorocirii, sunteţi pentru mine ca un părinte, nu mă lăsaţi… Salvaţi-mi demnitatea, onoarea, numele şi prenumele… de un ticălos, de un imoral şi pervers, salvaţi-mă… El e altcineva, excelenţavoastră, iar eu sunt altcineva; el e başca socoteală şi eu sunt başca socoteală; credeţi-mă, excelenţavoastră, că eu sunt altul, un om întru totul diferit; că, adică, aşa să se ştie. Că adică, nu mai pot suferi să semăn cu el; faceţi rectificarea cuvenită, binevoiţi a da ordin să se facă rectificarea cuvenită – să fie anulată această substituire arbitrară şi strigătoare la cer… ca exemplu pilduitor pentru oricine şi pentru toate timpurile, excelenţavoastră. Sunteţi pentru mine ca un părinte; un şef, bineînţeles, un şef ocrotitor şi oblăduitor trebuie să încurajeze asemenea porniri… Ar fi şi un gest cavaleresc. Că, adică, sunteţi pentru mine un şef ocrotitor, un adevărat părinte şi-mi încredinţez soarta în mâinile dumneavoastră şi nu voi ieşi din cuvântul dumneavoastră, îmi încredinţez soarta… Şi mă retrag din toate… Precum ca să se ştie!”

— Ascultă, prietene, eşti birjar?

— Birjar…

— Am nevoie de un cupeu, pentru o seară întreagă…

— Mergeţi departe?

• Pentru toată seara, pentru toată seara; oriunde va fi nevoie, dragul meu, oriunde va fi nevoie.

— Vreţi să mergeţi afară din oraş?

— Da, dragul meu; poate că şi afară din oraş. Nu sunt nici eu încă sigur, dragul meu, n-aş putea să-ţi spun precis, dragul meu. Căci, să vezi, dragul meu, poate că lucrurile se aranjează spre mai bine. Ştii doar, dragul meu…

— Ştiu, domnule, aşa este; deie Domnul fiecăruia.

— Aşa, dragul meu, aşa; îţi mulţumesc, dragul meu; ei, şi cât o să mă coste, dragul meu…?

— Plecaţi acum?

— Da, chiar acum, adică nu, ai să aştepţi într-un anumit loc… N-ai să aştepţi prea mult, dragul meu…

— Păi, dacă mă luaţi pentru o seară întreagă, vă costă cel puţin şase ruble. Altcum nu se poate pe o vreme ca asta…

— Bine, dragul meu, bine; îţi mai dau ceva şi pe deasupra. Aşadar, du-mă chiar acum, dragul meu.

— Poftiţi, urcaţi-vă; daţi-mi voie să îndrept aici puţin; poftiţi. Încotro porunciţi?

— Spre podul Izmailovski, dragul meu.

Birjarul se caţără pe capră şi îndemnă cele două mârţoage numai pielea şi osul – pe care cu greu izbuti să le despartă de lada cu fân – şi o luă spre podul Izmailovski. Deodată însă, domnul Goliadkin trase de sfoară, opri cupeul şi îl rugă cu glas implorator să întoarcă din drumul spre podul Izmailovski şi s-o ia pe o altă stradă. Birjarul coti pe o altă stradă şi după vreo zece minute cupeul tocmit de domnul Goliadkin se opri în faţa casei în care locuia excelenţa-sa. Domnul Goliadkin coborî, îl rugă stăruitor pe vizitiu să-l aştepte, apoi, cu inima pierită, urcă scara la etaj, trase de finii clopoţelului, uşa se deschise şi eroul nostru se văzu în vestibulul excelenţei-sale.

— Excelenţa-sa e acasă? Îl întrebă domnul Goliadkin pe fecior.

— Cine sunteţi dumneavoastră? Întrebă feciorul, măsurându-l din cap până în picioare.

— Eu sunt, dragul meu, eu sunt. Goliadkin, funcţionar, în gradul de consilier titular, consilierul titular Goliadkin, că, adică, am venit aşa şi pe dincolo, pentru explicaţii.

— Aşteptaţi; nu se poate aşa…

— Dragul meu, eu nu pot să aştept: vin într-o chestiune importantă, care nu suferă nici o amânare…

— Dar din partea cui veniţi? Aveţi vreo scrisoare?

— Ba nu, dragul meu, vin personal… Anunţă-mă, dragul meu, că, aşa şi pe dincolo… Pentru explicaţii. Iţi voi mulţumi pentru asta, dragul meu.

— Nu e voie. Am ordin să nu primesc pe nimeni; excelenţa-sa are musafiri. Poftiţi mâine dimineaţă, la ora zece…

— Dar te rog, anunţă-mă, dragul meu; nu pot, mi-e cu neputinţă să mai aştept… Altfel, vei avea de dat socoteală, dragul meu.

— Ce atâta vorbărie, du-te şi anunţă; doar n-o să ţi se tocească ciubotele! Zise un alt fecior care şedea tolănit pe o bancă, fără să scoată o vorbă până atunci.

— Deştept mai eşti! Am ordin să nu primesc, ai înţeles! Audienţele pentru dumnealor sunt numai dimineaţa.

— Anunţă. Doar n-o să-ţi cadă limba!

— Eu pot să anunţ, şi nici limba n-o să-mi cadă. Dar dacă am ordin să nu dau drumul la nimeni, înţelegi, am ordin! Intraţi în anticameră.

Domnul Goliadkin trecu în anticameră; pe masă era o pendulă. Constată că era ora opt şi jumătate. I se strânse inima de îngrijorare. Era gata să renunţe, să se întoarcă, dar în clipa aceea auzi glasul tunător al feciorului deşirat, care, oprindu-se în pragul încăperii de alături, anunţă cu glas tare numele domnului Goliadkin. „Ce gâtlej! Gândi eroul nostru cuprins de negrăită tristeţe…

— Cel costa să spună simplu: că, adică, aşa şi pe dincolo, a venit prea plecat pentru explicaţii – că, adică… Binevoiţi să-l ascultaţi… Dar aşa, a stricat totul, mi-a zădărnicit tot planul; dar să zicem… Poate că nu-i nimic…” De altfel, nu prea a mai avut timp să-şi continue reflecţiile, căci feciorul s-a întors, spunându-i „poftiţi” şi l-a condus pe domnul Goliadkin în cabinetul excelenţei-sale.

Când trecu pragul cabinetului în care fusese poftit, eroul nostru nu mai văzu nimic, ca şi cum ar fi orbit. Apoi desluşi ca prin ceaţă două-trei siluete şi apucă să-şi spună doar atât: „oaspeţi, probabil”. In cele din urmă, eroul nostru izbuti totuşi să vadă mai limpede steaua de pe fracul negru al excelenţei-sale, apoi îşi plimbă privirea şi peste frac şi, în sfârşit, îşi recapătă capacitatea contemplării totale…

— Ce este? Auzi el glasul atât de binecunoscut al superiorului său.

— Consilierul titular Goliadkin, excelenţă.

— Vorbeşte!

— Am venit să mă explic…

— Poftim?… Cum…?

;< i – Aşa. Că, adică, aşa şi pe dincolo, am venit să mă explic, excelenţavoastră.

~ Da,… Cine eşti dumneata…?

S87 lular.

Do-do-domnul Goliadkin, excelenţavoastră – consilier ti-

— Şi ce vrei să-mi spui?

— Că adică, aşa şi aşa, sunteţi pentru mine ca un părinte; mă retrag de bunăvoie din cauză, şi vă rog să mă apăraţi împotriva duşmanului —• aşa!

— Ce-ai spus…?

— Se ştie…

— Ce se ştie?

Domnul Goliadkin amuţi; bărbia începuse să-i tremure…

— Ei?

— Am crezut că o să fie cavalereşte, excelenţavoastră. Că, adică, aşa e cavalereşte şi sunteţi pentru mine ca un părinte… Că adică, aşa şi aşa, vă cer ocrotire, cu la… Crimi în ochi vă… Vă rog, şi că asemenea por… niri tre… Buie. În. În. Curajate.

Excelenţa-sa întoarse capul, iar eroul nostru, timp de câteva secunde, nu mai văzu nimic.

I se tăiase respiraţia… Se înăbuşea. Nu mai ştia unde se află… se simţea copleşit de ruşine şi de o tristeţe apăsătoare. Şi nu mai ştiu ce a urmat după aceea. Revenindu-şi, eroul nostru constată că excelenţa-sa discuta cu musafirii săi pe un ton mai ridicat. Pe unul dintre oaspeţi domnul Goliadkin îl recunoscu îndată: era Andrei Filippovici. Pe celălalt interlocutor nu-l cunoştea; deşi i se păru o figură oarecum cunoscută. Era un bărbat în vârstă, înalt, voinic, cu sprincene stufoase şi favoriţi impresionanţi,

cu o privire expresivă. La gât purta o decoraţie, iar în gură ţinea o ţigaretă. Necunoscutul fuma şi, fără a scoate ţigara din gură, dădea din cap cu importanţă, aruncând câte o privire spre domnul Goliadkin. Domnul Goliadkin se simţi jenat; îşi întoarse privirea în altă parte şi atunci zări încă un vizitator foarte ciudat. În pervazul uşii pe care până atunci eroul nostru o socotise oglindă, cum i se mai întâmplase şi altădată – apăru el, se ştie cine: cunoscutul său foarte apropiat, amicul domnului Goliadkin. Într-adevăr, domnul Goliadkin-junior se afla în camera alăturată şi scria de zor; acum, terminând probabil, venea cu nişte hârtii subsuoară; se apropie de excelenţa-sa şi, cu multă abilitate, aşteptând să fie observat numaidecât, reuşi să intervină şi el în discuţie, postându-se respectuos în spatele lui Andrei Filippovici şi oarecum în umbra necunoscutului cu ţigara în gură. Părea că domnul Goliadkin-junior urmărea cu mult interes discuţia la care asista în acest moment, căci dădea din cap cu importanţă, îşi schimba mereu Jocul în paşi mici, trepădaţi, căuta mereu privirea excelenţei-sale, implorând parcă permisiunea să spună şi el o vorbă. „Canalia 1” gândi domnul Goliadkin şi, fără voie, făcu un pas înainte. În răstimp, generalul se întoarse şi, oarecum nehotărât, se apropie de domnul Goliadkin.

— Bine, bine; poţi să te retragi. Voi cerceta cazul dumitale, iar acum dau poruncă să fii condus… Generalul se uită întrebător la necunoscutul cu favoriţi stufoşi. Acesta dădu din cap în semn de aprobare.

Domnul Goliadkin simţi fără greş că este considerat şi tratat cu totul într-alt fel decât s-ar fi cuvenit şi decât merita el în realitate; că nu este privit aşa cum trebuie. „Oricum, trebuie să mă explic, gândi el, că, adică, aşa şi pe dincolo, excelenţavoastră.” Cum îşi lăsase, zăpăcit, privirea în jos, zări spre surprinderea sa nemărginită pe încălţămintea exeelenţei-<sale o pată destul de albă, destul de măricică. „Să fi crăpat oare?” se întrebă domnul Goliadkin. Dar imediat făcu descoperirea că ghetele

excelenţei-sale nu erau crăpate, ci aveau nişte luciri puternice – fenomen cu totul explicabil prin faptul că încălţămintea era de lac şi răsfrângea razele de lumină. „Asta se cheamă reflex, gândi eroul nostru, dar această expresie este uzitată mai ales în atelierele pictorilor; unii mai numesc aceste sclipiri racursuri luminoase.” Aci domnul Goliadkin ridică privirea şi înţelese că e momentul să vorbească, pentru că altminteri lucrurile puteau lua o întorsătură nefavorabilă… Eroul nostru făcu un pas înainte.

— Adică, aşa şi pe dincolo, excelenţavoastră, zise el, în secolul nostru impostorii n-au nici o şansă de izbândă.

Generalul nu răspunse nimic, ci trase cu putere firul clopoţelului. Eroul nostru mai înainta un pas.

— El este un om ticălos şi pervers, excelenţavoastră, zise eroul nostru pierzându-şi de tot cumpătul şi tremurând de frică, şi în acelaşi timp arătând cu degetul, cu multă îndrăzneală şi hotărâre pe nevrednicul său geamăn, care tocmai trepăda în jurul excelenţei-sale; că, adică, mă refer la o anumită persoană cunoscută.

Aceste cuvinte ale domnului Goliadkin avură darul de a provoca o animaţie generală. Andrei Filippovici şi persoana necunoscută dădură din cap aprobator; excelenţa-sa trăgea energic de firul clopoţelului, chemând servitorii. Iar domnul Goliadkin-junior, la rândul său, făcu un pas înainte.

— Excelenţa voastră, zise el, vă rog respectuos să-mi îngăduiţi şi mie o vorbă. Glasul domnului Goliadkin-junior răsună toarte hotărât; se simţea evident absolut în dreptul său.

— Îngăduiţi-mi să vă întreb, începu el, anticipând prin sârgu-inţa sa răspunsul excelenţei-sale şi adresându-se de data aceasta domnului Goliadkin; îngăduiţi-mi să vă întreb, în faţa cui vă permiteţi să vorbiţi astfel? In faţa cui vă aflaţi, în cabinetul cui vă aflaţi?… Domnul Goliadkin-junior părea extrem de tulburat; era roşu la faţă de indignare şi mânie, iar ochii i se umpluseră de lacrimi.

— Domnii Bassavriukov! Anunţă cu glas tunător lacheul apărut în uşa cabinetului. „O familie cunoscută de nobili, originari din Ucraina”, reflectă domnul Goliadkin, simţind în acelaşi timp că cineva, cu un gest prietenesc, şi-a pus mâna pe umerii săi şi totodată o altă mână i s-a proptit în spate; nemernicul geamăn al domnului Goliadkin trepăda înainte-i, arătând drumul, şi astfel eroul nostru îşi dădu seama că este împins spre uşa impresionant de mare a cabinetului excelenţei-sale. „Exact ca la Olsufi Ivanovici”, gândi el şi se pomeni în vestibul. Întorcând capul, văzu în preajma sa pe cei doi lachei ai excelenţei-sale şi pe geamănul său.

— Mantaua, mantaua, mantaua, mantaua prietenului meu! Mantaua celui mai bun prieten al meu! Se agita nemernicul, smul-gând din mâna unuia dintre lachei mantaua şi aruncând-o, pentru o şi mai cruntă şi mai ticăloasă bătaie de joc, pe capul domnului Goliadkin. Încercând să scape de mantaua astfel aruncată, domnul Goliadkin-senior auzi clar râsetele celor doi lachei. Dar fără să mai asculte şi fără să mai fie atent la tot ce se petrece în juru-i, el părăsi vestibulul şi se pomeni pe scara luminată. Domnul Goliadkin-junior se ţinu după el.

— Adio, excelenţă! Strigă el în urma domnului Goliadkin-senior.

— Ticălosule! Strigă, la rândul său, eroul nostru cu totul ieşit din fire.

— Fie şi ticălos…

— Desfrânatule…

— Fie şi desfrânat… Aşa răspundea onestului domn Goliadkin necinstitul său adversar şi, după obiceiul său ticălos, se uita de sus, din capul scării, ţintă în ochii domnului Goliadkin, ca şi cum l-ar fi îndemnat să mai continue. Eroul nostru nu mai avu altă soluţie decât să scuipe de scârbă şi să fugă afară; zdrobit şi copleşit cum era, nu mai ştiu nici cine şi nici cum îl urcase în cupeu. Venindu-şi în fire, înţelese că trăsura înaintează de-a lungul Fontankăi. „Va să zică, spre podul Izmailovski?” gândi

domnul Goliadkin… Aci eroul nostru ar fi vrut să mai cugete la un lucru foarte important, dar n-a mai fost chip; părea să fie vorba de ceva atât de îngrozitor, încât ar fi fost imposibil de explicat… „Nu-i nimic!” îşi zise eroul nostru şi-şi continuă drumul spre podul Izmailovski.

Capitolul XIII.

Vremea arăta semne de îndreptare. Într-adevăr, ninsoarea, care până atunci căzuse în fulgi mari, apoşi şi deşi, începu să se rărească şi la urmă încetă cu totul. Se mai însenină, şi pe cer apărură ici-colo stele sclipitoare. Dar pe stradă era zloată, noroi, şi atmosfera rămânea umedă şi înăbuşitoare, mai cu seamă pentru domnul Goliadkin, care şi aşa abia mai sufla. Mantaua pătrunsă de apă îi apăsa mădularele cu o umezeală aburită, neplăcută; greutatea ei îl dărâma, picioarele îi erau şi aşa de mult istovite. Un tremur febril îi scutura neîncetat corpul – îl treceau fiori reci, înţepători; extenuarea răzbea din trupu-i vlăguit într-o sudoare rece, de om bolnav, încât domnul Goliadkin uită de data aceasta să mai repete cu acest prilej nimerit şi cu fermitatea şi hotărârea ce-l caracterizau, fraza lui preferată, că s-ar putea ca totul să se aranjeze deodată cum e mai bine, într-un fel sau într-altul, negreşit. „De altfel, nimic deosebit deocamdată”, adăugă eroul nostru cu toată convingerea şi cu optimismul său din totdeauna, ştergând picăturile reci care i se prelingeau pe faţă de pe borurile pălăriei sale rotunde, îmbibată de apă. Adăugind că, deocamdată, nu era încă nimic deosebit, eroul nostru încercă să se aşeze pe un buştean mai gros, care zăcea lângă stiva de lemne din curtea lui Olsufi Ivanovici. Nu era cazul, bineînţeles, să se gândească la serenade spaniole şi scări de mătase; trebuia să-şi găsească totuşi un colţişor mai retras, fie chiar şi nu prea călduros, dar cât de cât comod şi ferit de priviri indiscrete. II tenta mult, în treacăt fie spus, locşorul acela din antreiaşul de serviciu al locuinţei lui Olsufi Ivanovici, unde stătuse două ceasuri încheiate, pe la începutul acestei istorisiri adevărate, între dulapul cel

mare şi draperiile vechi, în mijlocul a tot felul de boarfe şi vechituri casnice netrebuincioase. Trebuie spus că şi acum domnul Goliadkin stătea şi aştepta mai bine de două ore încheiate în curtea lui Olsufi Ivanovici. Dar colţişorul acela discret şi primitor, unde se simţise atât de bine atunci, prezenta de data aceasta unele neajunsuri, inexistente mai înainte. Primul inconvenient era că locul fusese probabil între timp reperat, luându-se anumite măsuri preventive de când cu întâmplarea de la ultimul bal din casa lui Olsufi Ivanovici; al doilea.

— Că trebuia să aştepte semnul convenit din partea Klarei Olsufievna, pentru că, oricum, un asemenea semn convenţional trebuia să existe negreşit; doar aşa s-a procedat întotdeauna şi „de bună seamă, nu suntem noi primii care să punem începutul la asemenea dandanale şi nici ultimii cu care se vor încheia”. Domnul Goliadkin îşi mai aduse aminte cu acest prilej, tot în treacăt, şi de un roman pe care îl citise cândva, unde eroina a făcut un semn convenit lui Alfred într-o împrejurare absolut asemănătoare, atârnând o panglică roz la fereastră. Dar o panglică roz acum, noaptea, şi în condiţiile climei peters-burgheze, cunoscută prin umezeala şi instabilitatea ei, nu mai putea fi luată în considerare, într-un cuvânt, părea cu totul imposibilă. „A trecut vremea scărilor de mătase, cugetă eroul nostru, să mă aciuez mai bine într-un locşor discret şi neobservat… Uite aici, de pildă.” Şi îşi alese un locşor în dreptul ferestrelor, lângă stiva de lemne. Bineînţeles, prin curte treceau tot felul de persoane străine: vizitii, servitori; se auzea huruit de roţi şi fornăit de cai etc.; locşorul i se păru totuşi cel mai potrivit: dacă putea sau nu putea fi observat – aceasta era o altă chestiune; deocamdată, avea avantajul de a şti, stând în umbră şi nevăzut de nimeni, de a vedea totul. Ferestrele erau puternic luminate, semn că în casa lui Olsufi Ivanovici avea loc o reuniune. Nu se auzea însă muzică. „înseamnă că nu e bal, ci s-au adunat cu un alt prilej oarecare, gândi cu inima

strânsă eroul nostru. Dar n-am greşit oare ziua? Îi fulgeră prin cap. Să fi greşit eu cumva data? Se poate, tot ce se poate… Şi uite cum anume s-ar fi putut întâmpla. Scrisoarea o fi fost scrisă încă de ieri, iar la mine n-a ajuns ieri, şi n-a ajuns pentru că păcătosul acela de Petruşka a hoinărit cine ştie pe unde 1 Ori a fost scrisă mâine şi… Nu, ce spun eu!… Că mâine trebuie făcut totul, adică mâine trebuia s-o aştept aici, cu trăsura…" Aci eroul nostru simţi că-i îngheaţă sângele în vine şi căută scrisoarea în buzunar ca să se convingă. Dar spre surprinderea sa nu mai găsi scrisoarea în buzunar. „Cum aşa? Şopti domnul Goliadkin mai mult mort decât viu, unde am pus-o? S-o fi pierdut? Atât îmi mai lipsea! Gemu el disperat. Dar dacă nimereşte în mâinile unui răuvoitor? (poate că a şi nimerit), Dumnezeule! Ce o să se întâmple acum! Se iscă un tămbălău de… Vai, ce soartă vitregă!" Şi domnul Goliadkin începu să tremure ca varga la gândul că tizul şi geamănul lui neruşinat i-a sfeterisit scrisoarea în momentul când îi arunca mantaua în cap; căci numai cu scopul acesta procedase aşa, aflând prin careva dintre duşmanii domnului Goliadkin despre scrisoare. „De aceea a căutat să pună mâna pe ea, îşi zise eroul nostru, drept dovadă… Dar ce să mai căutăm dovezi…!" După şocul de groază şi înmărmurirea de o clipă, sângele îi năvăli vâjâind în cap; scrâşnind din dinţi şi ge-mând, domnul Goliadkin îşi puse mâinile în cap şi se lăsă deznădăjduit pe buştean, încercând să-şi adune gândurile… Dar în creierul lui înfierbântat nu se închega nici un gând mai limpede. I se prefirau prin minte diferite chipuri, reînviau mai clar sau vag de tot nişte întâmplări de mult uitate, năvăleau tot felul de melodii, nişte cântece stupide… Ce tânjală a inimii sfâşietor de nefirească! „Doamne, Dumnezeule! Gândi el, revenindu-şi puţin, înăbuşind un plâns amarnic în piept. Dă-mi tărie de cuget în abisul de nepătruns al nenorocirilor mele! Că sunt pierdut, sfârşit de tot – nu încape îndoială, şi e firesc să fie aşa, pentru că nici n-ar putea fi altfel. In primul rând, că mi-

am pierdut slujba, am pierdut-o sigur, este exclus să. Nu o fi pierdut… Dar să zicem că aceasta s-ar aranja într-un fel. Să zicem că pentru început mi-ar ajunge şi bruma de bani pe care o am; îmi caut o altă locuinţă, mai micuţă, şi de ceva mobilă va fi nevoie… Petruşka, în orice caz, nu mai rămâne la mine. Mă descurc eu şi fără păcătosul acela… Cumva cu ajutorul vecinilor; nu e rău! Vii şi pleci când vrei; nu te mai sâoâie Petruşka mormăind că vii târziu – iar nu e rău! Aşadar, e mai bine cu ajutorul vecinilor… Să zicem că în privinţa asta lucrurile se vor aranja cumva. Dar de ce vorbesc eu despre cu totul altceva, de ce nu vorbesc despre ceea ce trebuie?” Aci gândul lui reveni la situaţia în care se afla în acel moment. Privi în jur. „Doamne, Dumnezeule! Doamne, Dumnezeule! Dar ce tot îndrug eu acum?” gândi el pierdut complet şi luându-şi iar capul înfierbântat între mâini.

— Mai rămânem mult aici, boierule? Se auzi un glas deasupra lui. Domnul Goliadkin tresări; birjarul stătea în faţa lui, ud leoarcă şi rebegit de frig; pierzându-şi răbdarea şi împins de plictiseală s-a gândit să coboare pentru a vedea ce face domnul Goliadkin între stivele de lemne.

— Eu, dragul meu, nimic… Uite, îndată, dragul meu, mai aşteaptă puţintel… Mai aşteaptă…

Birjarul plecă mormăind sub nas. „De ce o fi bombănind şi el? Gândea printre lacrimi domnul Goliadkin. Că doar l-am angajat pentru toată seara, sunt prin urmare, oarecum… În dreptul meu… Ce mai! L-am angajat pentru toată seara, şi gata! Chiar dacă stai locului, ce te interesează. Aşa vreau eu. Dacă vreau – mă urc în trăsură şi mergem, dacă nu vreau – nu mă urc şi stăm pe loc. Iar faptul că stau aici, în dosul stivei de lemne, nu înseamnă nimic… Mă priveşte. Şi n-ai dreptul să spui nimic; vrea boierul să stea lângă stiva de lemne, şi stă acolo lângă stiva de lemne… Atinge onoarea cuiva? Nu. Aşadar? Ce mai! Uite aşa, domniţa mea, dacă vrei să ştii. Iar în ce priveşte traiul împreună în colibă, domniţa mea, adică, aşa şi pe dincolo, în secolul nostru

nimeni nu e dornic să trăiască în colibă. Aşa să ştii! Dar fără principii morale în secolul nostru industrial, domniţa mea, nu merge – dovadă, exemplul dumitale dăunător de acum… Că, adică, poate omul să lucreze şi ca impiegat undeva şi să stea în colibă, pe malul mării. În primul rând, domniţa mea, pe malul mării nu există impiegaţi, în al doilea rând – nici n-ai cum să obţii un asemenea post de impiegat. Căci să presupunem, de pildă, că fac o cerere, mă prezint – că adică, aşa şi pe dincolo, vreau să mă angajaţi impiegat, că, adică, cum să spun… Şi apăraţi-mă de duşman… Iar ei ţi-or spune, stimată domniţă, că, adică, asta… Impiegaţi sunt destui şi că nu vă aflaţi aici la emigranta Fal-halas, unde aţi învăţat principii morale, la care sunteţi un exemplu dăunător. Principii morale, stimată domniţă, înseamnă să stai acasă, să-ţi respecţi părintele şi să nu te gândeşti la măritişuri înainte de vreme. Va veni şi vremea măritişului, stimată domniţă, aşa să ştii! Bineînţeles, trebuie să cultivi diferite talente, ca, de pildă: să cânţi din când în când la pian, să conversezi franţuzeşte, să cunoşti ceva istorie, geografie, catehismul şi aritmetica – aşa să ştii! N-ai nevoie de mai mult. Şi-apoi, nu trebuie să uiţi nici de bucătărie. Domeniul de cunoştinţe al oricărei tinere binecrescute trebuie să cuprindă şi bucătăria! Dar aşa, cum vine asta? Ce mai vorbă! În primul rând, drăguţa mea, mult stimata mea domniţă, nu te lasă cei de acasă, iar dacă te lasă – trimit din urmă o poteră şi pe urmă, poftim după gratii, la mânăstire. Ei, şi atunci, stimată domniţă, ce ne facem? Ce mă fac eu atunci? Ai să-mi spui, poate, domniţa mea, după exemplul unor romane stupide, să vin pe colnicul din apropiere şi să mă topesc în lacrimi privind zidurile reci ale temniţei dumitale şi la urmă să mor ur-mând obiceiul unor poeţi şi romancieri germani caraghioşi, asta vrei, stimată domniţă? Dar în primul rând, dă-mi voie să-ţi spun prieteneşte că lucrurile astea nu se fac aşa; în al doilea rând, ştii ce-aş face eu? V-aş da o învăţătură de minte cu nuiaua, şi ' dumitale, şi părinţilor dumitale, pentru că te-au

lăsat să citeşti cărticele franţuzeşti, căci aceste cărticele franţuzeşti nu te învaţă lucruri bune. Ele conţin otravă… Otrava descompunerii, domniţa mea 1 Sau poate crezi, dă-mi voie să te întreb, îţi închipui cumva, că adică, aşa şi pe dincolo, fugim nepedepsiţi şi că… Adică, ne tocmim o colibă pe malul mării şi ne apucăm să gângurim despre tot felul de sentimente şi că toată viaţa numai asta vom face, trăind în bunăstare şi fericire; că pe urmă apare şi un urmaş, şi că noi… Adică, aşa şi pe dincolo, părintele nostru, domnule consilier de stat Olsufi Ivanovici, poftim, adică, vi s-a născut şi un urmaş şi, de aceea, cu acest prilej fericit, vă retrageţi blestemul şi bine-cuvântaţi fericita pereche? Nu, domniţă, repet, nu prea se întâm-plă aşa; şi mai întâi că n-o să fie nici o gângureală, lasă-ţi orice nădejde. Astăzi, bărbatul, stimată domniţă, este stăpân, şi o soţie bună şi binecrescută trebuie să-i facă totul pe plac. Tot felul de gingăşii, delicateţuri şi sentimentalisme, domniţa mea, nu au trecere astăzi, în secolul nostru industrial; a trecut, adică, vremea lui Jean-Jacques Rousseau. Astăzi vine, de pildă, bărbatul flămând de la serviciu – şi cere, adică: sufleţelule, n-ai ceva de mâncare, un rachiaş, colea, şi o scrumbioară pentru gustărică? Şi dumneata, stimată domniţă, trebuie să fii gata şi cu rachiaşul şi cu scrumbioară. Soţul va mânca cu poftă şi nici nu se va uita măcar la dumneata, ci va spune: acum du-te, adică, şi vezi-ţi de bucătărie, drăguţo, şi ai grijă ca prânzul să fie gata la timp, şi doar o dată pe săptămână dacă te va săruta, dar şi atunci cu indiferenţă… Uite cum vedem noi lucrurile astea, domniţa mea! O dată pe săptă- > (mână şi cu toate indiferenţa, va să zică!… Uite cum va fi, dacă e să vorbim pe şleau, dacă au ajuns lucrurile până acolo, dacă e să privim chestiunea în modul cuvenit… Şi, la urma urmei, ce mă privesc pe mine toate astea? De ce mă amesteci, stimată domniţă, în mofturile acestea ale dumitale? «Că, adică, omule drag inimii mele, care suferi pentru mine ş.a. rn. D.» Dar în primul rând, eu, „; stimată

domniţă, nu sunt potrivit pentru dumneata; o ştii doar, „ nu mă pricep la complimenturi, să înşir tot felul de fleacuri ga-

I.

Lante, atât de dragi inimilor femeieşti; nu-mi plac filfizonii; dar nici ca înfăţişare, recunosc, nu ^înt potrivit. La mine nu găseşti falsă pudoare ori lăudăroşenie, ci sinceritate pură. Că, adică, aşa şi pe dincolo, vorbesc deschis, sunt franc şi drept din fire şi am o minte trează; nu-mi plac intrigile. Nu sunt intrigant, adică, şi mă mândresc cu asta, aşa să ştii… Nu port mască între oamenii de bine şi ca să fie spus totul…”

Domnul Goliadkin tresări. Barba roşcovană şi udă ciuciulete a birjarului său apăru iarăşi între stivele de lemne…

— Îndată, dragul meu, să ştii că vin îndată; eu, dragul meu, vin îndată, zise domnul Goliadkin cu un tremur jalnic în glas.

Birjarul se scarpină la ceafă, îşi mângâie îngândurat barba, făcu un pas înainte… se opri şi se uită cu bănuială la domnul Goliadkin.

— Îndată, dragul meu; să vezi… Dragul meu… Mai aşteaptă puţin, căci, să vezi, dragul meu, numai câteva clipe mai am aici… Auzi, dragul meu…

— Poate că nu mai mergeţi de loc? Zise în cele din urmă birjarul, apropiindu-se hotărât de domnul Goliadkin…

— Ba nu, dragul meu, vin numaidecât. Ştii, dragul meu, aştept…

— Aşa…

— Ştii, dragul meu… Din ce sat eşti, dragul meu?

— Iobagi suntem…

— Şi ai stăpâni buni…?

— De…

— Aşa, dragul meu; mai aşteaptă puţin, dragul meu. Eşti de mult la Petersburg, dragul meu?

— Păi, cam de un an…

— Şi o duci bine, dragul meu?

— N-am de ce să mă plâng.

— Aşa, dragul meu, aşa. Mulţumeşte providenţei, dragul meu. Să cauţi să dai de un om bun, dragul meu, în zilele noastre rar se întâlnesc oameni buni, dragul meu; un om bun îţi potoleşte şi foamea, şi setea, dragul meu; omul bun… Iar uneori, o ştii doar, că şi de prea mare huzur şi prin aur curg lacrimi, dragul meu… Ai aici un exemplu dureros; aşa să ştii, dragul meu…

Birjarului i se făcu milă de domnul Goliadkin.

— Păi, dacă ziceţi că e nevoie, să mai aştept. Dar o să staţi mult aici? >„

— Ba nu, dragul meu, nu; ştii, cred că… Cred că n-am să mai aştept, dragul meu. Tu ce zici, dragul meu? Fac ce spui tu. N-am să mai aştept aici…

— Poate că nu mai aveţi nevoie de mine?

— Nu, dragul meu, nu; şi îţi voi mulţumi, dragul meu… Aşa să ştii. Cât îţi datorez, dragul meu?

— Păi, cu cât ne-am tocmit, boierule, atâta să-mi daţi. Am aşteptat cam mult; n-o să obijduiţi un om, boierule.

— Bine, bine, dragul meu, poftim. Domnul Goliadkin achită pe loc birjarului cele şase ruble şi se hotărî definitiv să nu mai piardă vreme, adică să plece de acolo, mai ales că problema fusese rezolvată definitiv fiind achitat şi birjarul şi, nemaiavând, prin urmare, de ce să aştepte, ieşi din curte, o luă de la poartă la stânga şi, fără să se mai uite înapoi, sufocându-se de bucurie, o luă la fugă. „Poate că o să se aranjeze cumva totul cum e mai bine, îşi făcea el socoteala, iar eu am să scap în felul acesta de o mare primejdie.” într-adevăr, domnul Goliadkin se simţi deodată uşurat de o grea povară. „De s-ar aranja totul cu bine! Îşi zise iar eroul nostru, deşi în sinea lui nu prea era convins de sensul cuvintelor sale. Aşadar, iată cum… Gândea el, ba nu, mai bine ar fi să fac altfel… Sau, şi mai bine, uite cum aş face…” Chinuit astfel de îndoieli şi tot căutând cheia rezolvării acestor îndoieli, eroul nostru ajunse până la podul Semionovski, iar ajungând la podul Semionovski, hotărî

înţelepţeşte şi, bineînţeles, definitiv, să se reîntoarcă. „Va fi mai bine aşa, gândi el, să procedez, adică, într-altfel, şi uite cum anume: să mă duc ca un observator dinafară… Exact. Zis şi făcut; că, adică, sunt un observator dinafară, persoană străină de cauză – şi atât; iar încolo, orice s-ar întâmpla, n-am nici o vină, nu mă priveşte! Grozavă idee! Uite aşa trebuie să decurgă totul.”

Hotărând să se înapoieze, eroul nostru s-a reîntors cu adevărat, mai ales că, potrivit inspiraţiei sale fericite, se vedea în situaţia unei persoane cu totul dinafară. „E chiar mai bine aşa: n-ai nici o răspundere, şi în acelaşi timp vezi tot ce trebuie… E mai bine aşa! E mare lucru totuşi să chibzuieşti bine şi să-ţi faci calculele dinainte. Aşadar, totul este în regulă!” Liniştindu-se astfel, eroul nostru se adăposti iar la umbra protectoare a stivei de lemne care-i asigura aşteptarea şi observaţia liniştită, rămânând cu privirea aţintită spre ferestrele locuinţei lui Olsufi Ivanovici. Acum însă nu trebui să aştepte mult. Deodată, observă la toate ferestrele o mişcare neobişnuită, perdelele se dădură la o parte, apărură nişte siluete şi grupuri de oameni se îmbulziră la geamuri, cer-cetând cu privirea interiorul curţii. Convins că umbra stivei îl acoperă îndeajuns ca să nu fie văzut, eroul nostru, la rându-i, urmări cu interes toată această mişcare, întinzând gâtul spre a vedea la dreapta şi la stânga, atât cât îi permitea umbra scurtă şi ocrotitoare a stivei. Deodată tresări şi se trase speriat înapoi, aproape să se aşeze la pământ de spaimă. I se păru – în câteva secunde urma să fie sigur de aceasta – că cei de la ferestre nu manifestau o curiozitate întâmplătoare, ci îl căutau pe el, pe domnul Goliadkin. Toată lumea privea şi arăta cu mâna spre locul unde se afla el. Nu era chip să fugă: l-ar vedea… Îngrozit, domnul Goliadkin se lipi cât mai strâns de stivă şi abia atunci băgă de seamă că umbra cea protectoare îl trădase, că nu-l acoperea de tot. Cu câtă bucurie ar fi convenit acum eroul nostru să se vâre cumva între butuci, să se ascundă undeva chiar şi într-o gaură de şoarece,

printre lemne, şi să stea acolo liniştit, dacă ar fi fost cu putinţă. Era limpede însă că aşa ceva ar fi fost cu totul imposibil. Disperat, hotărî să-i înfrunte pe toţi şi privi cu sfidare spre ferestre, cuprinzându-le pe toate dintr-o dată; era şi mai bine aşa... Dar în aceeaşi clipă simţi că roşeşte de ruşine. Fusese văzut, toată lumea îl văzuse, cu toţii îi făceau semne cu mâna, dând binevoitori din cap, îl chemau toţi; iată, se deschiseră cu zgomot câteva gemuleţe; se auziră câteva voci strigându-i ceva... „Mă mir, de ce aceste fetişcane nu sunt bătute încă din copilărie”, murmură eroul nostru, contrariat la oulme. Deodată, uşa de la intrare se deschise şi pe peron apăru el (se ştie cine), numai în' redingotă de uniformă şi cu capul gol, apoi coborî în grabă, cu paşi mărunţi, trepădaţi, în curte, exprimându-şi zgomotos vicleana bucurie de a fi văzut în sfârşit pe domnul Goliadkin.

— Iakov Petrovici, gânguri omul cunoscut prin netrebnicia sa. Iakov Petrovici, eşti aici? Ai să răceşti. E frig afară, Iakov Petrovici. Vino înăuntru.

— Iakov Petrovici!... Adică, să lăsăm... Nu-i nimic, Iakov Petrovici, îngăimă eroul nostru, resemnându-se.

— Cum aşa? Dar nu se poate, Iakov Petrovici: eşti poftit să intri în casă, eşti poftit stăruitor, toată lumea te aşteaptă. „Fiţi amabil, adică, şi aduceţi-l înăuntru pe Iakov Petrovici”. Aşa mi-au spus. Te rog să mă crezi.

— Nu, Iakov Petrovici; eu cred... Adică, aş prefera... Mai bine să plec acasă, Iakov Petrovici... Bâigui eroul nostru, perpelindu-se ca pe jăratic şi totodată îngheţând de ruşine şi groază.

29S

— Nu-nu-nu-nu! Se agită antipaticul individ – nu-nu-nu-nu, în nici un caz! Să mergem! Zise el hotărât şi îl târî pe domnul Goliadkin-senior spre intrare. Domnul Goliadkin-senior n-ar fi vrut de loc să meargă; întrucât însă toată lumea se uita la el şi ar fi fost caraghios să se împotrivească şi să se smulgă, eroul nostru porni, deşi acest cuvânt e cam

impropriu în cazul de faţă, căci, fără îndoială, nu-şi mai dădea seama nici el ce face şi ce se petrece cu el.

Înainte de a fi apucat să-şi vină cât de cât în fire şi să-şi controleze ţinuta, eroul nostru se pomeni în salon. Era palid, cu părul răvăşit, descompus la faţă; roti o privire tulbure prin salon şi se îngrozi! Şi salonul, şi toate încăperile alăturate erau ticsite de lume: o mulţime de invitaţi, un adevărat buchet de doamne, toată lumea aceasta se îndrepta grăbită şi curioasă spre domnul Goliadkin, se îmbulzea în jurul domnului Goliadkin, îl purta în mişcarea ei pe domnul Goliadkin într-o anumită direcţie, după cum putu el să-şi dea seama în acel moment. „Nu spre uşă", licări în mintea domnului Goliadkin o constatare. Într-adevăr, nu era împins spre uşă, ci direct spre confortabilul fotoliu al lui Olsufi Ivanovici. Lângă fotoliu, de o parte stătea Klara Olsufievna, palidă, melancolică, tristă, fermecătoare, îmbrăcată luxos şi elegant, gătită ca de sărbătoare. Atraseră în mod deosebit atenţia domnului Goliadkin nişte floricele albe, micuţe, în părul ei negru, care produceau un efect extraordinar. De cealaltă parte, cu mâna sprijinită pe speteaza fotoliului, stătea Vladimir Semionovici, în frac negru, cu o decoraţie nou-nouţă pe rever. Domnul Goliadkin, după cum am mai spus, era condus direct spre Olsufi Ivanovici; dintr-o parte îl susţinea de braţ domnul Goliadkin-junior, care arborase un aer extrem de cuviincios şi binevoitor – ceea ce îl bucura nespus pe eroul nostru — iar de cealaltă parte de Andrei Filippovici care înainta cu aerul cel mai solemn cu putinţă., Ce-o fi însemnând asta?" gândi domnul Goliadkin. Când văzu însă că este dus spre Olsufi Ivanovici, îi veni un gând înspăimântător: gândul la scrisoarea interceptată. Ca în agonie se înfăţişă eroul nostru înaintea lui Olsufi Ivanovici. „Ce mă fac acum? Se întrebă el disperat. Nu-mi rămâne decât să mărturisesc cu tot curajul, cu toată sinceritatea şi nu fără demnitate; că adică, aşa şi pe dincolo, şi aşa mai departe." Dar teama eroului nostru nu se adeveri. Olsufi Ivanovici îl primi, se

pare, cu foarte multă bunăvoinţă şi, cu toate că nu-i întinse mâna, în orice caz, uitându-se la domnul Goliadkin, clătină din capu-i cărunt care inspira un nemărginit respect – clătină din cap cu un aer grav şi trist, dar şi binevoitor; cel puţin aşa i se păru domnului Goliadkin. Ba i se păru că în ochii împăienjeniţi ai lui Olsufi Ivanovici sclipi şi o lacrimă; domnul Goliadkin ridică ochii şi i se păru că şi pe genele Klarei Olsufievna, care stătea în picioare alături, zăreşte aşijderea sclipiri de lacrimi, ca şi în ochii lui Vladimir Semionovici; că până şi ţinuta gravă, calmă şi imperturbabilă a lui Andrei Filippovici părea să fie în consens armonios cu această manifestare lacrimogenă a compasiunii generale; că, în sfârşit, tânărul, care semăna rândul trecut cu un consilier impozant, plângea amarnic, acoperin-du-şi obrazul cu palmele, în această clipă atât de emoţionantă… Sau poate că aşa i s-a părut numai domnului Goliadkin, pentru că el însuşi stătea cu ochii împăienjeniţi şi simţea precis cum lacrimi mari, fierbinţi, îi curg şiroaie pe obrajii reci… Zguduit, cu glasul sugrumat de plâns, împăcat cu oamenii şi cu destinul său ingrat şi plin în acea clipă de o iubire nemărginită nu numai faţă de Olsufi Ivanovici, nu numai faţă de toţi oaspeţii adunaţi acolo laolaltă, dar şi faţă de răuvoitorul şi netrebnicul său geamăn, care evident acum nu mai era netrebnic şi răuvoitor şi nici geamănul domnului Goliadkin, ci un om cu desăvârşire străin şi, de fapt, foarte amabil şi simpatic, eroul nostru voi să-i vorbească lui Olsufi Ivanovici, exprimând tot ce simţea în acel moment inima lui mult încercată; dar năvala de simţăminte ferecate de atâta vreme în sufletul său zbuciumat îi înecă cuvintele şi nu ma fu în stare decât să arate cu un gest grăitor spre inima sa… În! Cele din urmă, Andrei Filippovici, dorind, probabil, să cruţe sensibilitatea venerabilului bătrân, îl duse pe domnul Goliadkin mai la o parte şi-l lăsă acolo absolut de capul lui. Zâmbind, murmurând ceva sub nas, puţin nedumerit, dar în orice caz pe deplin împăcat ou oamenii şi cu soarta, eroul nostru

porni mai departe, strecurân-du-se prin mulţime. Toţi îi făceau loc să treacă, privindu-l cu o stranie şi misterioasă curiozitate şi compasiune. Trecu în camera de alături: îl întâmpină şi acolo aceeaşi atenţie generală; simţea freamătul surd al mulţimii în urma lui. Îşi dădea seama că fiecare pas al său este urmărit, că toţi vorbeau în şoaptă între ei despre ceva deosebit de interesant, dădeau din cap, schimbau păreri, comentau. Grozav ar fi vrut domnul Goliadkin să afle subiectul conversaţiei lor discrete, reţinute. Întorcând capul, eroul nostru îl văzu alături pe domnul Goliadkin-junior. Simţind nevoia de a-î prinde de mână şi de a se retrage cu el ceva mai la o parte, domnul Goliadkin îl rugă pe celălalt Iakov Petrovici să-l ajute în toate acţiunile sale viitoare şi să nu-l părăsească în momentele critice. Domnul Goliadkin-junior dădu din cap cu un aer grav şi strânse cu putere mâna domnului Goliadkin-senior. Inima eroului nostru tresări sub năvala unui sentiment copleşitor. In aceeaşi clipă însă avu senzaţia unei greutăţi insuportabile în piept; simţi că se sufocă, că toate privirile acestea întoarse spre el îl apasă şi-l strivesc… Zări în treacăt figura consilierului care purta perucă. Consilierul îl privea cu ochi severi, iscoditori, fără a fi câtuşi de puţin îmblânziţi de manifestarea compasiunii generale… Eroul nostru hotărî să se ducă la el, să-i zâmbească şi să se explice cu el pe loc; dar nu mai ştiu cum se întâmplă de nu izbuti s-o facă. Domnul Goliadkin se desprinse pentru un moment cu totul de realitate, rămânând aproape în neştire; pierduse memoria şi simţirea… Revenindu-şi, observă că se roteşte în mijlocul unui cerc larg de invitaţi adunaţi în jurul său. Deodată, dintr-o altă cameră cineva îl strigă pe domnul Goliadkin; strigătul fu reluat subit de întreaga mulţime. Toată lumea fu cuprinsă de o agitaţie nemaipomenită, într-o larmă de nedescris se repeziră cu toţii spre uşa salonului din faţă; îl conduseră aproape pe sus pe domnul Goliadkin, care se pomeni alături de consilierul cel cu inima aspră şi cu perucă pe cap. Acesta îl apucă de mână şi-l aşează alături

de dânsul, faţă în faţă cu Olsufi Ivanovici, de altfel, la o distanţă destul de considerabilă de fotoliul acestuia. Toată lumea, din toate încăperile, se adunase aici, formând rânduri compacte în jurul domnului Goliadkin şi al lui Olsufi Ivanovici. Se aşternuse o linişte desăvârşită, o linişte solemnă; toate privirile erau aţintite asupra lui Olsufi Ivanovici, probabil în aşteptarea unui eveniment cu totul neobişnuit. Domnul Goliadkin băgă de seamă că alături de fotoliul lui Olsufi Ivanovici şi tot în faţa consilierului, se aşezară celălalt domn Goliadkin şi Andrei Filippovici. Tăcerea se prelungea; toată lumea era în aşteptare. „Exact ca într-o familie, când pleacă cineva la drum lung; rămâne doar să ne sculăm cu toţii în picioare şi să ne spunem rugăciunea”, gândi eroul nostru. Deodată se stârni iarăşi o agitaţie neobişnuită care curmă firul reflecţiilor domnului Goliadkin. Se produsese, probabil, evenimentul mult aşteptat. „Soseşte, soseşte!” se rostogoli zvon de glasuri prin mulţime. „Cine o fi sosind?” se întrebă domnul Goliadkin tresărind; îl încerca b senzaţie bizară. „E timpul 1” zise consilierul, privindu-l atent pe Andrei Filippovici. Andrei Filippovici, la rândul său, privi spre Olsufi Ivanovici. Acesta încuviinţă grav şi solemn cu o înclinare a capului. „Să ne ridicăm în picioare”, zise consilierul, ajutându-l pe domnul Goliadkin să se scoale în picioare. Toată lumea se ridică în picioare. Atunci consilierul îl prinse de mână pe domnul Goliadkin-senior, iar Andrei Filippovici pe domnul Goliadkin-junior şi amândoi îi alăturară în mod solemn pe cei doi absolut asemănători, în mijlocul mulţimii adunate în jur, într-o aşteptare încordată. Eroul nostru se uită nedumerit în jurul său, dar fu oprit îndată, atrăgându-i-se atenţia că domnul Goliadkin-junior îi întinsese, mâna. „Vor să ne împace”, gândi eroul nostru şi, înduioşat, îi întinse mâna domnului Goliadkin-junior; apoi îi întinse şi obrazul. Celălalt domn Goliadkin făcu la fel… Aci însă, domnul Goliadkin-senior avu impresia că surprinde pe faţa vicleanului său amic un surâs perfid; că acesta face cu

ochiul, mucalit, spre mulţimea din jurul lor; că vede ceva înspăimântător pe faţa neruşinatului domn Goliadkin-junior, că i-a surprins şi o strâmbă-tură necuviincioasă în clipa sărutului său de Iuda… In capul domnului Goliadkin răsunară bătăi puternice de clopot, apoi se stârni o larmă de sunete asurzitoare, şi i se întunecă în faţa ochilor; avu senzaţia că o mulţime nenumărată, o liotă de Goliadkini absolut asemănători dau năvală, forţând uşile încăperii, prea târziu însă… Sărutarea trădătoare veni şi…

Aci surveni o împrejurare cu totul neaşteptată… Uşile salonului se deschiseră cu zgomot şi în prag apăru un om, la a cărui vedere domnul Goliadkin îngheţă. Picioarele i se pironiră în podea. Strigătul amuţi sugrumat de strânsoarea apăsării din piept. De altfel, domnul Goliadkin ştiuse dinainte, presimţise de mult totul. Necunoscutul se apropia de dânsul grav şi solemn… Domnul Goliadkin îl cunoştea foarte bine pe acest om. Îl văzuse, îl văzuse de multe ori, chiar şi astăzi îl văzuse… Necunoscutul era un om înalt, voinic, în frac negru; purta decoraţie impresionantă la rever şi era împodobit cu nişte favoriţi negri, stufoşi; îi lipsea doar ţigara din gură pentru ca asemănarea să fie perfectă. In schimb, privirea necunoscutului, după cum am mai spus, îl făcu pe domnul Goliadkin să îngheţe de groază. Cu un aer grav şi solemn omul acesta cumplit se apropie de bietul erou al povestirii noastre… Domnul Goliadkin îi întinse mâna; necunoscutul îl luă de mână şi îl duse cu el… Cu faţa răvăşită, eroul nostru îşi plimbă privirile rătăcite peste cei din jur…

— E Krestian Ivanovici Rutenspitz, doctor în medicină şi chirurgie, o veche cunoştinţă a dumitale, Iakov Petrovici! Sporovăi cineva, cu un glas antipatic chiar la urechea domnului Goliadkin. Întorcând capul, domnul Goliadkin văzu că nu era altul decât geamănul său atât de odios prin însuşirile mârşave ale sufletului său infam. O bucurie triumfătoare şi răutăcioasă, plină de cinism apăruse pe faţa-i ipocrită; încântat, îşi freca mâinile, îşi răsucea capul în

toate părţile, ţopăia în jurul fiecăruia şi a tuturora; de încântare, părea gata să danseze; iată-l acum sărind înainte, ca să smulgă luminarea din mâinile unui servitor şi să lumineze mai bine calea domnului Goliadkin şi a lui Krestian Ivanovici. Domnul Goliadkin auzi clar cum toţi cei din salon se îmbulziră în urma sa, înghesuindu-se, strivindu-se; cu toţii, într-un singur glas, începură să repete după domnul Goliadkin că „nu-i nimic; nu te teme, Iakov Petrovici, e doar o veche cunoştinţă a dumitale, e prietenul dumitale Krestian Ivanovici Rutenspitz…” în sfârşit, ieşiră pe scara principală puternic luminată, şi de asemeni ticsită de lume; uşa de la ieşire se deschise cu zgomot şi domnul Goliadkin se pomeni pe peron împreună cu Krestian Ivanovici. In faţa peronului aştepta un cupeu cu patru cai voinici, care sforăiau bă-tând nerăbdători din copite. Răutăciosul şi bicisnicul domn Goliadkin-junior coborî în trei salturi scara şi deschise uşa cupeului. Krestian Ivanovici, cu un gest al mâinii, îl pofti pe domnul Goliadkin să ia loc în cupeu. Gest inutil, de altfel, căci şi fără îndemnul lui sărise destulă lume să-l ajute la urcat… Amuţit de spaimă, domnul Goliadkin privi înapoi: scara sclipitor luminată era înţesată de lume; de pretutindeni îl urmăreau ochi curioşi; însuşi Olsufi Ivanovici trona în capul scării, aşezat în jilţul său comod, scos pe palier în acest scop, şi urmărea cu multă compasiune desfăşurarea ceremoniei. Toţi erau într-o aşteptare încordată. Un murmur de emoţie înfiora mulţimea nerăbdătoare, când domnul Goliadkin întoarse capul.

— Nădăjduiesc că, în cazul de faţă, nu există nimic… Nimic condamnabil… Sau de natură să atragă reprobarea… Şi atenţia tuturor, în ce priveşte relaţiile mele oficiale… Rosti aiurit eroul nostru. Rumoare generală, glasuri şi clătinări energice din cap exprimară asentimentul deplin al mulţimii. Lacrimi ţâşniră din ochii domnului Goliadkin.

— În cazul acesta, eu sunt gata… Mă las pe deplin în voia… Şi îmi încredinţez soarta în mâinile lui Krestian

Ivanovici.

Cuvintele domnului Goliadkin, că îşi încredinţează soarta în mâinile lui Krestian Ivanovici, fură întâmpinate cu un entuziasm delirant: un strigăt asurzitor de bucurie izbucni din pieptul celor care îl înconjurau, plutind ca un ecou sinistru peste mulţimea adunată. In acelaşi timp, Krestian Ivanovici dintr-o parte, iar Andrei Filippovici din cealaltă parte, îl prinseră de subsuori pe domnul Goliadkin şi îl urcară în cupeu; celălalt, dublul său, după obiceiul lui ticălos, îl împingea de zor din spate. Nefericitul domn Goliadkin-senior aruncă o ultimă privire asupra oamenilor şi lucrurilor din jur, şi, tremurând ca un pisoi nimerit sub un şuvoi de apă rece – fie-mi îngăduită comparaţia – intră în cupeu; alături de el luă loc Krestian Ivanovici. Uşa cupeului se închise cu un zgomot sec, apoi răsună un pocnet de bici, caii se opintiră şi trăsura porni… Totul se smuci în urma domnului Goliadkin. Strigătele asurzitoare, turbate ale tuturor duşmanilor săi se rostogoliră din urmă, ca o ultimă urare. Un timp, câteva chipuri mai mijiră în jurul cupeului care-l ducea pe domnul Goliadkin; treptat, însă, pe măsură ce caii se avântau înainte, rămaseră în urmă, apoi dispărură cu totul. Cel mai mult a zăbovit chipul omonimului, al mizerabilului geamăn al domnului Goliadkin. Cu mâinile vârâte în buzunarele pantalonilor săi verzi de uniformă, el alerga cu faţa mulţumită, ţopăind, când de o parte, când de cealaltă parte a trăsurii; uneori, prinzându-se de cadrul ferestrei, îşi vâra capul înăuntru şi, în semn de adio, îi trimitea domnului Goliadkin bezele: curând, însă, începu să obosească şi el, apărând tot mai rar în dreptul ferestrei; în cele din urmă, dispăru definitiv. Inima domnului Goliadkin zvâcnea dureros în bătăi surde; sângele-i vâjâia în pulsaţii fierbinţi pe Ia tâmple; se înăbuşea, ar fi vrut să se descheie la gât, să-şi descopere pieptul, să şi-l frece cu zăpadă, să-l expună sub şuvoaie de apă rece. In cele din urmă căzu în neştire… Când îşi reveni, văzu că trăsura aleargă cu mare viteză pe un drum necunoscut lui. În dreapta şi în stânga

străjuiau desişuri de pădure; locurile păreau singuratice şi pustii. Deodată, simţi că încremeneşte: doi ochi scânteietori îl fixau din întuneric, sclipind de o bucurie diabolică, sinistră… Dar acesta nu este Krestian Ivanovici! Atunci oine-i? Sau poate că e el? El este, desigur! E Krestian Ivanovici, dar nu acela pe care îl cunoştea; e un alt Krestian Ivanovici! Un Krestian Ivanoyici înspăimântător!

— Krestian ivanovici, eu… Eu, mi se pare că, nimic… Krestian Ivanovici, începu sfios şi tremurând eroul nostru, sperând ca, măcar prin supunere şi umilinţă, să-l îmbuneze cât de cât pe neînduplecatul şi cumplitul Krestian Ivanovici.

— Tumneavoastră căpătat apartament gratis de la stat, cu mult lemn de foc, cu Licht * şi cu servitor, care tumneavoastră nu meritat te loc – răsună răspunsul domnului Krestian Ivanovici, aspru şi cumplit, ca un verdict.

Eroul nostru scoase un ţipăt şi-şi luă capul în mâini. O, presimţise el asta de multă vreme…!

SFÂRŞIT

* Lumină (germ).